This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

DE SYNODO

DIOECESANA.

BENEDICTI XIV

PONTIFICIS MAXIMI

DE

SYNODO DIOECESANA

LIBRI TREDECIM.

EDITIO SECUNDA MECHLINIENSIS, AD FIDEM OPTIMARUM EDITIONUM ITALICARUM DENUO AUCTA ET CASTIGATA.

TOMUS SECUNDUS.

MOGUNTIÆ.

KIRCHHEIM-SCHOTT ET THIELMANN, BIBLIOPOLÆ.

CUM APPROBATIONE. 1842.

241.

BENEDICTI XIV

PONTIFICIS MAXIMI

DE

SYNODO DIOECESANA

LIBRI TREDECIM.

EDITIO SECUNDA MECHLINIENSIS, AD FIDEM OPTIMARUM EDITIONUM ITALICARUM DENUO AUCTA ET CASTIGATA.

TOMUS SECUNDUS.

MOGUNTIÆ.

KIRCHHEIM-SCHOTT ET THIELMANN, BIBLIOPOLÆ.

CUM APPROBATIONE. 1842.

241.

MECHLINIÆ.

EXCUDEBAT P. J. HANICQ, SUMMI PONTIFICIS, SS. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE, ET ARCHIEP. MECHL. TYPOGRAPHUS.

LIBER SEPTIMUS.

DE HIS, QUÆ CAVENDA SUNT IN CONSTITUTIONIBUS SYNODALIBUS.

Ne factæ ab Episcopo Synodales Constitutiones viribus careant, aut interpositæ ab illis appellationes earumdem executionem retardent, plurima detegemus vitia, ob quæ sæpiùs illas aut rescissas, aut saltem impugnatas vidimus, cùm in minoribus constituti sacris Urbis Congregationibus studium, operamque nostram navavimus. Et quoniam hæc præcipua causa fuit, cur huic nostræ lucubrationi manus admoveremus; nimirùm ut Episcopos de iis moneremus, à quibus in suis Constitutionibus cavere debeant: idcirco in hac re elucidanda diutius immorabimur.

CAPUT PRIMUM.

De cavendis quoad quæstiones nondum definitas: ubi de quæstione, an sit de Jure Divino residentia quoad habentes curam animarum.

Sapienter monet Fagnanus *in Cap. Sicut olim, num.* 82. *de accusat.* ne in Provincialibus Synodis facilè quæstiones decidantur, inter Catholicos Doctores controversæ, et à Sede Apostolica hactenus non definitæ: *In rebus dubiis, et de jure controversis, non facilè definitiones fiant, præsertim ubi grave aliquod præjudicium parari potest, velut in materia Sacramentorum enodanda, aut explicandis casibus usurarum, et aliorum vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt.* Minus itaque erunt illæ definiendæ in Synodis Diœcesanis, aut quidquam in harum Con-

stitutionibus dicendum, quo statui videatur, quid de illis sentiendum sit.

II. Cùm Sacræ Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, quidam Episcopus, prudentiâ ac doctrinâ præclarus, atque amicitiæ necessitudine nobis conjunctus, suas ad nos misit Constitutiones, quas paraverat, in sua futura Synodo mox promulgandas. In his animadvertimus, Parochis, aliisque animarum Rectoribus continuam inter suas oves residentiam præcipi, et commendari, utpote quæ iis injuncta esset jure naturali et Divino; quod insuper dicebatur à Concilio Tridentino jam definitum. Præsulem amicè admonuimus, ut suos Parochos quidem ad assiduam residentiam pro viribus excitaret, sed abstineret à jure determinando, è quo residentiæ obligatio oriatur: quale enim hoc sit, Divinum ne, an merè Ecclesiasticum, disputant Theologi, et adhuc sub Judice lis est. Nostris monitis morem gessit Episcopus, è sua Constitutione verba expungens, quæ nobis displicuerant; sed simul nobis significavit, sibi innotuisse controversiam jam pridem inter Theologos exagitatam, sed eam existimasse à Concilio Tridentino decisam *sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* iis verbis: *Cùm præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere; pro his sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere... quæ omnia nequaquam ab iis præstari, et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt, etc.*

III. Ut amico Præsuli plenè satisfaceremus, hæc nos illi reposuimus. Indubitatum est, assiduæ residentiæ onus cunctis animarum Pastoribus incumbere, illudque à Conciliis, et Patribus frequenter inculcari, quod, longâ contextâ canonum serie,

fusè ostendunt Bartholomæus Caranza *opusc. de resid. Episcopor. cap.* 7. et Thomassinus *de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *à cap.* 30. *usque ad* 36. sed non ita certum est jus, à quo illud promanet; contendentibus plerisque, residentiam à jure Divino esse Episcopis, et Parochis imperatam; aliis exadversò ejus obligationem ad jus merè Ecclesiasticum referentibus. De hac controversia acriter disceptatum fuit in Concilio Tridentino ante *sess.* 6. sub Paulo III. sed ea vehementiùs recruduit sub Pio IV. in conventibus habitis ante *sess.* 19. *et* 23. ac tanto studio in utramque partem versata est, ut plura pro utraque sententia exarata fuerint opuscula, quæ prodierunt Venetiis anno 1562. impressa typis Jordani Zileti. Cùmque dissidentes inter se Patres haudquaquam invicem conciliari potuerint, tandem deliberatum est, ut novo quidem decreto cuncti animarum Pastores ad residentiam adigerentur, ac severæ pœnæ contumacibus infligerentur; nihil tamen definiretur de jure, quo iidem continuè inter suas oves versari tenentur: quin imò ita decretum concinnandum Patres duxêre, ut nihil inde alterutri sententiæ detraheretur: quæ omnia enarrantur à Cardinali Palavicino *in histor. Concil. Trident. lib.* 7. *cap.* 6. *lib.* 16. *cap.* 4. *lib.* 21. *cap.* 12. Hanc Tridentini mentem cùm perspectam habuerit Pius IV. in Allocutione habita ad Cardinales, et Episcopos Kalendis Martii 1564. quæ extat in Actis Consistorialibus, agens de residentia à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. atque à Tridentino animarum Pastoribus, novis sanctionibus injuncta, hæc ad rem subdidit: *Licèt verò neque in illo neque in isto Concilio clarè definitum sit, an residentia de jure Divino esse censeatur: quod neque etiam nos nunc ex improviso definire audemus.*

IV. Non ignoramus, quosdam præstantissimos Doctores contendere, quæstionem, de qua est sermo,

etsi clarè, et expressè definita non fuerit, esse nihilominùs virtualiter, et implicitè, ùt ajunt, à Concilio Tridentino decisam : quod hac argumentatione manifestè confici arbitrantur. Quo quisque jure obligatur ad finem, ad ea pariter obligatur, quæ ad assequendum finem sunt necessaria : atqui Episcopi, ceterique animarum Rectores, juxta Tridentinum, jure Divino obligantur ad pascendum sibi commissum gregem, atque ad pascendum, utì decet, et oportet, est necessaria residentia, quemadmodum idem Tridentinum declarat : igitur jure Divino iidem ad residentiam obligantur. Sed difficultas est in altera parte secundæ propositionis, quam minorem vocant : etenim non dixit Tridentinum, non posse oves pascere, qui non resident, sed *qui gregi suo non invigilant*, *neque assistunt*, *sed mercenariorum more deserunt :* hæc autem verba commodè referri queunt ad animum, cùm verè intelligatur gregi suo invigilare, assistere, eumque non deserere, qui, etsi absens sit corpore, illius tamen regimini, et tutelæ sedulò excubat animo, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth.* 11. *Instantia mea quotidiana*, *sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Quamobrem aliquot ex Tridentinis Patribus, qui prædictis decreti verbis obstiterant, metuentes, ne illis controversia decidi, et residentiæ præceptum juri Divino adscribi videretur, eorumdem verborum sensu penitùs inspecto, postea acquieverunt : quod pariter refert laudatus Pallavicinus *cit. lib.* 21. *cap.* 12. *num.* 5. Ad hæc, docet Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. *in corp.* in qualibet obligatione præcipuè spectandum esse obligationis finem : cùm autem finis, propter quem animarum Pastoribus residentia præcipitur, sit spirituale bonum animarum, quibus præsunt; exinde concludit Angelicus, quòd, si eumdem finem assequi possint in absentia, tunc licitè se à suis ovibus iidem subducere queant. Et profectò, si residentiæ

præcepto non satisfacit, qui ita inter suas oves versatur, ut animo ab illis absit, nullam gerens earumdem curam: quia tali pacto finem contemnit, propter quem residentia ei imperatur, sicuti sapientissimè perpenderunt Patres Concilii Acquilejensis anni 1596. *rubricâ* 5. *Quod de Episcoporum residentia à Sacro Concilio Tridentino, et summorum Pontificum Constitutionibus cautum est, hoc non est intelligendum, ut præsentiâ assideant, nihil præterea agant, cùm ex sacris canonibus residentia sit accipienda in eum sensum, ut sit laboriosa, non otiosa; id, quod duobus præsertim Tridentinæ Synodi verbis egregiæ exprimitur, ut pascant, et regant, etc.* Collectionis Harduini *tom.* 10. *col.* 1886. ob oppositam rationem censebitur residentiæ præceptum adimplere, qui, etsi à suis ovibus corpus subducat, animo tamen iisdem adest, et finem obtinet illas pascendi, et regendi, ad quem localis Pastoris præsentia dirigitur.

V. Hanc eamdem S. Thomæ ratiocinationem prosequentes illi Tridentini Patres, qui residentiæ onus à solo jure Ecclesiastico impositum affirmabant, adhuc clariùs eam expoliverunt, atque exemplo illustrarunt, apud eumdem Pallavicinum *lib.* 16. *cap.* 4. *num.* 15. Contingit aliquando, ajebant, adeo exiguam esse Diœcesim, cui Episcopus præest, tamque angustis limitibus coarctari, ut à loco suæ Diœcesi finitimo, melius ipse, et commodius suas oves pascere et regere queat, quàm possit alius residens in amplissimæ Diœcesis centro: si itaque in residentiæ obligatione, juxta doctrinam Angelici, spectandus est obligationis finis, non potest dici, quòd residentiæ præcepto non obtemperet, qui in prædicto loco degit, unde pusillo suo gregi æquè imminere, ac prospicere potest, ac alter, qui in amplissimæ suæ Diœcesis præcipua urbe commoratur.

1..

. VI. Hæc nos amico Præsuli scripsimus eo dumtaxat consilio, ut sibi persuasum haberet, non esse à Tridentino definitam quæstionem, de qua loquimur, sicuti ipse opinabatur; non autem, ut illum distraheremus à sententia, quæ residentiæ obligationem jure naturali, et Divino, animarum Pastoribus injunctam defendit : ultrò enim fatemur, hanc sententiam communiorem esse, eique ferè omnes calculum adjecisse, qui post Tridentinum scripserunt, tam Theologos, quàm Canonistas, inter quos Sotus *lib.* 10. *de justitia, et jure quæst.* 3. *art.* 1. Bellarminus *epist. ad Theanensem Episcopum nepotem suum*, post editionem Coloniensem anno 1619. aliasque, rursùm vulgata post *Acta Legationis Helveticæ* Cardinalis Passionei, Vasquez *opusc. de Benefic. cap.* 4. §. 2. *num.* 121. Lessius *lib.* 2. *de just. et jur. cap.* 34. *num.* 153. Azorius *Institut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quæst.* 1. Caranza *cit. tract. de resid. Episc. cap.* 2. Navarrus *Manual. cap.* 25. *num.* 121. Gonzalez *in cap. Relatum, de Cleric. non resident. num.* 6. *et seq.* Fagnanus *in cap. Ex parte, eod. tit. num.* 21. *et seq.* Zoësius *ad eumd. tit. num.* 2. Zypæus *num.* 7. Pirhing. *num.* 11. aliique innumeri.

VII. Quod autem accidere posse, *numero præcedenti* indicavimus, id re ipsâ contingit in sex Episcopis Cardinalibus, Ostiensi, Portuensi, Sabinensi, Albanensi, Prænestino, et Tusculano, qui, ùt omnibus notum est, in Collegio S. R. E. Cardinalium principem locum obtinent; suppresso per Callistum II. septimo Episcopatu suburbicario, sanctarum videlicet Rufinæ et Secundæ, seu Sylvæ Candidæ olim nuncupato, cujus Cathedram et Diœcesim idem Pontifex Portuensi Ecclesiæ perpetuò univit. Sex hujusmodi Episcoporum Diœceses Urbi Romæ admodum proximæ sunt, ac penè contiguæ; sed tamen à Diœcesi Romana verè distinctæ, et separatæ, ùt etiam colligere licet ex nostra Constitutione 115. §.

21. *Bullarii nostri tom.* 1. Cùm verò prædicti Episcopi Cardinales in ipsis Diœcesibus non resideant, sed Romæ moram ducant, summo Pontifici assistentes, et Apostolicæ Sedis servitiis addicti; licèt aliquando ad visitandas easdem Diœceses se conferant, ùt alibi videbitur, sicque à residentia in propriis Diœcesibus ex dispensatione Pontificia plerumque absint: hinc aliquis argumentum desumere posset, ut sustineret, residentiæ debitum, non à præcepto Divino, sed ab Ecclesiastica institutione provenire. Neque porrò ullum nobis onus incumberet huic argumento respondendi; cùm nos nec uni, nec alteri ex præmissis sententiis adhærere professi simus. Sed, quoniam diximus communiorem post Tridentinum esse opinionem illam, quæ residentiæ præceptum à jure Divino desumit, silentio minimè prætereundam censemus responsionem, quæ dari posset ab hujus sententiæ propugnatoribus: nimirùm, Cardinales Episcopos suburbicarios, dum in urbe resident, ut Romano Pontifici, et Ecclesiæ universalis negotiis operam præstent, satisfacere debito residentiæ, si non materialis, at saltem formalis; quod quidem summâ facilitate adimplent ob parvam Diœcesium sibi commissarum ab urbe distantiam: Romanum verò Pontificem, dum sciens et prudens id fieri patitur, et tacitam ipsis dispensationem à residentia materiali concedit, non eos quidem à legis Divinæ vinculo absolvere, sed interpretando definire, Divinam legem illos in casu, de quo agitur, ob adjunctas rerum circumstantias, nequaquam adstringere. Et hæc sanè responsio conformis est doctrinæ S. Thomæ *in Quodlibet.* 9. *art.* 15. cui post Covarruviam, Sotum, et Vasquez, plenissimè adhæret Fagnanus *in cap. Ex parte*, *num.* 57. *et seq. de Clericis non resident.* quamque etiam latè exornat Hurtadus *in suis Resol. Moral. de Residentia tom.* 1. *resol.* 9. *num.* 29. *et seq.* specialiter autem,

pro eo quod pertinet ad prædictos sex Episcopos suburbicarios, plura habet Cardinalis Brancatius in sua dissertatione *de Optione sex Episcopatuum.*

CAPUT SECUNDUM.

Iterum de cavendis quoad quæstiones nondum definitas : ubi de ea, an Clerici Beneficiarii sint Domini, vel Administratores Fructuum suorum Beneficiorum.

Minus nobis arrisit, quod in alia offendimus Synodo, ubi, illatâ mentione gravis obligationis, quam habent Clerici Beneficiarii, Beneficiorum, quæ possident, fructus, suæ honestæ, decentique sustentationi superfluos, erogandi in pauperes, aliasve pias causas, ejusmodi obligationis hæc ibidem afferebatur ratio, nimirùm, *quia Clerici Beneficiarii non sunt prædictorum fructuum domini, sed meri dispensatores :* quamquam enim commendaverimus consilium Episcopi, renovandi, seu veriùs inculcandi observationem præcepti, quo singuli obstringuntur Beneficiarii; neutiquam tamen visa est approbanda adjecta præcepti ratio, quâ videbatur assumi, quasi decisa controversia, etiamnum inter Doctores agitata, de qua statim.

II. Quidquid sit, an, juxta priorum Ecclesiæ seculorum disciplinam, Ecclesiasticis Beneficiis gaudere possent, quibus opulentum suppetebat patrimonium, quod negare videntur Hieronymus *epist. ad Nepotianum*, Julianus Pomerius *de vit. contemplat. lib.* 2. *cap.* 9. aliique Patres, congesti à Thomassino *de vet. et nov. Eccles. disciplin. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 4. certum est, hâc nostrâ tempestate, etiam Clericis divitiis affluentibus Ecclesiastica Beneficia conferri : neque est, qui dubitet, quin iidem verum dominium habeant redituum, quos ex proprio percipiunt patrimonio; in quorum proinde mala distri-

butione, aut etiam pravo usu, possunt utique contra alias virtutes, perinde ac laïci, non verò contra strictam justitiam peccare.

III. Certum pariter est, ante factam divisionem, bonorum Ecclesiasticorum, debuisse Episcopum, ad quem pertinebat eorumdem administratio, partem singulis assignatam fideliter elargiri, nec potuisse, absque violatione justitiæ commutativæ, pauperes fraudare eâ quartâ parte proventuum, quæ, juxta ejus ævi disciplinam, erat pauperum indigentiis sublevandis destinata; quod quidem onus, ex eadem profluens justitiæ virtute, iis in locis, in quibus nondum facta est prædicta divisio, etiamnum incumbit Episcopis, Abbatibus, aliisve Beneficiariis, quorum Ecclesiasticis reditibus sunt illi admixti, pauperibus, ac Ecclesiæ fabricæ, juxta priscam institutionem, attributi; ex quibus propterea si aliquid sibi usurpent, sunt injusti rei alienæ detentores, et tenentur ad restitutionem.

IV. Certum denique est, etiam positâ Ecclesiasticorum bonorum divisione, et assignatâ jampridem pauperibus quartâ parte fundorum ad Ecclesiam pertinentium, ex quibus, putant Doctores, erecta, et dotata fuisse hospitalia, aliaque instituta opera pia, ad eorumdem pauperum commodum; adhuc nihilominùs teneri Clericos Beneficiarios, reditus, quos ultra suî honestam sustentationem ab Ecclesia percipiunt, distribuere in pauperes, aliave pia opera erogare, nec posse, absque gravi peccato, in convivia, ludos, venationes, et similes profanos usus impendere, aut consanguineis elargiri, nisi tamquam pauperibus, si verè pauperes sint, et tunc, ut minus egeant, non ut ditescant.

V. Hanc obligationem omnes Ecclesiæ canones aut imponunt, aut omnibus impositam agnoscunt, qui Ecclesiæ militant stipendiis. Canon 37. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 18. inter Apostolicos decer-

nit: *Omnium rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, et eas administret, tanquam Deo intuente. Non liceat autem ex eis aliquid sibi vendicare. vel propriis cognatis, quæ Dei sunt, largiri. Sin autem sunt pauperes, ùt pauperibus suppeditet: sed non eorum prætextu vendat, quæ sunt Ecclesiæ.* Huic innumeri consentiunt canones collecti à Gratiano *caus.* 12. *quæst.* 1. aliique quos profert Theophilus Raynaudus *in Opusculo* cui titulus: *Mala è bonis Ecclesiæ, lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 3. *num.* 12. *Oper. tom.* 12. Et, ne quis hasce Ecclesiæ sanctiones ad solum tempus referri credat, quo nondum facta erat prædiorum, aliorumque fundorum, ad Ecclesias spectantium, divisio, audiat Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 1. *de reform.* ubi, postquam Episcopos monuit, ut modestâ supellectili, mensâ, ac frugali victu sint contenti, iisdem interdicit: *Ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cùm et Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis, ùt pauperibus, distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causâ: imò, quammaximè potest, eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitùs deponant. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscumque Beneficia Ecclesiastica tam Secularia, quàm Regularia obtinentibus, pro gradùs sui conditione, observari, sed et ad S. R. E. Cardinales pertinere decernit.* Scimus utique, Magistrum Lorcam hunc Tridentini locum intellexisse, non de Beneficiorum fructibus, seu eorumdem portione Ecclesiæ Prælatis, aliisque Clericis attributa, sed de bonis immobilibus mensæ Episcopalis, aliorumque Beneficiorum, quorum dominium est penes Ecclesiam. At

ipsamet allegata Tridentini verba turpiter deceptum Lorcam evincunt : etenim Tridentinum loquitur de illis bonis, quibus fas est Beneficiariis sublevare suorum consanguineorum, si quâ verè premantur, inopiam : nemo autem dicet unquam, posse in istos conferri bona immobilia Præbendarum, quemadmodum scitè ponderat Sylvius *in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 185. *art.* 7. *conclus.* 5. Quocirca nullus omninò Doctor, præter unicum Lorcam, ausus fuit unquam eximere Beneficiarios à gravi obligatione distribuendi reditus Ecclesiasticos, suæ honestæ sustentationi superfluos, in pauperes, aliave pia, et religiosa opera : quod eruditissimus Raynaudus, quo fortasse nullus accuratiùs Doctorum placita hac de re perquisierat, testatum reliquit, *cit. loc.* inquiens: *Denique nemo planè Doctorum dissentit, sive inter Theologos scholasticos, sive morales, sive inter Jurisperitos, ita ut quamvis jampridem lites, et dissidia efferbuerint inter Doctores quoad dominium fructuum superfluorum, sitne penes Beneficiarios, an penes alios, tamen quoad peccatum grave in dispensatione superfluorum aliter, quàm ad pios usus, nemo planè, planè inquam nemo, dissentiat.*

VI. Hæc, ùt diximus, certissima sunt. Verùm, quod modò à Raynaudo audivimus, acriter decertatur de titulo, seu causa, è qua prædicta gravis oriatur obligatio. Plerique, præcipuè ex antiquioribus, eam oriri arbitrantur ex stricta justitia : docent siquidem, Clericos meros esse administratores, non autem dominos Ecclesiasticorum proventuum, qui honestæ ipsorum sustentationi supersunt ; ac proinde eos impendentes in usus profanos, tamquam reos violatæ justitiæ, obligant ad restitutionem aut Ecclesiæ, aut pauperibus faciendam : idemque restitutionis onus imponunt lusoribus, consanguineis, ceterisque pecuniam à Clericis recipientibus, quam

certò sciunt ex Ecclesiastico Beneficio illis obvenisse. Ita, præter antiquiores, sentiunt Navarrus *de Ecclesiast. redit. quæst.* 1. *monit.* 21. *num.* 1. Azorius *Instit. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 8. §. *Prima igitur*, *et* §. *Quod attinet*, Comitolus *Respons. moral. lib.* 1. *quæst.* 70. *et* 71. Moneta *de distribut. part.* 3. *quæst.* 1. *num.* 14. Natalis Alexander *Theol. dogmat. et moral. de Sacram. Ord. lib.* 2. *c.* 5. *regul.* 9. *et reg.* 10. Genettus *Theol. moral. tom.* 2. *tr.* 1. *de Benefic. cap.* 11. Continuator Prælectionum Honorati Tournely *tract. de Benefic. cap.* 4. *art.* 3. *conclus.* 1. Cardinalis Capisuccus *in suis Controvers. theol. controv.* 30. *per tot.* sed speciatim §. 5. *et seq.* quorum opinioni præcipuum fundamentum præbent cùm Canones asserentes, bona Ecclesiastica esse *Patrimonium Christi*, sicuti habetur *in cap. Cùm secundum*, *de præbend. et dignit. Res Ecclesiæ*, *et patrimonium pauperum*, utì dicitur *in Can. final.* 16. *quæst.* 1. tum Ecclesiæ Patres, qui furti, et rapinæ reos faciunt Clericos expendentes reditus Ecclesiasticos in profanos usus, inter quos Hieronymus *in cap.* 3. *Isaiæ vers.* 14. *in fin.* ubi ait: *Rapina pauperum in domibus eorum est*, *quando replent thesauros suos*, *et Ecclesiæ opibus abutuntur in delicias*, *publicasque stipes*, *quæ ad sustentationem pauperum datæ sunt*, *vel sibi reservant*, *vel propinquis distribuunt*, *et alienam inopiam*, *suas*, *suorumque faciunt esse divitias*: Bernardus *in epist.* 2. *ad Fulcon. Canonic. Regular. num.* 11. *Quidquid præter necessarium victum*, *ac simplicem vestitum de altario retines*, *tuum non est*, *rapina est*, *sacrilegium est*: aliique relati à Thomassino *de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *à c.* 26. *usque ad* 33.

VII. Alii exadversò, attribuentes Clericis verum dominium etiam superfluorum redituum, quos ab Ecclesia percipiunt, existimant, gravem obligationem illos erogandi in pauperes, aliisve piis operi-

bus applicandi, non oriri ex stricta justitia, sed vel ex lege charitatis, et misericordiæ, Clericos Beneficiarios præ aliis adstringente; vel cum Cardinali de Lugo *de justit. et jur. tom.* 1. *disp.* 4. *num.* 16. ex virtute religionis; vel cum Lessio *lib.* 2. *de just. et jur. cap.* 4. *num.* 47. et Haunoldo *de just. et jur. tom.* 1. *tract.* 4. *num.* 82. ex positivo præcepto Ecclesiæ: quamobrem prædictos reditus elargientes consanguineis, aliâve ratione dissipantes, à gravi quidem culpa non excusant, sed à restitutionis onere absolvunt. Hanc sententiam, inter ceteros, propugnant Bannes 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 6. Dominicus Soto *de just. et jur. lib.* 10. *quæst.* 4 *art.* 3. Sylvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 185. *art.* 7. *conclus.* 4. Molina *tract.* 2. *de just. et jur. disp.* 143. Vasquez *de reditib. cap.* 1. §. 2. *dub.* 1. Covarr. *in cap. Cùm in officiis, de testam. num.* 7. Sarmiento *de reditib. Eccles. part.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. Marsilius *eod. tract. part.* 2. *cap.* 1. 15. *et* 35. Gonzalez *in cap. Si quis sanè, de peculio Clericorum, à num.* 6. *usque ad fin.* Fagnanus *in eod. cap. à num.* 1. *usque ad* 6. Barbosa *Jur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 17. aliique ab his allegati, qui suam opinionem duobus potissimùm sustentant argumentis. Primum desumunt ex Beneficiorum origine, quod in hunc modum exponunt. Cùm Ecclesiæ proventus, inquiunt, in communi administrabantur, et quarta illorum pars, statis temporibus, in Clericos distribuebatur Ecclesiæ obsequiis addictos, nemo facilè credet, alterum ex his evenisse: nimirùm vel singulos Clericos adeo exiguam redituum portionem, ubique locorum, atque è qualibet Ecclesia participasse, quæ tantùm ad necessariam sustentationem iisdem sufficeret; vel, si aliquid ultra suî honestam sustentationem perciperent, istius portionis dominium non fuisse penes illos, quibus ceteroquin dabatur in pretium, et mercedem laboris. Jam verò, pergunt, cùm,

post factam bonorum divisionem, quartæ parti, inter Clericos olim dividendæ, subrogatæ sint Præbendæ, et subrogatum induat naturam ejus, cui subrogatur; necessariò inde consequi videtur, ut unà cum possessione Præbendæ omnium ejusdem Præbendæ fructuum dominium Beneficiarii consequantur.

VIII. Alterum argumentum eidem opinioni suppeditat Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 1. *et sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* quibus in locis decernit, ut Beneficiarii, qui è Beneficii loco sine legitima causa diu absunt, aut Fidei professionem intra præscriptum tempus emittere negligunt, suorum Beneficiorum fructus *non faciant suos:* hinc enim, per argumentum à contrario, infertur, quòd si in loco Beneficii resideant, et Fidei professionem debito tempore emittant, eosdem fructus *faciant suos.* Facere autem *fructus suos*, idem omninò esse, ac eorumdem dominium acquirere, patet *ex cap. unic. de Clericis non resident. in* 6. ubi Bonifacius VIII. loquens de distributionibus quotidianis, iis dumtaxat erogandis, qui Divinis intersunt, ait: *Qui verò aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit. . . . rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas.*

IX. Neque hujus sententiæ patroni aliquid roboris inesse putant argumentis in contrarium allatis. Ad primum enim reponunt, bona Ecclesiastica rectè dici *Patrimonium Christi*, quia scilicet Christi intuitu, ejusque amore sunt in Ecclesiam collata: nuncupatur etiam *Res Ecclesiæ*, quia Beneficialium fundorum dominium penes Ecclesiam est: ac denique appellantur *Patrimonium pauperum;* tum quia Clericis dantur, qui solis Ecclesiæ stipendiis olim victitabant, eorumque plerique etiamnum, præter id, quod ab Ecclesia percipiunt, aliud non habent, unde valeant sustentari; tum quia singuli Beneficiarii gravi obstringuntur præcepto elargiendi pau-

peribus quidquid, ultra propriam sustentationem, ex Ecclesiæ bonis acquirunt. Ad allegata autem Patrum testimonia, eos ita loquutos, respondent, oratoria quâdam exaggeratione, quâ etiam in divites laïcos, pauperum indigentiis non subvenientes, interdum invehi consueverunt : Hieronymus enim, relatus à Gratiano *sub initium distinctionis* 42. ait : *Aliena rapere convincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur :* et Ambrosius, seu quicumque sit Auctor *sermonis* 81. qui inter Ambrosii Opera circumfertur, relatus *in Can. Sicut. dist.* 47. omnes divitiis affluentes ita alloquitur : *Quis tam injustus, tam avidus, tam avarus, quàm qui multorum alimenta, suum non usum, sed abundantiam, et delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quàm, cùm possis et abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines; nudorum indumentum est, quod tu recludis; et miserorum redemptio est et absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis.*

X. Porrò tam Auctores primæ, quàm secundæ sententiæ, sibi suffragari contendunt Angelicum Doctorem. Duplici in loco S. Doctor hanc versavit quæstionem, in Quodlibetis nimirùm, et in Summa. In Quodlibetis, quæ circa annum 1257. ab eo scripta, testantur Echard *de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum tom.* 1. *pag.* 272. et Touron *in Vita S. Thomæ pag.* 153. apertè adhæret posteriori sententiæ : etenim *quodlibet* 6. *quæst.* 7. *art.* 12. *ad* 3 hæc habet : *Aliter dicendum est de illis Ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, et ex consequenti necessitatibus Ministrorum, sicut sunt bona hospitalium, et aliorum hujusmodi; et aliter de illis bonis, quæ sunt principaliter attributa usibus Ministrorum, sicuti sunt Præbendæ Clericorum, et alia hujusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non solùm ex abusu, sed etiam*

ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos usus assumit, quod est alterius : et ideo tenetur ad restitutionem, tamquam defraudator rei alienæ. In secundis verò bonis non committitur peccatum, nisi per abusum, sicut et de bonis patrimonialibus dictum est: unde non tenetur quis ad restitutionem, sed solùm ad pœnitentiam peragendam.

XI. Post exarata Quodlibeta, suadente Clemente IV. qui mense Februario 1265. fuerat Pontifex renuntiatus, operam dare cœpit Angelicus suæ conscribendæ Summæ Theologicæ, et Secundam Secundæ circa ann. 1269. absolvit, utì prosequuntur Echard *cit. loc.* et Touron *pag.* 203. In hoc autem postremo Opere, nempe 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. sententiam retractasse, quam in Quodlibetis docuerat, contendunt plerique ex iis, qui primam opinionem propugnant. Verùm, ut ingenuè loquamur, in hoc ipso Theologicæ Summæ loco, quem isti Doctores sibi favere ajunt, videtur Angelicus doctrinam confirmare, quam *in citato quodlibeto* 6. tradiderat: præmissâ siquidem distinctione bonorum, et disserens de Ecclesiasticis proventibus, Episcopi sustentationi assignatis, inquit: *De his autem, quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de propriis bonis.* Nihilominùs tamen, quia hìc S. Thomas non ita perspicuè, sicuti aliàs solet, mentem suam explicuit, ideo Genettus, ne sibi contrarium fateatur Angelicum, cujus doctrinæ est addictissimus, de ejusdem, hac in re, sententia ita *cit. loc.* concludit. *Licèt autem Angelicus Doctor singulari quâdam perspicuitate mentem suam ut plurimùm aperire soleat, nullumque relinquat de veritate opinionis, et mentis suæ dubitandi locum; fatendum tamen, illum in hac quæstione resolvenda, verbis ita in speciem ambiguis usum esse, ut, etiamsi insigniores illius discipuli significarint, docuerintque, quòd, juxta ejusdem Sancti Doctoris mentem,*

Beneficiati non possunt esse domini redituum Beneficiorum suorum ; attamen nonnulli reperti sunt, qui contrario planè modo illius mentem interpretati sunt, et fundamentum suæ sententiæ hauserunt ex quodlibeto sexto.

XII. Aliud suæ opinioni præsidium comparare studuit Natalis Alexander ab auctoritate S. Caroli Borromæi, in cujus Concilio Mediolanensi I. definitum affirmat, Beneficiarios non esse dominos Ecclesiasticorum redituum, qui suæ honestæ sustentationi supersunt, eosque in profanos usus impendentes, ad restitutionem ab eodem adactos. Verùm nos, qui nullius partis studio abrepti sumus, nihil ejusmodi à S. Carolo decisum comperimus : etenim in primo Concilio Provinciali Mediolanensi, ad restitutionem obligantur Beneficiarii non satisfacientes oneribus, suis Beneficiis impositis, quique reditus ad certos usus, putà ad templorum ornatum, vel ad dotandas virgines, à fundatore designatas, sibi usurpant., aut propriâ auctoritate in alios vertunt usus, de quibus decernitur *Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *p.* 39. *Quod si facere omiserint, sed eos fructus sibi vindicare, vel ad alios transferre ausi fuerint, vel in quem debent usum non impenderint, se ex sacris Canonibus, et sanctorum Patrum sententia, sacrilegii reos esse intelligant, et eorum omnium necessariâ restitutione teneri, neque ullâ omninò, etiam immemorabili, consuetudine excusari.* Sermonem postea instituit Concilium de Ecclesiasticis proventibus, quos interdum Beneficiarii uberiùs percipiunt, quàm ad vitam honestè traducendam propria cujuslibet requirat conditio ; et de hisce eosdem Beneficiarios in hunc modum alloquitur : *Dubitare non debent ad eum finem hanc copiam illis esse attributam, ut præter ea, quæ ad victum, et cultum eorum satis essent, suppeterent etiam, quibus Divini cultûs ornatus, et splendor conservaretur, et pauperum inopia, et indigentia*

sublevaretur. Monet deinde, ac per viscera misericordiæ Jesu Christi obtestatur Clericos, quibus annui reditus redundant, ne hisce abutantur in augendis consanguineis, aut in nutrienda vanitate, et luxu fovendo; sed ut memores propriæ obligationis, illos pauperibus distribuant, nullâ tamen factâ mentione justitiæ, imò potiùs solâ indicatâ lege charitatis, quâ ad id faciendum obstringantur: ait quippe: *Ex eo verò, quod supererit, si necessaria pauperibus alimenta denegarint, intelligant, se, quos non paverint, occidisse; atque ob violatam sanctissimæ charitatis legem, mortale peccatum commisisse, quo sibi iram in die iræ thesaurizaverunt.*

XIII. Quod tamen à S. Carolo decisum negamus, ultrò concedimus, in nonnullis Diœcesanis aliorum Episcoporum Synodis affirmari, et veluti certum assumi: in Synodo quippe Nonantulana, anno 1688. habitâ à Cardinali de Angelis, legimus: *Superfluos Ecclesiæ reditus in pios usus expendant, memores, illorum non esse dominos, sed tantùm commendatarios, et administratores:* et in Synodo Veliterna, habitâ à Cardinali Cybo anno 1698. *Quicumque reditus Ecclesiasticos possident, noverint, res Ecclesiæ nihil aliud esse, quàm vota Fidelium, pretia peccatorum, et patrimonia pauperum, earumque propterea ministros se esse, non dominos, ut, quod illis superest, in pauperum necessitatibus erogent.* Licèt autem nos ejusmodi Episcoporum effata haudquaquam reprehendamus, cùm liberum illis fuerit sententiam amplecti, quam innumeri Theologi laudabiliter propugnant, et tutiorem esse, atque in praxi consulendam, etiam alii, qui pro contraria stant, Doctores fatentur, inter quos Lessius *de just. et jur. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 42. et Du-Vallius *in* 2. 2. *D. Thom. part.* 2. *tract. de charitate, et eleëmosyna quæst.* 8. *art.* 6. attamen consultiùs existimamus, ut Episcopus in Synodo abstineat à quæstione deci-

denda, suoque calculo adjiciendo alteri ex controversis inter Catholicos opinionibus. In hoc autem proposito nos obfirmant Patres Concilii Tridentini; scimus etenim, enuntiatum decretum *sess.* 25. *cap.* 1. *de reform.* quo interdicitur Episcopis, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresque suos augere studeant, ita prius fuisse efformatum, ejusmodi prohibitionis hæc ibidem adduceretur ratio, videlicet, quia *Ecclesiasticorum proventuum dispensatores tantùm sunt* : et tamen hæc postrema verba in generali Congregatione, habitâ die 23. Novembris 1563. visa sunt Patribus expungenda, et re ipsâ expuncta sunt; quoniam Cardinalis à Lotharingia Archiepiscopus Remensis, Petrus Guerrerus Archiepiscopus Granatensis, aliique Præsules illis intercessêre, ne detrimentum afferrent sententiæ, ùt ipsi ajebant, valdè communi, quæ Ecclesiasticorum etiam superfluorum proventuum dominium Beneficiariis attribuit. Rem totidem ferè verbis narrat Cardinalis Pallavicinus *hist. Concil. Trident. lib.* 24. *cap.* 3. *num.* 4. neque inficiatur Paulus Sarpi *ejusdem. Concil. hist. lib.* 8. quamvis, ut indulgeat suo genio aut impugnandi, aut saltem obscurandi veritatem, decreto obstitisse asserat, non Cardinalem à Lotharingia, neque Archiepiscopum Guerrerum, sed Episcopum Sulmonensem; quod tamen falsum esse, fatetur etiam modernus Auctor, qui Sarpi historiam in Gallicum sermonem vertit, eodemque, quo Sarpus, infectus veneno, lividis notis aspersit, utì legere est *tom.* 2. *pag.* 724. *num.* 22. Quocirca, si Concilii Tridentini Patres noluerunt quæstionem attingere inter Catholicos exagitatam, jure meritoque nos consulendum duximus Episcopis, ne illam in suis Synodis definiant, aut tamquam definitam assumant.

XIV. Urgeant ipsi, et inculcent suis Clericis, ex Ecclesiæ stipendiis victitantibus, gravem obligatio-

nem, quam habent, elargiendi pauperibus, aliisve piis usibus applicandi, sibi redundantes Ecclesiasticos reditus; sed adhuc latentem hujus obligationis originem non investigent : ùt enim ajebat Cardinalis Bellarminus in epistola ad Theanensem Episcopum nepotem suum *controv.* 8. *et* 9. parùm refert determinare, unde illud proveniat gravis obligationis vinculum, quo ceteroquin omnes Beneficiarios obstringi, indubitanter scimus : *Non disputo* (inquit Bellarminus) *quæstionem illam, an Prælati sint verè domini redituum Ecclesiasticorum, et an teneantur restituere, quæ malè expenderunt. Parùm enim refert, utrùm Prælatus damnetur ad inferos, quia peccavit contra justitiam, an quia peccavit contra charitatem, non benè distribuendo facultates suas. Solùm quæro, in quos usus debeat expendere suas Ecclesiasticas facultates, ut non amittat vitam æternam.*

CAPUT TERTIUM.

Regula in præcedentibus capitibus tradita limitatur.

Accidit interdum, rem aliquam in quæstionem adduci nondum ab Ecclesia definitam, et nihilominùs integrum esse Episcopo, aliquid de illa decernere, citra violationem regulæ, quam modò tradidimus : etenim aliquando totius controversiæ cardo unicè vertitur circa jus commune, quo solùm inspecto, disputant Theologi, utrùm aliquid fieri liceat, necne; ceterùm nullus eorum abjudicat Episcopo potestatem, illud suo peculiari statuto inhibendi, quod plerique contendunt esse à jure communi permissum. Rem pandunt, quæ subnectimus, exempla. Percurrenti Diœcesanam Synodum Neapolitanam, celebratam à Cardinali Pignatello, poterit, primo aspectu, decisa videri controversia, magnis animorum motibus inter Doctores agitata, de qua nos

egimus *in nostra Instit.* 15. *num.* 20. *et seq.* In ea quippe Synodo *part.* 1. *cap.* 9. *num.* 4. sancitum legitur, Ecclesiastici jejunii sanctitatem ab iis quoque servandam, quibus, valetudinis causâ, esus carnium in Quadragesima, aliisque esurialibus feriis indulgetur; quod tamen apud Theologos est in quæstione positum. Verùm, re sedulò examinatâ, controversiæ decisionem ex ejusdem Synodi verbis minimè inferri, animadvertimus: in ea siquidem non dicitur, Ecclesiasticum jejunium cum carnium esu ritè componi, quod plures negarunt Theologi, qui res morales per analogiam ad physicas explicantes, sibi animo finxerunt Ecclesiasticum jejunium instar compositi physici, quod destrui necesse est, si vel una corruat ex partibus, ejusdem essentiam constituentibus; sed abstrahendo ab hac quæstione, jejunium, etsi non integrè ac sicuti ab Ecclesia præcipitur, suo tamen modo servare, in ea Synodo jubentur, quos à carnibus abstinere ægra valetudo non permittit; quod et ab aliis Diœcesanis Synodis, Lucana videlicet, Adjacensi, et Aleriensi, sanctissimè constitutum, ibidem asseritur: in quarum præsidium adduci etiam potuissent Acta Ecclesiæ Tarantasiensis, edita ab Anastasio Germonio, ejusdem Urbis Archiepiscopo, in sua Diœcesana Synodo, ubi *ad tit. de observat. jejun. lib.* 3. *cap.* 2. hæc habentur: *Nos autem, qui dispensantem huc solùm spectare intelligimus, ut, quantùm fieri potest, à malè affectis corporibus pericula ex noxiorum ciborum usu imminentia avertantur, non videmus, cur dispensatus (quamvis carnes edere licitè possit) ab hoc tamen saluberrimo Ecclesiæ præcepto excusari possit: imò, cùm ex robustiore alimento valentior factus, faciliùs jejunaturus præsumatur, nihil obstare putamus, quin et ipse, sicut ceteri Christiani, tempore jejunii, semel tantùm in die, horâque ab Ecclesia præscriptâ cibum sumere debeat; cùm et inter cele-*

berrimos Theologos non desint, qui se idem sentire scriptis mandaverint. Neque verò quempiam inficiari arbitramur, posse Episcopum ad unicam saltem comestionem præcepto obstringere, quos adversa valetudo ab alia jejunii parte, quæ est abstinentia à carnibus, absolvit; præsertim cùm summi Pontifices Clemens XI., Innocentius XIII., et Benedictus XIII. in Edictis, quæ tamquam Episcopi Romani per Cardinalem suum in Urbe Vicarium super observatione quadragesimalis jejunii, singulis annis, ùt moris est, promulgarunt, id ipsum Romæ fieri præceperint, ad quæ Edicta allusit laudatus Cardinalis Pignatellus, præfatam Synodalem Constitutionem ita exorditus: *Quia verò Apostolicæ Sedis, magisterio Spiritûs Sancti edoctæ, præceptionibus, et institutis saluberrimis admonemur, etc.* Sed supervacaneum est de hac re pluribus disserere; quoniam nos, postquam supremum Petri solium conscendimus, sinentes, Theologos in suis speculationibus tempus terere, Ecclesiastici jejunii, hominum intemperantia, fatiscentem disciplinam, quantùm fert conditio temporum, pro viribus sustentare curavimus, injungentes Episcopis, ne ulli permittant diebus Quadragesimæ, valetudinis causâ, carnibus vesci, nisi adjectâ lege religiosè servandi alteram jejunii partem, quæ consistit in unica comestione: quod patet ex nostris Apostolicis litteris, quæ extant *in tom.* I. *nostri Bullarii*, et sunt 19. 27. 55. 99.

II. Simile judicium ferendum est de aliis Synodalibus Constitutionibus, quibus severè interdicitur, ne Dominicis, aliisque festis diebus, exerceantur negotiationes, neve fiant publicæ nundinæ, sive annuæ, sive hebdomadariæ, quemadmodum non solùm cautum reperimus in Synodo Provinciali Cameracensi II. *tit.* 4. *cap.* 2. et Mechliniensi I. *tit. de festis*, *cap.* 3. verùm etiam, teste Van-Espen *Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 17. *cap.* 4. *num.* 15. *et* 16. statutum legi-

tur in aliis pluribus Synodis Diœcesanis Belgii, nimirùm Buscoducensi *tit.* 12. *cap.* 2. Tornacensi anni 1643. *tit.* 3. *cap.* 7. et Yprensi anni 1609. *tit.* 6. *cap.* 1. quibus ex Italicis addimus Synodum Lauretanam, habitam à Cardinali Româ anno 1626. Senogalliensem, habitam à Cardinali Antonio Barberino 1627. Sutrinam, celebratam à Cardinali Julio Spinula 1671. Farfensem, coactam à Cardinali Carolo Barberino 1685. Cæsenatensem, habitam à Cardinali Denhoff 1693. aliasque non paucas. Etenim, quamquam plures reperiantur nimiùm fortasse benigni Theologi, qui negotiationem, etiamsi publicè et cum strepitu exerceatur, non accensendam opinentur operibus servilibus, festis diebus vetitis, atque aliquot præterea ex iis, cùm inficiari nequeant, nundinas, seu mercatus, ne Deo sacratis diebus fiant, expressè saltem prohiberi *in cap.* 1. *de feriis*, huic tamen præcepto derogatum asserunt per contrariam consuetudinem: utì videre est apud Cajetanum *in Summ. verb. In festo prohibita*, Sylvestrum *in Summ. verb. Negotium* §. 2. Navarrum *Manual. cap.* 13. *num.* 8. et Laymam *Theol. moral. lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 2. *num.* 6. *versic. Dico octavò*. Nihilominùs nullus unquam ausus fuit negare Episcopo potestatem, ejusmodi consuetudinem abrogandi, suâque peculiari sanctione interdicendi, ne prædicti profani actus, per quos certè Fideles summopere distrahuntur à Divinis, exerceantur diebus festis: quod benè observant Ventrigl. *in prax. rer. Eccles. tom.* 1. *annot.* 16. §. 1. *num.* 19. Zaul. *ad Stat. Favent. tom.* 1. *lib.* 7. *observat. ad rubric.* 2. *num.* 24. Nicol. *in prax. Canonic. tom.* 1. *lit. C.* §. 1. *num.* 44.

III. Quamobrem Episcopus removens à diebus, Dei cultui specialiter deputatis, aut solemnes nundinas, aut etiam hebdomadarias, nullam definit quæstionem inter Theologos controversam, sed suo muneri indubitanter adnexam auctoritatem exerit, ad tuendam dierum festorum sanctitatem, quæ per

prædictos actus profanatur. De hac materia uberrimè à nobis tractatum est in nostris Apostolicis litteris, ad Ordinarios ditionis Ecclesiasticæ datis 5. Novemb. 1745. impressis *tom.* 1. *nostri Bullarii* 144. *in ordine*, in quibus, præmissâ distinctione nundinarum annuarum ab hebdomadariis, quas *mercatum* vocant, mercatum diebus festis haberi omninò prohibuimus, annuas verò nundinas, non tam permittendas, quàm, ad evitanda populorum incommoda, ex quadam conniventia, tolerandas duximus, modò non exerceantur iis matutinis, et vespertinis horis, quibus Divina Officia in Ecclesiis celebrantur, quod in iisdem litteris copiosiùs explicatur.

CAPUT QUARTUM.

Præcipuè abstinendum à definiendis quæstionibus respicientibus Sacramenta : ubi de intentione Ministri requisita ad validitatem Sacramenti.

Audivimus à Fagnano, illas potissimùm quæstiones in particularibus Synodis esse relinquendas intactas, quæ circa Sacramenta versantur. Quoniam autem impossibile foret eas omnes hìc recensere, nonnullas delibabimus, quæ frequentiùs occurrunt.

II. Utque id ordinatim conficiamus, à quæstione exordimur omnia Sacramenta complectente, aliàs subinde indicaturi ad singula pertinentes. Quæstio est inter Theologos, sæpiùs à Parochis refricari solita, an, et qualis intentio sit necessaria in Ministro, ut validum Sacramentum conficiat. Aliquam intentionem, saltem faciendi, quod facit Ecclesia, in eo requiri, Fidei dogma est : etenim Eugenius IV. in suo decreto post Concilium Florentinum, *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 438. septem novæ Legis Sacramentis singulatim enumeratis, ait : *Hæc*

omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, et persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; et Concilium Tridentinum *sess. 7. can.* 11. *de Sacramentis in genere*, contrarium sentientes anathemate perstrinxit : *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit.*

III. Nec verò pauca, nec levia sunt rationum momenta, quibus hoc Fidei dogma fulcitur : nam in primis Christus Dominus, Sacramentorum novæ Legis auctor et institutor, eorumdem administrationem esse voluit actionem humanam : actio autem humana esse non potest, nisi sit libera; nec libera, nisi fiat ex rationis judicio, et cum intentione voluntatis. Præterea actio Sacramentalis referri potest ad varios fines : infans quippe potest ex. gr. aquâ ablui vel ad munditiem corporis, vel ad sanitatem : quamobrem, ut ablutio sit Sacramentalis, necesse est, ut ad finem Baptismi determinetur per intentionem abluentis. Demùm, ut Sacramentum validè conferatur, qui illud administrat, gerere se debet ùt Christi et Ecclesiæ Ministrum : ad quod profectò necessarium est, ut illud animo intendat, quod Christus instituit, aut facit Ecclesia.

IV. Ex his porrò, quæ latè exornant Theologi, præcipuè Gregorius de Valentia *tom.* 4. *commentarior. Theologicor. disputat.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. colligitur, eum, qui jocosè ac scurriliter Sacramenti ritum celebrat, Sacramentum non conficere, neque validè administrare. Is quippe animum illudendi sibi adesse ostendit, non verò ponendi religiosam actionem à Christo Domino institutam, ejusque virtute sacratam : quare Lutheri, et Calvini error, Sacramenta, per jocum administrata, nihilominùs rata esse, asserentium, primò confixus

est à Leone X. anno 1520. cùm, inter ceteras, hanc quoque Lutheri propositionem proscripsit: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non seriò, sed jocò absolveret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus*; et deinde expressè damnatus à Concilio Tridentino, cùm *cit. sess.* 7. tùm *sess.* 14. *cap.* 6. *et can.* 9. *de Sacrament. Pœnitent.*

V. Nec quemquam movere debet, quod Socrates *lib.* 1. *Inst. Eccles. cap.* 15. Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 17. aliique ex Rufino scribunt de Alexandro Patriarcha Alexandrino; ei nempe, aliisque Episcopis ad Concilium congregatis, ratum visum fuisse, ac validum Baptisma, ab Athanasio nondum ex puerili ætate emerso, cum sociis ludente, collatum. Primò enim, utì nos animadvertimus *Instit.* 8. multi Auctores factum illud non modò revocant in dubium, sed planè inficiantur: quoniam, si Hieronymi Chronico fidem adhibeamus, Alexander ad sedem Alexandrinam non est evectus ante annum 321. et Athanasius, eodem Sozomeno referente, anno 325. Concilio Nicæno, jam Diaconus, interfuit, atque insequenti anno, Alexandro vitâ functo successit; quocirca explicari non potest, quomodo puer luserit, Ecclesiam Alexandrinam regente Alexandro: et quamvis Alexandrum anno 313. Episcopum inauguratum dicamus, utì tradunt Pagius *ad ann.* 311. *num.* 26. et Patres Mauro-Benedictini *in Vit. Athanas. tom.* 1. *Oper. part.* 1. *pag.* 3. tunc tamen Athanasium suæ ætatis annum duodevicesimum egisse oportuit, quoniam annorum saltem triginta prædicto anno 326. Alexandrinum Episcopum eumdem renuntiatum, ferè communiter Eruditi consentiunt: nunquam enim ei ab Arianis objectum legimus, quòd junior Episcopatum arripuisset, ùt de Paulino, Hieronymi fratre, narratur: ætas verò duodeviginti annorum ab illis puerilibus nugis iam abhorret, quibus So-

crates, et Sozomenus Athanasium distentum scribunt. Deinde, etsi res ita se habuerit, nihil tamen exinde ad adstruendum hæreticorum errorem conficitur; Athanasium quippe, non irrisoriè, sed seriò Baptisma contulisse eo ritu, quem ab Alexandro Episcopo adhiberi viderat, ex eo colligitur, quòd iidem Historici narrant, eum scilicet, non omnes promiscuè socios, sed solùm Catechumenos baptizasse: cùm autem Athanasium tunc lusisse iidem asserunt, nihil aliud sibi voluisse videntur, quàm eumdem, in re seriò peractâ, oblectamentum animi, tamquam extrinsecum finem, sibi proposuisse.

VI. Verùm, quamquam apud Catholicos certissimum sit, in Sacramenti Ministro aliquam intentionem requiri, saltem faciendi quod facit Ecclesia; valdè tamen inter eosdem disputatur de hujus intentionis objecto, seu quid illud sit, ad quod ferri debeat ejusmodi intentio, quam omnes necessariam fatentur. Ambrosius Catharinus, è Dominicanorum familia, Episcopus Minorensis, et postea Archiepiscopus Compsanus, *in Opusc. de Intentione Ministri* contendit, ad Sacramentum validè administrandum, satis esse, ut Minister intentionem habeat, seriò perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur: atque ideo, etiamsi suam intentionem retineat, aut interiùs dicat, se nolle facere quod facit Ecclesia, dummodò exteriùs seriò agat, nulloque signo pravam suam voluntatem prodat, ratum perfectumque Sacramentum ab eo perfici, Catharinus propugnat. Catharino præiverant Petrus Cantor, Robertus Cardinalis Pullus, Paludanus, Sylvester; eumque postea sunt sectati Salmeron *lib.* 1. *comment. in epist. D. Pauli* 3. *part. disp.* 2. Joannes Marius Scribonius *in Summ. Theolog. de Sacram. in genere quæst.* 6. *et* 7. Vincentius Contempsonius *in suo tract. de Sacram. in genere*,

3.

Hyacinthus Serry *in Vind. Catharin.* Natalis Alexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores.

VII. Hæc tamen opinio visa est aliis coincidere cum Lutheri, et Calvini doctrina, à Concilio Tridentino expressè damnata; ac propterea non dubitarunt hæresis notam eidem inurere. Verùm hujusmodi censores Concilii Tridentini historiæ se prorsùs jejunos ostendunt: etenim sessio septima, ubi primò impium hæreticorum dogma anathemate confossum fuit, habita est die 3. Maji 1547. et laudatum Catharini Opusculum, Romæ typis impressum, prodiit anno 1552. quin Opusculi Auctor, eâ occasione, in aliquam erroris suspicionem venerit: quapropter Cardinalis Palavicinus, cui Tridentini canones, et decreta, eorumque genuinus sensus, ignota profectò non erant, *in ejusdem Concilii historia lib.* 9. *cap.* 6. *num.* 2. loquens de sententia à Catharino in eodem Concilio propugnata, hæc habet: *Equidem existimo, Catharini sententiam falsam esse, sed non ideo per Tridentinos canones disertè damnatam: quapropter fas illi fuit affirmare, eam Concilio non contradicere:* et *lib.* 12. *cap.* 10. exponens decreta Pœnitentiæ Sacramentum spectantia, à Concilii Patribus formata, *num.* 34. ait: *Ex hisce postremis verbis conjicere potest quisquis ea legerit, haud esse expunctam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum, opinantium, Sacramento, quo ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem seriò agendi, et obesse tantummodo jocum, quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit.*

VIII. Quamobrem melioris judicii Theologi, Catharini opinionem ab hæresis censura vindicant, latumque inter illam, ac Lutheri, et Calvini doctrinam, discrimen intercedere demonstrant, præsertim Vasquez *in* 3. *part. tom.* 2. *disput.* 138. *cap.* 2. *et* 3. Cardinalis de Lugo *de Sacrament. disput.* 8.

sect. 2. *num.* 15. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. tom.* 1. *lib.* 2. *de Sacramentis in genere cap.* 7. *artic.* 3. *regul.* 1. Juenin *de Sacram. dissert.* 1. *quæst.* 5. *cap.* 2. *art.* 3. §. 1. Quin imò Marcus Antonius de Dominis *lib.* 5. *de republic. Eccles. cap.* 12. §. 12. *et* 13. ubi perversum hæreticorum errorem adstruit, Catharinum à sua sententia prorsùs alienum agnoscit, et fatetur. Negari tamen haud potest, grave vulnus præfatæ opinioni inflictum ab Alexandro VIII. à quo die 7. Decembris 1690. hæc inter alias propositio damnata fuit: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia.* Sed nihilominùs à damnationis telo illam defendere conantur Juenin *cit. loc.* Serry *in cit. Vindiciis pag.* 109. Auctor *Oper. de re Sacram. pag.* 113. aliique, confixam propositionem intelligendam rati, cùm ritus externus aut non seriò, sed joco, et mimicè peragitur, aut ab illo exercetur, qui aliunde, hoc est ab aliqua exteriori circumstantia, putà à Sacramenti postulatione, non determinatur ad agendum nomine Ecclesiæ, seu tamquam Ecclesiæ Minister: ultrò enim admittit Juenin, non validè baptizare, qui à nemine postulatus domi infantem abluit cum expressa Sanctissimæ Trinitatis invocatione, si intra se deliberet id, quod fert propositio damnata: *non intendo facere, quod facit Ecclesia.*

IX. Verùm, ùt ùt hæc res coram Deo se habeat, nulla usque adhuc de ea emanavit expressa Apostolicæ Sedis definitio. Quamvis igitur communior sit sententia exigens in Ministro intentionem vel actualem, vel virtualem, faciendi non solùm ritum externum, sed id, quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia, et hæc, veluti tutior, sit omninò servanda in praxi; non est tamen Episcopi priorem

opinionem reprobare, atque ad hanc posteriorem, etiam theoricè tuendam, suos diœcesanos adigere: causas quippe majores, difficilioresque quæstiones, Fidem, aut disciplinam spectantes, ad Apostolicam Sedem deferendas, statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo, ab Innocentio III. *in Cap. Majores de Baptismo*, confirmata. Quare, si constet, quempiam aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retentâ, aut cum deliberata voluntate non faciendi quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, erit Sacramentum iterùm sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum, quemadmodum ad Severum Scholasticum Constantinopolitanum faciendum scripsit Ferrandus, Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, in difficili quæstione, quâ tunc Ecclesia fatigabatur, doctis indoctisque in varias partes scissis, inquiens: *Interroga, vir prudentissime, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis, et fulcitur munimine auctoritatis: tom.* 9. *Biblioth. Patrum pag.* 509. Quod semel monitum volumus, ut regula sit etiam pro aliis controversiis, quas mox commemorabimus.

CAPUT QUINTUM.

Nonnullæ recensentur quæstiones, spectantes Sacramentum Baptismi, à quibus in Synodo definiendis est abstinendum: ubi de Baptismo collato infanti in matris utero latitanti, necnon infanti qui aliquam sui partem ex utero matris emisit.

Nemo sit, qui putet, nos extra propositum vagari, cùm de singulis Sacramentis, atque inter-

dum etiam prolixiùs, disserimus: etenim, quamquam nobis in animo non fuerit tractatum de Sacramentis elucubrare, attamen, quia plerumque Episcopi in suis Synodis de quolibet Sacramento specialem sermonem instituunt, nostri instituti esse arbitramur, difficultatum scopulos, in singulis latentes, iisdem detegere, per quos medii incedere debeant, neque in unam, alteramve partem deflectere, ne secus in legem delinquant, quam à Fagnano didicimus, suamque Synodum eruditorum hominum dicteriis exponant.

II. Post indicatam igitur controversiam, omnibus Sacramentis communem, nonnullas statim offendimus quæstiones, ad Sacramentum Baptismi peculiariter pertinentes, quas in Synodalibus Constitutionibus præstat potiùs præterire, quàm enodare. Certum est, infantem in matris utero ita latitantem, ut nulla ejus pars aquâ perfundi queat, baptizari non posse, nec ei quidquam prodesse, quod nonnulli hæretici olim sunt arbitrati, si, ejus loco, matris corpus abluatur, quemadmodum *lib.* 6. *contra Julianum. cap.* 5. disertè tradit Augustinus relatus *in Can.* 114. *de Consecrat. distinct.* 4. *Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est aliquo mortis urgente periculo, cùm eum gestaret in utero. Nunc verò, cùm etiam ipse baptizatur, non utique bis baptizatus habebitur. Non itaque ad maternum corpus, cùm esset in utero, pertinebat:* et prosequitur D. Thomas 3. *part. quæst.* 68. *art.* 11. At quæstio est, an, reserato materni uteri ostio, quod puerperii initio contingit, validè baptizetur infans, cujus corpusculum, etsi nullâ suî parte in lucem prodierit, aquâ nihilominùs, saltem per siphunculum tingi potest. Mirum est, quantùm in hac quæstione varient Doctores. Validè eum bapti-

zari affirmant Victoria *in summ. de Sacram. quæst.* 32. Suarez *in* 3. *part. disput.* 2. *quæst.* 68. *sect.* 6. *art.* 11. *in commentar.* Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disput.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 2. §. *Tertiò sequitur*, Chapeaville *de casibus in peste cap.* 2. *quæst.* 10. *sub. fin.* quibus ex recentioribus adhærent Pegueletus *in tract. probabilit. cap.* 41. *et seq.* Piette *in elucidat. difficilior. Theolog. quæstionum part.* 5. *de Baptismo quæst.* 8. Florentius Cocq *de Baptismo sect.* 7. Franciscus Henno *disp.* 3. *quæst.* 1. *conclus.* 2. Holzmann *Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. *art.* 2. §. 1. *num.* 137. Sbogar *in Theolog. radicali tract.* 13. *de Baptismo cap.* 5. *num.* 43. et Gabriël Gualdus in Opusculo de hac re accuratè conscripto, Patavi impresso anno 1710. et denuò anno 1712. quorum sententiam Theophilus Raynaudus, etsi contrariam sequatur, dicit communissimam. Negant exadversò idem Raynaudus *Opusc. de ortu infantium per sectionem cæsaream cap.* 6. *num.* 14. *Oper. tom.* 14. Cardinalis de Lauræa *in* 4. *sent. tom.* 1. *de Baptism. disput.* 14. *art.* 4. Martinus Orelli in peculiari de hoc argumento dissertatione, Nicolaus Herminier *de Baptism. cap.* 10. Natalis Alexander *Theolog. dogm. et moral. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. *propos.* 2. *in fin.* Juenin *de Sacram. dissertat.* 2. *quæst.* 7. *cap.* 1. *art.* 2. *in fin.* Gibert *consult. Canonic. tom.* 2. *consult.* 22. *de Baptismo per tot.* et præsertim *pag.* 242. *et seq.* Cardinalis Gotti *tom.* 13. *pag.* 260. et novissimè Joannes Laurentius Berti *in sua Theologia tom.* 6. *lib.* 31. *cap.* 18. Sed non omnes hujus posterioris sententiæ patroni eidem fidunt argumento. Theophilus Raynaudus validum fatetur Baptismum, collatum infanti è matris utero nondum egresso, si ad ejus corpus aqua quomodocumque pertingat; sed hoc nequaquam evenire posse putat: *nam* (inquit) *et ipse uterus est admodum abditus, ac exquisitè occlusus à momento conceptionis*

usque ad tempus partûs, et intra ipsius uteri latebras fœtus tot undique secundinis circumsepitur, ut nesciam quâ ratione dici possit, aquam ita esse applicabilem, ut ad fœtum immediatè possit pertingere: neque ad rem facere autumat Raynaudus, quod aquâ madefiant secundinæ, quibus infantis corpus involvitur; nemo quippe, ait, censebit, verè baptizatum iri puerum sacco coriaceo inclusum, si aqua soli corio affunderetur, per quod ad pueri corpus non pervaderet.

III. Sed ex duobus, quæ Raynaudus tamquam certa sumit, primum est evidenter falsum; siquidem ex medicorum, et obstetricum testimonio satis constat, infantem, puerperii initio, secundinarum involucris jam spoliatum, posse intra matris uterum tangi, et tractari: alterum verò est in quæstione positum; quamvis enim ferè communiter Doctores concedant, validum non fore Baptismum, si aquâ solæ perfunderentur vestes, quibus baptizandus obtegitur, non omnes tamen idem sentiunt de secundinis, quibus infans à natura circumvestitur; hæ quippe censentur quodammodo pars infantilis corporis, quod propterea videtur immediatè ablui, cum illæ madefiunt: uti præ ceteris ratiocinantur Sylvester *verb. Baptismus* 4. *quæst.* 1. et Vasquez *in* 3. *part. tom.* 2. *disput.* 145. *cap.* 4. *num.* 31.

IV. Quamobrem aliud alii argumentum instaurant, ad evertendum Baptisma, de quo est sermo. Baptismus (inquiunt isti) est Sacramentum regenerationis, et secundæ nativitatis spiritualis, cui necesse est, ut prima corporis nativitas præcedat; dixit enim Christus Dominus *Joann.* 3. *Nisi quis renatus fuerit denuo:* et rursùm: *oportet vos nasci denuo:* non potest autem denuo nasci, qui nunquam antea natus fuit. Eò autem fidentiùs huic argumento insistunt, quia ab Augustino se illud accepisse gloriantur: enimverò non semel Sanctus Doctor

hâc ratiocinatione utitur ad probandum, natum esse oportere, qui regenerationis lavacro ab originali culpa est expiandus; *libro* enim 2. *de peccat. merit. et remission. cap.* 27. *tom.* 10. *Oper. col.* 63. inquit: *Sacramentum Baptismi profectò Sacramentum regenerationis est: quocirca sicut homo, qui non vixerit, mori non potest, et qui mortuus non fuerit, resurgere non potest; ita qui natus non fuerit, renasci non potest:* et *epist.* 187. olim 57. ad Dardanum *num.* 31. *tom.* 2. *Oper. col.* 688. *Nec renasci quisquam potest, antequam natus sit:* et infrà: *Non video, quomodo œdificentur homines in domum Dei, ad habendum in se inhabitantem Deum, nisi cùm fuerint renati, quod non possunt esse, antequam nati:* ac tandem *num.* 33. *Si igitur homo regenerari, per gratiam Spiritûs, in utero potest, quoniam restat illi adhuc nasci, renascitur ergo, antequam nascitur, quod fieri nullo modo potest.* Idem, quod Augustinus, docet Isidorus *lib.* 1. *sentent. cap.* 24. relatus *in Can.* 115. *de Consecr. dist.* 4. *Qui in maternis uteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundùm Adam non est, renasci secundùm Christum non potest.*

V. Verùm has, et similes Patrum locutiones facilè evadunt Auctores primæ sententiæ, contendentes, unicum illarum scopum esse, improbare Baptismum collatum matri pro puero, quem in utero gestat; quod quidem Baptisma Augustinus loco paulò antè producto contra Julianum rejecit. Neque urgeri se arbitrantur à ratione petita ex allegatis Christi Domini verbis: verè enim, quantùm ad rem attinet, natum ajunt, qui ex abditioribus maternæ alvi penetralibus ad uteri ostium decidit, atque obstetricis manibus pertractatur. Hanc porro responsionem confirmant auctoritate D. Thomæ, qui *cit. quæst.* 68. *art.* 11. *in corp.* nuper allatis Patrum testimoniis ritè expensis, ideo dumtaxat infantem intra matris

uterum latitantem baptizari posse inficiatur, quia salutari aquâ immediatè lustrari nequit : ex quo apparet, oppositum ab Angelico statui, cùm infantis corpus potest aliquo modo immediatè ablui : *Dicendum* (verba sunt Angelici) *quod de necessitate Baptismi est, quòd corpus baptizandi aliquo modo aquâ abluatur, cùm Baptismus sit quædam ablutio, ùt suprà dictum est: corpus autem infantis, antequam nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aquâ, nisi fortè dicatur, quòd ablutio baptismalis, quâ corpus matris lavatur, ad filium in ventre existentem perveniat. Sed hoc esse non potest, etc.*

VI. Hisce argumentis nimiùm confisus Gualdus *in cit. Opuscul. cap.* 12. *num.* 216. Episcopos hortatur, ut parvulos intra matris uterum adhuc occlusos, cùm in vitæ discrimine versantur, et obstetricis manibus tractari queunt, omninò baptizari præcipiant, atque edicant. Verùm, quoniam ipsemet fatetur, ultimum controversiæ judicium à Sede Apostolica esse proferendum, tutiùs erit, ut Episcopus istud expectet, nec interim quidquam suis Constitutionibus inserat, quo implexæ istius quæstionis decisionem sibi arrogasse videatur. Ad Parochos verò pertinebit obstetrices instruere, ut, cùm casus evenerit, in quo infantem, nullâ adhuc suî parte editum, mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent sub conditione, sub qua pariter erit iterùm baptizandus, si periculum evadat, et foràs prodeat: quemadmodum, post alios, faciendum monet Tournely *in suis prælection. de Sacram. Baptism. quæst.* 3. *art.* 3.

VII. Hæc de infante intra matris uterum totaliter abdito. Quid autem de illo dicendum, qui aliquam suî partem ex utero emisit? Huic, instante mortis periculo, in ea parte esse Baptismum conferendum, quæ ex utero emersit, statuit Rituale Romanum *tit. de baptizand. parvulis:* additque, non esse

Baptismum ullo pacto repetendum, si salutari aquâ infantis caput tinctum fuerit; secus verò faciendum decernit; cùm, non caput, sed alia quælibet corporis pars aquâ perfunditur; tunc quippe puerulum, si vivus evaserit, iterùm sub conditione baptizandum præcipit. Rituali Romano consentit Rituale Sacramentorum, à Cardinali Julio Antonio Sanctorio, jussu Gregorii XIII. Romæ evulgato anno 1584. atque utrique respondent Instructiones S. Caroli Borromæi, *Actor. Ecclesiæ Mediolanensis part.* 4. *pag.* 497. §. *Si verò fœtus.* Hanc eamdem doctrinam disertè tradit D. Thomas 3. *part. quæst.* 68. *art.* 11. ubi hæc habet: *Ad quartum dicendum, quòd expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat: si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari, periculo imminente, et non est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit, sicut in capite, videtur quibusdam, quod propter dubium, quâcumque aliâ parte corporis ablutâ, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo.*

VIII. At nihilominùs, licèt Doctores satis communiter admittant, sub conditione esse repetendum Baptismum, cùm abluta fuit exigua pars corporis, putà digitus, et juxta alios etiam sola manus, aut pes, quæ ex matris utero erupit; attamen inter se disputant, an repetendus sit, cùm abluta fuit alia pars æquè principalis, ac caput, putà humeri, pectus, scapulæ, brachia, etc. existimantibus plerisque, tam à D. Thoma, quàm à Rituali Romano, caput nominatum esse, non restrictivè, sed merè demonstrativè, utì ajunt, seu exempli causâ, ac propterea idem judicium esse ferendum de aliis par-

tibus æquè principalibus, sicuti ratiocinantur Sotus *in* 4. *dist.* 3. *quæst. unic. art.* 7. *circa medium*, Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 20. *quæst.* 66. *art.* 4. *sect.* 2. ubi explicans mentem D. Thomæ, ait: *Si Baptismus fieri potest in capite, illa est certissima, et sufficientissima materia, quia illa pars præcipua est, et ab ea maximè potest totus homo denominari. Quòd si hoc commodè fieri non potest propter aliquod gravis nocumenti periculum, si fiat ablutio in scapulis, aut in pectore, vel in humeris, erit satis certa, et indubitata materia. Interdum vero solet occurrere necessitas baptizandi puerum in pede propter periculum mortis, et tunc etiam licitè id fit: tamen, quia res est dubia, si infans evadat periculum, et perfectè nascatur, iterùm abluendus est sub conditione, prout in Ritualibus Ecclesiasticis Parochi admonentur. Et hæc est communis doctrina Theologorum cum D. Thoma:* et prosequuntur Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 2. §. *Quamquam rectè Sotus*, Coninck *de Sacram. quæst.* 66. *art.* 2. *dub.* 2. *num.* 79. Gonzalez *in Cap.* 5. *de Baptismo num.* 3. et alii.

IX. Idem dissidium, quod viget inter Theologos, viguisse olim deprehendimus inter Ecclesiarum Antistites. Etenim statuta Synodalia Ecclesiæ Biterrensis, à Guillelmo Episcopo anno 1342. condita, *num.* 10. *tom.* 4. *Thesaur. nov. Anecdotor.* Martene *col.* 644. validum statuunt Baptismum, quæcumque sit pars corporis, quæ aquâ lustretur: *Præcipimus moneri populum, quòd, si in ipso partu mulieris immineat grande periculum, ipsâ muliere multo tempore laborante in editione partûs, et caput, manus, vel alia pars infantis appareat, quòd in illa baptizetur, et censeatur baptizatus.* At antiqua statuta Ecclesiæ Rutenensis in Aquitania, ratum dumtaxat habent Baptismum in capite, non verò in alio quovis membro, collatum: *cap.* enim 6. *tom.* 4. *Thesaur. Anec-*

dotor. Martene *col.* 686. ita decernunt : *Si verò, muliere in partu laborante, infans extra ventrem matris caput tantùm emiserit, et in tanto periculo infans positus, commodè haberi nequiverit, infundet aliquis, vel aliqua de astantibus aquam super caput infantis, dicens : Creatura Dei, ego te baptizo, etc. et erit baptizatus. Si verò, non caput, sed aliud membrum emiserit, et super illud membrum aquam effundendo, prædicto modo fuerit baptizatus, et postea vivus natus fuerit, non judicamus, talem esse baptizatum.* Concilium verò Trevirense anni 1310. discrimen faciens inter membra principalia, et minùs principalia, idem statuit, quod nuper laudati Theologi opinantur; *cap.* enim 114. hæc habet, *eod. tom.* 4. *Thes. Anecdotor. col.* 268. *Si autem, muliere in partu laborante, infans in ventre matris tantùm caput emiserit, et nasci nequeat, mox aliqua de obstetricibus aquam super caput infantis infundat, dicens : Ego baptizo te, etc. et erit baptizatus. Idemque dicendum est, prout quidam asserunt, si major pars corporis, præter caput, appareat, baptizatur; secus, si minor, solus pes, vel sola manus appareat, baptizari non debet : quod si fiat, nihil agitur. Cùm enim partus tunc non nascatur, nec tunc etiam renasci potest.*

X. Cùm itaque hæc controversia hactenùs indecisa remaneat, utì scitè animadvertit Cardinalis de Rohan in suo Rituali Argentinensi *ad tit. de Baptismo* §. 5. inquiens : *Utrùm ratus sit Baptismus, non in capite, sed in aliqua alia corporis parte collatus, multi non immeritò dubitant :* idcirco cavere debet Episcopus, ne in sua Synodo aliquid quoad eam decernat; sed id solum curabit, ut Parochi, ceterique, quorum interest, illud exactè exequantur, quod in Romano Rituali præscribitur : sicuti optimè animadvertit citatus Gibertus *in consult. Canonic. de sacramento Baptismi consult.* 22. ubi Synodos affert

Rituali Romano conformes, ejusque vestigiis inhærentes.

CAPUT SEXTUM.

De forma conditionata Baptismatis, alteriusve Sacramenti characterem imprimentis : ubi de Baptismo collato infanti, qui jam indubitanter mortuus, per miraculum ad vitam creditur revocari.

Quoniam *in præcedenti capite* sæpiùs facta est mentio formæ conditionatæ Baptismatis, necessarium ducimus, de eadem hìc ex professo agere, ne deinceps Episcopales Synodi, de illa loquentes, errent ; sicuti re ipsâ non paucas hac in re errasse comperimus. Eam à Scholasticis esse adinventam, et in Ecclesiam invectam, plerique viri eruditi existimarunt ; sed eos toto cœlo aberrasse ait Martene *de antiquis Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 16. *num.* 10. Siquidem, longè ante Scholasticos, S. Bonifacius, Archiepiscopus Moguntinus, in suis statutis, circa annum 745. conditis, et *tom* 1. *Spicilegii* à Luca Dacherio editis, *cap.* 28. hæc habet : *Si de aliquibus dubium sit, utrùm sint baptizati, absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis : non te rebaptizo, sed si nondum es baptizatus, ego te baptizo.* Idemque, ac totidem ferè verbis, statutum legimus *Capitular. lib.* 6. *cap.* 184. apud Baluzium *tom.* 1. *pag.* 954. è quibus idem decretum excerpsit, ac suæ Canonum Collectioni *sub. tit.* 11. *cap.* 17. inseruit Isaac Episcopus Lingonensis, apud Harduinum *Collect. Concil. tom.* 5. *col.* 447. Licèt porrò, ante seculum VIII. prædictæ conditionatæ formulæ expressam mentionem in Conciliis, et Patribus non inveniamus, quemadmodum, præter laudatum Martene, observarunt Juenin *de Sacrament. dissert.* 1. *quæst.* 3. *cap.* 5. *art.* 1. et

4.

Tournely *prælect. tom.* 6. *de Sacram. in genere quæst.* 1. *art.* 4. *conclus.* 2. non rectè tamen inde intulit Natalis Alexander *hist. Eccles. secul. IV. cap.* 4. *art.* 12. illam non fuisse in usu : quin imò ex antiqua, et constanti Ecclesiæ praxi oppositum colligi, putamus ; quod hâc ratiocinatione ostendimus. Perpetuum Catholicæ Fidei dogma fuit, unicum esse Baptisma, juxta illud Apostoli *ad Ephes.* 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma :* quod propterea semel ritè collatum, sine gravi piaculo iterari posse, semper Ecclesia negavit, uti constat *ex can.* 47. *Apostolor.* juxta versionem Dionysii, *ex can.* 3. Concilii Valentini anni 374. et *ex can.* 38. Concilii Carthaginensis III. anni 397. quibus in locis temerè rebaptizantes gravibus subduntur pœnis, et Ecclesiasticâ communione privantur. At eadem Ecclesia, quæ ita docuit, eos nihilominùs, de quibus dubitabatur, an essent in Christo regenerati, incunctanter baptizandos præcepit ; quod innumeris testimoniis comprobatur. Seculo III. disputatum fuit de Baptismo Clinicorum, num scilicet validum esset Baptisma per aspersionem datum ægrotis in lecto decumbentibus : consulitur Cyprianus : respondet Sanctus Doctor *epist.* 76. *ad Magnum*, validum quidem sibi illud videri ; iis autem, qui dubitabant, auctorem se esse, ut illud iterùm conferrent : *Si aliquis existimat* (ait Cyprianus) *eos nihil consequutos, eò quòd aquâ salutari tantùm perfusi sunt, sed inanes, et vacui sunt, non decipiantur, ut, si incommodum languoris evaserint, et convaluerint, baptizentur.* Seculo V. à Legatis Maurorum interrogantur Patres Concilii Carthaginiensis V. (aliis VI.) anni 401. quid agendum foret de pueris, qui an baptizati essent, nemo certò sciret : ad quod responderunt Patres *can.* 6. Collectionis Harduini *tom.* 1. *col.* 987. *Placuit de infantibus quoties non inveniuntur certissimi testes, qui, eos baptizatos esse,*

ne dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere absque ullo scrupulo, eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione pritari : eumdemque canonem renovarunt Synodus Africana anni 401, et alia Synodus Carthaginiensis sub Bonifacio Episcopo anno 525. Idem ad Rusticum Narbonensem Episcopum, atque iterùm ad Neonam Episcopum Ravennatem rescripsit Leo Magnus. Ad hæc autem præcedentium Conciliorum, et Patrum decreta allusit Gregorius II. cùm de eadem re interrogatus à Bonifacio Episcopo, *epist.* 2. *num.* 9. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 1859. respondit : *De parvulis, qui à parentibus subtracti sunt, et an baptizati, an non, ignorant, quia interrogasti ; hos ut baptizare debeas, secundùm Patrum traditionem, si non fuerit, qui testificetur, ratio poscit.* Jam verò, cùm ex his, aliisque similibus testimoniis, à laudato Martene prolatis, luculenter pateat, antiquum, atque ipsi Ecclesiæ coævum usum fuisse, eos baptizare, de quibus dubitabatur, num per regenerationis lavacrum ab originali culpa essent expiati ; ne dicamus, Ecclesiam in eumdem incidisse rebaptizantium errorem, quem toties detestata erat, et damnaverat, necesse est existimare, non aliter in ea dubietate Baptismum conferri voluisse, quàm sub tacita, et mente conceptâ conditione : *Si nondum es legitimè baptizatus.* Hæc autem conditio, quæ priùs mente tantùm concipiebatur, cœpit seculo VIII. in ipsa Baptismi forma exprimi, et pronuntiari : quam quidem disciplinam, multis jam in locis receptam, Alexander III. seculo XII. non solùm approbavit, sed ubique servandam edixit *in cap.* 2. *de Baptismo* inquiens : *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis : Si baptizatus es, non te baptizo ; sed, si nondum baptizatus es, ego te baptizo, etc.* eam-

demque sanctionem confirmavit Joannes XXII. apud Odoricum Raynaldum *ad annum* 1333. *num.* 42.

II. Non ideo tamen, quòd per præfatam conditionem periculum evitetur rebaptizandi eum, qui jam semel fuerit legitimè baptizatus, est illa passim, et temerè adhibenda; sed tunc solùm eâ uti licebit, cùm prudens, et probabilis subest dubitatio, an quis fuerit ritè baptizatus, nec, diligenti præmissâ indagatione, potuit rei veritas innotescere: quemadmodum scitè perpendit Sotus *in* 4. *dist.* 3. *quæst. unic. [art.* 9. §. *Circa hanc igitur solutionem*, ubi à sacrilegio non excusat, neque ab irregularitate absolvit Sacerdotem sub conditione rebaptizantem, quem scit domi baptizatum, et nihil est, quod collatum ei Baptisma rationabiliter suspectum reddat. Quare minimè sectanda sunt exempla, quæ congesserunt Gobat *tom.* 1. *tract.* 2. *sect.* 3. et Marin. *Theolog. tom.* 3. *tract.* 19. *disp.* 1. *sect.* 8. *n.* 140. ubi plures sub conditione baptizatos narrant, qui ob merum scrupulum non tam dubitabant, quàm imprudenter suspicabantur, se non esse ritè baptizatos; quam quidem conditionatam Sacramenti iterationem, ob consequutos, seu potiùs apprehensos effectus quietis conscientiarum, iidem Auctores videntur approbare: sed potiùs aures præbendæ sunt Estio *in* 4. *dist.* 4. §. 15. hæc ad rem adnotanti: *Sciendum est, non quamcumque levem in contrarium suspicionem, vel scrupulum debere sufficere ad hoc, ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur; sed requiri dubitationem probabilem... Ea autem probabilis dubitatio est, quæ, factâ etiam diligenti indagine, discuti non potest, ita ut nec moralis certitudo facti haberi queat.* Imò veriùs obtemperandum est Catechismo Romano *part.* 2. *de sacram. Baptismi num.* 57. ubi de forma conditionata ait: *Ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ auctoritate in illis tantùm permittitur, de quibus, re diligenter*

perquisitâ, *dubium relinquitur*, *an Baptismum ritè susceperint ; aliter verò nunquam fas est*, *etiam cum adjunctione*, *Baptismum alicui iterùm administrare.*

III. Quæ hucusque diximus, copiosiùs adhuc, et clariùs à nobis exposita, pluribusque Sacræ Congregationis Concilii responsis confirmata fuère *in nostra Instit.* 84. ubi non solùm ex ejusdem Sacræ Congregationis sententia ostendimus, non esse Baptismum, ne sub conditione quidem, iterandum, cùm nulla occurrit prudens ratio dubitandi de prioris Baptismi validitate, sed etiam ab irregularitate iterantibus Baptisma inflicta ab Alexandro III. *in Cap. Ex litterarum*, *de apostatis*, *et reiterantibus Baptisma*, non eximi probavimus, qui, ob solum apprehensum prioris Baptismi vitium, nullâque præmissâ veritatis indagatione, illud denuò sub conditione conferunt, quibus certò sciunt jam semel antea fuisse collatum : etenim, quamquam plures Doctores istiusmodi sub conditione rebaptizantes à gravi culpa, atque ab irregularitate absolvant, cò quòd per adjectam conditionem satis consultum existiment reverentiæ debitæ Sacramento, ad quod conficiendum non aliter fertur intentio Ministri, nisi si ritè confectum non fuerit aliud antea administratum ; hæc tamen sententia rejicitur à Catechismo Romano *cit. loc.* ubi reprobantur asserentes, *nullum scelus admitti*, *si quemvis sine delectu cum adjunctione illa* (videlicet conditionis) *baptizent :* eidemque opinioni refragatur auctoritas S. Caroli, in cujus Instructionibus, *Actor. Ecclesiæ Mediolanensis part.* 4. *pag.* 497. hæc de forma conditionata habentur : *Quâ formâ utitur*, *cùm infans*, *aliusve*, *qui Baptismo offertur*, *re diligenter perquisitâ*, *dubium relinquitur*, *aut certè non apparet*, *eum baptizatum esse*, *ut de expositis inventisque parvulis dubitari*, *atque ignorari* sæpenu-

merò solet. Quòd si, re accuratè investigatâ, exploratum habuerit, illum, formâ servatâ, baptizatum esse, caveat omninò, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat; cùm sacrilegium committat, si contra fecerit, et illud impedimentum contrahat, quod sacri canones irregularitatem vocant.

IV. In alia itidem nostra *Instit.* 8. hanc eamdem materiam tractantes, diximus cum Cardinali Albitio *de Inconstantia in Fide cap.* 33. *à num.* 14. *usque ad* 16. improbandas esse Synodos, in quibus generatim, atque indistinctè, iterùm sub conditione in Ecclesia baptizari jubentur, quicumque privatim fuêre ab obstetricibus domi baptizati. De hisce Synodis, ac Ritualibus idem decernentibus, agit Holzmann *in sua Theologia morali tom.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. *art.* 2. qui, licèt eorumdem Auctores hoc nomine excuset, quòd scilicet dubium illis visum fuerit Baptisma ab obstetrice collatum, fatetur nihilominùs, minùs cautè, ac nimiùm indefinitè eos loquutos; cùm debuerint potiùs rerum circumstantias distinguere, easque determinare, quæ incertam reddunt validitatem collati Baptismi, quem propterea tunc oporteat sub conditione iterari. Enimverò, si obstetrices de Sacramenti materia, forma, et necessaria in Ministro intentione, sint legitimè edoctæ, sicuti nos *in cit. Instit.* 8. eas per Parochos solerter edoceri jussimus, priusquam ad obstetricum officium exercendum admittantur, eæque in speciali eventu, quo Baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem Parocho interrogatæ, omnia ritè à se adhibita testentur, quæ ad Sacramentum validè conficiendum requiruntur; nulla sanè subest probabilis ratio, cur Baptismus debeat, aut licitè possit sub conditione repeti. Scimus utique, in aliis Synodis relatis à Giberto *cit. tom.* 2. *consult. Canonicar. consult.* 16. cautum

reperiri, ne plena fides habeatur solius obstetricis testimonio, nisi comprobetur assertione aliorum, qui Baptismo præsentes fuerint. Verùm, quamquam ex plurium attestatione major profectò hauriatur rei gestæ certitudo, attamen sacri canones sufficienter probatam habent collationem Baptismatis per unicum testem, præcipuè si is testificetur de facto proprio; hoc est, si affirmet, illud fuisse à se legitimè administratum, nec quidquam in contrarium occurrat, quod illius testimonio fidem detrahat; utì disertè decernitur *in Can.* 110. *et* 112. *de Consecrat. dist.* 4. *et Cap. Nuper*, *de testibus*, ubi Interpretes omnes.

V. Aliud est, cùm collati Baptismi testimonium præbetur à persona incerta: etenim, cùm juxta rescriptum Imperatoris Hadriani ad Junium Rufinum, Proconsulem Macedoniæ, relatum à Callistrato *in l. Testium* 3. *ff. de Testib. Testibus, non testimoniis*, sit credendum, non debemus rem adeo gravem committere fidei personæ ignotæ, cujus qualitates, utì Callistratus *in cit. leg.* faciendum monet, explorare non possumus. Quare Sacra Congregatio Concilii interrogata, an iterùm baptizandi essent infantes, vulgò *expositi*, ad Hospitale S. Spiritûs in Saxia de Urbe delati, etiamsi habeant collo appensam schedulam attestantem, eos fuisse Baptismate ablutos, die 15. Januarii 1724. respondit, esse denuò baptizandos sub conditione, nisi certa habeatur notitia personæ, à qua schedula sit exarata, aut aliunde indubitatum desumatur indicium Baptismatis ritè eisdem collati: quod nos *in cit. nostra Instit.* 8. animadvertimus, et videre est *in Thesauro Resol. tom.* 2. *pag.* 412. *et tom.* 3. *pag.* 2.

VI. In eadem sententia fuerant Patres Concilii Provincialis Tolosani, habiti à Cardinali Francisco de Joyosa an. 1590. in cujus *part.* 2. *cap.* 2. decernitur:

Cùm projectis expositisque puerulis, licèt affixa reperiatur schedula, quæ eos baptizatos esse testetur, in id tamen, an verum, fictumque sit, Parochi diligenter inquirent : si certi nihil compererint in scripto chartulæ nomine, eos sub conditione baptizabunt : *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1798. Cùmque minorem fidem collati Baptismatis, quam schedula incerti auctoris, faciant alia signa exposito infanti apposita, putà sal; ideo rectissimè à Richardo Poor, Episcopo Sarum, cautum legitur: *Si verò pueros cum sale, vel sine sale expositos contingat inveniri, baptizentur*, sub conditione tamen, ut statim ibidem explicatur : *tom.* 2. *Concilior. Britan.* Henric. Spelman. *pag.* 143.

VII. Itaque, si Episcopus in sua Synodo loqui velit de Sacramentorum forma conditionata, quod profectò nedum utile, sed quandoque etiam necessarium reputamus, omnia præ oculis habeat, quæ hactenùs enarravimus, atque, ad eorum normam, congruam formet instructionem, ad quam Parochi, in illa adhibenda, se debeant conformare. Quòd si diœcesi præsit, in qua sæpè contingat, baptizatos ab hæreticis, ejuratâ hæresi, quâ erant imbuti, in Catholicæ Ecclesiæ gremium se se recipere, et dubitetur. utì alicubi dubitatum scimus, an ii iterùm sint sub conditione baptizandi, antequam in re admodum sanè gravi et ardua quidquam decernat, diligenter investiget, oportet, num in illa hæreticorum secta, de qua agitur, aliquid innovatum fuerit circa Baptismi materiam, et formam à Christo Domino institutas. Si enim utramque ab ejusdem sectæ pseudo-ministris ritè adhiberi deprehenderit, non potest permittere, ut Baptismus ullo pacto iteretur, quin veniat in suspicionem erroris rebaptizantium, à S. Stephano I. atque, utì affirmat Augustinus *lib.* 2. *cap.* 8. *de Baptismo contra Donatistas*, *Oper. tom.* 9. *col.* 103.

à Concilio plenario proscripti, sive ejusmodi Concilium fuerit Arelatense I. sive magnum Nicænum, de quo litigant Eruditi. Si autem certò comperit, aut baptizandi corpus ab illis non perfundi aquâ naturali, aut formam pronuntiari sine expressa invocatione Sanctissimæ Trinitatis, sive aliâ ratione, ab illa diversâ, quam Christus instituit, Baptismum absolutè renovari jubeat: ob non adhibitam quippe legitimam formam, canon 8. Concilii Laodiceni, *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 781. rebaptizandos decrevit hæreticos Montanistas: et Gregorius Magnus *lib.* 11. *indict.* 4. *epist.* 67. *tom.* 2. *Oper. col.* 1167. scribens ad Episcopos Hiberiæ, universim statuit: *Hi verò hæretici, qui in Trinitatis nomine baptizantur..... cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur, quia Baptisma non fuit, quod in errore positi in Sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt.* Hæc sapienter respexit Cardinalis de Rohan in suo Rituali Argentinensi *ad tit. de Baptismo num.* 6. cùm ait: *Baptizati ab iis hæreticis, qui rectam baptizandi formam non retinent, denuò absolutè baptizari debent.* Quòd si denique, diligenti præmissâ perquisitione, rei veritatem certò assequi nequiverit, et dubia sibi atque incerta ramaneat validitas Baptismatis, ab hæretico ministro suscepti, illud utique erit sub conditione repetendum, quod *in cit. nostra Instit.* 84. declaratum diximus à Sacra Congregatione Concilii, quæ interrogata: *An, et in quibus casibus hæretici debeant sub conditione rebaptizari, si ad Fidem Catholicam convertantur:* die 27. Martii 1683. respondit, non esse rebaptizandos, *nisi dubium adsit probabile invaliditatis Baptismi.*

VIII. Rationabiliter porrò Patribus Concilii Provincialis Mechliniensis anni 1607. incertum saltem, et dubium visum est Baptisma collatum ab hæreticis Hollandiæ, finitimarumque regionum, apud

quos mos invaluerat, ut, uno aquam fundente, alter Sacramenti formam pronuntiaret; ac propterea justè illud iterandum decrevêre *tit.* 3. *cap.* 6. *Et quia frequens experientia docet, modernos hæreticos sæpè contra receptam Ecclesiæ consuetudinem, et antiquissimam traditionem, baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronuntiante; ab hæreticis (qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptizati, similiter sub conditione baptizentur:* Collectionis Harduini *tom.* 10. *col.* 1943. cujus quidem Concilii sanctionem tutò sectari possunt, et debent aliarum Ecclesiarum Præsules, à quibus sint Ecclesiæ reconciliandi hæretici, iis in locis baptizati, ubi eumdem erroneum Baptismi ritum plerumque adhiberi, non ex incerto rumore, sed ex fide dignis testimoniis acceperint, atque ideo meritò suspicentur, eodem modo fuisse etiam illos baptizatos, qui in Catholicorum numerum petunt aggregari: quod eam ob causam cum hæreticis Angliæ faciendum, docuêre Sylvius *in* 3. *part. quæst.* 66. *art.* 9. Cardinalis de Lugo *in Respons. moral. lib.* 1. *dub.* 2. *num.* 3. Gobat *tract.* 2. *num.* 392. Laurentius Neesen *tract.* 2. *de Baptismo dub.* 5. Ludovicus Michon *in casibus de Sacram. cas.* 8. et la Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 322. Idem verò Sylvius *in var. Resol. verb. Baptismus III. Operum tom.* 5. agens de quodam Britanno, baptizato ab hæretico Puritano, de quo valdè dubitabatur, num in Baptismatis collatione, orthodoxâ formâ usus fuisset, ait, quòd, cùm rationabiliter de hoc dubitari posset, sub conditione rebaptizandus erat: *Quia justa prorsùs est ratio dubitandi de valore Baptismi collati, attentâ hæreticorum nostri temporis (qui, ut testantur Molanus, et Synodus Mechliniensis Provincialis secunda, frequenter deprehensi fuerunt vel formam corrupisse, vel intentionem necessariam non habuisse, vel aliter malè baptizasse) malitiâ.... quo-*

niam saluti consulere oportet : quandoquidem est probabilis ratio dubitandi de remedio, quod constat esse necessarium ; id, quod fieri hìc potest, etiam expedit, ut fiat.

IX. Caveat tamen Episcopus, ne incertam et dubiam pronunciet Baptismi validitatem hoc tantùm nomine, quòd hæreticus minister, à quo fuit collatus, cùm non credat, per regenerationis lavacrum deleri peccata, illud non contulerit in remissionem peccatorum, atque ideo non habuerit intentionem illud conficiendi, prout à Christo Domino est institutum : siquidem, cùm in Galliis disputatum olim fuerit, an ob prædictam rationem rebaptizandi essent baptizati à Calvinistis, S. Pius V. ad quem controversia delata est, minimè rebaptizandos definivit. Sacramenti enim validitati non officit privatus ministri error, cui prævalet generalis ejusdem ministri intentio faciendi, quod Christus instituit, seu quod fit in vera Christi Ecclesia : quemadmodum testantur Acta Concilii Ebroicensis anni 1576. ubi hæc ad rem adnotantur : *Ante decisionem Apostolicæ Sedis Romanæ, licuit fortasse cuique in suo sensu abundare. Verùm, quoniam, post habitam de hac facultate disputationem, felic. record. Pius V. definivit, verum esse Baptisma, quo uterentur Calvinistæ adhibentes formam, et materiam institutam à Christo, cum intentione generali faciendi, quod Christus instituit ; licèt errarent in particulari interpretatione, et singulari intentione, ùt alii ferè omnes hæretici errarunt, vel circa intelligentiam formæ baptismalis, vel circa aliquem ejus effectum : ob id baptizatos ab ipsis Calvinistis, non iterùm tingendos sub conditione, etc. Hinc interdicimus omnibus Curatis, et Presbyteris, sub pœna suspensionis ipso facto à Divinis, ne allatos ad se pueros, jam baptizatos à Calvinistis, audeant iterùm tingere sub illa conditione.* Alia similia Synodorum statuta legi pos-

sunt apud Grancolas *in antiquo Sacramentario Ecclesiæ part.* 2. *pag.* 153. *et seq.*

X. Quædam exstant in Orbe Catholico Sanctuaria, ad quæ deferuntur infantes sine Baptismate vitâ functi. Eorum cadavera ante aliquam Imaginem Salvatoris nostri Jesu Christi prodigiis celebratam, quæ ibidem veneratur, à piis parentibus collocantur, ibique aliquantisper relinquuntur: quo interim spatio enixæ preces Omnipotenti Deo porriguntur, ut hujusmodi infantes demortuos ad vitam revocare velit, quo possint Baptismatis Sacramentum accipere. Quòd si deinde aliquod in eis vitæ signum appareat, salutari lavacro *sub conditione* abluuntur; cùmque deinde ùt plurimùm morti reddantur, tamquam baptizati, in loco sacro sepeliuntur.

XI. De his Sanctuariis, quæ in Germania potissimùm existunt, ac de hujusmodi miraculosis eventibus agunt P. Bagatta in suo Opere *de admirandis Orbis Christiani*, P. Gobat *in sua Theologia Morali tom.* 1. ac recentiùs omnibus P. Amort *tom.* 3. *suæ Theologiæ in tract. de Sacramento Baptismi.* In Synodis Diœcesanis Lingonensibus, anno 1452. et 1455. habitis, item in statutis Synodalibus Ecclesiæ Lugdunensis, à Cardinali Tournonio Archiepiscopo promulgatis, ac in aliis etiam Synodalibus Bisuntinæ ecclesiæ statutis, ann. 1592. et 1656. editis, præmissa omnia vetita fuerunt sub gravium pœnarum interminatione; dictæque Synodales sanctiones relatæ sunt à Thiers in tractatu de superstitione *tom.* 2. *tert. edit. Paris. anni* 1712. *cap.* 7. *de Superstitionibus quæ ad Baptismum pertinent*, et à Natali Alexandro *in sua Theologia Dogmatica et Morali lib.* 2. *de Sacram. Baptismi cap.* 7. *regul.* 3. Fundamentum, quo prædictæ Synodales Constitutiones innituntur, in eo potissimùm constituitur, quòd nimis ambigua sunt signa, ex quibus ejusmodi infantium resurrectio erui contenditur; quòdque levis plerùmque fidei

et auctoritatis sunt testes, qui de iisdem testimonium perhibent; cùm pro certis reviviscentiæ signis habeantur aut pallidi coloris in rubicundum mutatio, aut membrorum, quæ antea rigebant, flexibilitas, aut sanguis è naribus fluens, aut aliqua sudoris gutta, quæ in fronte, vel in stomacho appareat; cùmque de his ipsis rudes mulierculæ testes ùt plurimùm sint: quapropter sapientes illi Episcopi Ecclesiasticæ disciplinæ gravitati convenire existimarunt, à suis diœcesibus hæc omnia removere, ac interdicere, ne Baptismus prædictis infantibus conferatur, neve in locis sacris eorum cadavera tumulentur; idque eò magis, quòd supradicti physici effectus facilè adscribi possunt calori, qui ex facibus circùm infantium cadavera accensis oritur, aliisque ignibus, quibus ipsa Sanctuaria tepescunt.

XII. Inter hujusmodi Sanctuaria, quod ad rem præsentem attinet, omnium fortasse celeberrimum est illud Urspergæ in Suevia, intra fines diœcesis Augustanæ, sub cura Canonicorum Regularium præmonstratensium, ad quod nimirùm ex remotis etiam regionibus infantium absque Baptismate mortuorum cadavera deferuntur, ut, aliquo in eis vitæ indicio comparente, sacrâ Baptismatis undâ abluantur. Sed, cùm ad Congregationem S. Officii delatus fuisset recursus adversùs hujusmodi morem baptizandi prædictos infantes *sub conditione*, et quæstio diligenter coram ea examinata fuisset, ipsis etiam Canonicis Præmonstratensibus auditis; die tandem 27. Aprilis anni 1729. decretum fuit, ut hujusmodi consuetudo de medio tolleretur: idemque confirmatum fuit die 19. Decembris ejusdem anni, item die 20. Februarii anni 1737., 30. Januarii 1738., 8. et 6. Junii 1744. ac denique die 11. Maji 1751. Porro qui consuetudinem hanc tuebantur, ac pro illius approbatione instabant, hæc maximè afferebant; quòd scilicet, quamvis oculos aperire,

colorem mutare, aliquam sudoris guttam emittere, et alia hujusmodi signa resurrectionis haud evidentia essent, probabilia tamen censeri debebant; cùmque proinde dubium subesset, an infans revixisset, necne, id satis superque erat, ut baptizari posset, vel potiùs deberet, sub conditione, *si vivus es*. Verùm prædicta Congregatio rectè sapienterque animadvertit, quòd minimè agebatur de infantibus, de quorum vita, aut morte, ambiguis in utramque partem concurrentibus indiciis, disputaretur; sed de infantibus procul dubio vitâ functis, quique saltem tanto jam tempore vitâ caruerant, quantum in itinere plurium quandoque dierum, nullo prorsùs alimento ipsis dato, impensum fuerat, ac proinde rem esse de vero miraculo resurrectionis; quod sanè admitti non debet, nisi perspicuis et planè concludentibus probationibus evidenter demonstretur. Quemadmodum verò, deficientibus hujusmodi probationibus nec resurrectio admitti, nec Baptismus sub conditione conferri debet: ita, si resurrectio pro certa habeatur, (quod tamen ex signis superiùs enunciatis, aliisque similibus nequaquam inferri potest) jam non conditionata, sed absoluta Baptismi forma adhibenda erit. Quod autem innuimus, resurrectionem ex prædictis signis minimè inferri posse, id sine ulla dubitatione confirmamus, quantumvis eadem signa per testes idoneos atque inter se concordes comprobarentur. Sanè, cùm aliquando illa in Servorum Dei, aut Beatorum extinctis corporibus conspiciuntur, an, et quibus in casibus miraculosa, aut naturalia censeri debeant, latè ostensum per nos est in nostro Opere *de Canonizatione Sanctorum lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 31. Sed nunquam ulli hominum in mentem venit asserere, prædictos Servos Dei, atque Beatos, in quorum corporibus id genus signa reperta sunt, à mortuis resurrexisse, vel saltem

pro verisimili, aut probabili habendum esse, eosdem fuisse ad vitam revocatos. Illud autem silentio prætereundum non est, quòd inter signa, quæ in eorum infantium cadaveribus apparere dicuntur, neque vagitus, neque ejulatus connumerari perlegimus, quæ ceteroquin infantium indoli adeo prona sunt, quæque in resurrectionis materia, utpote minùs fraudi ac falsitati subjecta, magni quidem momenti existimarentur.

CAPUT SEPTIMUM.

De Sacramento Confirmationis relativè ad Presbyteros Græcos, qui illud pueris post Baptismum administrant, et primò de Ministro hujus Sacramenti.

Cum vetusta apud Græcos consuetudo obtinuerit, ut simplices Sacerdotes Sacramentum Confirmationis administrent, puerosque statim post Baptismum sacro Chrismate liniant; Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci habitant, suorumque majorum institutis utuntur, persæpe dubitarunt de ejusmodi Confirmationis robore. Hanc autem quæstionem potissimùm movere, et refricare solent in eorum Synodis, in quibus, juxta salutare monitum Fagnani *in cit. cap. Sicut olim*, *num.* 91. *de accusat.* ea sunt accuratiùs enucleanda, quæ in singulis Sacramentis, ut rata sint, dignoscuntur necessaria. Quapropter in hac nostra lucubratione, quam ad omnium Ecclesiarum Antistitum utilitatem, et commodum exaramus, operæ est pretium præfatis mixti ritûs diœcesium Præsulibus viam sternere, quam tutò calcare queant, quin impediantur innumeris molibus difficultatum, quæ à Doctoribus excitantur circa legitimum Sacramenti Confirmationis Ministrum, nullique incertæ, et controversæ in-

ter Catholicos opinioni adhærentes, veram sectentur doctrinam, ab Apostolica Sede approbatam, quidque de Confirmatione, à simplici Sacerdote administrata sentiendum sit, pro locorum diversitate, absque errandi periculo, in suis Synodis statuant. Quo verò clarius id fiat, nonnulla sunt præmittenda.

II. Ordinarium Ministrum Sacramenti Confirmationis esse solum Episcopum, definitum est à Concilio Constantiensi in damnatione errorum Viclefi, ab Eugenio IV. in decreto instructionis ad Armenos, atque à Tridentino *sess. 7. de Confirmatione can. 3. Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Hanc veritatem didicit Catholica Ecclesia ab Apostolis, qui cùm *Actor.* 8. audivissent, Samariam recepisse verbum Dei, miserunt illuc Petrum, ac Joannem Apostolos, ideoque Episcopali charactere insignitos, qui recens à Philippo Diacono baptizatis manus imponerent, ac Spiritum traderent. Hinc Innocentius I. in epistola ad Decentium, Eugubinum Episcopum *cap.* 3. *num.* 6. ex recensione Petri Coustant *tom.* 1. *epist. Roman. Pontif. col.* 858. scripsit: *De consignandis verò infantibus manifestum est, non ab alio, quàm ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licèt secundi sint Sacerdotes, Pontificatûs tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificium solis deberi Episcopis, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm et illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit, Petrum, et Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum; nam Presbyteris, sive extra Episcopum, sive præsente Episcopo, cùm baptizant, Chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen fron-*

tem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum.

III. Neque huic Catholico dogmati illud contrariatur, quod adnotavit Lucas Holstenius *in dissertat.* I. *de Ministro Confirmationis cap.* 1. nimirùm ab Anania, non utique Apostolo, sed Discipulo, manus fuisse impositas Saulo, utì legitur *Actor.* 9. *versic.* 17. Etenim ea manuum impositio, utpote quæ Baptismum præcessit, non fuit confirmatoria, sed curatoria, hoc est, adhibita ad restituendam Paulo visûs sanitatem; quod *ex ejusdem capitis* 9. *versic.* 18. liquet. De simili manuum impositione, adhibenda nimirùm ad curandos energumenos, loquitur Innocentius I. *in cit. epist. ad Decentium cap.* 6. *num.* 9. ubi eam, ex Episcopi delegatione, fieri permisit etiam à Diacono, inquiens: *De his verò baptizatis, qui postea à dæmonio, vitio aliquo, aut peccato interveniente, arripiuntur, est sollicita dilectio tua, si à Presbytero, vel Diacono possint, aut debeant designari. Quod hoc, nisi Episcopus præceperit, non licet. Nam eis manus imponenda omninò non est, nisi Episcopus auctoritatem dederit id efficiendi.* Quem Innocentii locum non rectè considerarunt Morinus *in dissertat. de Sacramento Confirmationis cap.* 16. et citatus Lucas Holstenius, qui inde erui affirmarunt, potestatem confirmandi quondam fuisse Diaconis delegatam: nam, utì meliùs observavit Morini Editor Moretus, et pluribus confirmat Petrus Coustant *ad cit. epist.* nullus hìc est sermo de Sacramento Confirmationis quod tunc temporis statim post Baptismum conferebatur, quemadmodum in sequenti capite ostendemus; sed de ritu, quo eis succurrebatur, qui à dæmonio, post susceptum Baptismum, essent arrepti.

IV. At gravis olim exarsit inter Doctores controversia, an, ex speciali delegatione Romani Pontificis, possit simplex Sacerdos, saltem Chrismate ab

Episcopo jam consecrato, Sacramentum Confirmationis administrare. Negabant quamplurimi non infimæ notæ Theologi, inter quos Robertus Cardinalis Pullus *part.* 5. *sentent. cap.* 23. Hugo Victorinus *lib.* 2. *de Sacram. part.* 7. *cap.* 2. Hadrianus *in* 4. *distinct.* 7. *art.* 3. Durandus ibidem *quæst.* 3. *et* 4. quibus ex recentioribus adhæserunt Estius *in* 4. *dist.* 7. §.21. et 22. Sambovius *tract. de Sacram. Confirmat.* du-Hamel *tom.* 6. *Theolog. tract.* 2. *lib.* 2. *dissert.* 3. *cap.* 4. Herminier *eod. tract. cap.* 7. Affirmant exadversò Jacobus Cardinalis à Vitriaco *serm. in vigilia Pentecostes*, D. Thomas *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 3. *et* 3. *part. quæst.* 72. *art.* 11. Sotus *in* 4. *distinct.* 7. *quæst.* 1. *art.* 11. Bellarminus *de Sacram. Confirm. cap.* 12. *Oper. tom.* 3. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 36. *sect.* 2. Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disput.* 5. *quæst.* 2. *punct.* 1. Covarruvias *lib.* 1. *var. cap.* 10. Navarrus *manual. cap.* 22. *num.* 8. Cardinalis de Lugo *in Respons. moral. lib.* 1. *dub.* 6. Cardinalis de Laurræa *in* 4. *tom.* 3. *disput.* 2. *art.* 2. Cardinalis Gottus *tom.* 2. *in* 3. *part. quæst.* 2. *de Ministro Confirmat. dub.* 2. §. 1. Juenin *de Sacram. diss.* 3. *quæst.* 5. *cap.* 2. *art.* 2. §. 3. Tournely *de Sacram. Confirm. quæst.* 5. *art.* 2. Drovet *de re Sacramentaria lib.* 3. *quæst.* 7. Boucat *diss.* 2. *de Confirm. art.* 4. *sect.* 2. *tom.* 5. Simonet *tract.* 13. *disput.* 2. *art.* 2. Berti *Theolog. tom.* 7. *lib.* 32. *cap.* 7. quorum sententia, etsi neque à Concilio Florentino, neque à Tridentino fuerit definita, sicuti contra Gregorium de Valentia observant Tournely *cit. loc.* et Vuitasse *de Minist. extraord. Sacram. Confirm. tom.* 2. *quæst.* 2. *art.* 5. *sect.* 1. attamen non videtur posse ampliùs in controversiam et dubitationem revocari.

V. Etenim Sanctus Gregorius Magnus, cùm *epist.* 9. *lib.* 4. *indict.* 12. *tom.* 2. *Oper. col.* 689. Presbyteris Calaritanis interdixisset: *Ne baptizatos infantes signare in fronte præsumerent, sed eos ungerent in*

pectore, ut Episcopi postmodum ungere debeant in fronte : audiens postmodum, hâc suâ prohibitione multos offensos, *epist.* 26. *eâd. indict. col.* 705. *tom. cit.* relata *in Can. Pervenit*, *dist.* 95. facultatem, quam illis denegaverat, concessit; hæc ad Januarium, Calaritanum Episcopum, scribens : *Pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod, Presbyteros Chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundùm usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus ; sed, si omninò hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus.* Sunt quidem, qui Gregorium loquutum putant, non de unctione Confirmatoria, sed de mera cæremonia, seu Sacramentali quadam unctione, illi simili, quæ fit in vertice baptizati, quam Presbyteri Calaritani, contra usum ceteroquin Romanæ Ecclesiæ, aut ante, aut post Baptismum, faciebant in fronte. Ita Gregorium intelligendum affirmat Hadrianus *cit. loc.* cujus interpretationem approbat etiam Petrus de Marca *dissert. ad can.* 28. *Concilii Claromontani*, *anni* 1095. licèt enim hic Auctor non neget, posse à summo Pontifice potestatem confirmandi delegari simplici Sacerdoti, id tamen ex eo Gregorii loco, et facto, minimè confici autumat. Verùm hanc interpretationem validissimis argumentis refellit Suarez *cit. sect.* 2. Quoniam in primis Gregorius Magnus *epist.* 26. eam ipsam facultatem Episcopis Calaritanis elargitur, quam *epist.* 9. denegaverat : in hac autem de Sacramento Confirmationis sermonem fuisse, videtur manifestum ; solius enim cæremoniæ abolendæ tantam curam, et sollicitudinem Pontifex non suscepisset : deinde, si de mera cæremonia quæstio fuisset, illius usum non limitasset Gregorius ad solam circumstantiam temporis, quo Episcopus abest : ac tandem Eugenius IV., *in laudato* decreto, præfatam

sanè respiciens Gregorii Epistolam, certum ponit, in ea potestatem fieri simplici Sacerdoti, non solius ritûs exercendi, sed verum Sacramentum Confirmationis administrandi, inquiens : *Legitur tamen aliquando per Sedis Apostolicæ dispensationem, ex rationabili, et urgenti admodum causa, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.*

VI. Idem privilegium, quod Calaritanis Gregorius Magnus, plures posteriores Pontifices aliis Presbyteris sunt elargiti. Refert siquidem Lucas Waddingus *in Annal. Minorum tom.* 11. *ad ann.* 1444. *et* 1447. *et tom.* 16. *ad ann.* 1521. *et* 1522. nonnullos Fratres Minores hoc privilegio donatos fuisse à Nicolao IV., Joanne XXII., Urbano V., Eugenio IV., Leone X., atque Hadriano VI. cujus diploma in Cœnobio Franciscanorum Hispali asservari, idem Waddingus asserit: ex quo colligere licet, Hadrianum, ad Petri Sedem evectum, è sententia recessisse, quam antea docuerat. Narrat pariter Arcudius *Concord. lib.* 2. *cap.* 15. se accepisse à Patre Ludovico Fonseca, Societatis Jesu, paucis quibusdam ejusdem Societatis Religiosis à Sede Apostolica indultum, ut Christianos Brasiliæ sacro Chrismate inungerent. Eamdem facultatem Abbati Montis Casini concessit Sixtus V., confirmavitque Benedictus XIII. *in sua Constitut.* 8. *post Concilium Romanum.* Recens pariter est exemplum san. mem. Clementis XI. qui eodem anno 1721. quo summum diem obiit, Patri Custodi Terræ Sanctæ, Ordinis Minorum, permisit Confirmationis Sacramentum, Chrismate ab Episcopo confecto, conferre. Hæc, aliaque ejusdem generis exempla nos congessimus in quadam causa *Americana*, Sacræ Congregationi Concilii, cui tum eramus à secretis proposita die 13. Junii 1722. *tom.* 2. *Thesaur. Resolut. pag.* 187. eademque repetita fuêre à bon. mem. Cardinali Lanfredino, idem munus obeunte, in alia causa pa-

Americana, eidem Congregationi proposita die
ınuarii 1733. *tom.* 6. *Thesaur. pag.* 14. Evecti-
ıd Petri Cathedram, etiam nos potestatem feci-
'atri Custodi, et Guardiano sancti Sepulcri D. N.
Christi, Ordinis Minorum de Observantia, idem
rendi Sacramentum Confirmationis in locis Terræ
æ, in quibus actu non degunt Episcopi La-
et quoad Fideles Græci ritus, ubi desit Epi-
s Græcus Catholicus, qui in propria resideat
si, aut ubi istius ibidem residentis accesserit
nsus, utì habetur *in nostra Constit.* 10. atque
stit. 87. §. 14. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 28. *et*
294.

. Quare non videtur hodie fas esse, potesta-
de qua olim disceptabatur, summo Pontifici
icare. Quoniam, ùt ait Veracrux *in specul.*
2. *art.* 27. *de Pontificis potestate*, *postquam di-*
avit, *dubitare*, *instar sacrilegii est. Esset enim*
to quasi exprobrare, *quòd non satis Ecclesiæ*
rovidisset: et magis ad rem Sotus *cit. dist.* 7.
. *unic. art.* 11. *Non est dubitandum*, *quin sim-*
Sacerdos ex commissione Papæ possit Sacra-
ım Confirmationis exhibere. Et qui de hoc jam
hæsitaret, *Ecclesiasticis sanctionibus adver-*
ır. Etenim, *quamvis hæc conclusio ex sacris*
's non planè colligatur, *sufficere tamen debet*
loxis, *quòd Gregorius* (addimus nos, et alii
fices) *illam fecerit dispensationem.*

CAPUT OCTAVUM.

De adhibendo Chrismate ab Episcopo benedicto, si Presbyter ulì minister extraordinarius Confirmationis Sacramentum administret; et an ad solum summum Pontificem, excluso Episcopo, pertineat jus delegandi simplici Sacerdoti dicti Sacramenti administrationem.

Hactenus expositæ quæstioni, quam Romanorum Pontificum facta enodarunt, alia succedit nondum dirempta controversia. Privilegium, à laudatis Pontificibus inferioris ordinis Presbyteris concessum, Chrismate consignandi baptizatos, semper limitatum audivimus hâc lege, modò scilicet Chrismate uterentur ab Episcopo sacrato. Quærunt autem Doctores, an potuisset iisdem fieri etiam potestas conficiendi Chrisma in sacra unctione adhibendum. Nemo est, qui dubitet, Chrismatis benedictionem annumeratam semper fuisse inter propria et præcipua Episcopalis Ordinis munera. In Concilio enim Carthaginiensi II. anni 390. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 952. *cap.* 3. *Ab universis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio et puellarum consecratio, à Presbyteris non fiant.* Carthaginiense III. anno 397. *cap.* 36. *ibid. col.* 964. edixit: *Ut presbyter, inconsulto Episcopo, Virgines non consecret, Chrisma verò nunquam conficiat.* Concilium Bracarense anni 561. *cap.* 19. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 352. deponi jussit Presbyteros, Chrisma conficere præsumentes. In Actis pariter Concilii Toletani II. anni. 531. editis à Cardinali de Aguirre *tom.* 2. *pag.* 271. refertur epistola Montani Episcopi Toletani ad Theoribium, in qua Montanus sacrilegam increpat quorumdam Presbyterorum audaciam, qui contra antiquissimum, ipsique religioni Christianæ coævum

morem, jus sibi arrogabant consecrandi Chrisma: *Quidam*, (ait) *ùt ad nos perlatum est, Presbyteri, ausu temerario, res sacras non tam consecrare, quàm violare præsumunt, et cunctis ab initio Fidei Catholicæ seculis inusitatum summis sui Ordinis hominibus, nisi tantum Pontificibus debitum, jus consecrationis Chrismæ, nescio quo typho, an dementiâ dicam, indubitanter assumunt: quod quàm sacrilegum sit, piissimam conscientiam tuam latere non credo.* At, cùm isti, aliique similes canones de sola loquantur potestate ordinaria, quam nullus unquam simplici Presbytero asseruit, non adimunt quæstionem, quæ versatur circa potestatem extraordinariam: solùm enim disputatur, an, sicuti summus Pontifex potest simplici Sacerdoti facultatem impertiri administrandi Sacramentum Confirmationis, ita eidem committere etiam valeat potestatem conficiendi Chrisma. Affirmant Cajetanus *in* 3. *part. quæst.* 72. *art.* 3. Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 5. *punct.* 2. §. *At hoc in primis*, Cardinalis de Lauræa *in* 4. *tom.* 3. *disp.* 2. *art.* 3. Berti *in sua Theolog. tom.* 7. *lib.* 32. *cap.* 5. *proposit.* 4. quorum sententiam valde probabilem existimant Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. quæst.* 72. *disp.* 33. *sect.* 2. §. *Tertia sententia*, Bonacina *de Sacram. disp.* 7. *quæst. unic. punct.* 2. *num.* 3. Etenim, si summus Pontifex supremâ suâ auctoritate potest simplici Sacerdoti munus demandare conficiendi Sacramentum Confirmationis, de se ceteroquin annexum Ordini Episcopali, eò magis poterit facultatem eidem elargiri præparandi ejusdem Sacramenti materiam. Neque desiderantur ejusmodi concessæ facultatis exempla. Nam, si qua fides Waddingo *in Annal. Minor. tom.* 11. *ad ann.* 1444. Eugenius IV. Fabiano de Bachia Ordinis Minorum, ad Indos proficiscenti, veniam dedit non solùm Chrismate consignandi Fideles, sed etiam ipsum Chrisma conficiendi. Apud Mabillonium itidem

tom. 1. *part.* 2. *Musei Italici*, extat epistola Joannis Diaconi hæc ad Senarium scribentis *num.* 8. *pag.* 73. *Sed nec illud tangat animum, quod sibi aliquando quædam vis necessitatis assumit, veluti* (*quod nunc per Africam fieri dicitur*) *ut Presbyteri sanctum Chrisma conficiant; quod meritò moveret, si istam Pontificalis auctoritas licentiam non dedisset. Unde constat, etiam nunc à Pontificibus quodammodo fieri, quod in tanta rerum necessitate, ut à Presbyteris effici possit, superior Ordo constituit.*

II. Ultrò tamen fatemur, ejusmodi exempla, si vera sint, paucissima tamen esse, atque ùt plurimùm non aliter consuevisse à summis Pontificibus simplices Sacerdotes insigniri potestate administrandi Sacramentum Confirmationis, nisi sub expressa conditione adhibendi Chrisma, non à se, sed ab Episcopo consecratum; quemadmodum perpendit Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 3. *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 2. *qu.* 5. quare insuetum foret, hâc etiam prærogativâ, Episcopalis Ordinis propriâ, inferiorem Presbyterum exornare. Accedit, nullam adesse necessitatem, hanc potestatem faciendi simplici Presbytero: is quippe, quòcumque se conferat, potest secum deferre Chrisma ab Episcopo acceptum: et siquidem à sacris Canonibus, præcipuè *Can. Litteris*, *de Consecrat. dist.* 3. et *Can. Si quis de alio*, *de Consecrat. dist.* 4. vetitus est usus Chrismatis ante annum benedicti, satis erit, ut ab hoc positivo Ecclesiæ præcepto, summi Pontificis auctoritate, eximatur; sicuti nos *in cit. nostra Constitut.* 10. ab eodem absolvimus prædictum Custodem sancti Sepulchri, si in loco degat, ubi novi Chrismatis ei non suppetat copia.

III. Sed omnium in hac materia gravissima controversia versatur circa auctoritatem Episcoporum: adeo enim diversa sunt hominum ingenia, ut eam ipsam potestatem, quam plerique summo Pontifici

abjudicarunt, alii cuilibet Episcopo asserere non dubitent. Cardinalis Pallavicinus *hist. Concil. Trident. lib.* 9. *cap.* 7. *num.* 16. Christianus Lupus *in notis ad canones octavæ Synodi cap.* 5. *tom.* 2. *pag.* 1423. *et seq.* Thomassinus *de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 6. Franciscus Farvacquius *de Sacram. Confirm. cap.* 4. *qu.* 4. *et* 5. Van Espen *Jur.Ecclesiast. part.* 2. *tit.*3. *cap.* 2. *num.* 5. *et seq.* Juenin *cit. dissertat.* 3. *quæst.* 5. *cap.* 2. *art.* 1. §. 3. *in fin.* Petrus Coustant *in epistolas Roman. Pontific. tom.* 1. *col.* 857. aliique recentiores opinantur, solâ inspectâ institutione Divinâ, et seclusâ Ecclesiæ prohibitione, posse Episcopum simplici Sacerdoti committere, ut Chrismate à se confecto Fideles consignet, ne secùs degentes in locis, ad quæ ipse accurrere nequit, Sacramento Confirmationis perpetuò careant. Nec verò pauca, nec levia sunt rationum momenta, quibus hæc opinio innititur. Nam, ceteris prætermissis, quæ videri possunt apud laudatum Lupum, Concilium Toletanum I. celebratum anno 400. cui Patres undeviginti subscripsêre, *can.* 20. Collectionis Harduini *tom.* 1. *col.* 989. ita statuit: *Quamvis penè ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen, quia in aliquibus locis, vel provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hac die, nullum alium, nisi Episcopum Chrisma facere, et per diœcesim destinare..... Statutum est, Diaconum non chrismare, sed Presbyterum, absente Episcopo; præsente verò, si ab ipso fuerit præceptum.* Toletano concinunt Concilium Arausicanum 1. anni 441. et Epaonense anni 517. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 1783. *et tom.* 2. *col.* 1049. quorum primum *can.* 1. ait: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, à Presbyteris cum Chrismate, et benedictione consignari placuit:* alterum autem *can.* 16. inquit: *Pre-*

sbyteros, propter salutem animarum, quam i ctis optamus, desperatis, et decumbentibus h cis, si conversionem subitam petant, Chrisma mittimus subvenire. Quòd omnes conversuri, s sunt, ab Episcopo noverint expetendum. Ad Martinus Archiepiscopus Bracarensis *in sua car Collect. cap.* 51. non de hac, aut illa region veluti de consuetudine, ubique recepta, ait *sbyter, præsente Episcopo, non signat infante fortè illi ab Episcopo fuerit præceptum.*

IV. Sed, licèt hæc momentosa sint, non leviora sunt, quæ in contrarium profer Etenim Innocentius I. qui statim post alle Synodum Toletanam, hoc est anno 402. fui tifex renuntiatus, *cit. epist. ad Decentium binum Episcopum*, ex Actis Apostolorum asseruit, solius Episcopi esse, baptizatorum tem inungere, eâque unctione *Spiritum Para tradere.* Non potuisset autem Pontifex, sine ul sitatione, hæc affirmare, si eâdem ætate vi alicubi consuetudo, ut baptizati infantes à si Presbytero confirmarentur: quare, etsi Tho nus dixerit, se non videre, nec suspicari quidnam aliud, quàm Sacramentum Confirma Patres Toletani simplici Sacerdoti permiseri tamen alii ex hac ipsa Innocentii I. Decretali festè confici arbitrantur, eos de sola loquut ctione, fieri solita post Baptismum ex mera monia, à qua facienda jusserunt Presbyteru stinere, si Episcopus astaret. Ita Toletanum ca interpretatur Binius *in notis ad eumdem*, Cardinalem de Aguirre *tom.* 2. *Concilior. His pag.* 148. inquiens: *Hæc verba canonis intell sunt, non de sacramentali unctione Chrism fronte, sed de unctione cœremoniali, quæ in s Baptismo in vertice baptizandi adhibetur. Ha remonialem unctionem, olim Presbyteris i*

ctam, nonnisi cum licentia Episcopi ab iisdem usurpatam fuisse.... recensuimus. Hanc verò fuisse mentem præfati Concilii Toletani, suadent etiam Acta Concilii Hispalensis II. habiti anno 619. adversùm Agapium, Cordubensem quondam Episcopum, cui, inter cetera, crimini datum est, quòd meris Sacerdotibus potestatem delegasset *conficiendi Chrisma, et Chrismate baptizatorum frontem signandi. Hæc enim omnia* (dixerunt Hispalenses Patres *cap.* 7.) *illicita esse Presbyteris, vel Chorepiscopis, quia Pontificatûs apicem non habent, quem solis deberi Episcopis, auctoritate canonum præcipitur: tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 560. Minimè autem reprehendendus fuisset Agapius, si rem gessisset à Patribus Toletanis Episcoporum arbitrio permissam.

V. Minùs porrò hujus sententiæ patroni se urgeri opinantur ab allegatis Arausicani, et Epaonensis Conciliorum locis : incertum quippe esse ajunt, num in illis sermo sit de Confirmatione, an potiùs de unctione, per quam hæretici ad Ecclesiam redeuntes, ritu valde affini ritui Confirmationis, olim recipiebantur ; et verosimiliùs credunt, ad hanc solam illa referri; eâ siquidem tempestate, quâ Confirmatio statim post Baptismum conferebatur, vix evenire poterat, ut hæretici in Ecclesiæ Catholicæ gremium se recipi exoptantes, nondum essent confirmati, ac propterea in mortis articulo sacro Chrismate signandi forent. Ad hæc Theodulfus Aurelianensis Episcopus, cui certè,canones Conciliorum Galliæ ignoti non erant, *lib. de ordine Baptismi cap.* 17. *tom.* 14. *Biblioth. Patr. pag.* 13. absolutè ait : *Quòd ergo Presbyteris baptizatos Chrismate ungere licet, Spiritum verò Sanctum per manûs impositionem tradere non licet, antiquus iste mos ab Apostolis Ecclesiæ est traditus.* Nullâ autem ratione potuisset Theodulfus id ab Apostolis traditum

asserere, si oppositum scivisset Galliæ moribus olim usitatum.

VI. Ita ratiocinantur Doctores, jus, de quo agi mus, uni vindicantes Romano Pontifici, quorum longum catalogum contexuit Verricellus *de Apostol Missione quæst.* 130.*sect.* 1. *et duabus seqq.* eorumqu agmen ducit D.Thomas 3.*part.quæst.*72.*art.*11.*ad pri mum*, ubi hæc habet : *Dicendum, quòd Papa i Ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua po est quædam, quæ sunt superiorum Ordinum, com mittere quibusdam inferioribus, sicut quibusda Presbyteris concedit conferre minores Ordines, quo pertinet ad potestatem Episcopalem. Et ex hac ple nitudine potestatis concessit Beatus Gregorius Papa quòd simplices Sacerdotes hoc Sacramentum con ferrent, quamdiu scandalum tolleretur.*

VII. Ceterùm, quidquid sit de hac difficili, e valdè implexa controversia, omnibus in confess est, irritam nunc fore Confirmationem à simpli Presbytero Latino, ex sola Episcopi delegatione collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unic reservavit ; quam quidem reservationem non tar tùm à consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdi recepta tacitè inductam arbitramur, sicuti opinar tur Juenin *cit. loc.* et Tournely *de Sacram. Con firmat. quæst.* 3. *art.* 2. sed jam ante IX. seculi fine expressè factam colligimus *ex epist.* 70. Nicolai ad Hincmarum, et ceteros Archiepiscopos, atqu Episcopos, in Regno Caroli constitutos, in qua le gitur, Græcorum Imperatores, eosque, qui illi parebant, calumniari sanctam Romanam Ecclesiam imò omnem Ecclesiam, quæ Latinâ utitur linguâ *quia Presbyteros sortiri conjuges prohibemus*, quoniam *eosdem Presbyteros Chrismate linire ba ptizatorum frontes inhibemus : tom.* 5. Collection Harduini *col.* 309. Positâ autem reservatione facu tatis, de qua est sermo, à summo Pontifice si

facta, nec licitè, nec validè potest Episcopus Latinus illâ uti : nam, quamvis confirmare sit actus Ordinis Episcopalis, cujus firmitas et validitas à Pontificis nutu non pendet, delegare tamen simplici Presbytero potestatem exercendi ejusmodi actum, potiùs ad jurisdictionem, quàm ad Ordinem, pertinet ; Episcoporum verò jurisdictio, sive sit immediatè à Christo Domino, sive à Summo Pontifice, ita semper huic subest, ut, consentientibus omnibus Catholicis, ejusdem auctoritate, et imperio limitari, atque ex legitima causa, omninò auferri possit. Illud etiam ad rem facit, quod modò audivimus à D. Thoma, nempe delegationem, de qua est sermo, esse actum potestatis, et jurisdictionis supremæ, à Christo Domino soli suo in terris Vicario commissæ. Quamobrem Clemens VI. priusquam ad Catholicam communionem reciperet Consolatorem, Armenorum Patriarcham, certior fieri voluit, an cum Ecclesia Romana sentiret etiam in hisce articulis, expressis in Apostolicis litteris ad eumdem Patriarcham datis, quæ habentur apud Raynaldum *ad ann.* 1351. *num.* 12. nimirùm : *Primò de consecratione Chrismatis, si credis, quòd per nullum Sacerdotem, qui non est Episcopus, Chrisma potest ritè et debitè consecrari. Secundò, si credis, quòd Sacramentum Confirmationis per alium, quàm per Episcopum non potest ex officio ordinariè ministrari. Tertiò, si credis, quòd solum per Romanum Pontificem, plenitudinem potestatis habentem possit dispensatio Sacramenti Confirmationis Presbyteris, qui non sunt Episcopi, committi. Quartò, si credis, quòd Chrismati per quoscumque Sacerdotes, qui non sunt Episcopi, neque à Romano Pontifice super hoc commissionem, seu concessionem aliquam receperunt, iterùm per Episcopum, vel Episcopos sint chrismandi.* Quæ verba perpendant, oportet, qui potestatem, de qua disserimus, Episcopis attribuunt.

CAPUT NONUM.

In quo finis imponitur propositæ quæstioni de p
qui post Baptismum à Presbytero Baptizant
firmantur.

Dicendum nunc restat de Græcorum consuet
quæ nos ad hanc materiam tractandam induxit.
ante Photianum schisma, fuisse Græcorum m
receptum, ut simplices Sacerdotes baptizatos
tes statim sacro Chrismate inungerent, demo
Morinus *cit. dissert.* 2. *de Sacram. Confirmat.*
cas Holstenius *dissert.* 1. *de Ministro Confirm*
apud Græcos : eumdemque usum invaluisse
alias Orientales Ecclesias, testantur Ambrosia
comment. in epist. Pauli, ad cap. 4. *epist. ad*
vers. 12. *tom.* 2. *Oper. edit. Paris. anno* 169
241. *in Append.* inquiens : *Apud Ægyptum P*
teri consignant, si præsens non sit Episcop
Auctor *Quæstion. veter. et nov. Testam. qu.*
Append. ad 1. *part. tom.* 3. *Oper.* S. Augusti
93. *In Alexandria, et per totam Ægyptum, s*
Episcopus, consignat Presbyter : quibus in loc
bum *consignat* non merum ritum, sed verai
firmationem denotare, tamquam indubitatum
Christianus Lupus *cit. tom.* 2. *pag.* 1424. Su
hanc Græcorum consuetudinem semper ab E
Latina improbatam affirmant. Etenim, inquiu
colaus I. vix exorto Photiano schismate, cùm
rit, Græcos Presbyteros, auctoritate, et suasi
Photii, Sacramentum Confirmationis per Bul
administrasse, misit illùc Paulum Populoni
et Formosum Portuensem Episcopos, Legatos
qui omnes Bulgaros à prædictis Presbyteris i
confirmatos, iterùm sacro Chrismate ritè sig
quod constat tum ex epistola Photii ad omn
scopos Orientales, ubi de hoc facto acerbè c

fatis Doctoribus, quos citant, et sequuntur Sambovius ritur, tum ex epistola Metrophanis Metropolitæ Smyrnensis ad Manuëlem Patricium, *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 1114. testanturque Patres octavæ Synodi in sua epistola Synodali ad Hadrianum II. *ibidem*, ac ipsemet Nicolaus I. scribit ad Hincmarum, apud Baronium *ad annum* 867. *num.* 50. Adhuc etiam expressiùs præfatam consuetudinem damnatam ajunt ab Innocentio III. *in Cap. Quanto*, 4. *de consuet.* ubi Lucio Vicario suo, in Constantinopolitana urbe constituto, scripsit: *Pervenit ad audientiam nostram, quòd quidam simplices Sacerdotes apud Constantinopolim ea Sacramenta præsumunt Fidelibus exhibere, quæ ab Apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata, ùt est Sacramentum Confirmationis..... conferre; ad excusandas excusationes in peccatis solam consuetudinem prætendentes, etc.* Quam quidem Innocentii III. Decretalem corroboratam dicunt ab Innocentio IV. qui de pluribus interrogatus quæstionibus inter Archiepiscopum Nicosiensem, ejusque Suffraganeos Latinos ex una parte, atque Episcopos Græcos regni Cypri ex altera, subortis, hæc ad Ottonem Cardinalem Tusculanum, Apostolicæ Sedis Legatum, inter alia rescripsit: *Soli autem Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos; quia hujus unctio non debet, nisi per Episcopos, exhiberi:* Collectionis Harduini *tom.* 7. *col.* 364.

II. At, si Doctoribus hæc nobis obtrudentibus assentiremur, cogeremur quoque cum iisdem admittere, vacuam, inanem, atque irritam esse Confirmationem Græcorum: hæc enim à simplici Presbytero administrata, non potest aliunde vires sortiri, quàm à delegatione, sive expressè, sive tacitè, eidem Sacerdoti facta à Romano Pontifice: hujus autem delegationis nullum haberemus indicium, si Græcorum consuetudini, de qua est sermo, semper Romani Pontifices obstitissent. Asserere verò cum præ-

cit disput. 7. *de Sacram. Confirmat.* et du-Hamel *cit. tom.* 6. *tract. de Sacram. Confirmat. o.* 4. *in fin.* Sacramentum Confirmationis ab Ecclesia Græca nunc penitùs exulare, multis nominibus absurdissimum, rectè ostendit Goarius in suis notis ad Euchologium Græcorum *pag.* 367. Equidem ex Concilio Florentino certò conjicimus, Græcorum Confirmationem, etsi à simplici Sacerdote administratam, à Latinis Patribus ratam habitam : cùm enim Græci, inter undecim quæstiones sibi à Latinis post unionem propositas, ad hanc quoque jussi sint respondere : *Quare Episcopi non inungunt sacro Chrismate, sed Sacerdotes : cùm hoc Pontificibus sit datum ? tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 430. plenè, quoad hanc, per Mitylinensem Præsulem Latinis satisfecisse, ex eadem historia colligimus, in qua, post undecim illas quæstiones, habetur : *Hæc à Latinis objecta Mitylinensis canonicè omnia legitimèque dissolvit, præterquam duo, de quibus Papa significavit Imperatori ; cur scilicet matrimonia dirimantur, et Patriarcha non eligatur.* Magis autem disertè ejusdem rei testimonium nobis præbet Gregorius Protosyncellus, qui eidem Concilio interfuit tamquam Legatus Patriarchæ Alexandrini, et postea creatus est Patriarcha Constantinopolitanus : is quippe scribens adversùm epistolam Marci Ephesini, apud Harduinum *tom.* 9. *col.* 641. ait : *Verùm Latini etiam nostros consignabant, et Chrismatos appellabant. Sed hæc non fuisse in æquo et bono facta, constat ex eo, quòd in nostra unione nihil habuerunt, quod nobis objicerent ; sed, cùm essemus orthodoxi, habiti sumus ab orthodoxis orthodoxi.*

III. Neque Confirmationem Græcorum irritam evincunt facta Romanorum Pontificum in contrarium adducta. Etenim Nicolaus I. iterùm Bulgaros consignari voluit ; cùm quia Confirmationem receperant à Sacerdotibus, qui Photii errore imbuti, eam con-

tulerant jure ordinario, existimantes nimirùm, potestatem eam conferendi, et Episcopis, et Sacerdotibus, pari jure competere; tum quia iidem Sacerdotes delegati fuerant *à Photio mœcho, et invasore*, uti loquebantur Apostolici Legati, hoc est pseudo-Patriarcha, cui propterea legitimi Patriarchæ jura non conveniebant; tum denique, et præcipuè quia Bulgaria pertinebat ad Patriarchatum Occidentalem, quod pluribus ostendit Christianus Lupus *cit. tom.* 2. *pag.* 1404. *et seq.* atque ideo delegatio, de qua est sermo, à Romano Pontifice Græcis Presbyteris sive expressè, sive tacitè facta, ministrandi Confirmationem in Patriarchalibus Orientis, nequaquam iisdem Presbyteris id ipsum in Bulgaria peragere permittebat. Decretalis autem Innocentii III. solos respicit Sacerdotes Latinos : etenim, cùm tunc temporis urbs Constantinopolitana subjecta esset imperio Francorum, ejusque Patriarcha esset Venetus, ex Francis, et Venetis incolis magna ex parte conflabatur : cùm autem audierit Innocentius, Sacerdotes Latinos inibi degentes, Græcorum ritus adoptasse, Græcorumque more Confirmationem ausos conferre, hunc Latinorum abusum compescuit, scribens ad Lucium : *Volentes igitur hæc, et alia, quæ oculos Divinæ majestatis offendunt, de agro Dominico extirpari, discretioni tuæ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus omnibus Latinis Presbyteris, apud Constantinopolim constitutis, districtè prohibeas, ne talia de cetero suâ temeritate præsumant.* Ita quippe habet integra Decretalis apud Baluzium *tom.* I. *epist. Innoc.* III. *pag.* 480. et Gonzalez. Sed, quia in compilatione Decretalium, quâ in scholis, et foro utimur, omissum est verbum illud *Latinis*, hinc Auctores contrarii ansam acceperunt asserendi, Innocentium irritam pronuntiasse Confirmationem à Græcis etiam Sacerdotibus collatam; sicuti scitè animadvertunt Morinus *cit. dissert. cap.* 22. et Van

Espen *Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.*3. *cap.*2. *nu*
4. Innocentius IV. viribus carere voluit Confirm
tionem administratam à simplici Sacerdote, se
unicè quoad regnum Cypri, in quo prævalere i
ceperat ritus Latinus ob multitudinem Latinoru
Antistitum ibidem degentium : ut enim idem ritus p
totum regnum propagaretur, et foret perpetuus, n
cessarium duxit Innocentius IV. revocare delegationes
à Romanis Pontificibus tacitè saltem factam Sacerdot
bus Græcis conferendi Sacramentum Chrismatis. C
terùm in aliis locis, in quibus Chrismatio data à Sace
dotibus Græcis, non est à Sede Apostolica expressè in
probata, ea pro valida est habenda, ob tacitum salte
privilegium à Sede Apostolica illis concessum : cuj
quidem privilegii præsumptionem inducit ipsam
conniventia, et tolerantia Romanorum Pontificum
qui prædictum Græcorum morem scientes, non con
tradixerunt, nec unquam illum damnarunt ; sicu
post Goarium, et alios, rectè ratiocinatur Arcudiu
de Concord. Eccles. Occident. et Orient. lib. 2. *c*
Confirm. cap. 15. *pag.* 96. inquiens : *Tutissimum e*
dicere, Græcorum Presbyteros, per suos Patriarch
et Antistites, ejusmodi facultatem à summo Ponti
fice obtinuisse, à quo omnis jurisdictio, quasi
Capite, in alios, veluti membra, immediatè, v
mediatè derivatur, et diffunditur.

IV. Sed, quoniam omnis præsumptio cedit veri
tati, eadem Confirmatio est irrita reputanda in locis
in quibus certò novimus talem facultatem Græcis
alteriusve Orientalis ritûs Sacerdotibus, esse a
Apostolica Sede expressè ademptam. Præter auter
Sacerdotes in Bulgaria, quibus eam ademptam au
divimus à Nicolao I. et Sacerdotes in regno Cypri
quibus eamdem abstulit Innocentius IV. scimus,
Clemente VIII. severè interdictum Sacerdotibus Italo
Græcis, ne baptizatos Chrismate consignare præsu
mant, cujus decretum nos confirmavimus in nostr

Constitutione 57. *Bullar. nostri tom.* I. *pag.* 167. in cujus §. 3. hæc ad rem ediximus : *Episcopi Latini, infantes, seu alios in suis diœcesibus baptizatos à Presbyteris Græcis absolutè Chrismate in fronte consignatos confirment; cùm neque per Prædecessores nostros, neque per nos Græcis Presbyteris in Italia, et Insulis adjacentibus, ut infantibus, baptizatis Sacramentum Confirmationis conferant, facultas concessa sit, aut concedatur : quin imò usque ab anno* 1595. *à fel. record. Clemente* VIII. *Prædecessore nostro fuit Presbyteris Italo-Græcis expressè interdictum, ne baptizatos Chrismate consignent. Secùs sub conditione, et cum cautela eos confirmare debent, de quibus verosimiliter dubitari potest, utrùm ab Episcopis Græcis, ordinem Baptismi juxta eorum Euchologium servantibus, fuerint baptizati.* In alia pariter nostra Constitutione 129. §. 4. *cit. tom. ejusdem Bullar. pag.* 513. illatâ mentione ejusdem Græcorum consuetudinis, hæc addidimus : *Quemadmodum enim Græcis incolis Italiæ expressè vetita est administratio utriusque Sacramenti, ab eodem Ministro contemporaneè facienda; ita patientiâ quâdam, et facilitate Sedis Apostolicæ factum est, ut unum, et alterum Sacramentum ab eodem Sacerdote in Oriente Græcis conferretur :* et §. 5 permittendum duximus Cophtis perseverare in eodem ritu, jamdiu ab ipsis recepto, atque ab apostolica Sede tolerato.

V. Hæc non incassum sunt prænotata, ex omnibus quippe simul consideratis optima, et secura conflatur regula, ad quam dirigi debeat judicium Episcopi, in cujus Synodo accidit disputari de robore Confirmationis, à simplici Sacerdote Græci ritûs administratæ. Antequam is quidquam definiat diligenter inquirat, oportet, num in tali loco, ejusmodi Græcorum mos fuerit unquam ab Apostolica Sede expressè improbatus; an potius ex ejusdem Sedis conniventia, et lenitate toleratus. Si

primum, Confirmationem irritam pronuntiabit, atque à Sacerdote Græco inaniter confirmatos, absque scrupulo iterandi Sacramentum, iterùm sacro Chrismate inunget; si alterum, Confirmationem ratam habebit. Quòd si res dubia sit, nec possit certò dijudicari, num ejus regionis Sacerdotibus aut expressè, aut saltem tacitè data sit ab Apostolica Sede facultas conferendi Sacramentum Confirmationis, se abstinebit à proferenda sententia, eamque expectabit à Romano Pontifice, cui decet adeo grave negotium significari. Omnes ejusmodi circumstantias prudenter examinatas invenimus à pluribus Synodis, et pro earumdem diversitate diversam ab illis prolatam deprehendimus de Confirmatione, Græco ritu administrata, sententiam. In Synodo Maronitarum, habita tempore Gregorii XIII. eodem Pontifice jubente, Synodi Præses liberum esse declaravit, confirmatis à simplici Sacerdote, denuo idem Sacramentum recipere ab Episcopo; quia non satis constabat, an Presbyteris Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui subduntur Maronitæ, concessum fuerit unquam ab Apostolica Sede tacitum saltem privilegium, Sacramentum illud administrandi, quemadmodum referunt Verricellus *de Apostol. Mission. tit.* 7. *de Confirmat. quæst.* 131. *num.* 1. et Thomas à Jesu *de conversione omnium Gentium lib.* 3. *cap.* 5. *pag.* 484. *et pag.* 508. In Synodo Provinciali, seu Nationali Albana, habita anno 1703. atque à summo Pontifice confirmata, decisum videtur, solius Episcopi esse, baptizatorum frontes Chrismate linire; *cap.* enim 3. ubi de Confirmatione est sermo, hæc habentur: *Tanti porrò Sacramenti, quod sola Episcopalis persona suæ vindicat dignitati, etc.* Contra in Synodo Provinciali Ruthenorum, celebrata Zamosciæ anno 1720. cujus Acta à nobis, qui Congregationis Concilii Secretarii munere tunc fungebamur, diligenter antea recognita, fuêre pariter ab

Apostolica Sede approbata, sancitum est, validam habendam fore, neque idcirco, sine sacrilegio, posse iterari Confirmationem receptam à simplici Sacerdote, quia scilicet compertum est, ad ea quoque loca extendi tacitam delegationem, Græcis Sacerdotibus factam à Romano Pontifice : *Sacramentum Confirmationis* (verba sunt præfatæ Synodi) *à Christo Domino institutum, quod Parochi in Orientali Ecclesia extraordinario jure, et delegatâ ab Episcopo facultate, ex Apostolicæ Sedis dispensatione, statim post Baptismum administrare solent, in genere visibilium signaculorum, sacrosanctum est, ut ipse Baptismus, illudque nefas est iterare, propterea quòd indelebilem characterem imprimit.* Denique in nupera Synodo Nationali Maronitarum, coacta in Monte Libano anno 1736. atque à nobis confirmata anno 1741. ùt in nostra Constitutione 31. *Bullar. tom.* 1. *pag.* 74. hæc ad rem edita sunt decreta : videlicet *cap.* 2. *de Sacramento Baptismi can.* 15. *Majores nostri, sicut et ceteri Orientalium Ecclesiarum filii, statim post Baptismum tam infantes, quàm adultos consueverunt sacro Chrismate perungere, atque adeo Sacramentum Confirmationis illis conferre; idque per simplices etiam Sacerdotes, quibus Patriarchæ, et Episcopi hanc facultatem concesserant, quemadmodum ex Ritualibus apparet. Quia verò Patriarchæ nostri, ut eo, quo par est, obsequio Romanis Pontificibus, qui frequentes ad illos hac de re litteras dederant, morem gererent, Latino ritui consentientes, decrevêre, ut deinceps nemo, nisi Episcopali dignitate præditus, Sacramentum Confirmationis administraret; ideo mandamus, ac præcipimus omnibus Parochis, Archipresbyteris, Chorepiscopis, ceterisque dignitate Episcopali carentibus, ne audeant in posterum baptizati frontem sacro Chrismate perungere, et verba illa, quæ ad Confirmationis Sacramentum, adeo-*

que ad Episcopum tamquam ordinarium illius Ministrum spectant, recitare; sed, illis omissis, intingant pollicem in sacro Chrismate, et ungant baptizatum in summitate capitis in modum Crucis, dicentes Orationem ex Rituali Romano desumptam, quæ sequitur: Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, etc. si verò adfuerit Episcopus; et ipse, vel simplex Presbyter, adultum quempiam baptizaverit, poterit idem Episcopus post Baptismum, si velit, (ac præcipuè cùm contigerit ab illo baptizari adultum, seu infantem in mortis periculo constitutum) prosequi cetera, quæ ad collationem Sacramenti Confirmationis in Rituali pertinent, ita tamen, ut patrinus, vel matrina adhibeatur, et nomen confirmati in libro ad id destinato à Parocho vel Episcopo adnotetur. Hinc in Rituali, quod auctoritate, Reverendissimi Domini Patriarchæ propediem est edendum, ante illa verba, quibus, juxta ritum nostrum, Confirmationis Sacramentum confertur, apponenda est admonitio ad simplices Sacerdotes, cum supradicta oratione: Deus omnipotens, etc. et altera admonitio ad Episcopos cum ritu conferendi Sacramentum Confirmationis, quem omninò à ritu Baptismi distingui, et separari præcipimus.

VI. Et *cap.* 3. *de Sacram. Confirm.* §. 2. *Quia verò tam in nostra, quàm in reliquis Orientalibus Ecclesiis antiquus mos obtinuerat, ut statim post Baptismum etiam Sacramentum Confirmationis conferretur, quemadmodum et in Ritualibus continetur; et à Concilio Laodiceno his verbis præscribitur, quod oportet eos, qui illuminantur, post Baptismum inungi super cœlesti Chrismate, et esse regni Christi participes; hac tamen in re servandum præcipimus, ac mandamus, quod dudum à Reverendissimis Dominis Patriarchis injunctum est, nosque supra de Baptismo monuimus, ne simplices Sa-*

cerdotes de cetero præsumant hoc Sacramentum administrare; sed illud Episcopi dumtaxat conferant illum sacrosanctæ Tridentinæ Synodi canonem præ oculis habentes: Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.

CAPUT DECIMUM.

Rursus de Sacramento Confirmationis, de quo in quadam constitutione Synodali cautum est, ut pueris mox decessuris administretur.

Non multis antea annis dubitatum et disceptatum fuit, an sustineretur quædam Synodalis Constitutio, in qua Episcopus declaraverat, paratum se esse ad Sacramentum Confirmationis administrandum pueris mox decessuris, ne privarentur incremento gratiæ, et gloriæ, quod certò forent ab eodem consecuturi: quapropter operæ pretium erit, hanc controversiam, utpote quæ ad Synodum pertinet, hìc elucidare.

II. Catechismus Concilii Tridentini, jussu S. Pii V. editus, *part.* 2. *de Confirmat. num.* 15. observandum statuit, ut omnibus, post Baptismum, Confirmationis Sacramentum administretur; sed minùs expedire, addit, hoc fieri, priusquam pueri usum rationis adepti fuerint: atque ideo decere, ut sacro Chrismate non inungantur, nisi cùm ad septimum suæ ætatis annum pervenerint. Contra Pontificale Romanum, Clementis VIII. primùm, deinde Urbani VIII. auctoritate recognitum, *tit. de Confirmandis*, tamquam certum ponit, Sacramentum Confirmationis etiam infantibus ab Episcopo administrari; ait enim: *Infantes per patrinos ante Pontificem confirmare volentem teneantur in brachiis dextris.* Pu-

gnare proinde inter se videntur Catechismus, et Pontificale : sed omnis cessabit antinomia, si res accuratiùs, utì decet, expendatur.

III. Extra omnem controversiam est, Sacramentum Confirmationis validè conferri omnibus baptizatis, absque ulla ætatis differentia, quod colligitur *ex Can. De his*, *de Consec. dist.* 5. notatque Sotus *in* 4. *dist.* 7. *quæst. unic. art.* 8. Certum insuper est, olim tam adultos, quàm pueros, statim post Baptismum fuisse confirmatos. Disertè id testantur Tertullianus *lib. de Baptismo cap.* 7. *et* 8. ubi ait : *Egressi de lavacro perungimur benedictâ unctione.... dehinc manus imponitur per benedictionem, advocans et invitans Spiritum Sanctum :* Cyprianus *epist.* 73. *ad Jubajanum : Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerantur, et per nostram orationem, ac manûs impositionem, Spiritum Sanctum consequantur, et signaculo Dominico consummentur :* Cyrillus Hierosolymitanus *catechesi* 21. *mystag.* 3. *num* 1. *Vobis quoque similiter, postquam ex sacrorum laticum piscina adscendistis, datum est Chrisma :* Gennadius *de dogmat. Eccles. cap.* 52. *Si parvuli sunt, vel hebetes, respondeant pro illis, qui eos offerunt, juxta morem baptizandi; et sic manûs impositione, et Chrismate communiti, Eucharistiæ mysteriis admittantur.* Baluzius *in suis notis ad Reginonem lib.* 1. *cap.* 69. duos exhibet antiquos codices manuscriptos Pontificales ex seculo IX. et X. in quibus ordo confirmandi infantes statim post Baptismum continetur : in eorum enim altero sic legitur : *Statim autem confirmetur infans :* in altero verò : *Si Episcopus adest, statim confirmari eum oportet Chrismate.* Hæc eadem disciplina seculo XIII. licèt in Ecclesia Latina nonnihil remitti cœpisset, nondum tamen penitùs obsoleverat, quod pluribus monumentis demonstrat Martene *de antiq. Eccles. ritib.*

tom. 1. *lib.* 1. *c.* 2. *art.* 1. *num.* 3., sed subsequenti ætate congruentius visum est, expectare, ut confirmandus rationis usum adeptus fuerit. Concilium Provinciale Mediolanense I. à S. Carolo Borromæo an. 1565. celebratum, *part.* 2. *Actor. Mediol. Eccles. part.* 1. *pag.* 7. decrevit: *Minori septennio Confirmationis Sacramentum nemini præbeatur.* Concilium Turonense anni 1583. *cap.* 7. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1403. loquens de eodem Sacramento: *Quod ut decentius conferatur, statuit, ne ad illud facilè minores septennio.... admittantur.* Concilium Cameracense anni 1586. *tit.* 7. *c.* 2. *tom.* 9. ejusdem Collectionis *col.* 2160. *Non infra septimum, aut octavum annum pueri confirmentur.* Concilium Tolosanum anni 1590. *part.* 2. *cap.* 3. *n.* 4. *tom.* 10. Collectionis ejusdem *col.* 1799. *Ni summa quædam impellat necessitas, septennio minores pueri nequaquam veniant ad Confirmationem admittendi.* Tantem Catechismus Romanus *loc. cit.* hæc habet: *Illud observandum est, omnibus quidem, post Baptismum, Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedire hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint. Quare, si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certè hoc Sacramentum differri maximè convenit.*

IV. Hanc tamen disciplinæ mutationem, justis de causis in Ecclesiam Latinam invectam, non est amplexa Ecclesia Orientalis; ea quippe retinet etiam nunc veterem morem Sacramentum Confirmationis statim post Baptismum ministrandi, sicuti ex iis colligitur, quæ in præcedenti capite diximus, testanturque Allatius *de perpet. consens. Eccles. Occid. et Orient. lib.* 3. *cap.* 18. Thomas à Jesu *de conversion. Gent. lib.* 7. *c.* 7. ac Joseph Vicecomes *in observat. Ecclesiast. de antiquis Baptismi ritibus lib.* 5. *cap.* 2. atque de Maronitis, et Syris asserit Naironus *in*

Evoplia Fidei Catholicæ part. 2. *cap.* 3. Diversam utriusque Ecclesiæ hac in re consuetudinem considerans Pater Drovet *tom.* 2. *de re Sacramentaria quæst.* 8. inquit : *Habent suæ consuetudinis idoneas causas Græci, habent et suæ Latini. Illi subjecti magis, quàm Sacramenti, respectum habentes, voluerunt, Confirmationem statim post Baptismum conferri ; ut nimirùm, quidquid gratiæ poterant, promptius neophytis procurarent : isti decori magis, ac dignitati Sacramenti, quàm exigentiæ Fidelium, consulentes, eousque differendum statuerunt, donec instructionis capaces essent, et possent Divini beneficii pretium pro meritis æstimare.* Hanc eamdem rationem respexerunt Patres Concilii Coloniensis anni 1536. *part.* 7. *cap.* 9. ajentes : *Cùm enim hoc Sacramentum Confirmationis non sit necessitatis absolutæ, convenientiùs et utiliùs dabitur, si addatur admonitiuncula. At antequam infans supra septimum ætatis annum progressus fuerit, parum, aut nihil horum, quæ aguntur, intelliget, ne dicamus meminerit ; tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2004. Prædictas diversas utriusque Ecclesiæ diversi ritûs causas nos præ oculis habuimus, cùm *in cit. nostra Constit.* 129. relinquendos diximus Cophtos in sua antiqua consuetudine recipiendi Confirmationem statim post Baptismum, sed simul summopere reprehendendos, quod à Baptismo, ritu Latino collato, hoc potissimùm nomine abhorreant, quod scilicet seorsum à Confirmatione administretur ; quod *in ejusd. Constit.* §. 5. *et* 6. legitur.

V. Verùm, ut ad propositum redeamus, quamvis Catechismus Romanus non expedire dicat, ut Sacramentum Confirmationis pueris ante septennium conferatur, non tamen prohibet, ne ullo unquam in eventu iisdem conferri queat : quod scitè perpendentes Suarez *in* 3. *part. tom.* 3. *disput.* 35. *sect.* 2. Sylvius *in* 3. *part. Divi Thomæ quæst.* 72. *art.* 8.

Layman *Theolog. moral. lib.* 5. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 19. Cotonius *lib.* 2. *de Sacram. controv.* 3. *cap.* 3. Juenin *de Sacram. dissertat.* 3. *quæst.* 8. *c.* 1. Sylvester Maurus *tom.* 3. *Theolog. lib.* 11. *quæst.* 119. *num.* 4. Roncaglia *de Sacram. tract.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. bon. mem. Card. Gottus *tom.* 13. *Theolog. pag.* 336. *num.* 6. aliique plurimi affirmant, sanctè ac licitè, etiam juxta præsentem disciplinam, sacro Chrismate inungi pueros ante septennium, cùm aut prævidetur futura diutina absentia Episcopi, aut iidem versantur in discrimine vitæ, aut alia urget necessitas, seu justa causa.

VI. Et profectò, quòd Confirmatio non sit deneganda pueris ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessuri prævideantur, apertè deducitur ex Divo Thoma 3. *part. quæst.* 73. *art.* 8. *ad* 4. ubi docet, etiam pueris morituris hoc Sacramentum dandum esse: *Ut confirmati decedentes, majorem gloriam consequantur, sicut et hic majorem obtinent gratiam:* quod nos ipsi advertimus, et cum eodem Angelico Præceptore tradidimus *in nostra Institut.* 6. ac pluribus prosequitur recens Auctor Catalanus *tom.* 3. *in Pontificale Roman. pag.* 227. *num.* 22. Licèt enim Confirmatio non sit pueris ante usum rationis necessaria ad pugnam tunc subeundam pro Fide Christi, non est tamen inutilis; tum quia auget illis gratiam; tum quia eis jus tribuit ad accipienda gratiæ auxilia, quibus suo tempore roborentur ad sustinendam pugnam pro casu, quo ex morbo convalescant: quamobrem Duhamel *tom.* 5. *Theolog. Tract. de Sacram. dissert.* 3. *cap.* 1. postquam docuit, expedire, ut Sacramentum Confirmationis conferatur habentibus usum rationis, id limitat in infantibus constitutis in mortis articulo, quibus laudabiliter conferri affirmat.

VII. Quod verò, præter periculum mortis, alia

insuper adesse possit justa causa, ob quam Confirmatio pueris ante usum rationis ministretur, asserunt Patres Concilii Mediolanensis V. *part.* I. *Actor. Eccles. Mediolan. part.* 1. *pag.* 220. ubi explicantes decretum editum in Concilio I. Mediolanensi, quod nos suprà retulimus, hæc habent : *Alio decreto, quod in Concilio Provinciali primo sancivimus, cautum est, ne Confirmationis Sacramentum iis præberetur, qui annis septem minores natu sunt : si tamen Episcopus, ob aliquam causam justam, atque adeo necessariam, parvulo, et infanti, qui non modò eam ætatem expleat, sed ne attingat quidem, ministrandum aliquando censuerit, ne sit vetitum.* Idemque ab aliis Synodis sancitum esse, refert Vuitasse *de Sacram. Confirmat.*, *tom.*2. *quæst.* 4. *art.* 1.

VIII. Ex his porro planè conficitur, nullam esse contrarietatem, nullam antilogiam inter Catechismum et Pontificale Romanum. Catechismus prohibet, ne regulariter Sacramentum Confirmationis conferatur pueris ante septennium : Pontificale supponit, quòd in aliquo extraordinario casu, justâque urgente causâ possit idem conferri. Quæ traduntur in Catechismo, constituunt regulam : quæ adduntur in Pontificali, constituunt limitationem regulæ. Quibus positis, si Episcopus in suis Constitutionibus diceret, paratum se esse ad conferendum Sacramentum Confirmationis pueris, et infantibus baptizatis, sed constitutis in mortis periculo ; aut juberet ut sibi, Sacramentum Confirmationis ministraturo, in hoc aut illo loco suæ diœcesis, exhibeantur pueri et infantes, cùm facilis ad eos in posterum sibi non sit futurus accessus vel propter sui ingravescentem ætatem, vel propter eorum distantiam à civitate, aut propter itineris difficultatem : nihil profectò in hujusmodi Constitutionibus Synodalibus videretur reprehendendum : cùm in præfatis circumstantiis non sit locus regulæ traditæ

in Catechismo, sed potiùs limitationi ejusdem regulæ, de qua in Pontificali. Cujus quidem limitationis exemplum præbuit Concilium Parisiense anni 829. *can.* 33. *tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 1318. ubi à lege decernente, ut Baptismus et Confirmatio dumtaxat conferrentur tempore Paschatis et Pentecostes, excepit infirmos et periclitantes, quibus, ait, *sicut Baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter donum Spiritûs Sancti est tradendum:* de qua re plura Gibert. *consult. Canonic. tom.* 2. *consult.* 2. *de Sacramento Confirmationis.*

IX. Tria tamen advertere debet Episcopus: primò, ne in sua Constitutione quidquam dicat, quo insinuare videatur necessitatem, seu præceptum suscipiendi Sacramentum Confirmationis in ea ætate et statu: secundò, ut Sacramentum administret ei dignitate, cui consulere voluit Ecclesia, cùm illud denegavit infantibus ante adeptum usum rationis, quemadmodum suprà audivimus à Drovet: tertiò tandem, ne, postquam paratum se dixit ad Confirmationem conferendam omnibus pueris, positis in vitæ discrimine, libenter accurrat ad nobiliores, sibique bene visos, et ire detrectet ad pauperes, aliosve de infima plebe: hoc siquidem fieret cum acceptione personarum, et multorum scandalo; à qua quidem personarum acceptione quantum sit abhorrendum, præcipuè in Sacramentorum administratione, ex iis colligitur, quæ habentur in *nostra Constit.* 107. *pag.* 410. *et pag.* 417. *Bullar. tom.* 1.

CAPUT UNDECIMUM.

De evitandis in Synodo quæstionibus Theologicis circa Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum: ubi de Viatico exhibendo, necne his qui eâdem die Eucharistiam susceperunt, item de Communione danda reis capite damnatis, et denegandâ peccatoribus publicis et manifestis.

Neminem Episcoporum adeo desipere putamus, ut velit in sua Synodo ne leviter quidem quæstiones attingere, quæ de sanctissimæ Eucharistiæ effectibus moventur à Scholasticis, atque in utramque partem versantur. Ejusmodi esset illa ex. gr. utrùm Eucharistia æqualem conferat gratiam, ex opere operato, eam sumentibus sub utraque specie, quàm sub una tantùm accipientibus. Hanc quippe controversiam, teste Francisco Blanco, Archiepiscopo Compostellano, qui Concilio Tridentino interfuit, et cujus, tacito nomine, meminit Henriquez *de Sacram. lib.* 8. *cap.* 44. §. 5. *in margine*, declinare voluere Patres Tridentini, cùm *sess.* 21. *de Communione, etc. cap.* 3. disserentes de fructu, quem Fideles è sanctissima Eucharistia percipiunt, cautè dixêre: *Nullâ gratiâ, necessaria ad salutem, eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt:* noluerunt siquidem definire, an isti totâ ubertate participes fierent gratiæ, quâ donantur illam sub utraque specie degustantes. Non solùm autem inutile, sed incongruum esset, in Diœcesana Synodo quæstionem tractari, quam Tridentini Patres reliquerunt intactam. Similis naturæ, et adhuc sub opinione posita est alia controversia, quam Theologi examinant: num scilicet sanctissima Eucharistia causet *per accidens* primam gratiam; hoc est, an Fidelis prudenter existimans, se esse in gratia, si ad Euchari-

saltem attritus accedat, consequatur remis-
ı lethalium, quorum est invincibiliter oblitus.
erò irrisionibus se exponeret Episcopus, qui
hasce Scholasticorum tricas sese implicaret,
rtim cùm de rebus agatur, quæ unicè pen-
Divina institutione, nobis hactenus per Ec-
n non manifestata. Satius igitur erit, ejus-
inutilibus quæstionibus prætermissis, unice
re, ut Parochi, ceterique animarum Rectores
in Fidelium memoriam revocent præceptum
li 1. *ad Corinth.* 11. *Probet autem se ipsum*
et sic de Pane illo edat, et de Calice bibat.
im manducat, et bibit indignè, judicium sibi
ucat et bibit, non dijudicans Corpus Domini;
que declarent, *eam probationem necessariam*
ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quan-
sibi contritus videatur, absque præmissa
nentali Confessione ad sacram Eucharistiam
re debeat: quemadmodum definivit Triden-
sess. 13. *cap.* 7. *de Eucharistia.*

Verùm aliqua interdum occurrunt, de admi-
tione sanctissimæ Eucharistiæ, in Synodo sta-
a, quæ ceteroquin summam exigunt circum-
onem; ne secus Synodale statutum ad diffi-
is scopulum allidat, quem in præsens suademus
dum. Rem, ne ab instituto deflectamus, quod
que servavimus, exemplis patefacimus. Rectè,
ıctè in plerisque Synodis commonitos legimus
hos, ut solliciti sint de sanctissimo Viatico iis
porrigendo, quos vitâ periclitari deprehen-
t: in aliis gravem insuper pœnam iisdem in-
n invenimus, si, ipsorum inertiâ, evenerit,
quis, sine sanctissimi Christi Corporis Viatico,
ıc vita decesserit. At fingamus, Sacerdotem,
re sanum, manè Missam celebrasse, aut laïcum,
era devotione, sanctissimam Eucharistiam per-
ıe: corripitur eâdem die subito morbo, aut

lethali percutitur vulnere, ita ut, medicorum judicio, prudenter timeatur, ne eâ ipsâ die intereat cupit ægrotus refici sanctissimo Viatico, illudque à Parocho instanter exposcit, quod tamen Parochus ad eum deferre renuit : non tamen idcirco damnandus erit Parochus, tamquam transgressor Synodalis statuti, nec quidquam de hac re, quæ fortè sæpius in diœcesi acciderit, erit in Synodo deliberandum, nisi maximâ adhibitâ circumspectione, et cautelâ. Etenim, licèt communiter Theologi cum S. Thoma 3. *part. quæst.* 80. *art.* 11. in illis Christi Domini verbis *Joann.* 6. : *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* : contineri existiment præceptum obligans omnes Fideles ad Eucharistiam percipiendam aliquoties in vita, atque imminente mortis periculo, neque ulli fas sit, sine temeritatis nota, contrarium opinari, utì probant Valentia *disput.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 4. et Vincent. Baronius 2. *part. manuductionis pag.* 258. atque ex iis liquet, quæ ad prædictum præceptum comprobandum adducunt Suarez *de Eucharist. disp.* 69. *sect.* 1. Vasquez *disp.* 213. *cap.* 2. et Cardinalis de Lugo *de Eucharist. disp.* 16. *sect.* 1. *et sect.* 2. *num.* 17. *et num.* 33. nihilominùs tamen iidem Theologi dissident inter se, num, adveniente repentino mortis periculo, sanctissimi Christi Corporis Viatico sit etiam illi succurrendum, qui eâdem die, cùm ceteroquin nondum ullâ laboraret corporis infirmitate, Eucharistiam accepit. Docent plerique, etiam hunc, inopinatò incidentem in mortis periculum, teneri denuò se reficere Eucharistico cibo, quo fiat validior ad ultimam sustinendam cum dæmone luctam : neque enim, inquiunt, per Communionem ante vulnus, vel morbum peractam, potuit satisfieri præcepto, quod nondum urgebat, Eucharistiam sumendi in mortis articulo. Ita Hurtadus *de Eucharist. disput.*

11. *diff.* 2. Pellizzarius, Dicàstillo, Quintanaduenas, aliique relati à Diana *part.* 10. *tract.* 11. *resol.* 40. Alii exadversò cum Suarez *cit. disput.* 69. *sect.* 3. §. *Regabis*, Coninck *quæst.* 80. *art.* 11. *dub.* 3. *num.* 100. Cardinali de Lugo *cit. loc. num.* 52. aliisque à nobis allegatis *in nostro Opere de Canonis. Sanctor. lib.* 3. *cap.* 38. *num.* 22. ubi aliquid de hac quæstione delibavimus, sentiunt, in prædicto rerum eventu non solùm non urgere præceptum sumendi Viaticum, sed recipi non posse sine piaculo : siquidem ex una parte, Divinæ Legi, quâ jubentur Fideles sanctissimam Eucharistiam percipere, cùm in ultimo versantur vitæ discrimine, veluti præviâ quâdam solutione, jam satisfactum autumant per Communionem manè peractam : ex alia verò parte, nemini licet bis eâdem die Christi Corporis participare mysteria; solùmque id permittitur Parocho, in aliquo extraordinario eventu, de quo nos pariter egimus *cit. cap.* 38. cùm scilicet duas administrat Parochias, et in utraque debet eâdem die celebrare. Inter has duas, è diametro oppositas, opiniones, mediam viam ineuntes alii, quos tacito nomine citat de Lugo *eod. cit. loc. num.* 50. et sequuntur Gobat *Theolog. experim. tract.* 8. *num.* 175. et Marin. *tom.* 3. *disp.* 9. *sect.* 1. *num.* 13. dicunt, prædictum hominem, qui manè bene valens ad Eucharistiam accessit, et deinde in periculosum incidit morbum, posse, si velit, denuò Eucharistiam sumere per modum Viatici, nullo tamen præcepto ad id faciendum obstringi : atque huic sententiæ adstipulatur praxis quorumdam Religiosorum, à quibus, utì referunt Diana *part.* 8. *tr.* 2. *resol.* 87. Hurtadus *de Sacr. disp.* 10. *de Euchar. diffic.* 2. et Cardinalis de Lugo *cit. loc. n.* 51. in prædicto eventu sanctissimum Viaticum porrigi consuevit Sacerdotibus, qui eâ ipsâ die celebrarunt. In tanta opinionum varietate, Doctorumque discrepantiâ, integrum erit Parocho,

eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit, quin fiat reus violati statuti Synodalis, quod certè non potuit casum istum extraordinarium respicere; neque erit Episcopo aut in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit, aut quidquam de ejusmodi controversia in sua Synodo decernere, ne videatur sibi arrogare partes Judicis inter gravissimos hac super re inter se contendentes Theologos.

III. In hac eadem materia, nimirùm administrationis sanctissimæ Eucharistiæ non abs re erit aliquid dicere de eo, quod alicubi in dubium revocatur, an scilicet concedenda, vel deneganda sit Communio Corporis Christi iis, qui ob grave delictum ultimo supplicio damnati sunt. De hac quæstione fusè egimus in nostro Tractatu *de Sacrificio Missæ sect.* 2. §. 175. ubi, indicatis variis locorum consuetudinibus, eam sequendam esse insinuavimus, quæ in unoquoque loco respectivè obtinere dignoscitur; tametsi innuere non omisimus, Christianæ pietati magis conforme esse, ut vivifici Sacramenti participatio iis etiam, qui ob grave delictum sententiâ capitali damnati sunt, petentibus, et alioquin rectè dispositis, non denegetur. Nunc autem addendum meritò censemus, Episcoporum partes esse, hanc disciplinam in suis diœcesibus invehendam curare, ut delinquentibus ultimo supplicio afficiendis Eucharistia præbeatur, idque in Synodalibus Constitutionibus inserere: auctore nimirùm immortalis memoriæ Pontifice S. Pio V. qui in epistola ad Archiepiscopum Rossanensem, suum in Hispaniis Nuntium, quam videre licet inter collectas à Francisco Goubau *lib.* 2. *n.* 2. id ipsum ab eo cum Catholico Rege agendum, eique suadendum mandat. Quodque earum regionum Judices prohibere solebant, ne graviorum criminum reis capite damnatis Communio ministraretur, id apertè im-

probat sequentibus verbis : *Id nos*, Sacramentum nempe Eucharistiæ, *minimè esse denegandum censemus ; cùm Christianæ Charitati magis conveniat, eos, ad resistendum tali tempore fortius diabolicis tentationibus : sacrâ Communione muniri, ut, perituro corpore, saluti animæ, quantum fieri potest, subveniatur.*

IV. In eodem Tractatu nostro *de Sacrificio Missæ edit. Latin. sect.* 2. §. 174. disseruimus etiam de sacra Communione peccatoribus deneganda. Quoniam verò deinceps super hac materia gravissimæ in quibusdam regionibus agitatæ sunt controversiæ, haud inopportunum duximus quosdam hic veluti canones à præstantioribus Theologis prolatos atque receptos inserere, quos præ oculis habere poterunt Episcopi, si fortè, pro recto diœcesium suarum regimine, necessarium putaverint regulas in hoc rerum genere sequendas Synodali Constitutione præscribere. Porro Salvator noster, *Matth. c.* 7. apertis verbis edixit : *Nolite dare sanctum canibus.* Peccatores autem canum nomine designari, satis est exploratum. Ex his verò aliqui occulti sunt, alii autem publici et manifesti. Itaque, cùm peccator occultus est, et publicè Eucharistiam petit, poterit quidem Sacerdos, si occulto id facere valeat, illum monere, ut à sacra mensa se abstineat ; poterit etiam, Eucharistiam publicè ministraturus, omnibus in communi edicere, ne quis peccati labe inquinatus, nec antea Ecclesiæ reconciliatus, ad sacram mensam accedat : verùm, si nihilominùs peccator ejusmodi ad Sacramentum percipiendum sese offerat, minimè licebit illum repellere, et sacri doni participationem ei denegare. Ita docet S. Thomas 3. *part. quæst.* 80. *art.* 6. *per tot.* Atque ita agendum demonstravit exemplo suo Dominus noster Jesus Christus dum Judæ, occulto adhuc peccatori, Sacramentum Corporis sui dare non recusavit ; ùt idem S. Doctor

advertit *ibid. quæst.* 81. *art.* 2. *in corpore et in respons. ad secundum.* Quamvis enim peccator occultus, coram Deo jus non habeat filiorum pane vescendi, jure tamen contendere potest, se publicâ infamiâ afficiendum non esse; prout eveniret, si publicè ipsi denegaretur Eucharistia, cùm ad eam percipiendam se comparasset: ùt rectè disserit Sylvius *in suis Comment. in* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 80. *art.* 6. *quæsit.* 2. et prosequitur bon. mem. Cardin. Gotti *tom.* 3. *in* 3. *part. ejusdem S. Thomæ, de ministro, subjecto, et usu Eucharistiæ dub.* 3. §. 4. *num.* 12.

V. Hæc pertinent ad peccatorem occultum, qui Eucharistiam publicè petit. Videndum nunc est de peccatore occulto, qui in occulto postulat eam sibi ministrari. Quo quidem casu, si illius peccatum Sacerdoti compertum certumque sit, cùm præterea cesset infamiæ eidem irrogandæ metus, regula est, ut Communio ei denegetur. *Occultos verò peccatores, si occultè petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat: non autem, si publicè petant, et sine scandalo ipsos præterire nequeat:* verba sunt Rituali Romani: cui sententiæ non modò consentanea docet S. Thomas *in* 4. *sent. dist.* 9. *art.* 5. *in respons. ad quintam quæstionem;* sed etiam addit, occulto peccatori, Eucharistiam in occulto petenti, denegandam eam esse, licèt Sacerdos, de Communionis administratione requisitus, requirentis peccatum ex illius Confessione Sacramentali cognoverit: *Si Sacerdos sciat peccatum alicujus, qui Eucharistiam petit, per Confessionem, vel alio quolibet modo, distinguendum est: quia aut peccatum est occultum, aut manifestum. Si est occultum, aut exigit in occulto, aut in manifesto. Si in occulto, debet ei denegare, et monere ne in publico petat. Si autem manifestò petit debet ei dare.* Verùm cùm S. Doctor *in* 3. *part. Summæ, loco superius citato*, minimè repetiisse dignoscatur id, quod *in* 4. *lib. sent.* scribens posuerat

quamvis ibi opportuna illius doctrinæ repetendæ occasio fuisse videatur; oritur hinc quæstio inter illius sectatores, utrùm id, quod *in* 4. *sententiarum* dixerat, in posteriore Summa confirmasse, non retractando, an revocasse, prætermittendo, censendus sit.

VI. Nos quidem hujusce controversiæ pelagus ingredi nolumus. Sed eam procul dubio sententiam cautiorem, et magis tutam esse, ac meritò sequendam existimamus, ut scilicet, quoniam omni ratione vitari oportet ea, quæ Pœnitentiæ Sacramentum odiosum Fidelibus reddere possent, et adeo districta est lex sigilli Confessionis sacramentalis, ut Confessarius ne cum ipso quidem pœnitente extra Confessionem loqui possit de illius delicto, quod per Confessionem unicè novit, nisi ipse pœnitens expressam ei licentiam tribuerit; ut, inquam, debeat Sacerdos Eucharistiam ministrare peccatori occulto, eamdem in occulto petenti, quoties illius peccatum ex audita dumtaxat ejusdem Confessione sacramentali cognoverit. Quòd si præterea delictum illud aliunde, quàm ex ipsa delinquentis Confessione, compertum habeat, et propterea eidem delinquenti, licèt occulto, et Communionem in occulto, petenti denegandam hanc esse duxerit; non omittat eidem significare, salvo semper notitiæ auctore, cognitum sibi esse illius statum aliâ ratione, quæ nihil commune habeat cum Sacramento Pœnitentiæ. Hæc sententia deducitur *ex Cap. Si Sacerdos*, *de officio Judicis Ordinarii*, eamque insinuat Sylvius *loc. cit.* §. *Singularis tamen difficultas*, pluribus autem illustrat et firmat Cabassutius *in Theor. et Prax. Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 4. Denique P. Maurus Societatis Jesu Theologus, qui plures annos in Romano Societatis Lyceo, magno cum plausu, Theologiæ Cathedram moderatus est, *tom.* 3. *lib.* 12. *quæst.* 170. *num.* 11. post relatam opinionem ab Angelico Doctore prola-

tam *in 4. sentent.* quam etiam magni nominis Theologi, Suarez et Vasquez, amplexi sunt, eam quidem speculativè sustineri posse, dicit; sed, in eadem ad praxim deducenda non parum periculi fore, ait, ne fortè in aliquem scopulum incidatur ex iis, quos suprà innuimus.

VII. Hactenus de peccatore occulto, qui vel publicè, vel occultè Eucharistiam petit. Jam verò dicendum est de publico peccatore, qui Sacramenti Communionem postulat sive in publico, sive in occulto. De hoc autem tutissima et generalis regula est, ut à sacra mensa repellatur. *Si peccatum est manifestum, debet denegari Eucharistia, sive in occulto, sive in manifesto petat.* Ita S. Thomas *loc. cit. in 4. sentent.* qui etiam alibi *in 3. part. quæst. 80. art. 6. ad primum*, Salvatoris sententiam repetens ait: *Sancta prohibentur dari canibus, id est peccatoribus.* Idem sentit S. Bonaventura, aliique Theologi communiter docent, post S. Cyprianum, cujus sententia relata est *in Can. Pro dilectione de Consecrat. dist. 2.* Plena sunt autem hujusmodi prohibitionum Synodalia Episcoporum statuta; ùt videre est in iis, quæ S. Carolus Borromæus edidit, et in aliis, quæ indicantur à Genetto *Theol. Moral. tom. 3. tract. 4. de Sacram. Eucharist. cap. 9. quæst. 3.* Quare nil aliud in hac materia quærendum superest, nisi ut statuatur, quinam sint publici et manifesti peccatores, quibus deneganda est Eucharistia, sive eam publicè, sive in occulto petant.

VIII. Quæstionem tractat Angelicus Doctor *in cit. art. 6.* ubi *in corpore* hæc habet: *Quidam sunt occulti peccatores, quidam verò manifesti, scilicet per evidentiam facti, sicut publici usurarii, aut publici raptores, vel etiam per aliquod judicium, Ecclesiasticum, vel seculare.* Cùmque deinde *in quæst. 82. art. 9. in respons. ad tertium* statuat, assistendum non esse Missæ concubinarii Sacerdotis, ita subdit:

Sed hoc intelligendum est de notorio vel per sententiam, quæ fertur in convictum, vel per confessionem in jure factam, vel per evidentiam facti, quando non potest factum aliquâ tergiversatione celari. Itaque hoc tutò asserendum videtur cum Sylvio *loc. cit. ad art.* 6. *dictæ. qu.* 80. *quæsit.* 1. manifestos peccatores, ad effectum, de quo agitur, censeri eos, *quorum peccata noscuntur aut per Judicis sententiam, aut per propriam confessionem in judicio factam, aut per evidentiam facti, quæ nullâ possit tergiversatione celari:* quod etiam ante illum statuerat Sotus *in* 4. *sentent. dist.* 12. *quæst.* 1. *art.* 6. §. *Ambiguitas*, et rectè deducitur *ex Cap. Tua nos, et ex Cap. Quæsitum, de cohabit. Clericor.* Eorum autem opinio est rejicienda, qui asserunt, neminem publici peccatoris censurâ notandum, aut ab Eucharistica mensa segregandum esse, præter eum, quem Judicis sententia talem esse declaraverit; cùm ex præmissis constet, manifesti quoque peccatoris nomine, ad hunc effectum, censeri eum, qui notoriè talis est, quamvis nec ipse in judicio delictum confessus sit, nec super eo Judex Ecclesiasticus, aut Laïcus sententiam tulerit: ut probè etiam animadvertit Juenin *de Sacramentis diss.* 4. *quæst.* 6. *cap.* 7. *art.* 1. Continuator Operis Tournely, *tract.* 3. *de Censur. part.* 1. *cap.* 5. Genett. *tom.* 3. *de Sacram. Eucharist. pag.* 182. *quæst.* 8. *editionis Latinæ*, Gamachæus *tom.* 3. *qu.* 79. *c.* 2. *pag.* 445. quibus consonant decisiones relatæ in Collationibus Andegavensibus anni 1716. *tom.* 2. *pag.* 236. et in Rhotomagensibus *de Sacramento Eucharistiæ.* Ita denique intelligenda esse Synodorum decreta, et Ritualium præscripta, quibus, ùt suprà innuimus, publici peccatores à Communione arcentur, sine dubitatione censuit Van Espen *Jur. Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 20. ita scribens, *Cùm ergo Ritualia, atque Synodalia decreta velint universim*

publicos, et notorios peccatores à Communione repelli, manifestum est, à verbis, et mente Ecclesiæ omnino deviare, qui hujusmodi peccatores non prius volunt esse repellendos, quàm per sententiam Judicis sint ùt notorii peccatores declarati; quasi non possent per notorietatem facti esse verè notorii et publici peccatores, antequam per sententiam tales essent declarati. Num forsan scandalum non esset, aut Sanctum non daretur canibus, si notoriis peccatoribus notorietate facti administraretur publicè Eucharistia, quamvis, necdum per sententiam domini Officialis ùt tales condemnati essent?

CAPUT DUODECIMUM.

In quo agitur de Viatico pueris exhibendo: item de iis, qui, perseverante eodem morbi periculo, instant, Viaticum sibi exhiberi: et aliqua de frequenti, aut quotidiana Communione.

Rectè tamen, et sine reprehensione poterit Episcopus Synodali Constitutione Parochos compellere ad administrandum sanctissimum Viaticum pueris mox decessuris, si eos compererint tantam assequutos judicii maturitatem, ut cibum istum cœlestem, et supernum, à communi, et materiali discernant: haud enim leviter delinquere, credimus, qui pueros etiam duodennes, et perspicacis ingenii], sinunt ex hac vita migrare sine Viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet nunquam antea, Parochorum certè incuriâ, et oscitantiâ, Eucharisticum panem degustarunt. Ad ejusmodi autem gravem abusum radicitùs extirpandum, quem nulla profectò cohonestare valet probabilis Theologorum opinio, ad quam Parochi confugiunt, ut suam aut prorsus excusent, aut ad minus elevent culpam, nonnulla sunt breviter præmittenda. Cui-

libet antiquitatis studioso notissimum est, antiquam Ecclesiæ consuetudinem obtinuisse, ut sanctissimæ Eucharistiæ participes fierent infantes statim post Baptismum : quod pluribus monumentis demonstrat Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *art.* 15. §. 11. iisdemque infantibus, perinde ac adultis, consuevisse frequenter sacra Mysteria ministrari, testantur Cyprianus *tractat. de lapsis*, Auctor *Constit. Apostol. lib.* 8. *cap.* 12. *et* 13. Dionysius, seu quicumque sit Auctor *Eccles. Hierarch. cap.* 2. *et* 7. Augustinus *serm.* 8. *de verbis Apostoli*, *et epist.* 106. *ad Bonifac.* et constat ex Sacramentario, quod inscribitur nomine Sancti Gregorii, *tit. de Sabbato sancto*, aliisque testimoniis adductis à Cardinali Bona *Rer. liturgic. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 11. à Martene *cit. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. §. 14. à Juenin *de Sacram. diss.* 4. *quæst.* 6. *cap.* 2. atque etiam ab hæretico Binghamo *Orig. Eccles. tom.* 4. *lib.* 12. *cap.* 1. §. 3. *et tom.* 6. *lib.* 15. *cap.* 4. §. 7. *et cap.* 7. §. 4. Hic mos, quem à Græcis, sua ætate, retentum observat. D. Thomas 3. *part. quæst.* 80. *art.* 9. *ad.* 3. et etiamnum apud eosdem perseverare, tradit Arcudius *lib.* 3. *de Sacram. Eucharist. cap.* 11. quandonam in Ecclesia Latina obsoleverit, incertum est : hoc unum certò scimus, ejusdem ritûs vestigia inveniri apud Hugonem à S. Victore, qui seculo XII. scripsit, *de Sacram. lib.* 1. *cap.* 20. et apud Guibertum Abbatem, Auctorem XII. seculi *lib.* 1. *de Pignoribus Sanctor. cap.* 2. §. 1. Sed subsequenti ætate ea deprehendimus omnino deleta, nec quadringentis abhinc annis usquam legimus fuisse infantibus sanctissimam Eucharistiam in Ecclesia Latina administratam. Utramque disciplinam, habitâ ratione diversitatis temporum, commendavit Tridentinum *sess.* 21. *de Communione cap.* 4. ubi hæc habentur : *Denique sancta Synodus docet*, *parvulos*, *usu rationis carentes*, *nullâ obligari*

necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ Communionem.... Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit : ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam, pro illius temporis ratione, habuerunt; ita certè, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

II. Factâ porro prædictâ disciplinæ mutatione, Innocentius III. *in Cap. Omnis utriusque sexûs, de pœnit. et remiss.* omnes Christi fideles, *postquam ad annos discretionis pervenerint*, obligavit ad Eucharistiam, ad minus in Paschate, reverenter percipiendam. Hinc verò orta est inter Scholasticos, dissensio in determinando tempore, quo ejusmodi præcepto urgeri incipiant pueri. Plerique Doctores non improbabiliter docent, omnes pueros, statim ac sunt doli capaces, sicuti obstringuntur sacramentalis Confessionis præcepto, ita obligari ad communicandum in Paschate, nisi fortè, ùt decernitur *in cit. Cap. Omnis utriusque sexûs, de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum.* Allegata enim Decretalis Innocentii III. utrumque præceptum conjungit, et absque ullo inter unum, et alterum discrimine, utrumque onus imponit omnibus utriusque sexûs Fidelibus, *postquam ad annos discretionis pervenerint.* Ita Paludanus, S. Antoninus, Tabiena, quos refert, et sequitur Joannes Sanchez *in selectis disp.* 26. quibus adde Castropalaum *tract.* 21. *disp. unic. punct.* 10. *num.* 11. et Philippum de la Crux *in Thesaur. Eccles. tract.* 1. §. 11. *num.* 3. atque huic sententiæ patrocinatur Manuale Henrici Episcopi Sistaricensis, in Synodo Sistaricensi approbatum, *in cujus can.* 16. habetur : *Moneant autem Sacerdotes parochianos suos, ut pueros à septennio, et suprà, Pater noster, et Credo doceant, ac in die sancto Parasceven*

ad Ecclesiam adducant ad osculandum Crucem, et in die sancto Paschæ, ut Corpus Christi, prius tamen confessi, recipiant: tom. 4. *Anecdot.* Martene, et Durand *col.* 1082. At alii, quos citant, et sequuntur Suarez. *tom.* 3. *in* 3. *part. quæst.* 80. *disp.* 70. *sect.* 1. Vasquez *disput.* 214. cap. 4. Dicastillo *tract.* 4. *disput.* 10. *dubit.* 5. *num.* 110. perfectiorem usum rationis expectandum censent, ut pueri ad annuam Communionem constringantur: non omnis quippe discretio, quæ sufficiens habetur ad se expiandum sacramentali Confessione, satis est ad ritè percipiendam Eucharistiam, cujus excellentia majorem exigit in suscipiente judicii maturitatem, ut debitâ religione, ac reverentiâ ad eam accedat. Quo verò ætatis anno eam maturitatem advenisse, sit præsumendum, non potest certâ regulâ definiri; cùm alii tardiùs, alii citiùs perfectum rationis usum, rerumque spiritualium intelligentiam assequantur: id autem intra decimum, et decimum quartum ætatis annum, communiter evenire, notat citatus Suarez.

III. Verùm, etsi Doctores ita inter se dissentiant, ferè tamen communiter fatentur, tantam non desiderari ætatem, ut quis in mortis articulo et possit, et debeat sanctissimo Viatico muniri: quin imò laudatus Suarez expressè docet, omnibus, qui sunt doli capaces, positis in vitæ discrimine, illud esse, ex Divino præcepto, porrigendum; citatam quippe sectionem in hunc modum absolvit: *At verò de Communione facienda in articulo mortis non est eadem ratio.... Unde existimo, in illo articulo dandam esse Communionem cuicumque homini habenti usum rationis ad peccandum, et capaci Confessionis, et extremæ-Unctionis. Quod Navarrus quidem fatetur esse omnibus consulendum: ego verò existimo, esse obligationem tam ex parte petentis, quàm dispensantium, etc.* Suaresii sententiam pluribus com-

probat Cardinalis de Lugo *de Eucharist. disp.* 13. *sect.* 4. *num.* 37. eidemque suffragatur Auctor anonymus in Carmine Ms. Prolato à Martene *de antiq. Eccles. ritib. cit. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. §. 14. inquiens :

Non pueris infra bis quinque manentibus annos
Des Corpus Domini, quamvis sint corpore puri :
Quid sumant, cùm ignorent, ergo prohibentur.
Excipe quos urget fera mors, anni licet his sint
Octo, sive novem, vel septem, dum sibi constet
Scire Pater noster, et eorum vita probata.

Quare nulli controversæ opinioni calculum adjicit Episcopus, qui in sua Synodo Parochos seriò adhortatur, et monet, ne patiantur, omnes pueros indiscriminatim interire sine Christi Corporis Viatico, illudque iis præbendum præcipit, quos iidem Parochi, diligenti præmisso examine, tantâ compererint pollere ingenii perspicaciâ, ut latentem sub speciebus sacramentalibus Christum et firmiter credant, et reverenter adorent : tunc verò securius id in Synodo decernitur, cùm non determinatur certa ætas, in qua decessurus puer sit Christi Corpore reficiendus, circa quam unicè vertitur Theologorum dissensio, sed ipsiusmet prudentis Parochi judicio permittitur definire, an moriturus puer, spectatâ ejus indole, sit tanti Sacramenti capax ; hoc siquidem adhibito temperamento, nemo facile contradicet Synodali Constitutioni, cui penè omnes Theologi suffragantur.

IV. Similiter, absque formidine se aliquâ involvendi controversiâ, et potest, et interdum debet Episcopus constituere, ne Parochi renuant sanctissimam Eucharistiam iteratò deferre ad ægrotos, qui etiam perseverante eodem morbi periculo, illam

sæpius, per modum Viatici, cùm naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt. Quamvis enim Vasquez *in* 3. *part. disp.* 214. *cap.* 2. *in fin.* doceat, Divino præcepto satisfieri per unicam perceptionem sanctissimi Viatici in eadem ægritudine; nullum tamen invenimus alicujus nominis Theologum, qui neget, et licitum, et pium, ac laudabile esse, illud sæpius repetere. Ita quippe expressè tradunt Sylvester *verb. Eucharistia* 3. §. 6. Tabiena *verb. Communicare*, *num.* 48. Sotus *in* 4. *dist.* 12. *qu.* 1. *art.* 8. Toletus *in Summa lib.* 10. *cap.* 15. Henriquez *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 1. *et cap.* 50. *num.* 1. Suarez *disp.* 68. *sect.* 5. Layman *lib.* 5. *Summ. tract.* 4. *cap.* 6. *quæst.* 6. *num.* 20. Diana *tom.* 1. *tract.* 7. *resolut.* 57. Cardinalis de Lugo *disp.* 15. *sect.* 3. *num.* 64. qui malè traducit Vasquez, quasi Auctorem contrariæ sententiæ, cùm hic de sola loquatur obligatione, ùt diximus, et legenti patebit.

V. Aliqua dumtaxat dissensio est in præfiniendo temporis spatio, quod debeat intercedere, ut, intra eamdem infirmitatem, possit iterùm non jejuno dari Eucharistia. Aliqui enim, cum Navarro, multum temporis interfluere debere existimant inter unam, et alteram Communionem; quam indefinitam Navarri assertionem, de spatio triginta dierum, explicat Villalobos *in Summ.* 1. *part. tract.* 7. *dub.* 38. Alii cum Suarez *cit. loc.* decem aut octo dies exposcunt. Alii cum Ludovico à Sancto Joanne in Summa Hispano sermone edita *tom.* 1. *quæst.* 7. *art.* 20. *difficult.* 4. *de Sacram. Euchar.* post elapsos tres dies, Viaticum iterari concedunt. Alii demum cum Layman *cit. cap.* 6. *num.* 20. etiam insequenti die illud repeti permittunt, si videatur instare mortis periculum, et ægrotus, qui, cùm sanus esset, frequenter consueverat Eucharisticum panem degustare, eo denuò nutriri et roborari cupiat. Abstrahat igîtur Episcopus ab hisce quæstionibus; solùmque Parochis in-

sinuet, posse, et debere sanctissimum Viati
eadem infirmitate iterùm, et tertiò admini
præsertim si ipsimet ægrotantes iterùm co
illum panem esuriant; et, si velit, pœnam
in Parochos decernat, qui, post plurimum
ris, Eucharistiam ad eumdem infirmum, eam
efflagitantem, falsis quibusdam et emendicat
textibus, denuo deferre obstinatè detrectan
quippe in hac saluberrima Constitutione inv
censurâ, et castigatione dignum.

VI. Quòd si in Synodo aliquid etiam dic
occurrat de sacramentalis Communionis freq
caveat Episcopus, ne aut universim improb
omnibus indiscriminatim suadeat quotidian
sacram mensam accessum. Etsi enim prisci
consueverint quotidie Eucharisticum panem
stare, quod discimus ex S. Justino *in apol*
quam pro Christianis obtulit Imperatori Ant
ex S. Cypriano *in expositione Orationis Dom*
ex S. Hieronymo *epist.* 50. ex *Can. Omnes I*
de Consecrat. distinct. 1. et *Can. Peracta. ibi*
2. quidquid sit, an ad quotidianam Commu
ex Ecclesiæ præcepto adigerentur, quemadm
opinatur Vasquez 3. *part. disp.* 214. an po
mera devotione, et charitatis ardore quot
ejusdem usus fuerit à Fidelibus receptus,
existimant Suarez *cit. disp.* 69. *sect.* 3. et Jue
Sacram. dissertat. 4. *quæst.* 9. *cap.* 3. *art. in*
dubitatum est, posterioribus seculis, postqu
licet elanguit Fidelium charitas, non solùm
missam fuisse Communionis frequentiam, s
dudum, hoc est à seculo XII. inter pios et
vehementer dubitatum, an consulendus esset
bus quotidianus Christi Corporis esus : si
apud Innocentium III. *de myster. Miss. lib.*
42. legimus: *Dixerit ergo quispiam, communic*
esse quotidie; dixerit alius, quotidie commu

tum non esse : quæ certè verba indicant rem positam in quæstione, quam Innocentius non solvit, subjungens : *Faciat unusquisque, quod piè crediderit faciendum :* atque ad id comprobandum affert Augustinum relatum *in Can. Quotidie*, *de Consecrat. dist.* 2. ubi ait : *Dixerit quispiam*, *non quotidie accipiendam Eucharistiam*, *alius affirmet quotidie : faciat unusquisque*, *quod*, *secundùm fidem suam*, *piè credit esse faciendum.* Eamdem quæstionem distinctè et perspicuè, suo more, pertractavit D. Thomas 3. *part. quæst.* 80. *art.* 10. in qua docet, esum quidem Eucharistici panis, in se spectatum, semper esse salutarem, et nihilominùs non semper cuicumque expedire, illum sumere; quia non semper reperitur in sumente dispositio requisita ad dignam illius comestionem : ex quo concludit : *Et ideo*, *si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat*, *laudabile est*, *quod quotidie sumat. Unde Augustinus*, *cùm dixisset : Accipe quotidie*, *ut quotidie tibi prosit : subjungit : Sic vive*, *ut quotidie merearis accipere. Sed*, *quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis indispositionem*, *vel animæ*, *non est utile omnibus hominibus*, *quotidie ad hoc Sacramentum accedere.*

VII. Hæc perpendentes sapientissimi Tridentini Patres, duobus à se editis decretis, Fideles hortati sunt ad sanctissimæ Communionis frequentiam, sibique in votis esse demonstrarunt, ut quilibet tantâ emineat morum integritate, ut dignè possit etiam quotidie Christi carnibus pasci; consultò tamen abstinuerunt ab universali regula, hac de re tradenda, cùm satis exploratum habuerint, eam unicè desumi posse à cujuslibet peculiari statu, devotione, et charitate. Primum decretum habetur *sess.* 13. *de Eucharistia cap.* 8. estque hujusmodi : *Paterno affectu admonet sancta Synodus*, *hortatur*,

rogat, et obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes, et singuli, qui Christiano nomine censentur.... hæc sacra Mysteria Corporis, et Sanguinis ejus, eâ Fidei constantiâ, et firmitate, eâ animi devotione, eâ pietate, et cultu credant, et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint. Alterum extat *sess.* 22. *cap.* 6. *de Sacrific. Miss. Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis Fideles adstantes non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.*

VIII. Sed nihilominùs hæc saluberrima Tridentini decreta non extinxerunt antiquam, quam innuimus, controversiam; quin imò hæc, seculo elapso, acriùs inter Theologos recruduit : plures quippe quotidianæ Communioni plus æquò patrocinantes, eam omnibus, sine ullo personarum delectu, suadendam dictitarunt, è quorum numero fuit, qui hanc etiam propositionem non est veritus asserere, quam die 2. Martii 1679. Apostolicæ damnationis telo confixit Innocentius XI. *Frequens Confessio, et Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis :* alii contra frequentiorem multòque magis quotidianum ad sacram mensam accessum, nimium imprudenter, universim damnarunt. Utriusque classis Auctores referunt Rhodes *disp.* 1. *quæst.* 4. *sect.* 1. §. 2. *et* 3. Joannes Sanchez *disp.* 22. Cardinalis de Lugo *de Euchar. disput.* 17. et Cardenas *Crisis Theolog. tom.* 3. *disput.* 66. Ad hanc verò litem præcidendam, jubente atque approbante Innocentio XI. die 12. Februarii 1679. promulgatum est decretum, quod integrum legitur apud citatum Cardenas *cap.* 1. et La-Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 665. è quo hæc verba, ad Episcopos maximè pertinentia, transcribimus : *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimùm invigilabit, non ut à frequenti, aut*

quotidiana sacræ Communionis sumptione, unicâ præcepti formulâ aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo à sacro convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; et nihilominus det operam, ut unusquisque dignè, pro devotionis et præparationis modo, rariùs, aut crebriùs Dominici Corporis suavitatem degustet.... Proderit etiam, præter Parochorum et Confessariorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti, et cum eis constitutum haberi, ut, cùm Fideles ad sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant; generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur debere, sive laïci negotiatores sint, sive conjugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine, discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri, et, si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere.

IX. Si itaque in Synodo instituatur sermo de frequenti, aut etiam quotidiano sanctissimæ Eucharistiæ usu, non est deviandum ab hujus decreti semita; sed, si qua Parochis tradenda sit instructio, curandum est, ut hæc illi adamussim respondeat, præcipuè verò monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt solliciti; sicuti nec illis, qui, etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem: qua de re legendi sunt S.

Franciscus Salesius *Philoteæ part.* 2. *cap.* 20. et Joannes Thaulerus *serm.* 4. *in festo Vener. Sacramenti.*

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De pertinentibus ad Sacramentum Pœnitentiæ, et signanter de Quæstione, ejusque usu in Synodalibus constitutionibus, quoad necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, aut dictæ necessitatis exclusionem.

Sancta Tridentina Synodus *sess.* 14. *cap.* 4. *de Pœnitentia* duplicem distinguens Contritionem, utriusque virtutem et efficaciam in hunc modum explicat: *Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominùs reconciliationem ipsi Contritioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat, non solùm non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, et Spiritûs Sancti impulsum, non adhuc quidem in habitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat. Et, quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorum nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit.*

II. Ex his Concilii Tridentini verbis celebris orta est quæstio, qualis sit illa Attritio, quæ ad Dei gra-

tiam, in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponit. Atque, ut in primis de ipso Attritionis vocabulo aliquid dicamus, illud non esse antiquissimum, neque ante annum 1220. in scholis vulgari cœptum, Eruditi omnes optimè norunt, cum Morino *de Pœnit. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 14. Quod tamen per nomen significatur, et Patribus et Theologis semper perspectum fuisse, nemo dubitat: omnes quippe duplicem semper agnoverunt Contritionem; unam perfectam, quæ ex se justitiam et sanctitatem affert; alteram imperfectam, quæ sola homini justificando impar est. Hanc verò Contritionem imperfectam, visum est Scholasticis, congruo vocabulo, appellare Attritionem. *Sicut enim* (inquit Estius *in* 4. *distinct.* 16. §. 9.) *in corporalibus attritum dicitur, quod aliquo modo, nempe forinsecus tantùm, læsum est, aut comminutum; contritum verò, quod totum intus, et foris fractione in minima resolutum est: ita in spiritualibus Attritio ab illis dicta est imperfecta quædam, et aliquo usque tantùm progressa pœnitentia; Contritio verò pœnitentia intima et perfecta.*

III. Porro ex multiplici capite potest hæc Contritionis imperfectio dimanare: et primo loco valde imperfecta est Contritio, quæ non est supernaturalis, sed unicè movetur ab objecto naturali, aut non elicitur viribus gratiæ. Hanc sufficientem non esse ad justificationis gratiam, tam extra, quàm intra Sacramentum consequendam, omnes fatentur: est enim similis pœnitentiæ Antiochi, qui peccatum deflebat, non quòd esset offensa Dei, sed propter gravissimum morbum, quo cruciabatur; qua de causa veniam à Deo non est consequutus, 2. *Machab. cap.* 9. et quamvis aliquot ex veteribus Scholasticis visi sint huic naturali Attritioni vires tribuere ad hominem Deo reconciliandum; eorum tamen opinio proscripta est ab Innocentio XI. qui anno 1679. hanc propositio-

nem *num.* 57. damnavit : *Probabile est, sufficere Attritionem naturalem, modò honestam.* Advertendum tamen, ne quis confundat motivum pœnitentiæ, cum occasione, quâ ad pœnitentiam excitatur : etenim multi, morbo, aliove temporali malo vexati, perpetrata crimina mente revolvunt, et, Dei gratiâ auxiliante, illa ex motivo superno, seriò detestantur; sicuti accidit Ninivitis, qui timore mortis temporalis, ac subversionis urbis, quam Jonas prænuntiabat, commoti, per veram, sinceram et supernaturalem Contritionem ad Deum conversi sunt.

IV. Imperfecta pariter est Contritio, quæ ab aliquo dumtaxat peccatorum genere, non ab omnibus, voluntatem avertit : evenire enim potest, ut quis ex speciali affectione erga aliquam virtutem, peccata eidem opposita detestetur, quin tamen propositum habeat cetera præcavendi, quæ aliis virtutibus adversantur. Ac demum imperfectissima erit, nec Contritionis nomen ea merebitur, quæ non procedat ex deliberata voluntate, sed potiùs sit quædam velleitas, seu sterilis, atque inefficax displicentia de peccato, absque absoluto proposito in posterum non peccandi. Evidens porro est, neutram ex his posterioribus Contritionibus ad justificationem prodesse, quia neutra excludit voluntatem peccandi, sicuti Tridentinum exposcit, neque ad illam pertinet pœnitentiam, quam à nobis exigit Dominus. *Ezechiëlis c.* 18. *Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum.*

V. Alia est Contritio supernaturalis, et efficax, omnem excludens voluntatem peccandi, quæ nihilominùs, aliis nominibus, dicitur imperfecta, et in quam unicè cadit controversia, quam proposui-

mus. Et primò quidem potest Contritio esse imperfecta, imperfectione *merè negativâ;* quia scilicet, etsi concipiatur ex eodem motivo charitatis, seu amoris Dei super omnia, ex quo concipitur Contritio perfecta, ad istius tamen intensionis gradum non pertingit, sed est debilis, tenuis, et remissa. Secundò dicitur imperfecta, quia peccata detestatur propter Deum dilectum, non tamen amore amicitiæ, sed concupiscentiæ, hoc est dilectum, non quatenus est in se summè bonus, sed quatenus est bonus nobis, seu quatenus nostra felicitas, beatitudo, et finis ultimus. Tertiò, et plerumque, nomine Contritionis imperfectæ intelligitur dolor de peccatis, unicè conceptus, atque elicitus propter eorumdem turpitudinem, aut solum metum pœnarum, et gehennæ, absque ulla Dei dilectione. Verùm hæc eadem Contritio imperfecta potest ita moveri ex timore gehennæ, ut simul conjungatur cum aliquo Dei amore initiali; quatenus scilicet voluntas, quæ peccata odit propter supplicia, simul fertur quodammodo in Deum, ut objectum diligibile, eumque incipit amare, quamvis nondum amet amore perfecto charitatis. Difficilè tamen est explicare hunc amorem initialem, nisi dicamus, eum esse verum actum amoris, sed debilem, tenuissimum, atque in minimo gradu : ac proinde hæc quarta species Contritionis imperfectæ videtur ferè coincidere cum prima ex nuper enumeratis, neque in alio ab ea differre, nisi quod illa sit ex solo charitatis motivo, hæc verò admixtum etiam habeat timorem pœnarum.

VI. His positis, quamvis ante Tridentinum communiter Theologi docuerint, ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam, satis esse Contritionem imperfectam, quam jam tum *Attritionem* nuncupabant; Attritionis tamen nomine, nunquam dolorem intellexerunt de peccatis, aliunde excita-

tum, quàm ex motivo charitatis, seu omnino sejunctum ab aliquo saltem remisso, tenui, debili, seu initiali amore benevolo Dei : sicuti testatur doctissimus Morinus *cit. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 2. Omnium autem primi Franciscus Victoria, et Dominicus Soto, ambo ex Ordine Dominicanorum, docuerunt, ad peccatorum remissionem, virtute Clavium, assequendam, satis esse Attritionem merè servilem, seu conceptam ex solo metu gehennæ; modò tamen hæc à pœnitente bonâ fide reputetur Contritio, ad quam ceteroquin eliciendam eum pro viribus conari debere affirmarunt. At Melchior Canus, Victoriæ, et Soti sententiam sequutus, eam præterea extendit ad Attritionem merè servilem, sic cognitam, hoc est, quæ à pœnitente non existimetur vera Contritio, sed talis esse cognoscatur, qualis revera est. Enimverò, si materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ esset vera Contritio, error pœnitentis, bonâ fide se contritum reputantis, cùm revera contritus non sit, eum quidem excusaret à culpa, sed non disponeret ad gratiam assequendam in Sacramento, quod, ex defectu materiæ proximæ, esset irritum : eo pacto, quo, qui, solo elicito actu doloris merè naturalis, quem tamen credit supernaturalem, ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit, non fit utique sacrilegii reus, sed Sacramenti effectu privatur : quemadmodum rectè ratiocinatur Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 20. *sect.* 4. *num.* 15. *et seq.* Quamobrem, si ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficit Attritio servilis, quæ reputetur Contritio, ut voluit Sotus, necessariò inde consequitur, sufficienter etiam esse Attritionem merè servilem, ùt docuit Melchior Canus.

VII. Melchioris Cani sententia, vix nata, schola omnes pervasit, et tanto plausu excepta est, ut plurimos, ac magni nominis statim invenerit patronos : *Sed præ ceteris* (inquit Morinus *cit. loc.*) *hanc*

opinionem celebrem reddiderunt duo Theologiæ scholasticæ clarissima et famosissima lumina, Franciscus Suarez, et Gabriël Vasquez, quos innumeri nunc sequuntur Theologi. Verùm, qui inter istos doctiores, et sapientiores habentur, pavidi quodammodo, et meticulosi, ac magna cum cautela, illi recenti opinioni subscripserunt, quam ipsemet Canus nonnisi dubitanter astruxerat *part.* 5. *relect. de Pœnit.* inquiens : *Contritio ponitur pars Sacramenti, quia est certa et indubitata materia. Quòd autem Attritio sufficiat, quamvis verum sit, non est adeo certum et indubitatum; et ideo Concilium Florentinum, communisque sententia, tenens certum, relinquens incertum, ponit, Contritionem partem esse hujus Sacramenti.* Hâc eâdem moderatione loquitur Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. quæst.* 90. *art.* 4. *disp.* 15. *sect.* 4. *num.* 17. ubi obligans Fideles, qui lethalem culpam admiserunt, ad habendam Contritionem charitate perfectam in articulo mortis, hanc affert rationem : *Nam, licèt sit probabilis opinio, Attritionem cognitam cum Sacramento sufficere ad justificationem, tamen non est certa, et potest esse falsa. Quòd si fortasse in re ita est, probabilis ista existimatio non sufficit, ut homo salvetur. Ergo qui sciens, et videns, ita se mori permittit, voluntariè exponit se periculo morali æternæ damnationis. Nam, ubi est morale dubium, est morale periculum, præsertim in re tam gravi. Hìc autem est morale dubium, cùm illa opinio nec valde antiqua, nec multùm communis sit.* Suaresii monitum confirmat Philippus Gamachæus *Summ. Theolog. cap.* 8. *de Pœnit.* inquiens : *Etiamsi agnoscamus, Sacramentum Pœnitentiæ reverà facere ex attritis contritos, non tamen id omninò indubitatum.....Ergo debet tunc conari ad veram Contritionem, ut hoc modo Attritio saltem evadat certior.* Et Paulus Comitolus *Respons. moral. lib.* 1. *qu.* 32. licèt *absolvi posse doceat*, qui, ex sola formi-

dine æternæ pœnæ, de peccatis dolet, hæc tamen prudenter addit : *Plures, magnique Theologi, in pœnitente, antequam absolvatur, Contritionem veram, charitate formatam, requirunt, neque usque adeo certum est, Attritionem pœnitenti esse satis. Quocirca Sacerdotis partes præcipuè esse debent, veræ Contritionis motum in corde pœnitentis, auxiliante Deo, elicere ardentique eum cohortatione urgere, ut propter Deum peccata admissa execretur omnia.* Sed, quod isti, tantâ adhibitâ circumspectione, affirmarunt, posteriores Doctores, ob auctum sibi consentientium numerum, animosiores facti, non solùm absque ulla dubitatione, et limitatione asseruerunt, sed contrariam sententiam, requirentem in pœnitente aliquem charitatis amorem, saltem initialem, carpere, et censurâ afficere non dubitarunt, eam omninò improbabilem, periculosam, Tridentini menti contrariam, atque implicitè, et virtualiter quodammodo ab eodem Tridentino proscriptam, dictitantes. Verùm istos redarguit Card. Pallavicinus, disertè affirmans, unicum Tridentini scopum fuisse, damnare hæreticos improbantes timorem servilem, tamquam inhonestum, neutiquam verò definire controversiam, jam tum inter Doctores Catholicos agitatam : *lib.* enim 12. *hist. Trid. cap.* 10. *num.* 25. hæc ad rem appositè scribit : *Quantum ex actis conjicio, Theologorum mens erat, ut error hæreticorum damnaretur, tamquam inhonestum improbantium pœnæ timorem; non item, ut ferret sententiam de scholastica quæstione, an hujusmodi timor non solùm absque Contritione animi perfecta, (de quo controversia vix fuit, sicut patebit) sed etiam absque eo quòd ullus excitetur amor imperfectus, sufficiat ad peccatorum remissionem in Sacramento. Id verò clarè liquet ex ipsa probatione Concilii, quâ hujus articuli doctrinam firmat cap.* 4. *nimirùm Ninivitarum pœnitentiam ex timore profectam ipsis*

profuisse, cùm certum esset, eo tempore, quo Sacramentum Pœnitentiæ adhuc non extabat, eam formidolosam pœnitentiam minimè suffecisse, per se ipsam, ad peccatum delendum, sed vim tantummodo habuisse ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur charitas. Testatur deinde idem probatissimus Historicus, suprà citatum decretum *cap. 4. sess.* 14. fuisse priùs ita concinnatum, ut in eo diceretur, Attritionem ex metu gehennæ, et pœnarum, *sufficere* ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam, sed, intercedente Joanne Æmiliano, Tudetano Episcopo, ablatum fuisse verbum illud *sufficere*, ejusque loco subrogatum verbum *disponit*, quod profectò æquivocum est, et referri potest cùm ad dispositionem proximam, tum ad remotam, sicuti opportunè observant Petrus Lambertus le Drou *in Tractat. de Contrit. et Attrit. dissert.* 1. §. 1. *et seq.* Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. lib.* 2. *de Sacram. Pœnit. art.* 3. *propos.* 5. Juenin *de Sacram. dissert.* 6. *quæst.* 4. §. 3. Tournely *de Pœnit. quæst.* 5. *art.* 2. Vuitasse *eodem tr. qu.* 3.

VIII. Ad hæc, ùt observant Launojus in dissert. de mente Concilii Tridentini circa Contritionem et Attritionem *part.* 2. *cap.* 2. et citatus le Drou §. 3. ex ipsismet Patribus, et Theologis, qui Concilio Tridentino interfuerant, eodem Concilio absoluto, aliqui propugnarunt necessitatem inchoatæ Contritionis, seu amoris initialis; ad Sacramentum Pœnitentiæ, inter quos Fredericus Nausea, Episcopus Viennensis in Austria, in suo Catechismo, et Franciscus Sonnius Episcopus Antverpiensis *tract.* 4. *de Pœnit. cap.* 6. alii pro sufficientia Attritionis merè servilis dimicarunt, utì Andreas Vega, et citati Dominicus Soto, et Melchior Canus. Non autem fuissent Præsules, et Theologi in has oppositas sententias distracti, si quid à Concilio Tridentino de hac re definitum scivissent.

10.

IX. Cùm itaque versemur in quæstione ab Ecclesia hactenùs non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5. Maji 1667. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ reservatæ, præcepit *cunctis, et singulis Fidelibus..... ut, si deinceps de materia Attritionis scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, vel alio quovis modo pœnitentes, aut scholares, ceterosve erudient, non audeant alicujus theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ notâ, taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata Attritione, ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem; donec ab hac sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum.* Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut in instructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant aut de Attritionis merè servilis ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate. Adhuc quippe sub Judice lis est: adhuc impunè pro una, et altera sententia dimicatur. Paucis antea annis Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 3. *in* 3. *part. D. Thomæ, qu.* 4. *de Contritione dub.* 4. §. 1. sententiam propugnavit non requirentem in pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem, ad justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ assequendam. Hac ipsa in Urbe, operâ, et curâ P. Caroli Jacobi Romilli, Ordinis Minorum Conventualium Generalis Ministri, typis recusum est Opus Claudii Frassen, inscriptum *Scotus Academicus:* cujus Auctor *tom.* 10. *pag.* 563. strenuè defendit, Attritionem ex solo metu pœnarum, et gehennæ, atque ex amore concupiscentiæ, seu affectu spei, conceptam, modò supernaturalis sit, omnemque excludat voluntatem peccandi, esse sufficientem dispositionem ad Sa-

cramenti Pœnitentiæ fructum in se derivandum. Contra verò Cardinalis Denhoff, Episcopus Cæsenatensis, *in sua Instructione Pastorali de Pœnit. Sacram. pag.* 33. aliqualem amorem in Attritione requirit, ut sit sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ materia. Franciscus Maria Campioni anno 1698. doctam elucubravit Dissertationem Theologico-Scholasticam, in qua totis viribus conatus est demonstrare necessitatem aliqualis amoris Dei, saltem imperfecti, et initialis, ad impetrandam gratiam in Sacramentis, quæ dicuntur *Mortuorum*. Et laudatus Petrus Lambertus le Drou, Episcopus Porphyriensis, Apostolici Sacrarii Præfectus, cùm per Urbem evulgatam vidisset Dissertationem, à Bartholomæo Rivio, ejusdem sui Augustiniani Instituti Theologo, exaratam, in qua Auctor decertat pro sufficientia Attritionis, omnis charitatis expertis, ad validè, et cum fructu recipienda Sacramenta Baptismi, et Pœnitentiæ, eidem statim contradictorem se præbuit, aliisque editis Dissertationibus, san. mem. Clementi XI. nuncupatis, nullum non adhibuit argumentum, quod aptum putaverit ad prædictam opinionem refellendam; contendens, Attritionem merè servilem, ne à Sacramento quidem vires sortiri, quibus valeat hominem proximè disponere ad Dei gratiam vel primò obtinendam, vel amissam recuperandam. Hinc rectè intulit Berti *Theolog. tom.* 7. *lib.* 34. *cap.* 5. nihil hactenùs à Sede Apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam, ex præfatis opinionibus eam eligendi, et docendi, quam maluerit.

X. Sed non ideo prohibentur Episcopi Confessarios monere, ut pœnitentes ad veram, et perfectam Contritionem hortentur, et excitent: id siquidem faciendum suadent etiam præcipui Auctores, qui pro sufficientia doloris, ex solo metu gehennæ, steterunt, uti Suarez, Gamachæus, Comitolus, quo-

rum testimonia suprà retulimus. Et, quod magis est, ita fieri præcipit Rituale Romanum, jussu Pauli V. editum, *tit.* 18. Confessario injungens, ut, auditâ pœnitentis sacramentali Confessione, ejusque peccatis diligenter expensis, *opportunas correptiones, ac monitiones, prout opus esse viderit, paternâ charitate adhibeat, et ad dolorem, et Contritionem efficacibus verbis adducere conetur :* cui consonat Rituale Argentinense, editum à Cardinali de Rohan, *tit. de Pœnit.* §. 1. ubi hæc habentur : *Ceterùm pœnitentes suos admonere non cessent Confessarii, ne se putent securos in Sacramenti Pœnitentiæ perceptione, si præter fidei, et spei actus, non incipiant diligere Deum, tamquam omnis justitiæ fontem, ùt loquitur sacrosancta Synodus Tridentina.*

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De Confessione, quam nonnullæ Synodi excipiendam prohibent Confessario, qui est in opere carnali complex criminis cum Pœnitente peracti.

Ut jam, post dispositionem requisitam in pœnitente, aliquid de Confessarii jurisdictione, quod ad propositum pertineat, dicamus, unum animadversione dignum censemus. Quamvis Sacramentum Pœnitentiæ sit à Christo Domino institutum per modum judicii, et nemo esse queat Judex in causa propria; nihilominùs communiter existimant Theologi, duce D. Thomâ, solâ spectatâ naturâ Sacramenti, posse Confessarium, sui criminis socium, à secum perpetrato peccato, cujuscumque speciei illud sit, in foro Sacramentali absolvere : siquidem tunc, non de propria, sed de aliena culpa judicium profert : neque, seclusâ legum prohibitione, repugnat, ut quis Judicis personam assumens, de commisso ab altero delicto sententiam dicat, licèt

ejusdem delicti ipse, tamquam privatus, particeps fuerit. Ita D. Thomas *in supplem.* 3. *part. quæst.* 20. *art.* 2. *Ad primum ergo dicendum, quòd in tali casu nec Sacerdos debet audire Confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor verecundia. Si tamen absolveret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quòd non debeat esse in eodem crimine, intelligendum est, secundùm congruitatem, non secundùm necessitatem Sacramenti.* An verò non solùm validè, sed etiam licitè id fiat, non consentiunt Auctores. Aliquam certè labem in ea Confessione Div. Thomam agnovisse, ex citatis ejusdem verbis palam est. Et S. Petrus Damiani *opusc.* 7. *cap.* 7. adeo vehementer in eamdem Confessionem invehitur, ut certè videatur, illam non solùm illicitam reputare, sed tamquam irritam rejicere; ait enim: *Legis præceptum est, ut, cùm quis leprâ perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc autem, non Sacerdotibus, sed leproso potiùs ostenditur, cùm immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur. Sed, cùm Confessio utique manifestatio sit; quid, obsecro, manifestat, qui audienti cognitum narrat? Aut quo pacto Confessio illa dicenda est, ubi nihil à confitente manifestatur, nisi quod jampridem ab audiente cognoscitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis adstringitur, quâ lege, quo jure, alterum poterit ligare, vel solvere? Frustrà enim quis alium solvere nititur, qui et ipse vinculis irretitur.* His, ex Theologis moralibus assentitur Stephanus Fagundez *in secundum præceptum Ecclesiæ lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 35. ubi gravis culpæ reum facit Sacerdotem excipientem Confessionem suæ concubinæ. At exadversò Sylvester *in Summ. part.* 1. *verb.*

Confessio 1. *n.* 17. Joannes Sanchez *disp.* 10. *select. num.* 16. Theophilus Raynaudus *tom.* 16. in Opere, cui titulus *Heteroclita spiritualia*, *pag.* 128. la-Croix *tom.* 2. *pag.* 227. aliique affirmant, Confessionem factam complici, tam ex parte pœnitentis, quàm ex parte Confessarii, culpâ vacare, modò uterque à perpetrato crimine abhorreat, et longè absit periculum novi consensûs in illud.

II. Et tamen in multis Synodis decretum est, nedum illicitam, sed inanem pariter, nullam, atque irritam fore absolutionem, à Sacerdote datam socio sui criminis adversùs sextum Decalogi præceptum. Ita quippe statutum legimus in Synodo Leodiensi an. 1662. *pag.* 74. in Veliterna sub Cardinali Cybo anno 1698. *pag.* 36. in Synodo Fulginatensi sub Episcopo Baptistellio anno 1722. *pag.* 76. in Bononiensi sub Cardinali Jacobo Boncompagno *lib.* 2. *cap.* 6. in Anconitana sub Cardinali Massæjo anno 1738. *pag.* 11. atque in Synodo Lucana, quam refert Roncaglia *in sua morali Theologia tom.* 2. *tract.* 19. *cap.* 3. Numquid igitur prædicti Episcopi peccarunt contra regulam, quam hucusque inculcavimus, et elucidavimus, nihil in Synodo decernendi de rebus dubiis, atque inter Theologos controversis, materiam præcipuè Sacramentorum respicientibus?

III. Nihil illos peccasse ex eorumdem statutis deprehendimus: illi siquidem non deciderunt quæstionem, an Confessarius generali ceteroquin jurisdictione instructus, validè, et licitè pœnitentem absolvat à crimine secum perpetrato; sed eumdem privarunt jurisdictione, seu facultate absolvendi socium suî, seu complicem in peccato impudicitiæ. Quàm verò sapienter et sanctè id præstiterint, ex iis fas est judicare, quæ Doctores, de hac re agentes, maturè ponderarunt. Atque, ut ea prætermittamus, quæ à S. Petro Damiani, et D. Thoma nuper *audivimus*, Basilius Pontius de matrim. *lib.* 7. *cap.*

38. *num.* 3. illatâ mentione Confessionis, de qua agimus, gravia mala describit, atque exaggerat, quæ ex ea proveniunt, præcipuè cùm Confessarius in sacramentali foro fœminam audit, cum qua, non semel tantùm, et diu antea peccavit, sed in turpi contubernio perseverat. Verjuys *tom.* 9. *art.* 5. affirmat, longâ experientiâ compertum, ejusmodi Confessiones plerumque sacrilegas esse, novisque peccatis fœdatas. Theophilus Raynaudus, quamvis *cit. loc.* eamdem Confessionem in se licitam dixerit, periculosam tamen fatetur. Et Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. tom.* 1. *lib.* 2. *de Pœnit. cap.* 5. *art.* 10. *regul.* 66. hæc ad rem adnotavit: *Vix contingit, ut peccatores, qui apud ipsos hujusmodi crimen deponunt, sinceram illius pœnitentiam agant; vix contingit, ut criminosi illi Sacerdotes salutaria dent consilia, et convenientem satisfactionis modum præscribant: et, si peccata sint impudicitiæ, periculum est, ne nova cùm pœnitenti, tum Sacerdoti, in ipsa Confessione peccati nascatur occasio.* Quare S. Carolus Borromæus, ne sordidis hisce maculis illud fœdaretur Sacramentum, quo Christi Sanguine perfundimur, ut à peccatorum lepra mundemur, in sua Synodo Diœcesana XI. *Act. Eccles. Mediol. part.* 2. *pag.* 409. Confessariis generatim, atque universim facultatem interdixit sui cujuscumque criminis socium, seu quoquo modo participem, absolvendi: *Confessario* (inquit) *qui cujuscumque criminis, etiam minimi, socius, participesve ullo modo fuit, munere interdictum sit Confessionis eorum audiendæ, quos illius socios habuerit.... Nec verò absolutio, si quam impartierit, ullius roboris sit, sed irrita planè, ac rescissa, nullaque omninò, tamquam ab eo impartita, qui jurisdictionis, et facultatis expers est. Et verò, si quis Confessarius culpæ socius, participesve aliquid contra ausus erit, excommunicationis* senten-

tiam statim subeat : cujus vinculo irretitus , ab alio Sacerdote , nisi à nobis , absolvi non possit.

IV. Quamquam autem hæc sanctissimi Præsulis statuta, etiam generatim, utì sonant, sint summopere commendanda, et quilibet Antistitum sanctè queat eorumdem vestigiis insistere ; negari tamen haud potest, majorem quamdam, et graviorem inhonestatem in eo adesse, ut Sacerdos illius personæ Confessionem excipiat, cum qua impudicitiæ scelus admisit : ac proinde, statim ac nos ad Petri Cathedram evecti, totius Dominici gregis curam suscepimus, universali lege ediximus, ne ullus Confessarius, *extra casum extremæ necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublatâ propterea illi, ipso jure, quâcumque auctoritate, et jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam :* ùt legi potest in nostris Apostolicis litteris, datis Kalendis Junii 1741. quæ extant *Bullar. nostri tom.* 1. *Constit.* 20. §. 4. Ut porro conscientiarum tranquillitati consuleremus, aliis similibus litteris, datis die 8. Februarii 1745. quæ habentur *cit. tom. Bullarii Constit.* 120. declaravimus, ad rem, de qua agimus, perinde esse, nullum adesse Sacerdotem, præter illum, cum quo pœnitens inhonestè peccavit aut eum tantùm adesse, quem idem pœnitens, constitutus in mortis articulo, eligere nequit sine periculo se ipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi ; atque ideo, in eo rerum statu, non prohiberi, diximus, Sacerdotem, suæ impudicitiæ complicem absolvere : eumdem tamen simul monuimus, ne prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi confingat, quæ reverà absint :

quin imò voluimus, ut ea, cùm potest, antevertat, et removeat; secus enim pœnas non effugiet, in nostra prima Constitutione inobedientibus inflictas.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De forma conditionata in Sacramento Pœnitentiæ.

Cum in superiori capite sexto hujus libri, de Sacramento Baptismatis, quod in anima characterem imprimit, ageremus, plura disseruimus de forma conditionata, quæ in ejus administratione adhibetur, deque ejusdem vetustate, necnon de circumstantiis necessariis, ut quis eâ licitè uti possit: quæque ibi tradidimus, congrua congruis referendo, ceteris etiam Sacramentis, quæ characterem imprimunt facilè aptari possunt. Ut autem aliqua dicamus de iis, quæ non imprimunt characterem, cùm in his Pœnitentiæ Sacramentum adnumeretur, disputant Theologi, an absolutio sub conditione in illo impertiri possit: quod idem est, ac dicere, an in hoc Sacramento, quod non imprimit characterem, quodque idcirco reiterari potest, quibusdam concurrentibus circumstantiis, conditionata forma admitti, et adhiberi valeat.

II. Qui eam nullatenus admittendam existimant, asserere solent, hujusmodi formam conditionatam in Sacramento Pœnitentiæ nunquam in Ecclesia adhibitam fuisse longo XVI. seculorum spatio, quibus nec Concilium ullum, nec ullus ex Patribus eam commemorasse dignoscitur, nec ulla ipsius mentio reperitur in Ritualibus Latinis, aut Græcis, nec etiam in Rituali Romano, quod à Paulo V. confirmatum fuit, licèt in his de forma conditionata agatur, quæ in Baptismi, ac extremæ-Unctionis administratione adhibetur; præterea S. Carolum Borromæum accuratissimam Instructionem pro Confessariis

composuisse, in qua loquitur de modo, quo teneriores pueri, atque puellæ ad Confessionem admitti debent, quin ullum de conditionata forma verbum faciat; item Albertum Castellanum, Ordinis Prædicatorum, anno 1497. quoddam edidisse Opus, *Sacerdotale Romanum* inscriptum, à summis Pontificibus approbatum, (quod idcirco dici potest auctoritatem legis habere) ubi *pag.* 11. *à tergo cap.* 4. *edit. Venet.* 1585. postquam egit de conditionata Baptismi forma, et casuum circumstantias indicavit, quibus ea adhiberi potest, sequentia verba in margine adnotavit: *Secus in Sacramento Pœnitentiæ, quod non licet.* Contra conditionatam sacramentalis Pœnitentiæ formam clamat Cardinalis Cajetanus *in sua Summa verb. Absolutio primo*, sequentibus verbis: *Errat Sacerdos sic faciens, quia præsumit sub forma dubia tradere, quod Christus mandavit sub forma certa ministrari*: ac paulò infrà: *De nullo magis debet curare absolvens, quàm de contritione, et satisfactione pœnitentis; et tamen Ecclesia, absque conditione aliqua, credit pœnitenti dicenti, se contritum, et habere propositum satisfaciendi, et absolutionis beneficium impartitur absque conditionali nota. Unde exterminanda est hujusmodi superstitio ab Ecclesia Dei.*

III. Utque eò magis sententiam suam confirment, quâ usum conditionatæ formæ in Sacramento Pœnitentiæ rejiciunt, casum proponunt de Confessario, qui ita absolveret: *Te absolvo, si habeo potestatem absolvendi*: vel hoc modo: *Si tu es verè pœnitens*: vel hoc alio: *Si restitues alienum, aut tale aliquid feceris*: et absolutionem quidem duobus prioribus modis impertitam, validam esse, affirmant; at conditionem inutilem prorsùs, atque superfluam esse, utpote quæ nihil aliud efficiat, nisi ut Minister incertus remaneat, utrum Sacramentum administraverit, pœnitens verò, num illud

susceperit : absolutionem autem tertio modo impertitam, nimirùm sub conditione de futuro, nullam omninò, ac irritam esse ; cùm Ministri voluntas absoluta, et efficax *de præsenti* esse debeat, quo tempore ponitur materia, et forma Sacramenti. Sicuti enim propositio conditionata *nihil ponit in re*, ita conditionata voluntas, quamdiu talis est, in suspenso remanet, et nihil prorsùs operatur. Ita disserunt Genett. *tom.* 4. *suæ Theologiæ Moralis tract.* 6. *de Sacramento Pœnitentiæ cap.* 12. *quæst.* 6. Tournely *in Prælectionibus Theologicis de Sacramento Pœnitentiæ tom.* 2. *art.* 3. *quæst.* 8. *pag.* 200. *edit. Paris.* 1728. Gibert. *tom.* 2. *Consultationum Canonicarum de Pœnitentia consult.* 1. *et tom.* 3. *consult.* 39. *sive ultimâ.*

IV. Alii tamen, qui formæ conditionatæ in Sacramento Pœnitentiæ favent, præmissis rationibus nihil moventur ; eamque licitè et rectè adhiberi posse, statuunt, dummodo necessariæ adsint circumstantiæ, ac de conditionibus *de præterito*, vel *de præsenti* agatur, minimè verò *de futuro*. Animadvertunt siquidem, nihil esse in forma conditionata, quod Sacramentum irritum faciat. Si enim conditiones illæ *de præterito*, vel *de præsenti*, adsunt, dum forma adhibetur, Sacramentum non secus perficitur, ac si forma absoluta adhibita fuisset ; si verò desunt, tunc, licèt ob earum defectum absolutio irrita sit, id tamen formæ conditionatæ, quâ Sacerdos usus est, adscribi non debet ; quoniam idem omninò contingeret, si forma absoluta, dum impertiebatur absolutio, adhibita fuisset. His addunt, per hujusmodi conditionatæ formæ usum, reverentiæ Sacramento debitæ maximè consuli, dum per eam protestatur Minister, si aliquod intersit obstaculum, se nolle Sacramentum perficere, et simul eumdem Ministrum à gravibus angustiis se expedire, quibus aliquando vexatur, dum ex

una parte venerationi erga Sacramentum deesse nollet, ex altera verò necessarium periclitantibus animis auxilium denegare veretur. Ita disserunt Theologi Scholastici, ac etiam Morales, qui formam conditionatam rectè adhiberi tuentur, dummodo tamen necessariæ, ùt suprà dictum est, adsint circumstantiæ, ad quas nimirùm, dum agitur de illius usu in Pœnitentiæ Sacramento, veram redigi difficultatem affirmant.

V. Et quoniam hæc eorum opinio tamquam XVI. seculis incognita traducitur, et nulla in Conciliis, ac Ritualibus mentio de ipsa reperiri dicitur; quin imò in Sacerdotali prædicti Alberti Castellani expressè reprobata apparet: aliquis ex ipsis non deest, qui formam conditionatam in Sacramento Pœnitentiæ ab Henrico Gandavensi, qui seculo XIII. floruit, *in suo Quodlib. de Pœnitentia*, admissam esse contendat. Sed, quia Henrici textus non satis clarus, nec ad rem conficiendam idoneus videri potest; ad Joannem Gersonium confugiunt, qui scripsit ineunte seculo XV. quique de absolutione conditionata in Sacramento Pœnitentiæ pluries in suis Operibus verba facit, nimirùm *in Responsionibus ad Chartusianorum interrogationes tom.* 2. *pag.* 461. *litterâ A. in Tract. de unitate Ecclesiæ, eod. tom.* 2. *pag.* 118. *litterâ A. in Tract. de Schismate, tom.* 2. *pag.* 79. *litterâ C. Tenendum est hìc pro certissima conclusione Theologiæ, quòd, sicut potest fieri Confessio in multis casibus dubiis, vel scrupulosis, sub conditione, tam in eis, quæ sunt de jure, quàm quæ sunt de facto; sic potest dari absolutio conditionalis:* ubi tamen docet, opus non esse, ut quis conditionem verbis exprimat, (id quod aliquibus in more positum erat) sed satis esse, ut eam dumtaxat mente concipiat: quod etiam de Baptismi forma conditionata asseruerat *eodem tom.* 2. *pag.*

406. *B.* juxta ejus Operum editionem Amstelodami cusam, quâ nos usi sumus.

VI. Iidem verò, qui formæ conditionatæ in Pœnitentiæ Sacramento favent, fatentur quidem, nullam illius mentionem in aliquo Rituali, aut Concilio, vel Canone factam reperiri; verùm advertunt, in nullo quoque Rituali, Concilio, vel Canone illam damnari: quod quidem prætermissum non esset, si prædictam conditionatam formam adhibere, minùs rectum, aut illicitum visum esset; siquidem complures occurrunt libri, in quibus legitur sententia conditionatæ formæ favens. Albertus dumtaxat Castellanus *in suo Sacerdotali Romano*, quod à summis Pontificibus approbatum fuisse asseritur, eam expressè in Pœnitentiæ Sacramento condemnat. Verùm egregius hic Ordinis Prædicatorum Professor, qui, exeunte seculo XV. ac ineunte XVI. floruit, eximiis quidem dotibus conspicuus fuit, idemque *Sacerdotale Romanum* concinnavit, quod ab ipso dicatum Leoni X. Pontifici Maximo, deinde Pii IV. Pontificis jussu emendatum fuisse dicitur, juxta ea, quæ leguntur *tom.* 2. *Scriptorum Ordinis Prædicatorum* P. Jacobi Echard *pag.* 48. Sed hujusmodi Opus legis auctoritatem et vim obtinere, admisso etiam, quòd Pii IV. auctoritate correctum fuerit, admodum ad probandum difficile judicatur. Gratiani enim Decretum, quantumvis pluries Romanorum Pontificum curâ emendatum fuisse non ignoretur, vim ac pondus legis non habet; quin imò inter omnes receptum est, quidquid in ipso continetur, tantum auctoritatis habere, quantum ex se habuisset, si nunquam in Gratiani Collectione insertum foret: ùt videre est in nostro Opere *de Canonizatione Sanctor. lib.* 4. *part.* 2. *cap.* 17. *num.* 10. Et hæc quidem respondendi ratio prudentibus viris facilè arridebit, cùm et firmo rationis fundamento innitatur, et magnam præseferat modestiam, dum assertam Operis revi-

sionem, de mandato Pii IV. factam, nullo modo attingit; cujus tamen Pontificii mandati probatio valde difficilis esset. Consulatur Berti *tom.* 8. *Theolog. lib.* 34. *cap.* 8. §. *Ultimo.*

VII. Nos quidem in hac, atque in aliis hujusmodi controversiis; neutri ex partibus nos addicimus, atque ita ab Episcopis in Synodis agendum existimamus; quin imò de illa ne verbum quidem à nobis factum esset, nisi, præter connexionem materiæ cum conditionata Baptismi forma, de qua nuper sermonem habuimus, hujus controversiæ notio necessariò præmittenda nobis visa fuisset, antequam de quibusdam casibus practicis in hoc capite ageremus, de quibus aliqui Episcopi in suis Synodis decreta et statuta edere, opportunum duxerunt.

VIII. Accidit sæpè, ut aliquis, gravi morbo se opprimi sentiens, Confessarium arcessî jubeat; verùm interea temporis, antequam Confessarius adveniat, loquelam et cognitionem amittit; attamen, etiam sine verbis, aliqua dat pœnitentiæ signa tum ante adventum Confessarii, tum in illius conspectu; aliquando etiam nullum coram Confessario pœnitentiæ signum ostendit, quamvis antea nonnulla ipsius indicia dederit. Hæc porro quotidiè contingunt: sicut etiam quotidiè fit, ut, postquam ægrotus duo, vel tria peccata confessus fuerit, Confessionem prosequi ampliùs non possit. In his omnibus casibus impertiri absolutio debet. Ita enim in antiquo Carthaginensi Concilio decretum fuit, relato *in Can. Is qui*, 26. *quæst.* 6. *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audieruut, et accipiat pœnitentiam.* Item in epistola S. Leonis, à Gratiano pariter relata *in can. Multiplex, de pœnitentia dist.* 1. *Quòd si ægritudine*

aliquâ ita fuerint aggravati, ut, quod paulò antè poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant; testimonia eis Fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul et pœnitentiæ, et reconciliationis beneficium consequantur. Et, ut ad recentiora tempora descendamus, addenda est constitutio Synodi Nemausensis, anno 1284. habitæ, relata à Grancolas *tom.* 3. *veterum Liturgiarum pag.* 772. *Si infirmus petierit Sacerdotem pro pœnitentia recipienda, vel aliqua signa pœnitentiæ fecerit, et interim, dum Sacerdos veniret, obmutuit infirmus, vel factus est amens, aut phreneticus; Sacerdos veniens, sive ad nutum infirmi, sive ad testimonium eorum, qui audierunt ipsum petentem pœnitentiam, vel Presbyterum, vel aliqua signa pœnitentiæ facientem, debet ei, quidquid humanitatis vel consolationis poterit, impendere, absolvendo eum, et reconciliando, et orationes dicendo, et Crucis osculum, si præsens Crux fuerit, sibi dando.* Cum his concordat Rituale Romanum *tit.* 18. ubi de infirmo loquens, ait: *Quòd si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquela ægro deficiat, nutibus, et signis conetur* (loquitur de Confessario) *quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiamsi confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Cùmque nonnulli existimarent, ægrotum illum absolvendum non esse, qui coram Confessario nullum pœnitentiæ signum dedit, quantumvis anteà dederit coram aliis, qui id ipsi Confessario testificantur; suamque opinionem eâ ratione fulcirent, quòd Clemens VIII. Pontifex Maximus anno 1602. sequentem propositionem, veluti scandalosam, ac temerariam, damnavit: *Licere per litteras, seu internuncium, Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere*: uti

videre est in Constitutione 87. ejusdem Pontificis *Bullar. tom.* 3. eorum tamen error ab aliis facilè deprehensus est. Longè enim discrepat unus casus ab alio. Consulantur Cardinalis de Lugo *de Sacramento Pœnitentiæ disput.* 17. *sect.* 5. §. 2. Cardinalis Gotti *tom.* 14. *Theologiæ, de Sacramento Pœnitentiæ quæst.* 8. *dub.* 3. §. 2. *num.* 9. Diana *edit. coord. tom.* 1. *tract.* 3. *resolut.* 74. Elbel *Theol. Moral. part.* 2. *de Sacramento Pœnit. conferent.* 8. §. 1. *num.* 207. Narrat hic Auctor, prædictum Clementem VIII. interrogatum fuisse, an, prohibendo Confessionem in absentia, sive per litteras, sive per nuncium factam, in animo habuerit, hanc quoque Confessionis speciem, de qua loquimur, prohibere, et consequenter absolutionem, quam Sacerdos impertitur ægroto jam jam morituro, et nullum pœnitentiæ signum, aut Confessionis desiderium in suî præsentia demonstranti, de quibus tamen signis anteà editis certior fit per testes; eumdemque Pontificem negativè respondisse, asserit. Et quamvis ipse nullum hujusmodi responsionis documentum afferat; nihilominùs, ita se rem habuisse, constat ex testimonio Petri Lombardi, Archiepiscopi Armacani, qui hoc idem audivisse se affirmat ex ore ipsius Pontificis, cum quo de hac quæstione tractaverat. Id autem responsum non solùm relatum legitur in Operibus P. Coninck *de absolutione moribundi, in fin.* verùm etiam in laudato Opere Cardinalis de Lugo *sect.* 4. *num.* 76. *et* 77. Quare, cùm olim Major Lusitaniæ Inquisitor supremæ Inquisitioni Romanæ hanc proposuisset quæstionem: *An censuram, et quam, mereatur hæc propositio: validè impenditur absolutio; quando ægrotus coram uno, vel altero teste signa contritionis exhibet, deinde, superveniente Confessore, nullo externo signo confitendi voluntatem ostendit; constat tamen ex relatu internuncii, ægrotum ostendisse signa contritionis, et confitendi voluntatem*: summus

Pontifex Urbanus VIII. in Congregatione coram ipso habita die 24. Februarii 1632. non solùm absolutionem impertiri posse, respondit: *Sanctissimus dixit, huic ægroto posse impertiri absolutionem*: verùm etiam, ne laudatum decretum Clementis Papæ VIII. negotium ullum facessere posset, addidit: *nec id repugnare decreto Clementis* VIII. *cùm diversam contineat rationem.* Uno verbo, in casu, de quo agimus, pœnitens per alios ostendit suum confitendi propositum; idque satis est, ut in eo statu, in quo positus est, absolutionem consequi possit, ùt in suprà citato Rituali statuitur. Nec disputandi locus est, utrum in hoc casu absolutio conditionata, an simplex, et absoluta esse debeat. Hæc enim controversia locum non habet, nisi cùm signa ab infirmo edita, seu quæ Confessario à testibus referuntur, dubia prorsùs, ac æquivoca per se ipsa sint, aut fuerint. In his namque circumstantiis, sunt qui putant, absolutionem sub conditione impertiendam esse. Ita legitur in Instructione pro Sacerdotibus ad Confessarii ministerium recens deputatis, Romæ edita per quemdam Presbyterum Congregationis Missionis, ac pluries etiam alibi typis excusa, et præsertim Papiæ anno 1720. *part.* 2. *cap.* 12. §. 1. *num.* 191. *et seq.* Et Cardinalis de Lugo, suprà laudatus, explicans modum impertiendi absolutionem conditionatam, quando dubia sunt signa, quæ ab infirmo ostenduntur, aut ostensa sunt, ita prosequitur in dicto Tractatu *de Sacramento Pœnitentiæ disput.* 17. *sect.* 5. §. 2. *num.* 91. *Si dubitat Sacerdos, an signa ab infirmo exhibita fuerint ad significandum dolorem de peccatis, et voluntatem absolutionis, an verò ex dolore morbi; item an, quando dixit, se velle confiteri, esset compos sui, an impos, et sine rationis usu: in his enim et similibus casibus, propter reverentiam Sacramenti, absolutio impendi debet sub conditione explicita, interiùs concepta.*

IX. Quæ hactenùs dicta sunt, ad eos pertinent, qui in mortis articulo constituti, pœnitentiæ signa, aut confitendi votum ostenderunt vel coram Confessario, vel coram aliis sibi adstantibus, qui hoc ipsum Confessario testificantur. Nunc agendum est de absolutione illorum, qui gravi aliquo, et repentino casu oppressi, vel morbo correpti, extremum agunt spiritum, absque eo quòd ulla dederint, vel dare valeant pœnitentiæ signa. Quod cùm et iis contingere possit, qui vitam ex Christianæ legis præscripto semper duxerunt, et Sacramenta frequenter suscipere consueverunt; atque illis etiam, qui de æterna salute sua plerumque nihil cogitantes, flagitiis sæpè se contaminasse noscuntur : de prioribus potissimùm intelligenda sunt ea, quæ subjicimus. Antiquorum Theologorum communis opinio fuit, quam multi adhuc tuentur, quòd, nullis editis à pœnitente actibus, absolutioni Sacramentali impertiendæ locus esse non possit. Ita Natalis Alexander *in Theologia Dogmatico-Morali lib.* 2. *de Sacramento Pœnitentiæ art.* 7. *regulâ* 17. et Pontas *in verb. Absolutio casu* 4. ob eam nempe rationem nuper indicatam, quòd scilicet, cùm pœnitentis actus non adsunt, deest materia necessaria Sacramenti Pœnitentiæ; cùmque præterea Sacerdoti notus non sit præsens pœnitentis status, ejusdemque voluntas, non potest is, judicantis in modum, absolutoriam sententiam proferre. Afferunt etiam in hujus sententiæ confirmationem, quòd Sorbonæ Facultas Theologica anno 1665. propositionem damnavit ex quodam libro excerptam, quæ sequentibus verbis concepta legitur : *Qui amiserit loquelam, vel usum rationis, si benè vivebat, ùt bonus et fidelis, et frequentabat Confessionem, et Communionem, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, debet præsupponi contritus, et, faciente aliquo confessionem pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos*

faciat absolutionem ab omni sententia et peccato : quam quidem prædicta Parisiensis facultas sequenti censurâ notavit : *Doctrina hujus propositionis, universim, et absolutè sumpta, est in praxi periculosa.*

X. Adversus hanc, quæ communis appellari poterat opinio, insurrexit celebris Auctor Joannes Morinus *in suo Tractatu de Sacramento Pœnitentiæ lib.* 10. *cap.* 10. hâc innixus ratione, quòd, si jam receptum et ratum est, ut qui loquelæ usu destituitur, nullumque pœnitentiæ signum coram Sacerdote exhibet, absolutione donetur, quoties adstantes Sacerdoti testificantur, eumdem, ante illius adventum, vel confessionem suam audiri postulasse, vel, dolorem de peccatis significando, absolutionem consequi expetiisse ; eò fortiùs absolvi poterit, vel potiùs debebit is, cui licèt nemo testimonium reddat, quòd ante adventum Confessarii pœnitentiæ signa dederit, tot tamen testes sunt de ejus proposito recipiendi Sacramenta in supremo vitæ discrimine, quot sunt actus Christianarum virtutum, quot Confessiones sacramentales, et Communiones Corporis Christi, quot demùm religionis, et pietatis opera, quibus in universo suæ vitæ cursu manifestum probitatis specimen præbuit. Ad hanc verò opinionem roborandam, Morinus ipse quoddam Clementis VIII. Pontificis factum refert, qui fabro murario è Vaticanæ Basilicæ fastigio fortè decidenti, ita absolutionem impertitus fuisse dicitur : *Si es capax, absolvo te à peccatis tuis :* ùt legitur apud Homobonum *in exam. Eccles. part.* 1. *tract.* 7. *cap.* 18. *quæst.* 84. Præterea affert Gregorii Papæ XV. auctoritatem, qui, dum Bononiensem Archiepiscopatum obtinebat, *in suo Memoriali Confess. cap.* 1. *de forma Sacram. Pœnitentiæ num.* 16. S. Antonini doctrinæ adhærens, docuit, *posse etiam absolvi moribundum assuetum frequentare Confessionem, quamvis repentino casu oppressus Sacramentum non pe-*

tierit. Ac denique in medium profert Ecclesiæ Lemovicencis Constitutiones editas anno 1620. in Synodo, cui undecim Abbates, Decani tres, Præpositi septem, ac decem Priores, totidemque Archipresbyteri interfuerunt : *Poterit quoque idem applicari remedium*, videlicet Sacramentalis absolutionis, *ei, qui judicio, omniumque sensuum usu statim captus est, non petitâ pœnitentiâ, nulloque signo contritionis edito, cùm violentia morbi judicatur de repente et ex improviso præventus, et oppressus, et Christianè vixit; ferrique potest judicium ex actionibus vitæ, et moribus, eum libenter Pœnitentiæ Sacramentum petiturum fore, si tempus, et morbi violentia permisissent; licèt hoc in casu nihil de absolutionis effectu promittere possimus; sed, animarum salvandarum causâ, nullum remedium omittere debemus, quod Deus potestati nostræ commisit, Deum orantes, ut immensâ bonitate, et misericordiâ, quod deest ægrotorum dispositioni, suppleat, cetera inscrutabilibus Dei judiciis commendantes.*

XI. Morini opinio complures sectatores invenit ex his, qui post eum scripserunt; quos inter numerandi sunt Merbesius *dissertat.* 4. *de Pœnit. quæst.* 85. item Juenin *de Sacram. dissert.* 6. *de Pœnit. quæst.* 7. §. 3. qui observat, hoc idem in Rituali Ecclesiæ Tullensis, jussu Cardinalis de Bissy, olim Tullensis Episcopi, edito præscriptum fuisse : cui nos addimus etiam illud bon. mem. Cardinalis de Rohan Argentinensis Episcopi, in cujus Proœmio *num.* 4. ita legitur : *Si qui Fidelium subitò obmutescerent, vel omni rationis usu destituerentur, iis ultimo casu correptis, non neganda absolutio, et extrema-Unctio; modò, cùm sani essent, vitam duxerint homine Christiano dignam. Tunc enim præsumi debent habere sufficientem ad illa Sacramenta recipienda intentionem :* Genett *tom.* 4. *Theologiæ Moralis tract.* 6. *de Sacram. Pœnitent. cap.* 12. *quæst.* 5.

Tournely *in Prælectionibus Theologicis de Sacram. Pœnitent. tom.* 2. *pag.* 175. *et seq. edit. Paris. anni* 1728. Vanroy *in Theolog. Morali part.* 4. *tom.* 5. *cap.* 1. *quæst.* 3. Vuitasse *de Sacram. Pœnitent. part.* 2. *pag.* 836. Henricus à S. Ignatio *tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 196. *et* 197. Neesen *tom.* 2. *tract.* 5. *de Sacram. Pœnit. lib.* 14. Auctor verò, qui Opus citati Pontas, Latinè redditum, additionibus locupletavit, *præd. casu* 4. animadvertit, non tanti quidem faciendam esse rationem illam ab adversariis celebratam, quòd scilicet, cùm Pœnitentis actus non adsunt, materia desit Sacramenti Pœnitentiæ. Nec enim certum est, materiam Sacramenti esse hujusmodi Pœnitentis actus, cùm Tridentinum Concilium illos, haud præcisè *materiam*, sed *quasi materiam Sacramenti* appellaverit; ùt videre est *sess.* 14. *de Pœnitentia cap.* 3. Quòd si etiam necessaria Sacramenti materia in hujusmodi actibus constitui deberet, ipsi jam antea præcessisse dicendi essent, et tunc pro præsentibus haberi possent: non secus ac petitio absolutionis, quam pœnitens ante Confessarii adventum emisit, sed coram eo ampliùs exprimere, aut repetere non potest, pro præsenti habetur ad eumdem effectum, ut scilicet Confessarius ejusmodi pœnitentem, jam sensibus, et loquelâ destitutum, absolvere non dubitet.

XII. Et hæc quidem sententia inter Theologos novissimis temporibus tantùm invaluit, ut Auctor Theologiæ Moralis ad usum Seminarii Petrocorensis, dum eam sibi nequaquam probari significat, ad ultimum tamen admittat, ejusmodi moribundis absolutionem dari posse *sub conditione;* ùt videre est in illius *tom.* 4. *lib.* 2. *tractat.* 1. *quæst.* 10. Similiter P. Berti *loco superiùs citato* apertè docens, quòd, juxta scholæ rigorem, ejusmodi infirmi minimè dici possent absolutionis capaces (id quod etiam fusè comprobat Cabassut. *in Theor. et Praxi Jur.* Can. lib.

3. *cap.* 11. *n.* 10.) cùm tamen tot esse videat doctissimos viros, qui eorum capacitatem admittunt, eamque constituunt in retroacta illorum vitæ probitate, ac pietate, conditionatam absolutionis formam cum ipsis adhiberi posse, non inficiatur. Hanc verò licèt aliqui nec rejiciendam putent, ubi agitur de hominibus in mortis articulo constitutis, qui neque recentes pœnitentiæ significationes ediderunt, et dissolutam, flagitiosamque vitam, sceleribus semper inquinatam, egisse palam dignoscuntur, quive etiam in actuali peccato moriuntur, dummodo Catholicam Fidem retinuerint, et pro Catholicis se gesserint; ùt videre licet in suprà dicta Instructione pro Confessariis Tyronibus *part.* 2. *cap.* 10. §. 1. *n.* 193. id tamen nullo pacto probatur iis, qui cum Morino putant, rectam et religiosam vitæ rationem, et Sacramentorum frequentiam, quà ægrotus ipse in omni vita fidem suam ex operibus comprobavit, justam præbere causam, ut, quamvis idem in mortis articulo, morbi vi oppressus, nullum pœnitentiæ signum dederit, aut dare valeat, nihilominùs sacramentali absolutione vel sub absoluta, vel sub conditionata forma, donari possit.

XIII. Hæc sunt, quæ circa usum formæ conditionatæ in Sacramento Pœnitentiæ eâ, quâ fieri poterat, brevitate, ac diligentiâ colligere nobis datum est. Et quoniam hæc omnia, quemadmodum hucusque narravimus, in utramque partem à Theologis disputantur; optimum factu judicaremus, ut Episcopi in suis Synodis intra Ritualis Romani terminos se continerent; relinquentes nimirùm scholis, et Conferentiis, seu Collationibus, quæ de Casibus Moralibus haberi solent, totam hanc quæstionem de conditionata absolutionis forma, et de peculiaribus casibus, quibus adhiberi illa possit, aut debeat. Porro in Synodo Montis Falisci, quæ anno 1710. habita fuit, *cap.* 6. *de Pœnitentia num.* 6. de-

cernitur, *ut absolutione saltem sub conditione moribundus donetur, quamvis nullus adsit, qui illius pœnitendi vota signis aut verbis prodita testetur.* In Synodo Isclana habita anno 1716. *part.* 2. *de Sacram. Pœnit. cap.* 1. *num.* 19. legitur etiam de eo, qui in mortis articulo reperitur, si *nulla signa præstiterit, saltem sub conditione absolvatur, modò in actuali peccato non decedat.* In Synodo Feltriæ celebrata an. 1727. *tit.* 10. decernitur, ut, etiamsi adstantes Sacerdoti asserant infirmum suorum peccatorum pœnitentiam demonstrasse, et confitendi propositum ostendisse, *absolvatur in Domino sub conditione:* hoc tamen addito: *cognitis ejusdem moribus, ac vitâ, vel si in Deum, à Fide discedendo, non peccaverit.* Si hæc Synodalia statuta cum Theologorum nuper indicatis opinionibus comparentur, facilè erit agnoscere, aliqua ex ipsis alteram ab altera circumstantia non rectè secernere, alia verò rem totam nimis ampliare, alia denique eamdem nimis in arctum constringere. Quod sanè propositam à nobis agendi rationem magis magisque confirmat; ut nempe, controversiarum decisione Theologorum disputationibus relictâ, prudens Episcopus ea dumtaxat Synodalibus statutis inserere studeat, quæ in Ritualibus Libris, ab Ecclesia Romana propositis, indicantur, et præscribuntur.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

De reprobatione doctrinæ, quæ in nonnullis Synodis legitur, Confessionis videlicet factæ in mortis articulo Laïco, aut etiam mulieri, deficiente Sacerdote, aut Diacono, vel Subdiacono.

Bernardus Lemovicensis anno 1374. factus Bononiensis Episcopus, suam Synodum coëgit, pluresque edidit Constitutiones, quas etiam Bernardi Succes-

sores religiosè, ac sanctè custodiri, et servari jusserunt; utì testatur Sigonius *lib.* 3. *de Episcopis Bononiensibus*, *in dicto Bernardo.* Illas easdem Constitutiones, in posterioribus Bononiensibus Synodis iterùm, iterùmque publicatas, Augustinus Zannettus Episcopus Sebastenus, Laurentii Cardinalis Campegii, Episcopi Bononiensis, Vicarius Generalis, et Suffraganeus, anno 1535. typis editas vulgavit. In harum Constitutionum *rubr.* 5. *de Pœnit.* hæc habentur: *Nullus alieno Sacerdoti peccata sua confiteatur, nisi priùs à proprio petitâ licentiâ, et obtentâ, quam nullus, requisitus, dolosè, vel malitiosè denegare præsumat. In quibusdam tamen casibus potest quis alieno Sacerdoti confiteri, à suo non petitâ licentiâ: primò, si Episcopus aliis specialiter delegaverit; secundò, si peccans in aliena parochia iterùm vult de peccato illo Sacerdoti illius parochiæ confiteri; tertiò, si suum domicilium ad aliam transtulit parochiam; quartò, quando quis est vagabundus; quintò, si periculum mortis sibi imminet, nec habere potest proprium Sacerdotem, quo casu, deficiente alieno Sacerdote, confiteri posset laïco, et etiam mulieri.* Id ipsum dictum comperimus in Diœcesana Synodo Sabinensi, habita anno 1312. ab Arnaldo de Faugeriis S. R. E. Cardinali, Episcopo Sabinensi, quam, ex codice bibliothecæ Othobonianæ, publici juris fecit Hannibal Cardinalis Albanus in Appendice ad suam Synodum pariter Sabinensem habitam anno 1736. Andreas quoque Minorita, Episcopus Megarensis, *in Lumine Confessorum*, quod anno 1429. obtulit Jordano Ursino, Episcopo Albanensi S. R. E. Cardinali Pœnitentiario, eamdem tradidit doctrinam; utì videri potest in Dissertatione, quam Constantinus Ruggerius attexuit citatæ Synodo Sabinensi Cardinalis Albani, *pag.* 324. In Commentariis Pii II. *lib.* 6. *pag.* 151. *editionis Francofurt. anni* 1614 refertur concio, quam habuit Henricus Angliæ Rex

ad milites suos, dum eos ad confligendum cum Gallorum exercitu cohortaretur; ubi, inter alia, sic eos admonet: *Verùm non tam vestris ex manibus, quàm Dei dextrâ salutem sperate; quæ ut nobis secunda sit, peccata nostra confiteamur, humilique corde Divinam misericordiam imploremus.* Sed in antiquioribus, et non adhuc correctis editionibus, hæc alia verba leguntur: *Alter alteri peccata nostra confiteamur, et Eucharistiæ loco, cujus copiam non habemus, terram sumentes.*

II. De Confessione, hoc est de doctrina illa, seu consuetudine, ut laïci cum laïcis confiterentur, mox agemus. Ad illud autem, quod ibidem de Eucharistia dicitur, breviter observasse juvat, teneri nos jure Divino Eucharistiæ Sacramentum in mortis periculo sumere, juxta communiorem Theologorum sententiam, quam, aliis compluribus allegatis, referunt, et tuentur Sylvius *tom.* 4. *in* 3. *part. S. Thomæ disput.* 8. *art.* 11. *quæst.* 1. Cardinalis de Lugo *de Sacram. Eucharist. disp.* 16. *sect.* 2. *num.* 25. *et seq.* Cùmque duobus modis Sacramentum hoc percipiatur, vel scilicet re ipsâ, et facto, vel spiritualiter, et in voto, hoc est, vel ipsum Eucharisticum panem ore manducando, et deglutiendo, vel, si hoc fieri nequeat, id ipsum enixis votis desiderando; fortè evenit, ut, ad hujusmodi desiderium externâ aliquâ actione significandum, simplices aliqui et rudes terram ore sumendam excogitaverint: quod tamen aliorum judicio subjicientes, id unum addimus, quod in Libello Benedicti XI. aliàs XII. *de erroribus Armenorum*, quem edidit Raynaldus *ad annum Christi* 1341. *num.* 48. inter alios Armenorum errores, hic etiam *sub num.* 107. refertur: *Item Armeni tenent, quòd, si aliquis sit in periculo moriendi, et non habeat tempus recipiendi Communionem, quod faciunt Crucem cum manu in terra, et de quolibet brachio dictæ Crucis acci-*

piunt modicum de terra, et comedunt: et hæc comestio terræ habetur per eos pro Communione. Interim ad propositam materiam Confessionis à laïco cum alio laïco peragendæ regrediamur.

III. Plerique ex hæreticis dixerunt, non solùm Sacerdotem, sed quemcumque Fidelem, etiam laïcum, posse esse Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ, præsertim si probus sit, et justus. Hoc errore imbuti fuerunt Flagellantes, qui, spreto Sacerdotum tribunali, peccata sua laïcis confitebantur, et ab eis absolvebantur; utì videre est *in lib.* 3. *de gestis Baldewini de Luczenburch cap.* 9. *Miscellaneorum*, Baluzii *tom.* 1. eumdemque docuit Wiclefus, teste Waldensi *tom.* 2. *cap.* 135. *et* 145. à quibus illum hausit, iterùmque excitavit Lutherus, apud Rofensem *art.* 13. Quare Henricus VIII. Angliæ Rex, in suo Opere *de septem Sacramentis adversùs Lutherum*, *de Confessione*, postquam necessitatem adstruxit peccata sua aperiendi Sacerdotibus, quam non solùm ex pluribus sacræ Scripturæ textibus, sanctorumque Patrum testimoniis, sed ex ipsa Fidelium antiqua, et constanti praxi evidenter ostendit, inquiens: *Verùm de Confessione si verbum nullum neque nominatim, neque in figura legeretur, neque quidquam à sanctis Patribus diceretur; tamen, cùm videam, totum populum tot seculis peccata sua patefacere Sacerdotibus, cùm ex ea re tam assiduè videam tantum boni proventum tam nihil enatum mali, aliud neque credere, neque cogitare possem, quàm eam rem, non humano consilio, sed Divino planè mandato et constitutam esse, et conservatam. Neque enim ullâ humanâ auctoritate populus unquam potuisset adduci, ut occultissima scelera, quorum tacitam conscientiam horrebant, quæ ne prodirent in lucem, tanti referebat ipsorum, in alienas aures (qui posset, cùm vellet, prodere) tanto cum pudore, tanto cum periculo, tam incunctanter effunderent: neque fieri*

potuisse, cùm tam numerosi Presbyteri, boni, malique, qui promiscuè Confessiones audiant, ut audita continerent etiam hi, qui aliàs nihil continent, nisi Deus ipse, qui Sacramentum instituit, rem tam salubrem speciali gratiâ defenderet. Mihi ergo, quidquid ait Lutherus, non ex aliqua populi consuetudine, nec ex institutione Patrum, sed ab ipso Deo videtur instituta, et præservata Confessio : postquam, inquam, de sacramentalis Confessionis institutione hæc contra Lutherum scripserat, eumdem alio etiam nomine exagitat, quod nimirùm Confessionem cuicumque laïco, imò etiam fœminæ fieri permitteret, addens : *Nunc igitur judicet quisque, quàm verè sentit Lutherus, qui contra Sanctorum omnium sententiam, Claves Ecclesiæ trahit ad laïcos, trahit ad mulieres, et ait, verba Christi, Quæcumque ligaveritis, etc. non Sacerdotibus tantùm, sed omnibus dicta Fidelibus.*

IV. Ecclesiæ itaque Catholicæ certissimum dogma est, solos Sacerdotes posse Pœnitentiæ Sacramentum administrare, et à peccatis absolvere ; quoniam ad sacramentalem absolutionem, quâ anima solvatur à culpæ nexu, necessaria est potestas Clavium, quam Christus Dominus solis contulit Sacerdotibus, cùm *Joann.* 20. solis Apostolis, eorumque successoribus, ritèque ab his ordinatis dixerit : *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quamobrem S. Ambrosius *lib.* 1. *de Pœnit. cap.* 2. *num.* 7. *tom.* 2. *Oper. col.* 392. loquens de potestate absolvendi à peccatis : *Jus hoc* (inquit) *solis permissum Sacerdotibus est :* et S. Basilius *in Regulis breviùs tractatis, Oper. tom.* 2. *pag.* 516. *ad interrogat.* 288. *Qui confiteri vult peccata sua, debetne confiteri omnibus, et quibuslibet, aut quibus?* respondet : *Peccata iis confiteri necesse est, quibus mysteriorum Dei concredita dispensatio est :* ac S. Leo Magnus *epist.* olim 91. nunc 83. *cap.* 2. ait, Divini-

tùs esse ordinatum, *ut indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri.* Atque, ut missa faciamus alia plurima sanctorum Patrum testimonia, quæ congerunt Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 21. *sect.* 1. Vasquez *tom.* 4. *in* 3. *part. quæst.* 93. *art.* 1. Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 7. *quæst.* 10. *punct.* 1. Natalis Alexander *hist. Eccl. tom.* 3. *ad secul.* III. *diss.* 4. Juenin *de Sacram. diss.* 6. *quæst.* 5. *art.* 2. et alii; Eugenius IV. in decreto unionis Armenorum, *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 440. definivit: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, habens auctoritatem ad absolvendum vel ordinariam, vel ex commissione Superioris.* Et *in Constit.* 44. Leonis Papæ X. *Bullar. tom.* 3. *part.* 3. *pag.* 489. inter ceteros errores Lutheri, hic etiam proscribitur, quòd videlicet, *in Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quàm infimus Sacerdos; imò, ubi non est Sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset.* Ac demùm sancta Tridentina Synodus *sess.* 14. *de Pœnit. cap.* 6. hæc habet: *Declarat sancta Synodus, falsas esse, et à veritate Evangelii penitùs alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, et Sacerdotes, Clavium ministerium perniciosè extendunt, putantes, verba illa Domini, Quæcumque alligaveritis, etc. et, Quorum remiseritis, etc. ad omnes Christi fideles indifferenter, et promiscuè, contra institutionem hujus Sacramenti, ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata:* et *can.* 10. *ejusdem sessionis*, anathema profert adversùs eum, qui asserit, *non solos Sacerdotes, sed omnes Christianos esse Ministros absolutionis.*

V. At, primo aspectu, oppositum sensisse videtur S. Cyprianus *epist.* 12. ubi permittit, Confessionem fieri Diacono, cùm Sacerdos abest; ait enim: *Occurrendum puto fratribus nostris, ut qui libellos à*

Martyribus acceperunt, et prærogativa eorum apud Deum adjuvari possunt, si incommodo aliquo, et infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectatâ præsentiâ nostrâ, apud Presbyterum quemcumque præsentem, vel, si Presbyter repertus non fuerit, et urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologesin facere delicti sui possint; ut, manu eis in pœnitentiam impositâ, veniunt ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt. Cypriano adstipulantur tum antiquissima Synodus Eliberitana *can.* 32. Collection. Harduini *tom.* 1. *col.* 253. inquiens: *Apud Presbyterum, si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit, placuit agere pœnitentiam non debere, sed potiùs apud Episcopum: cogente tamen infirmitate, necesse est, Presbyterum communionem præstare debere, et Diaconum, si ei jusserit Sacerdos:* tum Concilium Triburiense anni 895. relatum *in Cap. Fures, de furtis*, ubi sic legitur: *Fures, et latrones, si in furando, vel deprædando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum; sed, si comprehensi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus:* tum demùm alia plurima veterum testimonia, congesta à Martene *de antiquis Eccles. ritibus tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 6. *art.* 6. *num.* 7.

VI. Attamen hæc, quæ fucum faciunt, ritè expensa minimè pugnant cum veritate Catholica. Etenim, prætermissis ceteris responsionibus, quæ videri possunt apud nuper laudatos Doctores, et du-Hamel *tom.* 7. *Theolog. tract.* 7. *de Pœnit.* hæc sola, quam subnectimus, sufficere posse videtur ad omnem eluendam difficultatem. Nomen *Exomologesis* non semper apud Patres significat Confessionem arcanam, auricularem, et sacramentalem, sed frequenter usurpatur pro ultimo illo ritu, seu actu externo, qui totius publicæ pœnitentiæ clausula

erat, et complementum; cùm nimirùm publi
nitentes, humi substrati, flentes, atque ingem
tes, se ipsos incusabant, veniam exposceba
Ecclesiæ tandem reconciliari, atque iterùm
cramenta admitti, petebant: quemadmodu
demonstrant Albaspinæus *lib.* 2. *observationum*
vat. 26. Morinus *lib.* 2. *de Pœnit. cap.* 2. *num*
seq. Petavius *suis in Sanctum Epiphanium a*
versionibus, *ad hæresim* 59. quæ est Novatian
et planè constat cùm ex Tertulliano *lib.*
nit. cap. 9. ubi ait: *Exomologesis prosternen*
humilificandi hominis disciplina est: et *lib. d*
tione cap. 7. *Exomologesis est petitio veniæ, qu*
petit veniam, delictum confitetur: tum ex
laudato Cypriano *epist.* 55. ad Cornelium P
ubi de lapsis agens, qui publicam pœnite
subire detrectabant, hanc pariter Exomologesim
lat, inquiens: *Sublatâ pœnitentiâ, nec Ex*
gesi criminis factâ, despectis Episcopis, atqu
catis, pax à Presbyteris verbis fallacibus pr
tur: atque in eodem sensu *epist.* 11. ait: *C*
minoribus delictis, quæ non in Deum committ
pœnitentia agatur justo tempore, et Exomo
fiat. Hanc porro publicam Exomologesim, def
Sacerdote, et urgente necessitate, excipere p
Diaconus, isque potestatem habebat publicu
nitentem Ecclesiæ reconciliandi eo pacto, quo
nunc posset, facultate ab Episcopo acceptâ, e
municatum absolvere, et Ecclesiæ communio
stituere.

VII. De hac Exomologesi loquitur Cyprianus
epist. 12. et de ea intelliguntur ceteri Patres, e
cilia, cùm idem, quod Cyprianus, affirmant.
que hic sit proprius et genuinus Cypriani,
rumque Patrum sensus, apertè insinuant post
Ecclesiarum constitutiones, quæ eamdem pote
faciunt Diacono, excipiendi scilicet pœnite

Confessiones, absente Sacerdote, sed simul apertè denegant eidem potestatem Clavium, et auctoritatem absolvendi à peccatis. Concilium Eboracense anni 1195. *decret.* 4. *tom.* 6. *part.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1931. *Decrevimus* (ait) *etiam, ut, nonnisi summâ et gravi urgente necessitate, Diaconus pœnitentiam confitenti imponat, ut juxta paternorum tenorem canonum huic Ordini Sacerdotali propriè convenire decernit antiquitas.* Constitutiones Odonis Parisiensis Episcopi circa annum 1198. *cap.* 56. *tom.* 6. *part.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1946. inquiunt : *Prohibetur districtè, ne Diaconi ullo modo audiant Confessiones, nisi in arctissima necessitate; Claves enim non habent, nec possunt absolvere.* Constitutiones Walteri, Episcopi Dunelmensis, anni 1255. *tom.* 7. Collectionis ejusdem *col.* 492. ajunt : *Et quia solis Sacerdotibus est potestas ligandi, et solvendi commissa, prohibemus, ne Diaconi Confessiones audiant, aut admittant, pœnitentias injungant....nisi necessitas urgeat, aut compellat, ut in casu mortis, per absentiam Sacerdotis.* Videri poterunt de hac re disserentes Estius *in* 4. *distinct.* 17. §. 13. *in fin.* Natalis Alexander *cit. dissert.* 4. *ad sec.* III. et Cardinalis de Aguirre *tom.* 1. *Concilior. Hispaniæ pag.* 729. ubi loca, quæ in contrarium objici possunt, ita explicanda censet, ut sensus sit : *Absente Sacerdote, et urgente extremâ necessitate, Diaconos olim interdum, et aliquibus locis solitos, ex delegatione Episcoporum, audire Confessiones lapsorum pœnitentium, non quidem ad absolvendum illos, (non enim unquam id facere potuerunt, aut possunt adhuc per delegationem Episcopi, imò nec Romani Pontificis) sed ad explorandum illorum statum, et veram contritionem, sive plenam conversionem ad Deum.*

VIII. Quod autem specialiter attinet ad Concilium Eliberitanum, illud, nomine *communionis*, vel in-

tellexit Communionem Eucharisticam, vel Canonicam reconciliationem cum Ecclesia; utì prosequitur Cardinalis de Aguirre *loc. cit.* Similiter et textum *in Cap. Fures*, nonnulli intelligendum existimant de absolutione ab excommunicatione, quâ irretiti erant publici latrones : alii verò eum interpretantes de Eucharistia, dicunt, allegatum textum id unicè permittere, nimirùm, ut Diaconus præbeat furi vulnerato Eucharistiam, si ei constet de illius contritione; cùm inter ceteros casus, in quibus sufficit contritio, sine sacramentali Confessione, ad percipiendam Eucharistiam, enumeretur etiam ille hominis constituti in mortis articulo, cui deest Sacerdos, à quo Sacramentalem absolutionem obtineat. At Antonius Augustinus in notis ad primam collectionem Decretalium *ad Cap. Fures*, *de furtis*, contendit, verba illa : *vel Diacono :* non esse authentica : et reverà in antiquis manuscriptis codicibus, illorum loco, legitur : *vel Deo.* Quòd si hoc secundo modo legendum sit, tunc allatus textus Concilii Triburiensis concordat cum Capitularibus Theodori Cantuariensis *cap.* 35. *Spicilegii tom.* 1. et cum *can.* 30. inter eos, quos Gregorius III. ex variis Patrum sententiis excerpsit, apud Harduinum *tom.* 3. *col.* 1876. quibus in locis dicitur, in casu necessitatis, cùm scilicet Sacerdos deest, Confessionem faciendam esse *soli Deo.*

IX. Majorem difficultatem faciunt, quæ apud antiquos Patres, et Theologos legimus de Confessione facienda laïco, urgente necessitate : *Tanta itaque vis Confessionis est, ut, si deest Sacerdos, confiteatur proximo :* verba sunt textûs *in Can. Qui vult*, *de Pœnit. dist.* 6. excerpto ex libro *de vera, et falsa Pœnitentia*, inter Opera Augustini : ex quibus Petrus Cantor *in summa de Sacram. fol.* 203. concludit : *Ecce ex hac auctoritate habemus, quòd in necessitate confitendum sit laïco, si Sacerdos desit, et non*

solùm venialia, *sed etiam mortalia*. Idem docuêre antiquiores Theologi, inter quos D. Thomas *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 3. *art.* 3. *quæst.* 2. ubi ait : *Minister Pœnitentiæ*, *cui Confessio est facienda ex officio*, *est Sacerdos : sed in necessitate etiam laïcus vicem Sacerdotis supplet*, *ut ei Confessio fieri possit*. Hæc, aliorumque testimonia, collecta sunt à Morino *de Pœnitent. lib.* 8. *cap.* 24. Juenin. *de Sacram. diss.* 6. *quæst.* 5. *art.* 2. Martene *cit. lib.* 1. *cap.* 6. *art.* 6. *num.* 8. quibus addi potest, ex Canonistis, Ostiensis *lib.* 5. *Summæ tit. de pœnit. et remiss. num.* 14. ubi casus explicans, in quibus licet alieno, et non proprio Sacerdoti, seu Parocho, peccata sua Sacramentali Confessione aperire, ait: *Tanta est vis Confessionis*, *quòd*, *si immineat necessitatis articulus*, *ùt quia infirmatur ad mortem is*, *qui vult confiteri*, *vel oportet eum intrare bellum*, *et deest Sacerdos*, *non solùm proprius*, *sed et quilibet*, *in tali articulo potest etiam laïco*, *vel etiam mulieri*, *si non adsit alius*, *confiteri*.

X. Verùm hæc omnia facilè explicantur. Duobus modis Confessio fieri potest homini laïco : primo, ut ab eo tamquam à Judice, et Christi Ministro, habente potestatem Clavium, obtineatur sacramentalis absolutio : et sic esset inutilis, perniciosa, et conjuncta cum errore contra Fidem : altero modo posset quis confiteri laïco, ut ipsâ animi demissione, seu humilitate, atque erubescentiâ Confessionis, magis flectatur Deus ad ei elargiendum uberem gratiam, quâ excitetur ad perfectam contritionem, et justificetur; atque ejusmodi Confessio esset in se proficua, eaque multo tempore in usu fuit. De hac loquuntur textus, et Doctores suprà allegati, quemadmodum se, aliosque explicando, tradit D. Thomas; qui, postquam dixerat, posse, deficiente Sacerdote, Confessionem fieri laïco, statim addit, ejusmodi Confessionem esse quidem aliquo modo

sacramentalem, quia est conjuncta cum voto Sacramenti; non tamen esse perfectum Sacramentum, nec gratiam causare ex opere operato, ac propterea rei terandam docet coram Sacerdote. En Angelici verba *in responsione ad primum : Confessio laïco ex desiderio Sacerdotis facta, sacramentalis est quodammodo, quamvis non sit Sacramentum perfectum, quia deest ei id, quod est ex parte Sacerdotis.* Et clariùs *in responsione ad tertium : Quamvis ille, qui laïco confessus est in articulo necessitatis, consecutus sit veniam à Deo, eo quòd propositum confitendi, secundùm mandatum Dei, quod concepit, sicut potuit, implevit; non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est, ut ad Sacramenta Ecclesiæ admitti debeat, nisi priùs à Sacerdote absolvatur : sicut ille, qui Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur : et ideo oportet, quòd iterùm confiteatur Sacerdoti, cùm copiam habere potuerit, et præcipuè quia, ùt dictum est, Sacramentum Pœnitentiæ perfectum non fuit.* Hanc D. Thomæ explicationem confirmat, ac præterea quænam fuerit, ea in re, Ecclesiæ doctrina, nobis patefacit D. Thomæ coævus, ejusdemque condiscipulus, Thomas Cantipratensis : hic siquidem *lib.* 2. *de apibus cap.* 53. postquam narravit, Ludovicum Comitem Leodiensem, in extremis constitutum, Christianam Virginem arcessivisse, *eique omnia peccata sua maximis cum lacrymis recitasse*, statim addit : *et hoc quidem, non pro indulgentia, quam dare non potuit, sed ut magis ad orandum pro se, tali piaculo moveretur.* Morem istum pandendi peccata sua laïco, cùm instabat mortis periculum, et deerat Sacerdos, perdurasse usque ad seculi XV. initium, discimus ex Guillelmo Lyndewode, qui per idem ferè tempus, utì ex Operis præfatione desumitur, glossemata adjecit ad Constitutiones Angliæ : is quippe Glossator *ad tit. de Sacramentis iterandis, vel non*

verb. *Pœnitentia pag.* 32. hæc habet : *Laïco posset quis confiteri in necessitate, ut per hoc appareat Ecclesiæ de sua contritione. Non potest tamen laïcus absolvere, vel ligare, cùm non habeat Claves Ecclesiæ.*

XI. Sed posteriori ætate ea consuetudo justis de causis cœpit pedetentim remitti, donec tandem penitùs obsoleverit. In suprà citato *Sacerdotali Romano* Alberti Castellani *cap.* 26. *de pœnitentia imponenda infirmo* sequentia verba leguntur : *Si autem haberi non possit copia Sacerdotis, quamvis bonum sit in hujusmodi periculis, in mari videlicet, bello, vel in infirmitate, vel morte violentâ, laïco confiteri, tamen non est necessarium. Quod si fiat, et evadit, tenetur talis iterùm de illis peccatis confiteri, quia non habebat ille Claves Ecclesiæ.* Dominicus Soto, celebris Theologus Ordinis Prædicatorum, in sua Relectione *de ratione tegendi, et detegendi secretum*, edita Romæ anno 1574. *pag.* 159. *et seq.* agens de Confessione, quæ in necessitate fit laïco, inquit : *A Confessionem fieri laïco, ubi non est copia Sacerdotis, multò minùs necessarium est in quacumque necessitate : nam, quamvis Augustinus dicat, tantam esse vim Confessionis, ut, ubi non est copia Sacerdotis, facienda sit proximo, de Pœnit. distinct.* 1. *Cap. Quem pœnitet, et dist.* 6. *Cap.* 1. *non tamen insinuat, esse præceptum; sed solùm id consulit, ut merito verecundiæ majorem gratiam consequatur apud Deum. Imò verò jam non est tanta consuetudo hujusmodi Confessionis, quanta in primitiva Ecclesia. Nec forsan est consilium, tametsi eam non damnaverim, mansit enim consuetudo solùm inter nautas.* At, quidquid sit de assertione tanti viri, hodie neque quoad nautas ejus doctrina videtur recipienda; multa siquidem ex ejusmodi Confessione imminent damna, multa timentur pericula, quæ ponderat Clericatus *de Pœnit. decis.* 18. *sub num.* 13.

neque ea evitantur, aut ideo contemni possun laïcus Confessionem audiat, ut illam, ex con mandato, referat Sacerdoti; quoniam, ùt præcedenti dictum est, à summo Pontifice Cl VIII. nedum illicita, sed invalida declara Confessio facta Sacerdoti per internuntium. propterea Navarrus *manual. cap.* 21. *num.* 4 gorius de Valentia *suprà cit. disp.* 7. *qua punct.* 1. aliique ab hoc allegati, concludu excusetur ab ignorantia, in præsenti rerum graviter eum peccare, qui etiam in casu r tatis, peccata sua confitetur laïco: quia si causa semetipsum infamat, et fortasse præl occasionem de se suspicandi, quòd adhæreat ranorum hæresi.

XII. Quibus stantibus, ut illuc redeamus digressi sumus, etsi in suprà relatis Consti bus Synodalibus tam Bononiensibus, quàn nensibus, insinuata fuerit Confessio faciend deficiente Sacerdote, quia nondum hæc cons extincta erat tempore, quo illæ conditæ sun men meritò in subsequentibus utriusque E Constitutionibus, neque ad titulum de Pœni neque in ullo alio loco, facta est mentio nece aut utilitatis prædictæ Confessionis, sed co doctrina tradita est de actu contritionis in rum eventu eliciendo.

LIBER OCTAVUS.

De pertinentibus ad Sacramenta extremæ Unctionis, Ordinis, et Matrimonii.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramento extremæ Unctionis : ubi de materia hujus Sacramenti, de olei benedictione ab Episcopo peragenda, nullâ tamen in Synodo factâ prohibitione Presbyteris Græcis illud benedicendi, et Catholicos Græci ritûs inungendi, si in Latinorum diœcesibus Græci inhabitent.

Quamvis immemores haud simus nostri propositi, quod jam semel, atque iterùm significavimus, neutiquam scilicet nobis in animo esse, tractatum de Sacramentis hic exhibere ; attamen innumeræ difficultates, quibus hoc Sacramentum scatet, nos vel nolentes cogunt aliquantulum prolixiùs de eo disserere : quo securiùs possit Episcopus è tot senticetis pedem subducere ; suamque de Sacramentis administrandis synodalem Instructionem ita adornare, ut communem, receptamque ab universa Ecclesia doctrinam contineat, nullamque adoptet inter Catholicos controversam opinionem.

II. Extremam Unctionem verum esse novæ Legis Sacramentum, à Christo Domino institutum, apud Marcum quidem insinuatum, sed per Apostolum Jacobum Fidelibus commendatum, et promulgatum, definivit Tridentinum *sess.* 14. *de extremæ Unctione cap.* 1. inquiens : *Instituta est autem sacra hæc Unctio infirmorum, tamquam verè, et propriè Sacramen-*

um novi Testamenti, *à Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuatum*, *per Jacobum autem Apostolum*, *ac Domini Fratrem Fidelibus commendatum*, *ac promulgatum. Infirmatur*, *inquit* (*epist. cap.* 5.), *quis in vobis ? Inducat Presbyteros Ecclesiæ*, *et orent super eum*, *ungentes eum oleo in nomine Domini ; et oratio fidei salvabit infirmum ; et alleviabit eum Dominus ; et si in peccatis sit*, *dimittentur ei.* Consultò autem dixêre Tridentini Patres, ejusmodi Sacramentum fuisse apud Marcum insinuatum ; quamvis enim Marci *cap.* 6. de Apostolis à Christo ad prædicandum missis dicatur : *Et exeuntes prædicabant*, *ut pœnitentiam agerent*, *et dæmonia multa ejiciebant*, *et ungebant oleo multos ægros*, *et sanabant :* secum tamen contendunt Theologi, num talis unctio esset illa sacramentalis, de qua est sermo, an potiùs tantùm adhibita ad restituendam corporum sanitatem ; quod posterius, non sine gravi fundamento, post Hugonem à S. Victore, Alensem, S. Bonaventuram, aliosque antiquiores, opinantur Dominicus Soto *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 1. *art.* 1. et Bellarminus *de Sacram. extrem. Unct. lib. unic. cap.* 2. *Controv. tom.* 3. tunc quippe Apostoli nondum erant Sacerdotes, omnesque ægrotos promiscuè inungebant, qui ceteroquin, cùm nondum Baptismum suscepissent, non erant aliorum Sacramentorum capaces. Quia verò Tridentini Patres tantâ semper circumspectione, sua concinnarunt decreta, ut nullam vulnerarent Catholicorum opinionem, ideo adhibuerunt verbum illud *insinuatum*, quod sanè referri potest tam ad institutionem, quàm ad figuram, typum, et symbolum Sacramenti extremæ Unctionis, quod Christus Dominus in ea unctione, de qua Marcus loquitur, voluerit præmonstrare : quemadmodum ex iis constat, quæ Pallavicinus narrat *hist. Concil. Trident. lib.* 12. *cap.* 12. *ac rectè* expendunt Bellarminus cit. loc. Suarez *tom.*

3. *part. disput.* 39. *sect.* 2. *num.* 4. *et* 5. Estius
ca difficiliora sacræ Scripturæ ad cap. 6. *S.*
i, *et in* 4. *sentent. dist.* 23. §. 2. Tournely *de*
amento extrem. Unctionis quæst. 1. *art.* 2.

Pergunt deinde Tridentini Patres, atque ex
atis S. Jacobi verbis colligunt, nobisque pan-
hujus Sacramenti materiam, formam, Mini-
a, et effectus, ajentes: *Quibus verbis, ùt ex*
tolica traditione, per manus accepta, Ecclesia
it, docet materiam, formam, proprium Mini-
a, et effectum hujus salutaris Sacramenti: in-
it enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Epi-
benedictum; nam unctio aptissimè Spiritûs
ti gratiam, quâ invisibiliter anima ægrotantis
gitur, repræsentat: formam deinde esse illa
: Per istam Unctionem, etc. Quibus Tridentini
giis inhærentes, singula disertiùs explicabimus.
e Sacramenti extremæ Unctionis materia remota
leum, liquor videlicet ex baccis olivarum ex-
us, qui solùm in communi modo loquendi,
lutè, et sine addito, *oleum* nuncupatur; quem-
odum cum communi ponderat Suarez *tom.* 4.
part. disp. 40. *sect.* 1. *n.* 1. Debet autem ejus-
oleum, saltem ex Ecclesiæ præcepto, esse
lex, hoc est absque ulla alterius liquoris ad-
ione. Diximus, *saltem ex Ecclesiæ præcepto;*
iam Suarez *cit. loc. num.* 10. defendit, non
n non esse contra Christi Domini institutionem
n liquorem huic oleo admiscere, sed insuper
ıtur, aliquando fuisse illi balsamum admixtum:
dem Innocentius I. *epist. ad Decentium*, allegata
nens Apostoli Jacobi verba, infirmorum oleo
matis nomen attribuit, inquiens: *Quod non est*
um de Fidelibus ægrotantibus accipi, vel intel-
lebere, qui sancto oleo Chrismatis perungi pos-
: ac sub eadem Chrismatis nomenclatura idem
norum oleum à pluribus designatur Conciliis,

Wormatiensi præsertim, atque Aquisgranensi, ex quibus conjicit Suarez, aliquid balsami tunc consuevisse illi admisceri. At melius alii, quos sequuntur Juenin *de Sacram. dissert.* 7. *quæst.* 3. *cap.* I. et Tournely *cit. quæst.* 1. *art.* 3. hanc admixtionem, ex Chrismatis nomenclatura, nequaquam colligi arbitrantur : Chrisma quippe frequenter appellatum, advertunt, omne unguentum, seu liquorem, quo corpus inungitur. Omnes tamen Suaresio concedunt, nihil detractum iri Sacramenti validitati, si, contra communem ceteroquin, et perpetuam Ecclesiæ praxim, infirmorum oleo admisceatur aliquid balsami; modò admixtio tanta non sit, ut destruat exteriorem olei speciem, ita ut, non ampliùs oleum, sed potiùs unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale censeatur.

IV. Debet præterea oleum, in extrema Unctione adhibendum, esse Episcopi benedictione antea sacratum; quod ab antiquissima Patrum traditione accepimus : etenim Innocentius I. *in cit. epist. ad Decentium*, ægros inungendos dixit *oleo Chrismatis ab Episcopo confecto*. Beda quoque *in Comment. ad cap.* 6. *Marci lib.* 2. *c.* 24. *in fin. Oper. tom.* 5. affirmat, *ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem traditum, ut..... ægroti ungantur oleo, Pontificali benedictione consecrato*. Et Concilium Cabilonense II. anni 813. *cap.* 48. ait : *Secundùm beati Apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent : tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 1040. Ac denique, ut cetera prætermittamus antiquiorum Patrum testimonia, ita nos docuerunt Eugenius IV. *in decreto pro instructione Armenorum*, et Trid. *loc. cit.* Sed quæstio est, num Episcopi benedictio sit necessaria ex Christi Domini institutione, an solùm ex Ecclesiæ præcepto. Diversæ sunt hac in re Theologorum sententiæ. Victoria *in*

Summ. de Sacram. num. 216. Emmanuel Sa *verb. Extrema Unctio*, Sambovius *tract. de extrem. Unct.* Jueuin *de Sacram. dissert.* 7. *quæst.* 3. *cap.* 1. *conclus.* 3. putant, benedictionem fuisse oleo superadditam ab Ecclesia, non verò institutam à Christo Domino; ac proinde illicitum quidem, sed validum pronuntiant Sacramentum, oleo non consecrato administratum : quin imo, urgente necessitate, etiam absque culpa ita administrari posse, tradit citatus Victoria. Istis è diametro opponuntur Suarez *cit. disp.* 40. *sect.* 1. *num.* 3. *et* 4. Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 9. docentes, olei consecrationem, non tantùm præcepti, sed etiam Sacramenti necessitate requiri; eamque præterea consecrationem ita à Christo Domino Ordini Episcopali annexam ajunt, ut simul asseverent, ne à summo Pontifice quidem eam posse secundi Ordinis Presbyteris delegari. Inter hasce duas extremas sententias, medii quodammodo incedentes Cajetanus 3. *part. quæst.* 72. *art.* 3. Sotus *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 1. *art.* 3. §. *De oleo ergo*, aliique, quos citant, et sequuntur Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 8. *quæst.* 1. *punct.* 2. et Tanherus *tom.* 4. *disp.* 8. *quæst.* 1. *dub.* 1. *num.* 10. tria statuunt : nimirùm primò, aliquam consecrationem, ex Christi institutione, requiri, ut oleum fiat apta materia Sacramenti extremæ Unctionis : secundò, nunquam in Ecclesia Latina fuisse ægrotantes oleo inunctos, ab Episcopo antea non consecrato : tertiò denique, ad Sacramenti validitatem satis esse, affirmant, oleum à simplici Sacerdote benedictum. Et profectò posse, saltem ex commissione sive expressa, sive tacita Romani Pontificis, à simplici Sacerdote præparari materiam aptam ad conficiendum Sacramentum extremæ Unctionis, res videtur exploratissima, quam nemini liceat in quæstionem adducere : siquidem in Ecclesia Orientali mos viget, à mille et amplius annis in ea recep-

tus, ut ipsimet Presbyteri, cùm se accingunt ad infirmum inungendum, oleum, in ea sacramentali Unctione adhibendum, benedicant; utì testantur Joannes Nathanaël *in epist. ad Episcopum Anagninum*, *apud Arcudium*, Arcudius *lib.* 5. *cap.* 2. Allatius *de consensu utriusque Ecclesiæ cap.* 16. et legitur in Græcorum Euchologio, à Goario notis illustrato, *pag.* 436. Eumdemque morem ab Armenis retineri, asserit Joannes XXII. epistolâ ad Ossinium Armenorum Regem scribens, in hæc verba: *Ipsi etiam Sacerdotes oleum, quod infirmorum dicitur, consecrant pro Sacramento Unctionis extremæ; cùm tamen id, apud nos, ad Episcopos solos spectet.* Hanc autem Orientalium consuetudinem Ecclesia Latina non solùm non improbavit, sed ratam habuit: refert quippe citatus Goarius, à Sacra Congregatione de Propaganda Fide approbatam, ejusque impensis Romæ editam *Synopsim vernaculam* Neophyti Rhodini, in qua hæc habentur: *Materia Sacramenti extremæ Unctionis est oleum olivâ expressum, à Pontifice, vel à Sacerdotibus, qui præsentes fuerint, juxta Ecclesiæ morem, benedictum.* Consultò ait: *à Pontifice, vel à Sacerdotibus:* quia, utì narrat Arcudius, etiam Episcopi Græci, perinde ac Latini, feriâ quintâ majoris hebdomadæ, solemni pompâ, et apparatu oleum infirmorum consecrant, quamvis postea suis Sacerdotibus non distribuant, sed iisdem curam relinquant illud consecrandi, quo mox in Sacramenti administratione utantur: de qua re jure miratur laudatus Auctor *Theolog. moral. ad usum sem. Petrocorens.* Sed, quod adhuc clarius ostendit, ab Ecclesia Latina validum haberi Sacramentum extremæ Unctionis, à Sacerdotibus Græcis, oleo tunc à semetipsis benedicto, administratum, est Decretum editum à Clemente VIII. in quo permittuntur Italo-Græci in prædicto ritu perseverare: *Circa oleum sanctum infirmorum* (sunt verba Decreti) *non*

unt cogendi Presbyteri Græci olea sancta, præter Chrisma, ab Episcopis Latinis diœcesanis accipere: cùm ejusmodi olea ab eis, in ipsa oleorum, et Sacramentorum exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, ac benedicantur: quod Clementis Decretum fuit à nobis totidem ferè verbis renovatum, et confirmatum *in nostra Constit.* 57. §. 4. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 172. Neutiquam autem id tolerandum fuisset, si oleum, simplicis Sacerdotis benedictione sacratum, ne per potestatem quidem à Romano Pontifice sive expressè sive tacitè eidem Sacerdoti factam, esset materia idonea ad conficiendum Sacramentum extremæ Unctionis. Quare Episcopi Latini, partem populi Græci ritûs sibi subjectam habentes, etsi teneantur feriâ quintâ sacratioris hebdomadæ, unà cum ceteris sacris oleis, etiam illud infirmorum Latino ritu consecrare, Latinisque Parochis distribuere, ceteraque implere, quæ nos ediximus *in nostra Instit.* 81. ubi de infirmorum oleo, ejusque benedictione ex professo egimus, quoad Sacerdotes Græci ritûs nihil innovent, sed ea exequantur, quæ à Clemente VIII. iterùmque à nobis decreta sunt. Legi etiam potest Dissertatio Benedicti de Gaëtanis *de suprema Unctione*, post hæc jam scripta, à nobis visa, *cap.* 7.

CAPUT SECUNDUM.

De forma Sacramenti extremæ Unctionis, de qua multa in Synodis, et instructionibus Episcopalibus.

In dissertatione Benedicti de Gaëtanis nuper citata, plura eruditè collecta legi possunt de forma hujus Sacramenti, desumpta ex variis Ecclesiarum Ritualibus tum Latinis, tum Græcis. Lectorem ad eum allegamus; *et nunc tantùm* animus est ea

subdere, quæ Episcopi in suas Synodos inserere possunt, si in eis de forma Sacramenti loqui velint.

II. Formam Sacramenti extremæ Unctionis, non esse à Christo Domino institutam *in specie infima*, ùt ajunt, hoc est certis verbis præscriptam, Theologi omnes admittunt, atque ex mox referendis diversis formulis, etiam in Ecclesia Latina in illius administratione usurpatis, evidenter demonstratur. Quæ nunc in Ecclesia Latina sit adhibenda, jam à Tridentino accepimus, et clariùs in Rituali Romano explicatur; neque est, qui non intelligat, eam esse deprecativam: quemadmodum deprecativam pariter esse, quæ adhibetur à Græcis, liquet ex eorumdem Eucholoqio *in Officio Olei sancti*, testanturque Gabriël Philadelphiæ Metropolita *in suo de Sacramentis Opere*, Arcudius *lib.* 5. *cap.* 5. et Neophytus Rhodinus *in cit. Synopsi vernacula.* Sed quæstio est, an necessariò debeat esse deprecativa; ita ut indicativo modo pronuntiata irritum reddat Sacramentum. Deprecationem pertinere ad Sacramenti essentiam, docent S. Thomas *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 1. *art.* 4. *quæstiunc.* 2. *et in supplement. quæst.* 29. *art.* 8. S. Bonaventura *eâd. dist. art.* 1. *quæst.* 4. Suarez *cit. disput.* 40. *sect.* 3. Valentia *cit. disp.* 8. *quæst.* 1. *punct.* 2. Henriquez *de Sacram. lib.* 3 *cap.* 8. aliique plurimi præsertim ex antiquioribus; id manifestè confici existimantes ex allegatis S. Jacobi verbis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum..... et oratio fidei salvabit infirmum*, *etc.* quibus certè tota Sacramenti efficacia Sacerdotis orationi tribuitur. Nihilominùs Albertus Magnus *eâd. dist.* 23. *art.* 4. atque ibidem Richardus, Durandus, Paludanus, quibus ex recentioribus adhærent Tannerus *cit. disp.* 7. *dub.* 1. *num.* 22. Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 10. Menardus *in notis ad lib. Sacramentorum S. Gregorii*, Juenin *cit. dissertat.* 7.

quæst. 4. Tournely *de Sacram. extrem. Unction. quæst.* 2. *art.* 2. Martene *de antiq. Eccles. ritib. lib.* I. *cap.* 7. *art.* 3. §. 9. nihil Sacramenti substantiæ detrahi arbitrantur per formam modo absoluto, non deprecativo, prolatam, dummodo per eam significetur, Unctionem fieri in nomine Domini. Ad hanc autem sententiam comprobandam innumeras exhibent formas absolutas, et non deprecativas, in variis Ecclesiis Latinis olim usurpatas, quin majores nostri eas tamquam insufficientes respuerint. Non ignoramus quid ad hoc, efficax certè argumentum, reposuerit Cardinalis Sanctorius *in suo Rituali pag.* 324. ubi ad illud refellendum, hæc scripsit: *Sciat autem*, (*Sacerdos*) *formam hujus Sacramenti esse verba illa deprecatoria, quæ in Unctionibus proferuntur, veluti, secundùm usum Romanæ Ecclesiæ: Per istam sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Tum etiam noverit, formam non servari, et nihil agi, per verba indicativa tantùm, putà, Ungo oculos tuos, vel manus tuas, et similia, sine verbis deprecativis, cujusmodi hactenùs ego non reperi. Et quamvis eâ occasione aliqui Theologi referant, quòd multæ Ecclesiæ habent pro forma verba indicativa, ùt, Ungo oculos tuos etc., et ideo quæsierint, an valeat, et de ea re plura extra rem dixerint; cùm nusquam reperiatur talis forma per verba indicativa tantùm, seu per orationem indicativam tantùm, sine verbis deprecativis, hoc Sacramentum conferri: sed et libri, et ritus Ecclesiarum, qui pro ea parte citantur, quòd habent verba indicativa, paulò pòst habent etiam verba deprecativa, etc. Quare quæstio inanis, et frustranea est. Quoniam autem hujusmodi forma variis verbis traditur in diversis Ecclesiis, etiam prœmittendo verba indicativa, et subjungendo deprecativa, unaquæque Ecclesia suam potest retinere formam*, mo-

dò semper adhibeantur verba deprecativa, etc. Ceterùm apud sanctam Romanam Ecclesiam, unam tantùm in hoc Sacramento deprecandi formulam traditam, et passim in Italia, et toto orbe receptam esse, compertissimum, et exploratissimum est. Verùm, etsi Sanctorio concedamus, aliquam deprecationem posse deprehendi cùm in antiquissima illa forma Ambrosiana, quam refert S. Bonaventura *cit. loc. quæst. 4.: Ungo te oleo sanctificato, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti, ut more militis uncti præparatus ad certamen, aëreas possis superare potestates:* tum in alia desumpta ex libro Sacramentali Venetorum, à Leone X. ùt fertur, approbato: *Ungo te oleo sancto, ut hâc Unctione protectus, fortiter stare valeas adversus aëreas catervas, in nomine Patris etc.;* tum demùm in ea, quæ ex vetustissimo libro Sacramentorum Ecclesiæ Catalaunensis profertur à Martene *cit. loc: In nomine Patris, etc. sit tibi hæc porrectio olei sanctificati, ad purificationem mentis et corporis:* etenim verba illa *ut*, et *sit*, optativa cùm sint, non incongruè referre possunt proferentis votum, orationem, et preces; at nescimus, quo pacto possit deprecatio inveniri in aliis formis, ex pluribus antiquis Ritualibus à Menardo, et Martene productis, in quibus solùm adhibetur verbum *ungo*, absque alio additamento, è quo deprecatio colligi, aut fingi queat: nec facilè erit ad deprecativum sensum hanc detorquere quæ extat in antiquo Pontificali Narbonensi: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti regnantis in secula seculorum, accipe sanitatem corporis, et remissionem peccatorum tuorum.* Sed, utcumque hæc res se habeat, cùm nihil de ea ab Ecclesia definitum habeamus, non decet in Synodo, seu Synodali Instructione, ejusmodi quæstionem commemorare; sed dumtaxat injungendum est Parochis, ut formam adhibeant, in Rituali præscriptam, quæ certè, sine

gravi flagitio, non potest privatâ auctoritate immutari.

CAPUT TERTIUM.

De Corporis partibus inungendis: de quo multa in nonnullis Synodis, et Ritualibus habentur.

Sed, quoniam in Decreto Eugenii pro instructione Armenorum, in hujusce Sacramenti administratione septem Unctiones fieri jubentur, videlicet: *In oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel loquutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem*: earumque singulis respondere debeat forma tunc à Ministro pronuntianda, hoc est: *Per istam sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti*, cùm inunguntur oculi; *quidquid per auditum deliquisti*, cùm inunguntur aures; et sic deinceps, quemadmodum fusè exponitur in Rituali Romano: hinc alia gravis suboritur controversia, utrum omnes prædictæ Unctiones, et formæ prolationes sint de Sacramenti substantia: de qua controversia multa habentur in citata Dissertatione *de suprema Unctione* Benedicti de Gaëtanis *cap.* 8.

II. Ultrò Doctores omnes fatentur cum Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 6. duas postremas Unctiones, pedum scilicet, et renum, necessarias non esse ad validam Sacramenti confectionem; tum quia non sunt in usu apud omnes Ecclesias; tum quia illa renum, honestatis, et pudoris causâ, semper omittitur in fœminis, et interdum etiam in viris, qui propter labefactatas corporis vires, *morbique languores*, dimoveri nequeunt

sine gravi incommodo : quod adnotatur à Ritual Romano , atque à Cardinali Sanctorio *in su Rituali pag.* 325. Haud difficulter quoque iidem admittunt, ceteras quinque sensuum Unctiones, necessarias esse necessitate præcepti ; sed dissentiunt , et disputant , num etiam necessariæ sint necessitate Sacramenti. Antiquiores Scholastici existimarunt , omnes pertinere ad substantiam , et integritatem Sacramenti , quòd ex singulis , tamquam ex suî partibus essentialibus , constitui , atque integrari , sunt opinati. Ita *in* 4. *dist.* 23. docuerunt S. Bonaventura , Richardus , Paludanus , Sotus , quibus subscripsêre Bellarminus *de extrem. Unct. lib. unic. cap.* 10. Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 2. §. *Secundò asserimus* , Gonetus *tom.* 5. *pag.* 466. aliique plurimi , præcipuè ex Theologis moralibus. Citatur etiam pro hac sententia S. Thomas : sed Auctor *supplem.* 3. *part. quæst.* 32. *art.* 6. exponens Angelici Præceptoris mentem, dubitanter loquitur , inquiens : *Illa Unctio ab omnibus observatur , quæ fit ad quinque sensus , quasi de necessitate Sacramenti :* et dubitanter quoque loquitur Suarez *cit. disput.* 40. *sect.* 3. *num.* 16. quamvis *sequenti disp.* 41. *sect.* 2. *in fin.* videatur in sententiam propendere , tunc temporis ferè communiter à Scholasticis receptam.

III. Alii exadversò validum censent extremæ Unctionis Sacramentum , si vel una tantùm inungatur corporis pars , unicâ prolatâ , mox referendâ , formâ universali , omnes sensus complectente. Ita Sylvius *in supplem. qu.* 32. *art.* 6. *quæst.* 2. Nicolaus Serarius *tract. de extrem. Unct. cap.* 7. Becanus *in Summ. Theolog. de Sacram. in specie cap.* 27. *quæst.* 7. Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 15. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. tom.* 5. *lib.* 2. *cap.* 5. *reg.* 6. Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 3. *cap.* 2. Tournely *cit. quæst.* 2. *art.* 1. *in fin.* Vanroy *in sua* Theolog. *mo-*

ral. part. 4. *tom.* 2. *de Sacram. tract. de extrem. Unct. quæst.* 3. Piette *Quæst. Theolog. part.* 6. *quæst.* 3. *vers. Dico septimò*, aliique recentiores passim. Huic opinioni validissimum fundamentum præbet diversa in Unctionum numero disciplina, quam in diversis Ecclesiis suâ ætate viguisse, affirmat Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 23. *art.* 16. inquiens : *Diversarum Ecclesiarum, et Ordinum, diversus est usus, quia in quibusdam Ecclesiis unguntur loca plura, et in quibusdam pauciora.* Atque exordiendo ab Ecclesia Orientali, licèt Græci, teste Arcudio *Concord. lib.* 5. *cap.* 7. nunc inungant frontem, mentum, ambas genas, pectus, manus, et pedes; attamen, ineunte sæculo IX., tres tantùm Unctiones ab iisdem fieri consuevisse, asserit Theodulphus, Aurelianensis Episcopus, *Capitular.* 2. apud Baluzium *tom.* 7. *Miscellan.* In Ecclesia verò Occidentali, invenimus quidem in S. Gregorii Sacramentario, edito à Menardo, præscriptas Unctiones quinque sensuum: at in codice Abbatis Rotaldi, illis additas legimus unctionem colli, pectoris, et scapularum: in veteri Pontificali Prudentii, Episcopi Tricassini, imperatam insuper reperimus *Unctionem umbilici, seu loci, ubi plus dolor imminet:* antiquus codex Turonensis, Unctionem fieri mandat *in genibus quoque, et in cruribus, suris, pedibus, ac plantis, et pene in omnibus membris, seu in loco, ubi dolor plus imminet :* quæ omnia videri possunt apud Morinum *in append. ad tractat. de Pœnit. et* Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 4. Tanta autem in Unctionum numero difformitas non fuisset singularum Ecclesiarum arbitrio permissa, si certum earumdem numerum Sacramenti validitas exposceret.

IV. Majus adhuc argumentum huic eidem opinioni suppeditant recentiora peculiarium Ecclesiarum Ritualia, *unicam Unctionem* fieri permittentia, si om-

nes perfici nequeant : siquidem Pastorale Mechliniense, cujus non levis est auctoritas, tum quia ab Academia Lovaniensi anno 1588. approbatum, tum quia ab Octavio Frangipanio, Episcopo Tricariensi, per Germaniam, ac Belgium Nuntio Apostolico, ad diœcesis quoque Coloniensis usum protractum, hæc de extrema Unctione statuit : *In morbis contagiosis, et peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensûs organum magis ad Unctionem expositum, aut detectum, dicendo: Per istam sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum et gressum.* In antiquo codice Remigio-Remensi, à Sambovio laudato, legitur ritus *abbreciatus* conferendi hujus Sacramenti, ubi unius pariter Unctionis fit mentio. In Rituali Parisiensi, prolato à Tournely *cit. art.* 1. dicitur : *Si non possit super infirmum fieri, nisi unica Unctio, ungatur oculus, vel aliud sensuum organum, et, ceteris precibus prætermissis, dicatur : Per istam sacri olei Unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per sensus.* Eamdemque praxim approbant Cameracensis, Atrebatensis, aliarumque Ecclesiarum Manualia, apud citatum Natalem Alexandrum.

V. Sed, quoniam neque de hac quæstione, quæ sanè gravissima est, ulla hactenùs ab Apostolica Sede prodiit sententia, non debet Episcopus in sua Synodo aliquid de illa decernere ; sed dumtaxat Parochos monebit, ut, cùm prudenter timent, ægrotum decessurum, priusquam omnes absolvantur quinque sensuum Unctiones, unicum sensum inungant, formam universalem pronunciando, quam ab allegatis Ritualibus audivimus : quin imò in prædicto eventu consultiùs esse, ut caput, è quo omnium sensuum nervi descendunt, sub ea-

em forma universali inungatur, non immeritò ad-
ertit Coninck *de Sacram. disput.* 19. *dub.* 3. *num.*
. Ne verò Parochi hâc libertate abutantur, expe-
lit, ut Episcopus simul seriò eosdem admoneat,
gravis culpæ reatu non excusari, qui extra casum
eræ necessitatis, vel unam ex quinque sensuum
Unctionibus prætermittit.

CAPUT QUARTUM.

De Sacramenti extremæ Unctionis Ministro, tum quoad Ecclesiam Latinam, tum quoad Ecclesiam Græcam: quidve Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, statuere valeant de eorum ritu hac in re.

Sacramenti extremæ Unctionis Ministros, solos esse Sacerdotes, contra Novatores, definivit Tridentinum *cit. sess.* 14. *can.* 4. *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos beatus Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium extremæ Unctionis Ministrum, non esse solum Sacerdotem, anathema sit.* Neque ullam difficultatem facit, quod de hujus Sacramenti administrandi ritu legitur apud Guidonem *in Disciplina Farfensi*, nempe: *Tunc sint quatuor Conversi, quorum unus accipiat Aquam sanctam, alius Crucem, tertius thuribulum, quartus Oleum sacrum:* hic quippe *Conversus* oleum deferebat, quo infirmus, non à se, sed à Sacerdote inungeretur; sicuti ibidem postea adnotatur, et scitè animadvertit Monachus Benedictinus Congregationis S. Blasii in Sylva nigra, *cap.* 127. præfationis ad Opus inscriptum *Vetus Disciplina Monastica*, quod anno 1726. evulgavit. Aliquid tamen negotii facessit Innocentius I. in sæpiùs laudata

epistola ad Decentium, in qua videtur omnibus Christianis facultatem asserere, se ipsos, aliosque infirmos inungendi; loquens quippe de sacro oleo, ait: *Quod ab Episcopo confectum, non solùm Sacerdotibus, sed et omnibus uti Christianis licet, in sua, aut in suorum necessitate, ungendum*, seu, ùt meliùs alii legunt, *ungendo*, aut *ad ungendum.* Verùm ab Innocentii mente perquam longè aberrare, qui eum hoc loco omnes Christianos Sacramenti extremæ Unctionis ministros facere arbitrantur, optimè advertit Petrus Coustant *in notis ad eamdem epist. tom.* 1. *col.* 863. Siquidem ibidem ad aliam statim progrediens quæstionem, de qua fuerat à Decentio interrogatus, an scilicet ita Presbyterorum proprium sit, Sacramentum extremæ Unctionis administrare, ut illud conferre Episcopis non liceat; hanc opinionem, quæ plurimorum mentes invaserat, confutat Pontifex, respondens: *Ceterùm illud superfluum esse videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non est dubium. Nam idcirco Presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt.* Cuinam autem in mentem veniat, potuisse Innocentium omnibus Christianis potestatem tribuere, quam plerique, per eam ætatem, ex verbis Apostoli Jacobi inferebant, adeo propriam esse Presbyterorum, ut eam etiam Episcopis abjudicarent?

II. Quocirca allegatum Innocentii textum, quem totidem verbis repetitum legimus à Beda *in cit. epist. Jacobi cap.* 5. *Oper. tom.* 5. atque ab Anonymo Scriptore, qui Canonicorum regulam, è Crodogango, atque ex Capitularibus Aquisgranensibus anni 816. consarcinavit, *tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 1207. plerique intelligendum censent de unctione, non sacramentali, sed quæ unicè fieret ad medendos corporis languores, ideoque, non de Unctione Ja-

cobi, sed de alia, cum illa magis comparanda, de qua *Marci* 6. Etenim, cùm viderent Fideles, extremæ Unctionis beneficio plures infirmos in pristinam restitui sanitatem, cœperunt eodem sacro oleo uti ad suî, aliorumquē curandas infirmitates : cujus rei fidem faciunt Rufinus *lib.* 11. *hist. Eccles. cap.* 4. Palladius *hist. Lausiacæ cap.* 20. Severus Sulpitius *in Vita S. Martini cap.* 21. Gregorius Turonensis *in Vitis Patrum cap.* 4. et clariùs constat ex Vita S. Gothardi Episcopi apud Surium die 4. Maji, qui Presbytero jussit, ut cujusdam mulieris, oculorum morbo laborantis, *sacro oleo, quod infirmorum dicitur, ejus ungeret oculos; quæ quidem unctio, et sancti viri preces, ab illo dolore, usque ad vitæ finem, eam immunem conservarunt.* Hunc autem morem, suâ ætate maximè vigentem, voluisse Innocentium *cit.loc.* approbare, interpretantur Alphonsus de Castro *lib. de hæres. verb. extrema Unctio*, Sotus *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 1. Gregorius de Valentia *citato tom.* 4. *disput.* 8. *quæst.* 2. *punct.* 1. quorum explicationem probabilem putant Estius *in* 4. *dist.* 23. §. 12. et Tournely *cit. quæst.* 2. *art.* 4.

III. At meliùs fortasse Jansenius Gandavensis *in cap.* 6. *Marci*, Maldonatus *ibidem*, Bellarminus *cit. lib.* 1. *cap.* 9. Baronius *ad an.* 63. *num.* 14. Suarez *cit. tom.* 4. *disput.* 43. *sect.* 1. *num.* 6. *in fin.* Estius *cit.* §. 12. *versic. Potest et aliter*, quos sequitur laudatus Coustant, Innocentium loquutum arbitrantur de Unctione, non *activa*, sed *passiva*, hoc est, non de collatione, sed de receptione Sacramenti : cùm enim aliquibus persuasum fortè fuerit, oleo sancto solos inungi posse Sacerdotes, à quibus conficitur eo pacto, quo in veteri, atque etiam in nova lege, quædam aliæ Sacræ unctiones sunt Regum, et Sacerdotum propriæ; ad hunc refellendum errorem, docet ibidem Innocentius, oleum sanctum confici quidem ab Episcopo, aliis adjuvantibus inferioris

Ordinis Sacerdotibus, non tamen ut subinde ipsi soli, verùm etiam ut omnes Christiani, positi in vitæ discrimine, ungantur.

IV. Posito jam, hujus Sacramenti administrationem solis esse commissam Sacerdotibus, dubitare quis posset, num ad illud validè conficiendum unus sufficiat, vel plures requirantur Presbyteri. Rationem dubitandi præbent sæpiùs allegata verba Apostoli Jacobi ajentis : *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.* At nihilominùs firmiter tenendum est, per unum tantùm Sacerdotem validè Sacramentum confici : quod et definivit Alexander III. *in Cap. Quæsivit, de verbor. significat. Nos itaque tibi taliter duximus respondendum, quòd Sacerdos, uno præsente Clerico, et etiam solus, potest infirmum ungere :* hodieque vigens in Ecclesia Latina usus confirmat. Neque refragantur verba S. Jacobi, qui, cùm dixit *Presbyteros Ecclesiæ*, significavit aliquem ex Presbyteris Ecclesiæ : novum quippe non est, in sacris litteris numerum pluralem poni pro singulari, quemadmodum advertit Augustinus *lib.* 3. *de consens. Evangelist. cap.* 16. *Oper. tom.* 3. *part.* 2. cujus auctoritate fretus S. Thomas *lib.* 4. *contra Gentes cap.* 73. scripsit : *Jacobus dicit : Inducat Presbyteros Ecclesiæ et oratio fidei sanabit infirmum. Si tamen unus solus Presbyter adsit, intelligitur hoc Sacramentum perficere in virtute totius Ecclesiæ, cujus Minister existit, et cujus personam gerit.*

V. Sed, quamquam unus certè sufficiat, plures nihilominùs Sacerdotes fuisse olim in Ecclesia Latina adhibitos, ex pluribus antiquis Ritualibus colligit Menardus *notâ* 909. *ad Sacramentarium S. Gregorii;* quibus alia ejusdem generis præcipuè Cadurcense, Rutenense, et Tutelense, addidit Martene *de antiq. Eccles. ritib. lib.* 1. *cap.* 7. art. 3. §. 3. eumdemque

morem nobis exhibent Constitutiones Angliæ, collectæ à Guillelmo Lyndewode, in quibus *ad tit. de extrema Unctione pag.* 26. legimus : *Cum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, et ipsos inungant Sacerdotes cum magna devotione, et orationum celebritate, quæ ad hoc sunt ordinatæ:* ubi adnotavit Glossator *verb. orationum*, à singulis Sacerdotibus pronunciatam fuisse formam deprecativam, cuilibet Unctioni accommodatam. Cùmque eamdem Constitutionem, totidem prorsùs verbis, repetitam inveniamus inter Constitutiones Odonis Episcopi Parisiensis, *tom.* 6. Collectionis Harduini *part.* 2. *col.* 1941. inde conjicimus, eam disciplinam in Galliis adhuc perdurasse seculo XII. quo illæ sunt editæ : quin imò sequenti etiam seculo XIII. et ultra, retentam alicubi eamdem disciplinam, non obscurè significant posteriora Synodalia statuta tum Ecclesiæ Æduensis *cap.* 19. tum Ecclesiarum Cadurcensis, Rutenensis, et Tutelensis *cap.* 17. *tom.* 4. *Anecdotor.* Martene, et Durand *col.* 470. *et* 714. Rectè tamen observat laudatus Martene *cit. art.* 3. §. 5. hanc ipsam Ecclesiæ Latinæ consuetudinem non fuisse firmam, constantem, atque universalem, cùm ex aliis æquè antiquis monumentis, ab eodem productis, constet, sæpiùs infirmos ab unico Sacerdote inunctos. Nam, Artemium febre correptum ab unico *sancto Nepotiano visitatum*, *atque oleo sancto perunctum*, narrat S. Gregorius Turonensis *lib.* 1. *hist. cap.* 41. et S. Eugendum *ab uno de fratribus* pariter inunctum, legimus in ejus Vita apud Bollandum 1. *Januarii.* Hic verò ritus sacræ Unctionis, ab unico recipiendæ Sacerdote, à paucis tunc, nec fortasse extra casum necessitatis usurpatus, adeo postea in Ecclesia Latina invaluit, ut Theologi Scholastici cum Suarez *cit. disput.* 43. *sect.* 2. *in fin.* et Cardinali de Lauræa *in* 4. *sentent. tom.* 3. *disput.* 11. *art.* 9. *num.* 114. illicitum nunc reputent, *seclusâ necessitate*, ejusmodi Sacramentum

à pluribus simul administrari : quoniam nemini integrum est, in Sacramentis administrandis, à norma recedere in Rituali præscripta. Si autem plures simul Sacerdotes re ipsâ Sacramentum hoc conficiant, nemo ambigit, illud esse ratum, modò singuli diversos inungant infirmi sensus, et quilibet congruentem inuncto sensui formam pronunciet; quemadmodum iidem Auctores scitè animadvertunt. Sed de hoc fusiùs alibi disseremus. Præterea, etiam spectatâ hodiernâ Ecclesiæ disciplinâ, nedum licitum, sed valde laudabile est, ut uni Sacramentum administranti alii plures assistant Sacerdotes, ob rationem, quam adducit S. Thomas *cit. cap.* 73. *lib.* 4. *contra Gentes*, ubi ait : *Quia hoc Sacramentum perfectæ curationis effectum habet, et in eo requiritur copia gratiæ, competit huic Sacramento, quòd multi Sacerdotes intersint, et quòd oratio totius Ecclesiæ ad effectum hujus Sacramenti coadjuvet.* Et, si plures Sacerdotes interesse nequeant, alios arcessendos probos viros, qui commodè haberi valeant, ob eamdem rationem, adnotavit Cardinalis Sanctorius *in sæpè citato Rituali Sacramentorum pag.* 324. inquiens : *Sacerdos, ubi commodè fieri potest, ut in Ecclesiis Collegiatis, plures secum adhibeat Presbyteros, cùm ungit infirmum; in aliis verò Ecclesiis, saltem uno Clerico præsente, aut aliis pluribus scholaribus, vel confratribus Ecclesiæ.*

VI. Si porrò causam investigemus : cur Ecclesia Latina, quamvis etiamnum plures adesse cupiat, per unicum tamen Sacerdotem velit Sacramentum administrari, quantum ex conjecturis assequi licet, non aliam, nisi hanc fuisse suspicamur. Cùm plures simul Sacerdotes ad infirmum inungendum advocabantur, quilibet pro sua opera haud exiguam exposcebat mercedem; cui solvendæ cùm pauperum vires non sufficerent, ii sine extrema Unctione decedebant : quamobrem hæretici Waldenses, seu pau-

peres de Lugduno, utì narrat Reinerus Ordinis Prædicatorum in Opere contra eosdem circa annum 1254. exarato, inter ceteras falsas rationes, propter quas Sacramentum extremæ Unctionis reprobabant, hanc etiam adducebant, *quia tantùm divitibus datur*. Curaverant sanè Ecclesiarum Præsules prædictam turpem Sacerdotum avaritiam reprimere, severisque sanctionibus interdixerant, pro sacramentali Unctione, quidquam exigere; quod potissimùm statutum reperimus ab Odone Episcopo Parisiensi *in cit. cap.* 8. *suarum Constitutionum*, atque in Synodis Andegavensi anno 1283. Remensi, et Trecensi, habitis initio seculi XV. verùm, cùm hæc repagula haud sufficientia comperta sint ad compescendam Sacerdotum petulantiam, visum est deliberandum, ut deinceps extrema Unctio, nullâ petitâ mercede, à solo conferretur ægrotantis Parocho.

VII. Enimverò, etsi quilibet Sacerdos possit illam validè conferre, solus tamen Parochus est ordinarius ejusdem Minister, nec ulli fas est, extra necessitatis eventum, sine ejusdem Parochi licentia, sacro Oleo ægrotantes inungere, utì disertè statuitur in Catechismo Romano *part.* 2. *de Sacram. extrem. Unct.* §. 21. Quin imò Religiosi, qui, nullâ petitâ à Parocho veniâ, Sacramentum extremæ Unctionis administrare præsumunt, præter gravis culpæ reatum, in excommunicationem incidunt Sedi Apostolicæ reservatam, utì habetur *in Clementina* 1. *de privilegiis*: quam quidem Clementinam cum tanta severitate, post Archidiaconum, accipit Navarrus *manual. cap.* 27. *num.* 102. ùt asserat, eâdem censurâ irretiri Regulares extremam Unctionem ministrantes ægroto, etiam constituto in mortis articulo, cùmque Parochus abest. Sed jure ac merito Navarri opinionem refellunt Sotus *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 1. Saintebeuve *de Sacram. extr. Unct.*

disput. 6. *art.* 2. Natalis Alexander *eod. tractat. lib.* 2. *cap.* 5. *regul.* 10. Tournely *cit. quæst.* 2. *art.* 4. Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 6. *cap.* 2. aliique passim : etenim, cùm Ecclesia, urgente mortis periculo, cuilibet Sacerdoti potestatem fecerit absolvendi à quibuslibet censuris, et peccatis, verosimile certè non est, quòd cuipiam Sacerdoti interdixerit, ne in eodem statu, ac vitæ discrimine constituto, cùm Parochus abest, administret extremam Unctionem, quæ est perfectio, et complementum Pœnitentiæ, neque ad suî validitatem requirit in Ministro potestatem jurisdictionis, sicuti Sacramentum Pœnitentiæ. Quare S. Carolus Borromæus, etsi Parochorum jura studiosè semper tutatus fuerit, nihilominùs in Concilio Mediolanensi V. *part.* 1. *Actor. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 223. deficiente Parocho, cuilibet Sacerdoti integrum esse voluit, sacro Oleo inungere infirmum in mortis periculo constitutum, inquiens : *Ne alius Sacerdos, nisi Parochus, hoc Sacramentum ministret : si porrò is impeditus, aut aliàs in mora est, mortisque periculum instat ; tunc Sacerdos alius ministret, licet.*

VIII. Quæ autem diximus de extrema Unctione, per unicum Sacerdotem administranda, locum tantùm habent in Ecclesia Latina, non verò in Græca, in qua antiqua retinetur consuetudo septem adhibendi Sacerdotes in hujusce Sacramenti collatione, utì legitur in eorumdem Euchologio, testanturque Simeon Thessalonicensis apud Saintebeuve *cit. tract. de Sacram. extrem. Unct.* et Arcudius *Concord. lib.* 5. *cap.* 3. qui insuper ejus numeri rationes, et causas adducunt. Quòd si septem Sacerdotes præsto non sint, tres saltem ad Sacramentum conficiendum ab ipsis adhiberi, iidem Arcudius, et Thessalonicensis enarrant : neque Ecclesia Latina hanc Græcorum disciplinam, quam et ipsa pluribus seculis religiosè servavit, unquam improbavit, modò Græci

nobiscum credant, et fateantur, validè posse idem Sacramentum ab unico Sacerdote administrari; quemadmodum adnotarunt Goarius *in comment. ad Græcorum Euchologium*, Leo Allatius *de consens. Eccles. Occident. et Orient. lib.* 3. *cap.* 16. Arcudius *cit. cap.* 3. et Auctor *Theolog. moral. ad usum Semin. Petrocorens. tom.* 4. *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 2. Quamobrem, si Episcopus Latinus, diœcesi præpositus, quam Catholici Græci ritûs inhabitant, velit aliquid de hac re in sua Synodo delibare, vestigia sectetur superiùs citatæ Synodi Provincialis Ruthenorum, habitæ Zamosciæ anno 1720. atque à Benedicto XIII. anno 1724. confirmatæ, in qua hæc habentur: *Quamquam in Græca Ecclesia receptum fuerit, prout aliquando etiam in Latina, ut septem Sacerdotes, hisque deficientibus, tres saltem advocarentur ad ministrandum hoc Sacramentum, iique omnes et materiam subministrarent, et formam proferrent, sciant autem Pastores, plures ea de causa adhiberi solitos Sacerdotes, tum ob reverentiam ejusdem, ac gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium Sacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent: qua de causa sancta Synodus statuendum censet, ut, si septem, aut tres Sacerdotes haberi commodè non possint, unus, qui totius Ecclesiæ personam gerit, et cujus virtute hoc Sacramentum perficit, illud conferat, ac infirmo ministret.* Poterit etiam Synodo inserere §. 5. *cit. nostræ Constitutionis* 57. ubi hæc ad rem ediximus: *Nec refert, utrum eadem extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi hujusmodi viget consuetudo, dummodo credant, et asserant, illud Sacramentum, servatâ debitâ materiâ, et formâ, ab uno Presbytero validè, et licitè confici. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronunciare respectivè debet, ac præterea qui ungit, idem dicat formam respondentem, nec alius ungat, et alius formam pronunciet.*

CAPUT QUINTUM.

De subjecto hujus Sacramenti, et præsertim de more Græcorum sanos oleo inungendi: et quid de eo Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, in Synodo disserere possint.

A Sacramenti Ministro ad Subjectum progredientibus, statuendum primo loco occurrit, quibusnam personis illud conferri valeat. Ecclesiæ Latinæ perpetua, et constans traditio fuit, extremam Unctionem solis infirmis esse exhibendam, et quidem tali morbo laborantibus, unde, peritorum judicio, mors sequutura prudenter timeatur: eamque traditionem, ex sæpiùs allegatis Apostoli Jacobi verbis deductam, omniumque Theologorum consensione firmatam, cum D. Thoma *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. explicarunt, et inculcarunt Eugenius IV. in Decreto, *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 440. inquiens: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*: Concilium Tridentinum *cit. sess.* 14. *cap.* 3. *Declaratur etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde et Sacramentum exeuntium nuncupatur:* ac demùm Catechismus ejusdem Concilii §. 18. *de extrema Unctione.* Hinc verò fit, ut extrema Unctio illis denegetur, qui, cùm sano sint corpore, probabile, aut etiam certum adeunt vitæ periculum, putà quia mare transgressuri, prælium commissuri, aut ultimo supplicio plectendi sunt; sicuti statuunt Concilium Mediolanense IV. anni 1576. sub S. Carolo *part.* 2. *tit.* 6. et Cameracense anni 1586. *tit.* 12. *cap.* 3. et docuerat *S. Thomas cit. lib.* 4. *contra* Gentes cap. 73. in-

quiens : *Hoc Sacramentum non debet dari propinquis ad mortem absque infirmitate, putà damnatis ad mortem* : quibus tamen postremis etiam alio nomine denegari, perpendunt Maldonatus *tract. de Jejunio cap.* 9. *tom.* 2. *pag.* 337. et Martene *de antiq. Eccl. ritib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 1. *num.* 1., quia nimirùm damnati ad ultimum supplicium recensentur quodammodo inter publicos peccatores, quos, ante reconciliationem, sicuti à ceteris Sacramentis, ita et ab hoc arceri, respondisse, visus est citatis Doctoribus Innocentius I. *in cit. epist. ad Decentium : Pœnitentibus istud infundi non potest... Nam quibus cetera Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?* Sed consulendus est Petrus Coustant *in notis ad hanc epistolam col* 864. *litter. h.* Hinc etiam extremâ Unctione muniri nequeunt fœminæ partui propinquæ, nisi alia insuper iisdem accesserit extraordinaria, et lethalis corporis ægritudo ; quod benè ponderant Doctores, apud Clericatum *de extrem. Unct. decis.* 79. *num.* 22.

II. Neque huic Ecclesiæ Latinæ doctrinæ, et praxi adversantur exempla ex probatis Historicis prolata à Martene *cit. loc.*, videlicet Odiliæ, filiæ Comitis Herimanni, et Mathildis, quæ à Ricardo Abbate monasterii S. Vitoni, de futura, sequenti die, ejus morte præmonita, licèt corpore sana *nullam gravedinem pateretur*, attamen *liquore sancti olei inuncta... inter verba orationis læta spiritum efflavit*, sicuti narrat Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi ; et cujusdam Monachi, apud Mabillonium *secul. VI. Benedict. part.* 2. qui, post Nocturnos festi S. Martini, divinitùs admonitus de proxima sua ex hoc seculo migratione, revelationem Abbati manifestavit, cujus veniâ sacro oleo unctus, *et Dominicis munitus mysteriis, sanus et incolumis cum ceteris in conventu versatus*, sequenti die obiit ; necnon cujusdam Cinguriani *Fratris laïci*, qui similiter corpore sanus,

oleo sancto, utì rogaverat, *unctus*, mox decessit, quod habetur in Vita S. Gildasii *secul. I. Benedict. pag.* 151., neque demùm adversatur exemplum, quod allatis à Martene adjicimus, videlicet S. Hedwigis, quæ, referente ejus Vitæ Scriptore *cap.* 8. priusquam ægrotare cœpisset, voluit extremæ Unctionis Sacramento muniri. Hæc, inquam, et si qua sunt alia hujus generis exempla, communi Latinæ Ecclesiæ doctrinæ, et praxi non adversantur: nam, præterquamquod extraordinaria sunt, et derivata è speciali afflatu Spiritûs Sancti, qui interdum homines solvit ab ordinariæ providentiæ legibus; quod opportunè adnotavit laudatus Auctor Vitæ S. Hedwigis, scribens: *Hoc tamen, quod hic diximus, admirandum potiùs est, quàm imitandum, cui Spiritus Domini per revelationem tribuit efficaciam, et in quo, ùt piè creditur, sancta devotio dispensavit*: atque ad rem prosequitur Thiers *de superstitione circa Sacramentum extremæ Unctionis lib.* 8. *cap.* 6. *pag.* 377 *et seq.* possumus prudenter existimare, in prædictis rerum circumstantiis, eos, qui sunt divinitùs admoniti de sibi instante vitæ interitu, jam tum cœpisse lethali morbo interiùs laborare, quo citò perducerentur ad mortem, quamquam exteriùs viderentur sani, et incolumes: quamobrem fuit illis administranda extrema Unctio ob eamdem rationem, propter quam à citato Concilio Mediolanensi IV. *part.* 2. et Aquensi anni 1585. *tit. quæ pertinent ad Sacramentum extremæ Unctionis*, *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1535. atque à Theologis cum Suarez *cit. disp.* 42. *sect.* 2. *num.* 11. *in fin.* conceditur senibus, qui, præ decrepita ætate, licèt nullâ aliâ speciali afficiantur ægritudine, in dies morituri creduntur; ipsa enim gravis, et annosa senectus, infirmitas est, quæ interiora vitæ organa labefactat, et mox ducit ad interitum.

III. Verùm ab exposita Latinæ Ecclesiæ traditione

deviarunt Græci : hi siquidem etiam sanos, et benè valentes, solent sacro oleo inungere in remissionem peccatorum ; quod liquet ex eorumdem Euchologio, asseruntque Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *in sua censura adversùs Augustanam Lutheranorum confessionem lib.* 1. *cap.* 7. Leo Allatius *de consens. Eccles. Occid. et Orient. lib.* 9. *cap.* 16. et Arcudius *Concord. lib.* 5. *cap.* 4. *et cap. ultim.* Quin imò ipsemet Episcopus, postquam feriâ V. majoris hebdomadæ infirmorum oleum solemni ritu consecravit, non jubet illud asservari, ad ægrotos suo tempore deferendum, sed totum statim insumit omnes inungendo adstantes, quod accepimus à Goario *in suis ad Euchologium notis.* Ac denique Joannes Nathanaël, Presbyter, ac magnus OEconomus Cretensis, apud citatum Arcudium *lib.* 5. *cap.* 4. respondens ad quæsita sibi facta à Viviano, Episcopo Anagnino, circa mores Græcorum, inter cetera narrat, Græcos Sacerdotes, loco satisfactionis, in sacramentali Confessione pœnitentibus imponendæ, solere interdum, haud exiguâ tamen acceptâ mercede, eosdem sancto oleo inungere, ut tali pacto à peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis absolvantur : quem abusum ipse Nathanaël, et cum eo Arcudius *cit. cap.* 4. acriter reprehendunt, et damnant.

IV. Hæc certissima et exploratissima sunt, sed non æquè certum, an ejusmodi Unctio, sanis adhibita, habeatur à Græcis pro vero Sacramento. Goarius *in cit. comment.* pag. 432. illam fieri contendit, tamquam meram cæremoniam sacram, seu sacramentalem quamdam benedictionem, per quam Sacerdotes unicè intendunt inunctos sublevare ab aliqua levi corporis infirmitate, aut etiam à graviori morbo præservare : quod etiam in Ecclesia Latina olim factitatum, in præcedentis capitis initio *prænotavimus. Arcudius* contrà affirmat, sanos ac

vegetos corpore à Græcis Sacerdotibus, perind infirmos, sancto oleo perungi, animo verum c ciendi Sacramentum : in cujus rei confirmatio plures affert Græcorum Auctores docentes, etiamsa esse capaces Sacramenti extremæ. Unctionis. Quod magis mirandum est, hæc doctrina, quam Arcudius exagitat, nec defendere ausus Goarius, negavit, unquam Græcorum menti insedisse, suos invenit, inter nostros Latinos, defensores, nempe Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 7. *cap.* 3. et Saintebeuve *de Sacram. extrem. Unct. disp.* 7. *art.* 1. qui triplici argumento illam defensare conantur. Etenim, ajunt, de prædicta consuetudine, quam antiquissimam esse, nemo ambigit, nulla lis fuit Græcis intentata in Concilio Florentino, in quo ceteroquin jussi sunt de omnibus rationem reddere, in quibus à Latinis differrent. Secundò, etsi ex Apostolo Jacobo habeamus, extremæ Unctionis Sacramento esse infirmis succurrendum, non tamen inde legitimè infertur, solos infirmos esse illius capaces ; quocirca Eugenius IV. in citato Decreto, non dixit : *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, dari non potest :* sed *dari non debet :* quod sanè verbum merum præceptum denotat, cui contrariâ consuetudine potest derogari, non absolutam importat necessitatem : similiter Concilium Tridentinum decrevit, extremam Unctionem *esse infirmis exhibendam*, de quo nullus dubitat, sed non dixit *solis infirmis*, de quo est quæstio. Tertiò demùm, pergunt iidem Doctores, cùm à Græcis Sacerdotibus sancto oleo inunguntur homines perfectâ fruentes valetudine, nihil prorsùs desideratur ad veram Sacramenti confectionem : siquidem à legitimo Ministro idonea, et apta adhibetur materia, debita simul pronunciatur Sacramenti forma, nec illi deest necessaria intentio, cùm eam Unctionem facere intendat ad detergendas animæ sordes; quemadmodum testatur Hieremias Patriarcha Con-

stantinopolitanus *in cit. censura lib.* 1. *cap.* 7. scribens : *Illis verò, qui post Baptisma peccaverunt, Pœnitentia, et consecrati olei Unctio conducunt. Hæc aut remissionem peccatorum largiuntur, aut sordes animæ inhærentes expurgant.*

V. At ejusmodi argumenta frivola sunt, nulloque labore evertuntur. Ad hoc quippe postremum, ut singula inverso ordine expendamus, respondetur, ad validam Sacramenti confectionem satis non esse, à legitimo Ministro debitas adhiberi materiam, et formam, cum intentione illud administrandi, si desit subjectum illius recipiendi capax, quod inter Sacramenti causas meritò annumeratur à Suarez *cit. tom.* 4. *disp.* 42. *in princ.* Id autem in re nostra evenire, perspicuum est, nisi illud ipsum, tamquam certum, assumatur, quod esset probandum, nimirùm hoc Sacramentum etiam pro sanis fuisse institutum; sicuti assumere videntur citati Juenin, et Saintebeuve, qui cetera recensentes ad Sacramentum perficiendum requisita, subjecti capacitatem silentio prætereunt. Quòd autem soli infirmi sint extremæ Unctionis capaces, licèt clarè et expressè non sit à Conciliis definitum, ex eorumdem tamen definitionibus legitimè infertur : quoniam Eugenius IV. definiens, eam, *nisi infirmis, de quorum morte timetur, dari non debere*, sanos profectò exclusit : quamvis enim verbum *non debet*, possit de se merum præceptum inducere, plerumque tamen absolutam denotat necessitatem, utì observant Doctores allegati à Barbosa *tr. de usu freq. dict.* 77. *n.* 1. atque in decretis dogmaticis, in quibus Sacramentorum doctrina ab Ecclesia explicatur, ut plurimùm denotare necessitatem non tantùm præcepti, sed etiam Sacramenti, observat Suarez *cit. disp.* 43. *sect.* 2. *num.* 2. Idem verò, quod Eugenius, sibi voluit Tridentinum, cùm dixit, *esse hanc Unctionem infirmis adhibendam :* integram quippe hujusce Sa-

cramenti *credendam*, *et tenendam* doctrinam quam nobis tradidisset, quod ceteroquin in ejusdem capitis se fecisse protestatur, si etiam infirmis posset illa adhiberi. Accedit consensus omnium Theologorum, qui verba S. Jacobi ita interpretati, ut inde planè confici existimaverint, solum infirmum esse subjectum capax extremæ Unctionis : unanimem quippe Theologorum consensum efficax esse argumentum ad Catholicum dogma stabiliendum, docet Melchior Canus *de Locis Theolog. lib.* 8. *cap.* 2. *et seq.* A silentio denique Concilii Florentini rectiùs deducimus, sapientissimis illis Patribus fuisse persuasum, sanctam Unctionem à Græcis Sacerdotibus non adhiberi hominibus benè valentibus tamquam Sacramentum, sed veluti meram cæremoniam, et sacramentalem quamdam benedictionem : Græci enim, qui de singulis suis ritibus coacti sunt rationem reddere, gravem utique reprehensionem non evasissent, si comperti fuissent hac in re à communi, et constanti Ecclesiæ Latinæ traditione, et praxi aberrare.

VI. Jure itaque Græcorum morem, ita explicatum, utì voluit Arcudius, gravis erroris insimulant, et damnant Theophilus Raynaudus *in heteroclitis sect.* 1. *punct.* 12. *Oper. tom.* 16. *pag.* 164. Gonzalez *in Cap. Quæsivit, de verb. significat. num.* 2. Tournely *de Sacram. extrem. Unct. cit. quæst.* 3. Benedictus de Gaëtanis *in sæpè citata dissertatione cap.* 13. §. *Exadversò*, aliique, quibus, post quæstionem sedulò examinatam, tandem adhæret Herminier *de Sacram. tom.* 3. *cap.* 5. Quocirca Episcopi Latini, in quorum potissimùm commodum hanc materiam prolixiùs tractavimus, diœcesibus præsidentes, quas Fideles incolunt Græci ritûs, diligenter invigilent, ne iidem in eo versentur errore, ut credant, per unctionem, de qua loquimur, Sacramentum conferri; et severè interdicant, ne ea unctio, loco

satisfactionis per Confessarios imponendæ, pœnitentibus injungatur. Id illis vetitum est à nobis *in cit. nostra Constit.* 57. §. 5. ubi decrevimus : *Nulli per Sacerdotes, vel Confessarios, pro satisfactione pœnitentiæ unctio aliqua solummodo injungatur; infirmis verò, juxta verbum Jacobi Apostoli, Unctio exhibeatur extrema.*

CAPUT SEXTUM.

De eodem subjecto extremæ Unctionis, et signanter de ætate, in qua eadem pueris exhiberi potest : ubi etiam de amentibus, et furiosis : ac nonnulla de Synodis, in quibus de prædictis rebus disseritur.

Quod autem diximus, hoc Sacramentum esse pro infirmis institutum, non est ita accipiendum, quasi omnes omninò Fideles, graviter decumbentes, sint illius recipiendi capaces : illud siquidem alio nomine denegatur pueris ante usum rationis, etiamsi in gravi versentur vitæ discrimine, quia nimirùm, cùm nondum potuerint ullâ, vel levi culpâ fœdari, illis non congruit Sacramenti forma : *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*, *etc.* quod benè perpendit D. Thomas *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. inquiens : *Nulli debet dari Sacramentum, cui non competit forma Sacramenti : sed forma hujus Sacramenti non competit pueris, qui non peccaverunt per visum, et auditum, ùt in forma exprimitur : ergo eis non debet dari hoc Sacramentum.* Rectè propterea S. Carolus Borromæus in suis Instructionibus, communem sequutus Theologorum doctrinam, statuit *part.* 4. *Act. Eccles. Mediol. pag.* 543. *Ministratur hoc Sacramentum* (*extremæ Unctionis*) *adultis periculosè ægrotantibus.... at non infantibus, puerisve, qui nullum adhuc rationis usum habent, neque peccata admittunt.* Neque aliam unquam fuisse Ecclesiæ

epist. S. Jacobi cap. 5. *vers.* 14. atque ex
vetustis monumentis, quæ citatus Marten
nisi fortè Cusanus, et Maldonatus sint intel
unctione, absque forma sacramentali, q
fuisse in usu præmonuimus.

II. At quæ ætas erit in pueris expec
censeantur hujus Sacramenti capaces?
est expectanda ætas quatuordecim annor
videntur exigere plures Synodales Const
relatæ ab eodem Martene, ac Provincial
num, editum à Lyndewode *lib.* 1. *de sacra*
quamquam reverà, si ritè expendantur
ætatem non absolutè requirant, sed eo
inungendos statuant, qui ad eam pertig
hunc quippe modum loquuntur Constituti
nis Episcopi Parisiensis *cap.* 8. Synodal
Ecclesiæ Meldensis *cap.* 28. Nannetensis *c*
citatum Provinciale Anglicanum §. *Cum ma*
tòque minùs expectanda est ætas octodec
rum, quam expressè exposcunt cùm ant
dex manuscriptus S. Martini Turonensis,
pariter prolatus, tum Fredericus Nausea
Viennensis *in suo Catechismo lib.* 3. *cap.*

nensi *tit. de extr. Unct.* §. 2. *pag.* 174. ubi edicitur: *Non denegetur etiam pueris, si septimum attigerint annum, nec iis, in quibus malitia supplet ætatem, etiamsi septenarii non sint.* Quamobrem minimè approbandam censemus Synodalem Constitutionem, à Germano Valente Guellio, Episcopo Aurelianensi, anno 1587. promulgatam, in qua decernitur: *Non detur hoc Sacramentum pueris, qui nondum communicaverunt*: etenim quandocumque censentur capaces Sacramenti Pœnitentiæ, sunt pariter idonei reputandi ad extremam Unctionem, quæ est illius complementum, quamvis nondum tantâ polleant judicii maturitate, ut videantur apti ad ritè participandam Eucharistiam, de cujus ineffabili excellentia, et sanctitate, non ita facilè edoceri queunt. Quare scitè, et appositè Pastorale Mechliniense, apud Van Espen *part.* 2. *tit.* 8. *cap.* 2. *num.* 9. postquam retulit hæc Ritualis Romani verba: *Non ministretur pueris rationis usum non habentibus*: addit: *Secus de pueris periculosè ægrotantibus, qui peccati mortalis, ac Confessionis capaces, sunt, licèt sint solùm octo, aut novem annorum, et quamvis nunquam communicaverint.*

III. Ob eamdem rationem, propter quam ab ejusmodi Sacramento arcentur pueri, quibus nondum rationis lumen effulsit, illud pariter denegatur perpetuò amentibus, et furiosis, qui nullum ab ortu lucidum intervallum obtinuerunt: quod expressè cautum est à S. Carolo Borromæo *in Actis Eccles. Mediolan. loc. cit.* atque à Concilio Cameracensi an. 1586. *tit.* 12. *n.* 3. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2164. et communiter tradunt Doctores apud Henriquez *de Sacrament. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 9. quia nec isti potuerunt ullâ gravi, aut levi culpâ se contaminare, ad cujus abstergendas reliquias institutum est hoc Sacramentum. Quamvis enim Suarez *cit. disp.* 42. *sect.* 2. *num.* 8. opinetur, extre-

tum est ex parte sui statûs, et adepti
nis, peccare potuerunt, etsi per accid
ex speciali Dei privilegio nunquam re i
rint: secus nulla esset ratio, cur eodem S
fraudentur infantes, quibus certè, contr
doctrinam, et communem Ecclesiæ pra
ministrari non permittet Suarez. Quod
ciatim attinet ad Beatissimam Virginem,
dubia, et controversa est, an ea, ut
peccati expers, fuerit capax, et partic
menti extremæ Unctionis. Affirmant S. A
part. tit. 14. *cap.* 8. *et* 13. Canisius *lib.*
Virgine cap. 9. Henriquez *de Sacram.*
11. *num.* 7. et modò laudatus Suarez; qu
potentiam, quam vocant *antecedentem*
dum, etsi, ob singularem Dei erga ips
dentiam, illa potentia nunquam proditu
actum: eo planè modo, quo dicimus,
fore, ut prædestinatus ex hac vita de
lethalis culpæ reatu. Contrà Victoria *in Su*
222. Vasquez *in* 3. *part. disp.* 119. *cap.* 8.
Tannerus, Beatissimam Virginem extrem
nis incapacem pronunciant: licèt enim

IV. Indubitatum sit, extremam Unctionem exhiberi non posse perpetuò amentibus, et furiosis. Aliud verò est de adultis, qui aliquando usum rationis habuerunt, et postea in phrenesim, aut amentiam inciderunt : his quippe Unctionem tribuendam, juxta illud Concilii Arausicani *can.* 13. *tom.*1.Collectionis Harduini *col.*1785. *Amentibus quæcumque pietatis sunt conferenda*, declaravit Theodulphus Episcopus Aurelianensis *in secundo Capitulari*, apud Baluzium *Miscell. tom.* 7. docetque S. Thomas *in* 4. *dist.* 23. *qu.* 2. *art.* 2. *quæstiunc.* 3. cui, teste Suarez *cit. disput.* 42. *sect.* 1. *num.* 6. omnes Theologi consentiunt. Necesse tamen est, ut cetera adsint, quæ requirit Navarrus *in manual. cap.* 22. *num.* 13. inquiens : *Cuilibet tamen ejusmodi infirmo est ministrandum, etiamsi jam sit amens, et phreneticus, si absque irreverentia Sacramenti, id fieri possit, et potuerit ante peccare, et antequam insaniret, expressè, aut tacitè petierit illud, aut, si meminisset, petiturus fuisset, nec in peccato mortali notorio insanierit.*

V. Porro de quolibet Fideli, de quo contrarium non constat, præsumendum est, fuisse hoc Sacramentum petiturum, si potuisset : passim siquidem videmus, extremâ Unctione muniri, qui subitâ vi morbi oppressi sensibus destituuntur, nec ullum Sacramenti desiderium significare valent : eorum quippe perspecta pietas, ac fides, non obscurum præbet argumentum desiderii, quod, si possent, demonstrarent. Hanc verò praxim approbat S. Thomas *loc. cit.* cui, præter Ritualia omnia, suffragantur etiam apud Natalem Alexandrum *de Sacram. extr. Unct. cap.* 5 *regul.* 16. Concilium Parisiense anni 1557. et S. Carolus Borromæus *in laudatis Instructionibus pag* 543. inquiens : *Infirmis, qui, sanâ mente dum erant, illud petierunt, aut verisimile est quòd petiissent, etiamsi postea in amentiam incide-*

rint, vel ratione, sermoneve uti desierint, ministrabitur item. Quin imò observat Suarez *cit. disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 6. maximè oportere, ut prædicto ægroto, sensibus destituto, qui aliorum Sacramentorum est incapax, subveniatur remedio extremæ Unctionis : *Quia* (ait) *inter fines præcipuos hujus Sacramenti est supplere vices Sacramenti Pœnitentiæ, quando vel illud applicari non potest, vel de facto non satis utiliter applicatum est.* Quamobrem plerique Theologi, inter quos Chapeaville *de Ministr. Sacram. tempore pestis cap.* 1. *quæst.* 12. Layman *Theolog. moral. lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 7. Thomas Tamburinus *in methodo celebrandæ Missæ lib.* 2. *cap.* 7. §. 7. permittunt Sacerdoti Missam interrumpere, ut extremam Unctionem administret infirmo morti propinquo, cui nullum aliud Sacramentum potuit conferri ; quoniam in hoc eventu ab unica extrema Unctione potest ille, si sit sufficienter attritus, obtinere primam gratiam justificantem, quâ fortè indigeat ; atque in prædictis circumstantiis, sive primariò, et per se, sive secundariò, et per accidens, ab extrema Unctione causari, docent Theologi in sequenti capite referendi.

CAPUT SEPTIMUM.

De tempore, quo infirmis extrema Unctio est exhibenda : et quid in Synodis, et instructionibus Episcopi de dicto tempore statuere debeant.

Quamquam demonstratum jam sit, extremam Unctionem solis infirmis esse conferendam, qui decessuri prudenter timentur, attamen dubitare quis potest, quonam infirmitatis tempore sit administranda : statim ne, detecto gravi, in quo versantur, vitæ discrimine ; an potiùs, cùm iisdem mox imminet interitus ? Abusus olim in plerasque irrepserat,

regiones, ut sancto oleo tunc tantùm linirentur infirmi, cùm, prorsùs desperatâ salute, jam jam essent extremum spiritum exhalaturi. Huic abusui ansam præbuit falsa persuasio, quæ seculo XIII. plurimorum invaserat animos, nempe, post semel receptam extremam Unctionem, non amplius licere conjugatis, si convalescerent, ad conjugale opus reverti, nullique fas esse carnes deinceps comedere, nudisque pedibus incedere: quod narrant Martene *sæpius cit. lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 2. §. 2. et Thiers *in suo tr. de superstitione tom.* 2. *c.* 7. Quorcirca plures Synodi, eodem seculo XIII. celebratæ, populum de hoc errore, quo à Sacramento percipiendo deterrebatur, solerter dedoceri curarunt; inter quas Synodus Wigorniensis, anni 1240. *cap.* 19. *tom.* 7. Collectionis Harduini *col.* 337. ubi statuit: *Sunt quidam, ùt audivimus, qui, post perceptionem hujusmodi Sacramenti, sanitati pristinæ restituti, nefas reputant vel uxores suas cognoscere, vel carnes comedere, vel etiam aliquâ ratione nudis pedibus ambulare. Horum autem errorem, utpote doctrinæ sanæ contrarium, exsecramur, et eos excommunicationibus, et monitionibus duximus corrigendos:* et Synodus Exoniensis anni 1287. *cap.* 6. *tom.* 7. ejusdem Collectionis *col.* 1081. inquiens: *Quoniam quidam laïci imperiti, de hoc Sacramento nequiter sentientes, illud abhorrent in tantum, quòd vix velint illud suscipere etiam in extremis, fatuè æstimantes, post ipsius susceptionem, carnis esum, nudis pedibus incessum, copulam carnalem etiam cum uxore legitima, sibi fore penitùs interdicta; præcipimus parochialibus Presbyteris, ut, ubi noverint tantam hæresim pullulare, contrarium prædicent.* Quibus præiverat Richardus Episcopus Sarum in Anglia, qui in suis Constitutionibus anni 1217. *cap.* 68. relato in citato Provinciali Anglicano *Cap. Cum magna, de sacra Unctione*, infirmum secretò

moneri jusserat, *quòd post Sacramentum susc*
licitè posset reverti ad opus conjugale. Pra
errore eliminato, alia, insequenti ætate, a
invaluit opinio, quæ Fideles pariter remora
ab extrema Unctione recipienda, nisi jam ess
ultimo agone constituti : putabant quippe
sacram Unctionem sibi adimi testamenti facti
hoc est potestatem condendi testamenti. Hun
errorem, præcedentis seculi initio in Belgio
severantem, proscripsit Concilium Mechliniens
1607. *tit.* 8. *cap.* 2. *tom.* 10. Collectionis Hardui
1946. inquiens : *Falluntur qui existimant, su*
hoc Sacramento, vel testamentum condi non
vel spem convalescendi ob id imminui. Ideoqu
stores contrarium subinde populum doceant.
fortè alicubi usu introductum sit, ut testam
à susceptione hujus Sacramenti conditum no
sistat, declarat hæc Synodus, ejusmodi con
dinem pro corruptela habendam esse.

II. Hâc nostrâ ætate liberi profectò sunt
ab enarratis præjudiciis ; et nihilominùs h
generis hostis hanc plerisque rudibus, et i
mentem injecit, ut credant, actum esse d
illius, qui sancto oleo est inunctus, et sol
superesse sepulcrum ; ex quo fit, ut à sac
ctione, perinde ac ab ipsa morte, abhorrean
portunum idcirco, et perutile erit, ut Epi
in sua Synodo, aut Synodali Instructione, hu
testandum errorem è rudium hominum mente
lere satagat : quod nos, pro nostro Pastorali m
præstare curavimus *in nostra Institut.* 22. Qu
faciliùs propositum sibi finem assequatur, s
nodali Instructioni rationes inserat, propte
non decet ejusmodi Sacramentum ad tempus d
quo *jam jam anima in primoribus labris la*
sicuti nobis exprobrabat impius Calvinus *lib.*4.
cap. 19. occasionem inde arripiens nobis illu

quia, *non infirmos*, ùt ipse calumniabatur, *sed semimortua cadavera pinguedine inficimus.* Prima autem ratio illa est, quam, ad rem, de qua agimus, Fidelibus insinuari voluit Synodus Burdigalensis, anni 1583. *tit.* 13. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1347. Parochis præcipiens : *Curent etiam crebris monitionibus imperitum vulgus ab illa inani, et impia opinione abducere, quâ plerique sinistrè de hujus Sacramenti virtute sentiunt, perinde ac si mortem ægris acceleret; cùm certum sit, ex Apostoli doctrina, Deum non animæ tantùm, verùm etiam corpori, si expedierit, virtute hujus Sacramenti, salutem conferre :* et nuper Cardinalis de Rohan *in suo Rituali Argentinensi* §. 2. inquiens : *Solantur Sacramenta, non occidunt; hoc sæpè sæpiùs Pastor mentibus Fidelium inculcet.* Enimverò, cùm inter ceteros, quos extrema Unctio producit effectus, causet etiam corporis valetudinem, si hæc conferat ad animæ salutem ; quod non solùm eruitur ex sæpiùs allegatis verbis Apostoli Jacobi, sed liquidò constat ex Sacramentario S. Gregorii Magni, ubi ad olei infirmorum consecrationem hæc præscribitur Oratio : *Ut tuâ sanctâ benedictione sit omni hoc unguentum tangenti tutamentum mentis, et corporis, ad evacuandos omnes dolores, omnesque infirmitates, omnem ægritutudinem corporis :* ac disertè declararunt tam Eugenius IV. in citato Decreto inquiens : *Effectus est mentis sanatio, et, in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis :* quàm Tridentinum *cit. sess.* 14. *cap.* 2. ubi de effectibus hujus Sacramenti disserens, ait : *Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit,* (*infirmus*) *consequitur :* idcirco ad inungendum infirmum expectanda non est ultima ejus vitæ periodus, quâ extremum agat spiritum : hunc enim effectum non operatur Sacramentum per modum miraculi, quod in illis circumstantiis esset necessarium, sed virtute quâdam, supernatu-

rali quidem, sed quodammodò ordinariâ, quæ causas naturales adjuvat: sicuti ratiocinatur Suarez *cit. tom.* 4. *disp.* 41. *sect.* 3. *num.* 5.

III. Altera ratio, quâ efficaciùs alliciendi sunt Fideles ad extremam Unctionem celeriter petendam, et recipiendam, priusquam sensibus, et mente destituantur, desumenda est ex aliis nobilioribus effectibus, quos eadem in decumbentium animâ operatur, quorum haud faciliter particeps esse potest ægrotus, jam sensibus, et rationis usu carens. Concilium Tridentinum *loc. modò cit.* extremæ Unctionis Sacramento non solam attribuit virtutem causandi corporis sanitatem, sed ceteros ejusdem effectus singulatim enumerans, hæc habet: *Res porrò, et effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur: et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia est Spiritûs Sancti; cujus unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, et ægroti animam alleviat, et confirmat, magnam in eo Divinæ misericordiæ fiduciam excitando, quâ infirmus sublevatus, et morbi incommoda, ac labores leviùs fert, et tentationibus dæmonis, calcaneo insidiantis, faciliùs resistit, et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Porrò inter hos extremæ Unctionis effectus, à Tridentino enumeratos, curiosè magis, quàm utiliter, investigant Scholastici, quinam sit dicendus hujus Sacramenti proprius, et primarius; et in diversas scinduntur opiniones, quas supervacaneum esset hìc recensere: sed legi possunt apud Suarez *cit. tom.* 4. *disp.* 41. Gregorium de Valentia *cit. disp.* 8. *quæst.* 1. *punct.* 3. Estium *in* 4. *dist.* 23. §. 4. Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 8. et Tournely *cit. tract. quæst. ultim. art.* 1. Apud omnes tamen indubitatum esse, per ejusmodi Sacramentum deleri peccata venialia, testantur Navarrus *man. cap.* 22. *num.*

13. et Suarez *cit. loc. sect.* 1. *num.* 1. *et* 3. Ferè etiam communiter admittunt, ejusdem virtute interdum remitti peccata lethalia; cùm scilicet peccator, sufficienter ceteroquin attritus, alia Sacramenta recipere nequit, aut, post illa suscepta, peccato irretitur, quod invincibiliter ignorat: quidquid sit, an in hujusmodi eventu illa remittat directè, et per se sicuti opinantur Bellarminus *de extr. Unct. lib. unic. cap.* 8. §. *Dicet aliquis*, Maldonatus *de Sacram. extr. Unct. quæst.* 2. et Saintebeuve *de extrem. Unct. disp.* 5. *art.* 1. sive indirectè, et per accidens, utì arbitrantur Suarez *cit. loc. num.* 16. Cardinalis de Lugo *de Sacram. disp.* 9. *sect.* 1. *num.* 7. et Coninck *disp.* 19. *de extrem. Unct. dub.* 5. *num.* 19. *et* 20. Utramque virtutem extremæ Unctioni attribuit S. Thomas *cit. lib.* 4. *contra Gentes cap.* 73. ubi ait: *Contingit, quòd homo omnium peccatorum, quæ commisit, notitiam, vel memoriam non habet, ut possit per Pœnitentiam singula expurgare; sunt etiam quotidiana peccata, sine quibus præsens vita non agitur, à quibus oportet hominem in suo exitu per hoc Sacramentum emundari:* et clariùs *in supplem.* 3. *part. quæst.* 80. *art.* 1. *Si invenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis.* Cui S. Thomæ doctrinæ adhæsit S. Carolus Borromæus *in Actis Eccles. Mediol. part.* 4. *pag.* 541. ubi, loquens de extrema Unctione, ait: *Prima igitur utilitas, et effectus hujus Sacramenti est, quod peccati reliquias tollit, tamquam complementum Sacramenti Pœnitentiæ, quæ reliquiæ peccata esse intelliguntur sive mortalia, sive venialia, quæ post alia Sacramenta remanent: potest enim fieri, ut, ignorante eo, qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat; in quo delendo, ita hoc Sacramento juvatur, ut fieri posset, eum per hoc Sacramentum salvari, qui alioqui fuisset* damnatus. Jam

verò neutrum effectum potest extrema Unctio operari sine pio aliquo ipsius suscipientis actu : nec enim peccata venialia remittit absque aliqua eorumdem displicentia , nec lethalia delere valet sine eorumdem detestatione , eâque saltem imperfecta contritione , quæ est necessaria ad veniam , et justificationem assequendam in Sacramento Pœnitentiæ ; quod cum communi advertit idem Suarez *num.* 22. Ejusmodi autem actus cùm certè elicere nequeat, qui est sensibus , et mente jam destitutus , nisi fortè eos jam antea elicuerit , utroque sanè Sacramenti effectu fraudatur. Quocirca Catechismus Concilii Tridentini §. 18. *de extrem. Unct.* graviter objurgat animarum Pastores , qui se falsæ vulgi persuasioni accommodantes , tunc primùm infirmum sacro oleo linire curant , cùm vitâ , et sensibus carere incipit: *In quo tamen* (sunt verba Catechismi) *pravissimè peccant , qui illud tempus ægroti ungendi observare solent , cùm jam , omni salutis spe amissâ , vitâ , et sensibus carere incipiat. Constat enim , ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam plurimùm valere , si ægrotus , cùm in eo adhuc integra mens , et ratio viget , fidemque , et religiosam animi voluntatem afferre potest , sacro oleo liniatur.* Idemque decernunt Concilium Mediolanense I. anni 1565. Burdigalense , et Remense ejusd. anni 1583. Bituricense anni 1584. et S. Car. Borromæus in suis Instructionibus , apud cit. Natal. Alexandrum *regul.* 14.

IV. Hæc exempla imitetur Episcopus , et in sua Synodo omnem operam conferat , ut sui diœcesani omni , si quo sint imbuti , errore abjecto , sacram Unctionem exposcant , statim ac ex morbi violentia se ad interitum vergere sentiunt , tempusque præoccupent , quo , emotâ jam mente , nec Sacramenti efficaciam agnoscere , nec illud eo devotionis affectu percipere valent , quem ad uberem ejusdem gratiam participandam requirit S. Thomas *cit. dist.* 23.

quæst. 2. *art.* 2. *quæstiuncul.* 3. *et* 4. et *in supplem.* 3. *part. quæst.* 32. *art.* 4. Cùm tamen celerem commendat hujus Sacramenti administrationem, abstineat à verbis, quæ videantur significare ejusdem recipiendi absolutam necessitatem; ne secus videatur ipse quæstionem dirimere hactenùs indecisam: adhuc quippe litigant Theologi, num Fideles periculoso morbo laborantes, quique jam Pœnitentiæ Sacramento sua peccata expiarunt, et Eucharistico pane sunt refecti, teneantur insuper aut Divino, aut saltem Ecclesiastico præcepto, extremam Unctionem suscipere. Negant quamplurimi magni nominis Theologi, quos citant, et sequuntur Suarez *disput.* 44. *sect.* 1. *num.* 4. Henriquez *de Sacram. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 3. Estius *in* 4 *dist.* 23. §. 15. Cabassutius *in theor. et praxi Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 8. et Sambovius *cit. tract. pag.* 352. qui tamen hanc addit limitationem, nisi ægrotus gravibus prematur tentationibus, ad quas superandas novo indigeat hujus Sacramenti munimine. Contra, quemlibet, in eo statu, jure tam Divino, quàm Ecclesiastico, obstringi ad sacram recipiendam Unctionem, sentire videntur Magister Sententiarum, et S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 23. *circa textum*, Petrus Sotus *lect.* 2. *de extrem. Unct.* et expressè defendunt Juenin *cit. dissert.* 7. *quæst.* 9. *cap.* 2. ac Tournely *cit. quæst. ult. art.* 2. quibus non obscurè favet Concilium Coloniense I. anni 1536. *part.* 7. *c.* 50. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2011. ubi cùm dixerit: *Est autem Unctio impendenda, cum expositione Unctionis, et mandati Apostolici, quod sic habet: Infirmatur aliquis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, etc.* indicavit profectò, se in hisce Apostoli verbis verum præceptum agnoscere. Verùm, etsi expediat, ut Episcopus hanc controversiam declinet, indubitanter tamen asserere poterit, non posse, sine gravi culpa, ejusmodi Sacramentum aut contemnì, aut

cum aliorum offensione, et scandalo negligi, et prætermitti; id siquidem à nemine negari, fatetur Suarez *cit. loc. num.* 5. *et* 6. nec præterea incongruum esset addere, facilè Sacramenti contemptum præsumi in infirmo, qui, cùm vitâ periclitetur, extremam Unctionem, sciens, et volens, petere negligit, multòque magis, si eam sibi à Parocho exhibitam recipere renuat. Propterea Synodus Coloniens. II. anni 1549. *cap.* 38. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2110. idem esse rata, Sacramentum respuere, ac contemnere: *Relatum nobis in Concilio est: impios quosdam homines, infirmitatis suæ tempore, Unctionem sacram respuisse, ac contempsisse:* hujuscemodi homines Ecclesiasticâ sepulturâ privandos decrevit: quod rectè ponderant Natalis Alexander *cit. loc. regul.* 20. ac modò laudati Juenin, et Tournely.

CAPUT OCTAVUM.

De ordine, quo extrema Unctio infirmis administranda est; et de reiteratione administrationis ejusdem Sacramenti.

Sed et illud quoque edoceri cupiunt Parochi, quonam ordine debeant extremam Unctionem infirmis administrare, ante ne, an post Sanctissimi Christi Corporis Viaticum? Nemo, qui Ecclesiasticæ historiæ non sit omnino imperitus, inficiabitur, usum quondam fuisse, ut sacro oleo linirentur infirmi post peractam quidem sacramentalem Confessionem, sed priusquam Christi Corporis reficerentur Viatico: quod multis exemplis probat Suarez *disp.* 44. *sect.* 1. *n.* 8. atque ex pluribus Ritualibus, ac Synodorum statutis demonstrant Launojus *observat.* 8. *tom.* 1. *Oper. pag.* 608. Hugo Menardus *notâ* 915. *in Sacramentar. S. Gregorii*, Van Espen Jur. *Eccles. univers.*

defuisse causam, ait citatus Suarez : cùm enim
ıa Unctio sit *perfectio*, *et consummatio Pœni-*
. utì communiter appellatur à Patribus, quæ
orum reliquias abstergit, utì à Tridentino
nur; non sine rationabili causa, Pœnitentiæ
gebatur: ut per utrumque Sacramentum homo
:è expiatus, sine ulla animæ sorde cœlestem
degustaret. At nihilominùs prædicta consue-
e priscis quidem temporibus fuit ubique,
apud omnes inviolatè servata : alia quippe
sunt, æquè vetusta Ecclesiarum statuta, sacram
nem post Viaticum exhiberi præcipientia; nec
rantur exempla sanctorum virorum, qui Via-
extremæ Unctioni præmiserunt, quæ pari di-
à congesta, atque ingenuè producta sunt à
Martene *eod. art.* 2. *num.* 4. Hæc verò poste-
raxis adeo postea prævaluit, ut Catechismus
i Tridentini, S. Carolus Borromæus in suis
:tionibus, ac innumera Ritualia, extremam
nem, post Viaticum, præberi decreverint;
dmodum animadvertit Cardinalis Sanctorius
Rituali pag. 323. *Quamvis apud veteres ali-*
o consuetudo fuerit, *ut post Pœnitentiam*, *et*

dum ultimum vitæ periculum; hoc vero Sut
tum exeuntium est, quasi in ultimum subsid
stitutum.

II. Sed, licèt res ita se habeat, aliqua ni
nùs Ritualia collecta à Pouget *Cathol. Insti*
cit. extremam Unctionem, ante Viaticum, c
permittunt, si ægrotus, ex pio desiderio s
liùs ad Eucharistiam præparandi, ita secu
expostulet. Idem indulget etiam Cardinalis de
in suo cit. Rituali Argentinensi §. 2. ubi hæc
Si eodem tempore ægroto detur Eucharistia,
trema Unctio, hæc ante illam dari poterit
fieri postulet ægrotus: et pia illa ægrotorum
latio hisce fulcitur momentis; quòd nempe
effectus Unctionis extremæ abstersio est reliq
peccati, ipsa Unctio extrema spectari potes
amplior ad Eucharistiam præparatio; et quòd
eam ante Viaticum conferendi usus antiqu
et probatus, licèt non ubique admissus. Facia
super ea re Parochus, quod magis expedire
tur pro astantium ædificatione, maximè aut
temporis opportunitate; si enim vis morbi u
Viaticum primò detur, et postea extrema Un
nistretur. Verùm nos, quamquam hanc per

nem præmittendi Viatico : nihilominùs in locis, in quibus hic mos obsolevit, vigetque disciplina à Concilii Tridentini Catechismo præscripta, non facilè permitteremus, ab hac recedi, solùm ad indulgendum, privatæ, et peculiari infirmi dovotioni : sed potiùs Parochis injungeremus, ut extremam Unctionem petentibus ante Viaticum, suaderent, tutiùs, et utiliùs fore, Ecclesiæ Romanæ ritui, ac usui, à majori parte Ecclesiæ Catholicæ jam recepto, se accommodare.

III. Dicendum nunc restat de hujus Sacramenti iteratione. Labente seculo XI. et ineunte XII. hâc nonnulli imbuti erant opinione, ut illicitum reputarent, Fidelem sancto oleo semel inunctum, unquam deinceps eodem liuire : et, si vera narrarent Ciacconius, et Ughellius, eadem opinio, saltem apud aliquos, etiam seculo XV. perseverasset : ambo enim referunt, ille *tom.* 2. *in Vita Pii II. pag.* 1005. hic verò *Italiæ sacræ tom.* 2. *pag.* 553. disputatum fuisse, an summo Pontifici Pio II. graviter ægrotanti, administrari posset extrema Unctio, eò quòd pluribus antea annis eam recepisset Basileæ cùm peste laboraret, quæ in ea urbe grassabatur. Verùm, cùm hujus memorandi certè facti nulla mentio occurrat neque in Vita ejusdem Pii II. à Joanne Antonio Campano, Episcopo Aprutino, accuratè descripta, neque in Commentariis Cardinalis Papiensis, qui ceteroquin quàm minutissimè scribit, quæ in Pii II. morte contigerunt, illud propterea aut fabulosis, aut saltem suspectis narrationibus accensemus. Opinabantur alii, extremam Unctionem posse iterùm eidem conferri, modò tamen à die, quâ semel inunctus fuerat, tres integri anni effluxissent. Hanc falsam persuasionem sibi induxisse Monachos Hirsaugienses, refert Auctor *Veteris Disciplinæ Monasticæ in præfat. cap.* 128. ubi, postquam antiquum exhibuit eorumdem *Monachorum* usum ponendi infirmum,

hinc statuerunt, eumdem Fratrem, si morte
serit, post tres annos iterùm perungi poss
suerunt denique alii, apud Petrum Canto
summa cap. 132. et Durandum *lib.* 1. *Rational*
Offic. cap. 8. *num.* 25. non licere, extremam
nem intra ejusdem anni spatium repetere,
contingeret, quempiam in periculosum n
iteratò incidere. In hac sententia fuit ille ide
nymus Auctor codicis Turonensis, cujus su
minimus; ait quippe : *Nonnisi mense semel*
communicet æger : Hic idem solo non bis ung
anno. Neque eam seculo XVI. ab omnium
deletam, colligimus ex Synodo Iprensi, eodem
labente, habita ab Episcopo Rithovio, in
17. *cap.* 3. postquam declaratum fuit, posse
mam Unctionem, quandocumque opus fuerit
denuò administrari, additum legimus :
consuetudinem, secundùm quam non consu
Sacramentum intra annum secundò suscipi,
altera gravis obveniat infirmitas, tamquam
abrogemus. Equidem jamdiu antea prævalue
communi usu recepta, atque approbata fue
tentia, hujus Sacramenti iterationem perm
quotiescumque Fidelis in novum incidit m

sanitas corporis, et mentis, quæ est effectus hujusmodi Sacramenti, potest amitti, postquam fuerit per Sacramentum effecta; ideo hoc Sacramentum. sine sui injuria, potest iterari. Idem, quod S. Thomas, docuêre Magister sententiarum *in* 4. *dist.* 23. Guillelmus Altissiodorensis *lib.* 4. *Summ. tract.* 7. *cap* 2. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 23. *art.* 2. *quæst.* 4. ceterique Scholastici, quorum sententiam suâ tandem infallibili auctoritate firmarunt Tridentini Patres *sess.* 14. *cap.* 3. definientes : *Quòd si infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, iterùm hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderint.*

IV. Verùm, adeo diversa sunt hominum ingenia, illud idem Sacramentum, quod plerique nunquam iterari posse affirmarunt, alii, etiam in eadem infirmitate, sæpiùs repeti voluêre : etenim in antiquo codice manuscripto S. Remigii, circa annum millesimum exarato, et prolato ab Hugone Menardo *in notis ad Sacramentar. S. Gregorii*, statuitur, infirmos vitâ periclitantes, per septem continuos dies et Christi Corporis Viatico recreandos, et sancto oleo esse perungendos : eumdemque ritum clariùs adhuc, et magis apertè præscribunt Theodulphus Aurelianensis *in suo secundo Capitulari*, apud Baluzium *tom.* 7. *Miscell.* aliique multi antiqui libri rituales, apud Martene *cit. lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 2. *num.* 5. Sed usus postea ab universa Ecclesia receptus, à Theologis communi calculo approbatus, et Synodorum, ac Ritualium auctoritate roboratus, obtinuit, ut semel dumtaxat, in eadem infirmitate, extrema Unctio adhibeatur : una siquidem necessarias suppeditat vires ad illa incommoda evitanda, quæ morbus affert, quo actu æger laborat. Atque, ut Theologos prætermittamus, qui innumeri sunt, ita servandum decernunt statuta Synodalia Daniëlis Nannetensis, Stephani Parisiensis Episcopi, Synodus Cameracensis

anni 1586. *tit.* 12. *cap.* 4. Pastorale Mechliniense, Viennense, Lemovicense, aliaque quamplurima congesta à Launojo *tom.* 1. *pag.* 552. et Van-Espen *cit. part.* 2. *tit.* 8. *cap.* 3. *num.* 32. *et seq.* Durante autem eâdem infirmitate, si post susceptam extremam Unctionem morbus ita remittat, ut ægrotus mortis periculum evasisse videatur, sed, antequam convalescat, iterùm in vitæ discrimen relabatur, etiam juxta præsentem disciplinam, poterit, absque scrupulo, denuò sacrâ Unctione muniri; quemadmodum disertè tradit D. Thomas *in* 4. *dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 4. §. *Ad secundam quæstionem*, inquiens: *Hoc Sacramentum non respicit tantùm infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum: quia non debet dari, nisi infirmis, qui secundùm humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam ergo infirmitates non sunt diuturnæ: unde, si in eis datur hoc Sacramentum, tunc cùm homo ad illum statum perveniat, quod sit in periculo mortis, non recedit à statu illo, nisi infirmitate curatâ; et ita iterùm non debet inungi: sed, si recidivum patiatur, erit alia infirmitas, et poterit fieri alia inunctio. Quædam verò sunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, et hydropisis, et hujusmodi: et in talibus non debet fieri inunctio nisi quando videntur perducere ad periculum mortis: et, si homo illum articulum evadat, eâdem infirmitate durante, et iterùm ad similem statum per illam infirmitatem reducatur, iterùm potest inungi; quia jam est quasi alius infirmitatis status, quamvis non sit alia infirmitas simpliciter.* Idem, quod à D. Thoma audivimus, decernunt Synodus Lingonensis anni 1404. Senonensis anni 1524. Carnotensis anni 1526. apud Natalem Alex. *suprà cit. l.* 2. *c.* 5. *reg.* 19. quibus consentiunt Rituale Romanum *tit. de extrema Unctione*, Rituale Cardinalis Sanctorii *pag.* 324. ubi legitur: *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit,*

et infirmus, cùm visus esset meliùs se habere, iterùm in periculum mortis incidit : Rituale Argentinense *tit. de extrema Unctione* §. 4. ac omnia Pastoralia modò commemorata, utì videre est apud citatum Van Espen, qui non inopportunè Parochos monet, ne nimiùm scrupulosè in hoc se gerant; sed, si dubitent, an reverà morbi status sit mutatus, seu num idem, vel diversum sit vitæ periculum, in quo ægrotus versatur, expedire ait, ut ad Sacramenti iterationem propendeant, eò quòd hæc iteratio conformior sit veteri Ecclesiæ consuetudini, et per eam novum spirituale subsidium, et levamen infirmo obveniat.

CAPUT NONUM.

De cautela in Constitutionibus Synodalibus adhibenda, cùm in eis agitur de Sacramento Ordinis. Plura de quæstione, utrùm in cujuslibet Ordinis minoris collatione verum conficiatur Sacramentum, quam nonnulli Episcopi in suis Constitutionibus Synodalibus aut decidisse aut ignorasse visi sunt.

Vidimus multis in Synodis, cùm de sacris Ordinationibus habetur sermo, graviter increpari, qui ad Ordines suscipiendos accedere audent cum conscientia peccati lethalis, eosdemque sacrilegii reos denuntiari, eò quòd Ordinationis Sacramentum, quod, vivorum cùm sit, exigit in suscipiente statum gratiæ, mortali culpâ fœdati participare præsumunt. Equidem ejusmodi reprehensionem summoperè commendamus; multis quippe nominibus illicitum, et turpe credimus, quempiam ullo etiam minori Ordine initiari, qui gravis culpæ reatu se non ignorat obstrictum : cui enim nefas non videatur, inter Ecclesiæ Ministros cooptari, sacrisque addici *ministeriis, qui* actu est dæmonis servituti

alligatus? Fatemur præterea, ejusmodi hominem vix eximi posse à sacrilegii reatu; tum quia plerumque, post susceptum etiam minorem Ordinem, sanctissimæ Eucharistiæ fit particeps; tum quia, quamvis ab hac percipienda abstineat, adhuc se exponit periculo sacrilegii: quod rectè notavit Juenin *dissert.* 8. *quæst.* 7. *cap.* 2. *in princ.* et ex mox dicendis patebit. Sed non itidem approbamus adjectam objurgationis causam, quæ displicet etiam Navarro *manual. cap.* 22. *num.* 18. *verb. Quare probabilis:* per eam siquidem videtur affirmari, et pro certo haberi, in cujuslibet etiam minoris Ordinis collatione verum confici Sacramentum; quod tamen esse in quæstione positum, ad rem monuit idem Navarrus, et hìc paucis exponemus.

II. Ordinem, seu veriùs sacram illam cæremoniam, quâ inaugurantur Ecclesiæ Ministri, cujus effectus est ipse Ordo, esse verum, et proprium novæ Legis Sacramentum, perfractè quidem negarunt Lutherus *in lib. de captivit. Babylon. cap. de Ordine*, Illyricus *in Confess. Antverpiensi cap.* 11. Kemnitius *in* 2. *part. examinis Concilii Tridentini disp. de Sacram. Ordin.* aliique Novatores; sed omnes Orthodoxi constanter asserunt, et definitum est à Tridentino *sess.* 23. *cap.* 3. *Cùm, Scripturæ testimonio, Apostolicâ traditione, et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, quæ verbis, et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem esse verè, et propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis:* et *can.* 3. Novatorum perstringens audaciam: *Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse verè, et propriè Sacramentum, à Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantùm ritum quemdam eligendi Ministros verbi Dei, et Sacra-*

rum, anathema sit. Hinc omnes Theologi in-
t, Fide Divinâ tenendum, saltem Ordinatio-
Sacerdotum esse verum, et proprium Sacra-
ım : ad veritatem enim prædictæ definitionis
rsalis, necesse est, ut ea ad minimum com-
ıtur Ordinum præstantissimum, quale est Sa-
tium. Inter eosdem etiam communiter conve-
veram Sacramenti rationem participare Epi-
tum, et Diaconatum ; quin imò de Episcopatu,
si ab aliquibus non censeatur Ordo diversus
erdotio, cujus tamen, juxta omnes, est ex-
, perfectio, et complementum, id esse pa-
de Fide, affirmat Petrus Soto *In Institut. Sa-*
ıum lect. 4. *de Sacram. Ord.* aut saltem non
, sine periculo, et gravis erroris nota, hoc
ɔre negari, asserunt Medina *lib.* 1. *de sacro-*
hominum continentia cap. 15. et Vasquez *tom.*
3. *part. S. Thom. disp.* 240. *cap.* 4. *in princ.*
aconatu verò, quamvis Bellarminus *Contro-*
om. 3. *de Sacram. Ord. cap.* 6. *in princ.* exi-
t, id non esse de Fide : *Quia non potest id*
ıter deduci ex verbo Dei scripto, vel tradito;
extat ulla Ecclesiæ, de hac re, expressa de-
ıatio : idemque asserant Dominicus Soto *in* 4.
14. *quæst.* 1. *art.* 4. et Estius *eâdem dist.* §. 8.
Ad quæstionem porrò : attamen ex Tridentini
tione liquidò inferri, autumat Vasquez *eodem*
. *disp.* 238. *cap.* 2. inquiens : *Ego tamen valde*
, *viros non vulgariter doctos aut decretum Con-*
Trident. sess. 23. *can.* 6. *non legisse, aut planè*
ntellexisse, ubi definitur in hunc modum : Si
dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierar-
ı, *Divinâ ordinatione institutam, quæ constat*
piscopis, Presbyteris, et Ministris, anathema
r quo canone expressè liquet, Hierarchiam jure
o institutam, non solùm constare Episcopis,
esbyteris, seu Sacerdotibus, sed etiam Mini-

stris. Per Ministros autem, ut minimum Diaconos intelligere oportet : cùmque de ceteris inferioribus Ordinibus nemo, etiam probabili conjecturâ ductus, asserere possit, canonem esse intelligendum, superest, ùt dicamus, de Diaconis non posse non intelligi.

III. Consultò autem, pergit Vasquez, Concilium eam vocem *Ministris* adhibuit, ut diaconos denotaret : *de reliquis autem nihil definiret, sed scholæ disputationi relinqueret :* siquidem quæstio valde admodùm difficilis, et implexa est, an reliqui Ordines, diaconatu inferiores, verum sint Sacramentum. Omnes veram Sacramenti rationem participare, docent S. Thomas *in* 4.*dist.* 24.*quæst.*2. *art.* 1.*quæstiunc.*3.*et in supplem.*3.*part.quæst.*37. *art.* 2. S. Bonaventura *in* 4. *distinct.* 24. *art.* 2. *quæst.* 4. Franciscus Victoria *in summ. de Sacram. quæst.* 226. Petrus Soto *de Instit. Sacerdotum lect.* 4.*circa medium*, Sylvester *in Summ. verb. Ordo* 1. *quæst.* 1. *in fin. et quæst.* 2. *in princ.* Melchior Canus *de Loc. Theolog. lib.* 3. *cap.* 4. Bellarminus *cit. lib.* 1. *de Sacram. Ord. cap.* 7. *et* 8. quorum sententiam et communiorem, et probabiliorem vocant Gregorius de Valentia *tom.* 4. *disput.* 9. *quæst.* 1. *punct.* 4. §. *Tertia opinio* Hallier *de sacris Elect. et Ordinat. part.* 2. *sect.* 2. *c.* 1. *art.* 2. §. 6. *et* 7. Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 3. Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 4. *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *quæst.* 4. *et* 5. et Estius *in* 4. *dist.* 24. §. 8. *vers. Alii denique*, qui etiam paulò inferiùs *vers. Ad quæstionem porrò* sibi videri addit, in hanc sententiam propendere Concilium Florentinum, ac Tridentinum. Nec præterea defuêre aliquot Juris Canonici Periti, quos refert Vasquez *disp.* 237.*cap.* 1. qui etiam primæ Clericali Tonsuræ veram Sacramenti rationem adscripserint.

IV. Censent alii, ex Ordinibus, infra Diaconatum,

solum Subdiaconatum pertinere ad Sacramentum Ordinis ; ceteros verò , quamvis certum Ministrorum ordinem in Ecclesia constituant , ad Sacramenti tamen dignitatem non assurgere opinantur. Ita sentiunt Michaël Medina *lib.* 1. *de Continent. cap.* 46. Vasquez *cit. disp.* 237. *cap.* 2. et *disp.* 238. *per tot.* et Navarrus *manual. cap.* 22. *num.* 18. *vers. Quare probabilis videtur :* in quorum sententiam videtur nonnihil inclinare Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 25. ubi *num.* 16. *de Subdiaconis* dubitat , an fuerint à Christo Domino instituti : *Secundus Ministrantium locus Subdiaconorum est, quorum licèt expressa mentio in sacris litteris non reperiatur , eorum tamen institutio vel ad Christum , ùt recentiores Scholastici existimant , vel ad Apostolos referenda est :* ceteros verò inferiores Ordines recentioris esse instituti , non obscurè affirmat , inquiens *seq. num.* 17. *Tertia classis Ministrantium Clericos minorum Ordinum complectitur : Acolythos scilicet , Exorcistas , Lectores , et Ostiarios : quos antiquissimos esse , et ab Apostolis , vel ab immediatis eorum Successoribus institutos , Doctores scholastici asserunt , sed non probant.*

V. Alii denique omnibus Ordinibus , exceptis Presbyteratu et Diaconatu, veram Sacramenti rationem , virtutem , et excellentiam adimunt. Hanc sententiam tenuit Scholasticorum princeps Petrus Lombardus *lib.* 4. *dist.* 24. quem à suis discipulis penè relictum sectati postea sunt Habertus *in notis ad Pontificale Græcorum pag.* 48. Goarius *in notis ad Euchologium pag.* 247. Morinus *de sacr. Ordinat. exercit.* 11. *cap.* 1. *num.* 3. ubi tantâ firmitate huic sententiæ inhæret , ut eidem neminem facilè contraire posse arbitretur : *Cùm ego examino , et perpendo* (ait Morinus) *antiquiorem Patrum de Subdiaconatu , et minoribus Ordinibus testimonia , propositionem illam , quâ asseritur , et Subdiaconatum* , et quatuor mi-

nores Ordines non esse Sacramenta, judico tam esse certam, et evidentem, ut, qui ea consideraverit, ire contra vix possit. Morino consentiunt Juenin *de Sacram. dissert.* 9. *quæst.* 6. *cap.* 1. Tournely *de Sacram. Ordin. quæst.* 6. *art.* 4. *et art.* 5. aliique plurimi recentiores, Boucat *in Theologia Patrum tom.* 5. *dissertat.* 6. *de Ordinis institutione art.* 8. ubi latè ostendere conatur, opinionem hanc esse valde probabilem, Vuitasse *in tract. de Sacramento Ordinis part.* 2. *quæst.* 4. *art.* 2. Habert *in Theol. dogmatica et morali tom.* 7. *de Ordine part.* 1. *c.* 6. *per tot.* Herminier *in tract. de Sacram. tom.* 3. *cap.* 3. *conclus.* 3. *et* 4.

VI. Ideo autem Doctores in tot diversas scissi sunt opiniones, quia obscura, et incerta est Ordinum, infra Diaconatum, origo, à qua unicè pendet quæstionis decisio : etenim, si ea referenda sit ad Christi Domini institutionem, nemo audebit illis detrahere Sacramenti dignitatem, cujus cetera habere requisita, facilè demonstrabunt : si verò adinventi, et constituti sint ab Ecclesia, non poterunt sanè veram participare rationem Sacramenti, ad quod de novo instituendum sola Ecclesiæ auctoritas non protenditur. At hanc originem indagare est operosum, assequi verò ferè impossibile. Fatentur omnes, in sacris litteris nullam fieri mentionem de Ordinibus Diaconatu inferioribus : sed non exinde rectè inferri, eos non esse à Christo Domino institutos, ajunt Auctores primæ sententiæ : potuit quippe evenire, eorumdem institutionem fuisse à Christo Domino Apostolis ore traditam ; atque ita reapse evenisse, hâc ratiocinatione planè ostendi opinantur. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur :* firmissima regula est, quam nobis præbet Augustinus *lib.* 4. *contra Donatistas* cap. 24. *num.* 31. *tom.* 9.

nter retentos, scimus. Equidem, quod spe-
attinet ad Subdiaconatum, expressam illius
onem faciunt Cyprianus *epistolâ* 42. Synodus
itana *can.* 30. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.*
aodicena *can.* 21. *et* 22. *ibid col.* 785. Atha-
epist. ad Solitarios, et Synodus Carthaginien-
anni 398. *cap.* 5. *tom.* 1. Collectionis Harduini
79. Quod verò ad alios pertinet minores Or-
, idem Cyprianus *in eadem epistola*, præter
liaconum, nominat Acolythum, cujus pariter
nit Augustinus *epist.* 194. aliàs 105. quam se,
lbinum Acolythum, Sixto misisse significat.
nus itidem *epist.* 33. affirmat, Aurelium Con-
em fuisse à se in Lectorem ordinatum. Et
sores ad eumdem Cyprianum scribentes *epist.*
Lectorem, et Exorcistam commemorant: *Præ-*
inquiunt) *de Clero et Exorcista*, *et Lectore.*
is quoque fit mentio in Concilio Sardicensi
47. *can.* 15. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.*
t Chalcedonensi *can.* 13. *tom.* 2. ejusdem Col-
nis *col.* 607. Narrant præterea Theodoretus
c. 2. Socrates *lib.* 3. *cap.* 1. Julianum ante
siam. fuisse Lectorem in Ecclesia. et post

Porro recentiores hujus sententiæ patron
faciunt antiquiora testimonia, quæ ad e
roborandam assertionem olim proferebantur
none Apostolorum LXIX. ex Constitutionibu
stolicis *lib.* 3. *cap.* 11. ex epistola Ignatii ad
chenos, ex Dionysio *cap.* 3. *Eccles. Hierarch*
ex Synodo Romana sub Silvestro, in quibu
Ordines singillatim pariter enumerantur; quia
ab hodiernis Criticis rejici, et supposititia
neque hisce dubiis monumentis se indiger
mant, cùm ex allatis, certò genuinis, sati
lenter demonstratum credant, omnes Ord
Apostolis ad nos pervenisse. *Si enim* (co
Melchior Canus *cit. lib.* 3. *cap.* 4. ubi regul
Augustino acceptam rei, quam versamus, ap
consuetudinis cujusquam, diu in tota Eccles
servatæ, originem, et principium nec ad s
Pontifices, nec ad Concilia Episcoporum
possumus, sed ea consuetudo ad Apostolorum
tempora retrotrahitur: conficitur planè, il
Apostolis esse profectam.

VII. Verùm plura ad hæc reponunt Auctor
trarii. Atque in primis, esto (inquiunt) o
Ordinum origo ad Apostolos referatur, attam

, nec ubique iidem, atque eodem numero
ıiti. Etenim Ecclesia Græca, quidquid sit,
imâ ab Apostolis ætate omnes habuerit mi-
rdines, quod negat quidem Morinus *exercit.*
1. sed affirmat Schelstratus *ad Concil. An-*
dissert. 4. *cap.* 17. et pluribus probat Hallier
Elect. et Ord. part. 2. *sect.* 1. *cap.* 1. *art.* 1.
n. 27. nunc certè alios Ordines infra Diaco-
on admittit, nisi Subdiaconatum, et Lecto-
ceteros verò in suis Euchologiis, à mille,
iùs annis, nunquam recensuit. Similem mu-
ı factam deprædicant in Ecclesia Latina, in
ra quatuor minores Ordines, quos retine-
ıondam numerabatur etiam Ordo *Cantorum*,
lmistarum, de quo fit expressa mentio in
Carthaginiensi III. anni 397. *can.* 21. *tom.* 1.
ınis Harduini *col.* 963. *Ut Clericum alienum*,
cedente ejus Episcopo, *nemo audeat vel re-*
ıel promovere in Ecclesia sibi credita. Cle-
autem nomen etiam Lectores, *et Psalmistæ*,
ii retinent : et in citato Concilio Carthagi-
r. can. 10. ubi specialis ritus præscribitur
li Psalmistam, seu Cantorem : et magis

fossariorum, qui etiam *Laborantes*, et *Copiatæ* sunt appellati; *Custodum* Martyrum; et *Notariorum*. De Fossariis, quorum officium erat operam impendere in sepeliendis Fidelium corporibus, meminit Hieronymus, seu quicumque sit Auctor Tractatûs *de septem Ecclesiæ gradibus*, ad Rusticum Narbonensem: iidemque Clericis annumerantur in Codice Theodosiano *leg.* 15. *tit. de Episcopis lib.* 16. Custodibus Martyrum, ita dictis, quòd ipsis concrederetur custodia Ecclesiarum, ubi sepulta erant Martyrum corpora, peculiarem in Ecclesia gradum attribuit Synodus, quæ dicitur Romana, sub Silvestro Papa, ubi de iis, qui in Ecclesia militare, ac proficere desiderant, decernitur, ut in pluribus gradibus, aliquo temporum intervallo, morentur, ac quinque annis Custodes Martyrum existant, antequam ad Diaconatûs, vel Presbyteratûs Ordinem ascendant; quamvis enim hæc Synodus spuria habeatur, exhibet tamen disciplinam sexti seculi, quo creditur conficta. Notarios denique, qui curam habebant instrumentorum, et tabularum Ecclesiæ, peculiarem constituisse Clericorum Ordinem, colligunt, ex Ennodio Ticinensi in Vita Antonii Monachi Lirinensis, quem refert à Constantino Antistite, inter Ecclesiasticos Exceptores, seu Notarios, cœlestem militiam jussum ordiri; atque ex libro Pontificali in Hadriano I. quem Notarium Regionarium, postea Subdiaconum, demum Diaconum factum, ad Pontificatum ascendisse, narrat.

VIII. Sed, ut, quod sentimus, apertè dicamus, nunquam Ecclesiam Latinam alios Ordines agnovisse credimus, præter eos, quos singulatim recensuit Cornelius Papa. Quia verò Clericis, aliquo ex iis Ordinibus initiatis, diversa committebantur officia, ex istorum diversitate diversam pariter sortiebantur nomenclaturam, putà Cantoris, Fossarii, Custodis Martyrum, etc. quod bene ponderavit Bellar-

minus *de Clericis lib.* 1. *cap.* 11. et fusè probat Hallier *de sacr. Elect. et Ordin. part.* 2. *sect.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. §. 4. Et profectò, quòd Cantores, de quibus videtur esse specialis difficultas, merum haberent officium sine vero Ordine à ceteris distincto, eruitur ex ipsomet Concilio Carthaginiensi IV. *cap.* 10. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 979. in contrarium allegato: ibi enim omnium Ordinum collatio ab Episcopo dicitur facienda; Cantoris autem munus solâ Presbyteri jussione suscipi, atque exerceri permittitur: *Psalmista, id est Cantor, potest absque scientia Episcopi, solâ jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi.* Ceterùm, si ex diversis officiis, quibus Clerici addicebantur, et diversa, quam inde assequebantur, nominis appellatione, Ecclesiasticorum Ordinum diversitas inferretur, nimiùm ingens sanè fuisset, apud majores nostros, minorum Ordinum numerus. Etenim in Ecclesiasticis tabulis recensentur *Catechistæ*, veluti specialem gradum in Ecclesia obtinentes; et tamen discimus à Cypriano *epist.* 24. ad hoc munus obeundum, aliquem inferioris Ordinis Clericum seligi consuevisse, quin idcirco ad novi Ordinis gradum promoveretur: *Optatum* (ait Cyprianus) *inter Lectores doctorem audientium constituimus. In l.* 42. *et l.* 43. *tit.* 2. *cit. lib.* 16. *Cod. Theodosiani*, commemorantur *Parabolani*, hoc est, ùt *in ead. l.* 43. explicatur, homines *ad curanda debilium ægra corpora deputati*, quos è Clericorum cœtu fuisse, ibidem adnotavit Gothofredus, testaturque Baronius *ad annum* 416. quin tamen, eodem Baronio observante, novum, et peculiarem Clericorum Ordinem constituerent. Erant pariter Defensores pauperum, et Defensores Ecclesiarum. De illis sermo est in Concilio Carthaginiensi V, anni 401. *cap.* 9. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 988. De istis mentio fit in Concilio Chalcedonensi *can.* 23. Utrosque verò quamvis Petavius *in notis ad Epiphanium* hæres.

62. *num.* 10. inter laïcos collocet, attamen Morinus *exercit.* 16. *cap.* 6. *num.* 16. ex Ecclesiasticis monumentis constare asserit, ea munera nonnisi Clericis consuevisse committi. E Clericorum insuper numero eligebantur Ecclesiarum *OEconomi*, de quibus in Concilio Ephesino *act.* 1. et in Concilio Chalcedonensi *can.* 2. *et can.* 26. *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 601. *et* 611. Ex eodem designabantur *Apocrisiarii*, de quibus Liberatus *Breviar. cap.* 12. Evagrius *lib.* 4. *cap.* 38. et Justinianus Imp. *Novell.* 6. *cap.* 2. quorum id erat officii, ut, tamquam Procuratores, omnes causas Ecclesiasticas, ad eos, à quibus mandatum acceperant, attinentes, in aula Imperatoris agerent. Atque, ut alios hujus generis multos prætereamus, Epiphanius *exposit. Fid. num.* 21. Ecclesiæ Ministris accenset *Hermeneutas*, seu Interpretes, quorum munus erat, ex una in aliam linguam transferre tam lectiones Scripturarum, quàm conciones ab Episcopis ad populum habitas. Ejusmodi verò munus fuisse speciale, atque ab aliis distinctum, liquet ex Actis Passionis Procopii Martyris, à Valesio publicatis in notis ad Eusebium *de Martyr. Palæstin. cap.* 1. hæc de Procopio narrantibus: *Ecclesiæ tria ministeria præbebat. Unum in legendi officio; alterum in Syri interpretatione sermonis; et tertium adversùs dæmones, manuum impositione.* Nisi igitur dicamus, omnia, quæ retulimus, et quamplurima similia quæ referri possent, nomina fuisse officiorum, non Ordinum, admittere cogeremur in antiqua Ecclesia Ordines ferè innumeros: quod nemo facilè credet. Quamobrem, quod ex Morino retulimus, argumentum suas quidem vires habet, quâ parte pervetustâ innititur consuetudine Ecclesiæ Græcæ, tres minores Ordines jamdiu respuentis; sed inefficax est, quantum ad variationem, quam factam astruit in Ecclesia Latina quoad eorumdem numerum. Majoris ponderis sunt alia, quæ

ab eodem Morino, eique adstipulantibus Theologis proferuntur, ad suam sustentandam opinionem.

IX. Verum Sacramentum, ajunt, gratiam producit ex opere operato; eaque gratia per aliquod signum sensibile significatur: at in collatione quinque Ordinum inferiorum, nihil fit, quod gratiæ productionem arguat; non enim conferuntur per manûs impositionem sicuti tres Ordines supremi, quâ gratiam significari, et causari, docet S. Thomas *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 1. *art.* 1. et 3. *part. qu.* 84. *art.* 4. nec Episcopus eos conferens dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*: aut his æquivalentia verba pronunciat. Neque in hoc ullum intercedit, aut unquam intercessit discrimen inter Subdiaconatum, aliosque inferiores Ordines: nam laudatum Conc. Carthaginense IV. postquam *can.* 2. 3. *et* 4. dixerat, Episcopum, Presbyterum, et Diaconum ordinari per manuum impositionem, *can.* 5. expressè statuit: *Subdiaconus, cùm ordinatur, quia manûs impositionem non accipit, Patenam de Episcopi manu accipiat vacuam, et Calicem vacuum.* Sacramentarium pariter S. Gregorii, vetus Ordo Romanus, et hodiernum Pontificale Romanum, Subdiacono denegant manûs impositionem; quin imò idem Subdiaconatus olim in Ecclesia Latina accensebatur minoribus Ordinibus, in quorum classem etiamnum à Græcis rejicitur: tum verò primùm apud nos cœpit sacris annumerari, cùm Urbanus II. in Concilio Beneventano anni 1091. *can.* 1. *tom.* 6. *part.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1696. permisit, ut interdum, *sed rarissimè, opportunitate exigente, et non sine Romani Pontificis, vel Metropolitani licentia*, Subdiaconus eligi posset in Episcopum, quem ex solo cætu eorum, qui sunt in sacris constituti, assumendum, veteres Canones sanciverant: quod testatur Innocentius III. *in Cap. A multis, de ætat. et qualit. et ordin. præficiendorum*: Cùm hodie Sub-

diaconatus inter sacros Ordines computetur, *sicut Urbanus Papa II. sub his verbis expressit..... Qui in sacris Ordinibus*, *Presbyteratu*, *Diaconatu*, *Subdiaconatu sunt positi :* imò observat Thomassinus *de veter. et nov. Eccles. disciplina part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 33. non ab Urbano II. sed ab ipsomet Innocentio III. fuisse Subdiaconatum in sacros, et majores Ordines relatum, cùm scilicet ipse in citata Decretali statuit, ut absque ulla dispensatione *Subdiaconus in Episcopum valeat liberè eligi*, *sicut Diaconus*, *vel Sacerdos :* hanc verò sanctionem adscribit Urbano II. quia is illi præluserat, ejusque jecerat fundamenta, permittens ex venia, et indulgentia fieri, quod ne ex venia quidem antea fiebat, et postmodum Innocentius liberè fieri permisit. Sed, sive Innocentius, sive Urbanus Subdiaconatum è minorum in majorum Ordinum classem evexerit, sat est, eum quondam locum habuisse inter minores Ordines, ne in re, de qua agimus, ulla inter eumdem, et minores Ordines ponenda sit differentia.

X. Sed quid aliunde argumenta quærimus (pergit Morinus) ad probandum, Subdiaconatum, eoque inferiores Ordines, non pertinere ad Hierarchiam Divinâ ordinatione institutam, cùm id clarè, et expressè asseruerit idem Urbanus II. *in cit. can.* 1. hisce verbis : *Nullus deinceps in Episcopum eligatur*, *nisi qui in sacris Ordinibus religiosè vivens inventus est. Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum*, *ac Presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse : super his solum præceptum habemus Apostoli*, *etc.* Urbano concinit Gratianus, qui medio seculo XII. suum compilavit Decretum, scribens initio *distinct.* 21. *Levitas ab Apostolis ordinatos legimus.... Subdiaconos*, *et Acolythos*, *procedente tempore*, *Ecclesia sibi constituit.* Ante Gratianum, et Urbanum II. seculi IX. initio id ipsum *apertè* tradiderat Amalarius lib. 2. de Divinis *Officiis*

Catechismo Romano traduntur; atque omninò declinet quæstiones in scholis agitatas, maximè circa materiam, et formam trium hierarchicorum Ordinum: ne secus in ea se conjiciat difficultatum dumeta, à quibus vix possit explicari. Quod ne perperam à nobis monitum videatur, ad rem facientem quæstionem subnectimus, de qua, priusquam huic Operi extremam manum admoveremus, fuit in Sacra Congregatione Concilii disceptatum. Cuidem Sacerdotio initiandus, etsi omnes consuetas manuum impositiones ab Episcopo accepisset, ad Episcopum tamen, solita Patenæ cum hostia, et Calicis cum vino instrumenta porrigentem, ad alia tunc temporis distractus, non accessit. Re postea detectâ, quid facto opus esset, dubitatum, atque à Sacra Congregatione petitum est. Difficultatis decisio ab illa pendebat gravissima controversia, inter Theologos agitata, circa materiam, et formam Ordinis Presbyteratûs.

II. Antiquiores Scholastici, quos Sotus *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 3. et teste Goneto *in clypeo disp.* 2. *art.* 3. plerique alii Thomistæ sectantur, aliam non agnoverunt Ordinationis materiam, quàm porrectionem instrumentorum, neque aliam formam, quàm verba huic porrectioni adjuncta. Eorum præcipuum fundamentum situm est in Decreto ab Eugenio IV. edito in Concilio Florentino ad Armenorum instructionem, ubi, cùm singulorum Ordinum materiam, et formam singillatim Eugenius recenseat, solam porrectionem instrumentorum, et, quæ eam comitantur, verba commemorat; inquit enim *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 440. *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo; sicut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, et Patenæ cum pane porrectionem; Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem; Subdiaconatus verò per Calicis vacui cum Patena vacua superposita traditionem:*

et similiter de aliis, per rerum, ad ministeria sua pertinentium, assignationem. Forma Sacerdotis talis est : Accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis, et mortuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti : et sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur. Cujus quidem Decreti auctoritate suffulti præfati Auctores, adeo tenaciter suæ opinioni adhæserunt, ut interrogati, cujusnam instrumenti traditione, Evangelicæ prædicationis initio, ab Apostolis ordinarentur Diaconi, cùm nondum Evangeliorum liber esset conscriptus, sine hæsitatione responderunt, ejus loco, porrectam fuisse ordinando chartam, in qua Fidei nostræ mysteria erant conscripta : quam sanè ridiculam, et planè absurdam responsionem explodit Isambertus *de Sacram. Ordinis disp.* 3. *art.* 6.

III. Alii, cùm ex una parte prædictum Eugenii Decretum præ oculis habuerint, atque ex alia animadverterint, in sacris litteris, ubicumque de sacra Ordinatione fit mentio, non aliter eam explicari quàm per manuum impositionem; *Act.* enim 6. cùm de constituendis Diaconis Apostoli deliberassent, eorumque electionem Discipulorum multitudini permisissent, septem ab his designatis, *orantes, imposuerunt manus;* et *cap.* 13. de Ordinatione Pauli, et Barnabæ dicitur : *Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos :* Paulus itidem 1. *ad Timoth.* 4. scribit : *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum impositione manuum Presbyterii :* et *epist.* 2. *ad eumd. cap.* 1. : *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum :* ut hæc testimonia cum prædicto Decreto simul conciliarent, docuerunt, tam porrectionem instrumentorum, quàm manuum impositionem, esse Episcopatûs, Presbyteratûs, et Diaconatûs adæquatam materiam : formam

verò esse verba, quæ in utraque actione ab Ordinante proferuntur. Ex tribus autem mox referendis manuum impositionibus, quæ adhibentur in Ordinatione Presbyteri, tertiam dumtaxat, quæ fit sub hac formula : *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, etc.* ad Sacramenti essentiam pertinere, isti Auctores autumant. Ita Bellarminus *de Sacram. Ordin. lib. unic. cap.* 9. Maldonatus *tract. de Sacram. Ord. quæst.* 3. *part.* 2. *prop.* 1. *et* 4. ubi hanc assertionem quoad manuum impositionem esse de Fide, quoad porrectionem instrumentorum proximè ad Fidem accedere ait, Vasquez *in* 3. *part. disput.* 239. *cap.* 2. 3. *et* 4. Hallier *de sacris Elect. et Ordinat. part.* 2. *sect.* 2. *cap.* 2. *art.* 1. §. 10. *et seq.* Estius *in* 4. *dist.* 24. §. 24. Isambertus *cit. loc.* Piette *de Sacram. Ord. quæst.* 9. Vanroy *eodem tract. cap.* 3. *quæst.* 1. Simonet. *tract.* 17. *de Ordin. disp.* 3. *art.* 1. aliique innumeri.

IV. Alii demum existimant, trium Ordinum hierarchicorum, Episcopatûs videlicet, Presbyteratûs, et Diaconatûs, adæquatam materiam, et formam, solam esse manuum impositionem, cum ei respondentibus verbis; porrectionem autem instrumentorum ritum censent merè accessorium, et integrantem, ab Ecclesia adjunctum ad majorem dumtaxat significationem, et expressionem collatæ potestatis. Quoniam verò in Ordinatione Presbyteri ter Episcopus manus imponit ordinando; primò, absolutis litaniis, unà cum sibi astantibus Presbyteris, nihil dicens; secundò, immediatè post primam, invocans in electum gratiam, et dona Spiritûs Sancti; tertiò, post Communionem, proferens illa verba : *Accipe Spiritum Sanctum, etc.* non primam, neque tertiam, sed tantùm secundam, cum adjunctis precibus, totam Sacramenti essentiam perficere, hujus sententiæ patroni contendunt. Non immeritò tamen advertit mox citandus Martene, secundam manuum imposi-

tionem non differre à prima, sed esse illius continuationem; quod revera utramque inspicienti est manifestum. Ultro porrò iidem concedunt, ceteros Ordines, Diaconatu inferiores, per solam instrumentorum traditionem conferri: quoniam, ùt ipsi opinantur, non sunt à Christo Domino instituti, sed ab Ecclesia adinventi; ac proinde, cùm non participent veram rationem Sacramenti, neque conferant gratiam ex opere operato, potuerunt quocumque alio modo, ad Ecclesiæ placitum, institui, et conferri. Hanc sententiam propugnant Hugo Menardus *in notis ad lib. Sacramentor. S. Gregorii*, Joannes Morinus *de sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 7. *cap.* 1. Martius Becanus *de Sacram. Ordin. cap.* 26. *quæst.* 4. *conclus.* 3. Goarius *in not. ad Euchologium Græcor. pag.* 256. *num.* 11. Arcudius *Concord. lib.* 6. *cap.* 7. quibus in locis hi duo posteriores Doctores, non de sola Ecclesia Græca, sed etiam de Latina expressè loquuntur, Juenin *de Sacram. diss.* 9. *quæst.* 3. *cap.* 2. et *quæst.* 4. *cap.* 2. *et* 3. Van Espen *Jur. Eccl. univers. part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 1. *num.* 9. *et seq.* Martene *de antiquis Eccles. ritib. lib.* 1. *cap.* 8. *art.* 9. *num.* 11. 16. *et* 18. Tournely *de Sacram. Ordin. quæst.* 3. *conclus.* 1. *et* 2. aliique recentiores, quibus facem prætulerant S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 24. *part.* 2. *art.* 1. *quæst.* 4. et Petrus Soto *lib. de Instit. Sacerd. lect.* 5. quorum primum hanc sententiam expressè docuisse, alterum verò maximè in eam inclinasse, fatetur Vasquez *cit. disp.* 239. *cap.* 2. *num.* 5.

V. Duo autem sunt argumenta, quibus hanc assertionem nedum probari, sed evidenter demonstrari, putat Morinus. Primum ex eo desumitur quòd per annos ad minimum nongentos, Ordines hierarchici in universa Ecclesia collati fuerint per solam manuum impositionem, absque ullius instrumenti traditione; quod etiam Doctores contrariæ sententiæ cum Bellarmino, et Hallier *cit. loc.* coguntur admit-

tere : nulla quippe traditionis instrumentorum occurrit mentio in antiquis Ritualibus, et Sacramentariis, à Menardo, Morino, et Martene diligenter perquisitis, et prolatis : quin imò in suprà citato Concilio Carthaginiensi IV. anni 398. cui Episcopi 214. inter quos Augustinus, interfuêre, per hoc Subdiaconatus ab hierarchicis Ordinibus distinguitur, quòd isti manuum impositione, ille verò instrumentorum porrectione conferretur, sicuti animadvertimus : eamdemque differentiam fieri legimus in antiquo Sacramentario Romano, edito à Cardinali Thomasio *pag.* 229. Nullam etiam instrumentorum traditionem commemorant Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, et Walafridus Strabo, etsi de ritibus conferendi sacros Ordines fusè atque ex professo agant. Altum similiter apud eosdem Scriptores, atque in vetustissimis libris Ritualibus est silentium de tertia impositione manuum, nunc fieri solita in Ordinatione Presbyteri, cum illis verbis : *Accipe Spiritum Sanctum*, *etc.* cujus nullum inveniri monumentum illo antiquius, quod extat in Vita Lietberti, Episcopi Cameracensis, qui vixit seculo X. testatur Martene *cit. art.* 9. *num.* 12. unde infert idem Martene, hunc ritum, saltem quoad totam Ecclesiam Latinam, esse adhuc recentiorem altero porrigendi instrumenta, quem ceteroquin non ante annos 700. aut ad summum 800. in Ecclesiam Latinam invectum, ex iisdem Ritualibus planè constat. Quare, inquiunt laudati Doctores, ne alterum ex his dicamus, nimirùm, aut mutatam fuisse Sacramentorum substantiam, quod erroneum, aut antiquam Ecclesiam caruisse vero Sacerdotio, et legitimis Ministris, quod apertè hæreticum foret; necessariò dicendum est, etiam nunc Ordines hierarchicos solâ manuum impositione, et quidem distincta ab illa tertia, quæ est recentioris ævi, conferri.

VI. Porrò, non aliud Ecclesiam sibi voluisse, cre-

2

X.

dendum est, cùm prædicta additamenta sacræ Ordi nationi fieri præcepit, (pergunt iidem Doctores quàm magis disertè explicare potestatem, quæ se cundâ manuum impositione est abundè ordinat collata; quemadmodum, priusquam Scholasticorum opinio omnium menti altiùs insideret, fassi sun Hugo à Sancto Vitore *lib.* 2. *de Sacram. Fidei part* 3. *cap.* 12. inquiens: *Accipiunt Calicem cum vino et Patenam cum hostiis de manu Episcopi quatenu his instrumentis potestatem se accepisse agnoscant placabiles Deo hostias offerendi:* ac totidem ferè ver bis Petrus Lombardus *lib.* 4. *dist.* 24. *Accipiunt etian Calicem cum hostiis, ut per hoc sciant, se accepiss potestatem placabiles Deo hostias offerendi:* quibu consentit antiquum Pontificale Romanum Ms. biblio thecæ Colbertinæ, ubi legitur: *Accipiat Patenam cu oblatis, et Calicem cum vino, et ponat simul in ma nibus ordinati cujuslibet per se:* etenim, cùm dica *ordinati*, et non *ordinandi*, apertè denotat, ant instrumenti traditionem, absolutam et perfecta jam esse Ordinationem.

VII. Alterum, nec minùs validum argumentu huic sententiæ astruendæ, suppeditat Ecclesia Græc quæ in sacris Ordinationibus perficiendis aliam r adhibuit, neque adhibet materiam, præter manu impositionem; utì legere est in Græcorum Euc logio, et testatur Arcudius *cit. lib.* 6. *cap.* 2. tamen Ecclesia Romana ejusmodi Græcorum Ord tiones unquam irritas habuerit, aut ullo pact probaverit: imò de illarum validitate non s nihil dubitatum fuit in Conciliis Lugdunensi, e rentino, quibus Græci cum Latinis adfuère nihil præterea dubitavit Clemens VIII. qui Rus Episcopos, Presbyteros, et Diaconos, ad Cath unitatem admisit cum Ordinibus, quibus, sec ritum Græcorum, insigniti fuerant in suo sch utì latè prosequuntur Natalis Alexander *in*

dogmat. et moral. lib. 2. *de Sacram. Ordin. art.* 7. §. 2. Morinus *de sacr. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 7. *cap.* 1. *num.* 8. Cabassut. *in Notit. Ecclesiast. seculi IV. in append. ad can. Concilii IV. Carthaginensis num.* 4. *et* 5. Tournely *in Prælection. theolog. de Sacram. Ordin.* Cardinalis de Lugo *de Sacram. disp.* 2. *sect.* 5. *num.* 85. Cardinalis Albitius *de Inconst. in Fide cap.* 30. *sub num.* 374. §. *Diverso autem ritu*, Verricell. *de Apostol. Mission. tit.* 11. *quæst.* 168. *sect.* 3. *num.* 22.

VIII. Hoc autem eodem argumento, è Græcorum more petito, Auctores, quorum sententiam in præsens exponimus, antevertunt fundamentum contrariæ opinionis, Eugenii Decreto subnixum : quâ enim ratione, inquiunt, potuisset Eugenius IV. definire, in instrumentorum porrectione eique respondentibus verbis, consistere essentiam sacræ Ordinationis, postquam in eodem Concilio ad communionem admiserat Episcopos, Sacerdotes, et Diaconos Græcos, solâ manuum impositione ordinatos? Necesse est igitur fateri, Eugenium loquutum de materia, et forma integrante, et accessoria, quam optavit ab Armenis superaddi manuum impositioni, jamdiu ab illis adhibitæ, ut Ecclesiæ Latinæ moribus se prorsùs accommodarent, ac, rituum uniformitate, firmiùs eidem adhærerent : quod benè ponderant Menardus, Becanus, et Morinus. Neque hanc explicationem respuere possunt Auctores contrarii : siquidem in eo Decreto nulla fit mentio tertiæ impositionis manuum, quam nihilominùs ad Ordinationis Presbyteri essentiam pertinere, iidem affirmant : atque idcirco fateri coguntur, non fuisse mentem Pontificis, ibidem explicare, quæ Ordinationis substantiam perficiunt.

IX. Ut hæc argumenta, quibus profectò nimiùm se premi sentiunt, declinent, varia prædicti Doctores tentarunt effugia. Dixerunt plerique, etiam nunc

in Ecclesia Latina Ordines hierarchicos solâ conferri manuum impositione, quia Episcopus suis manibus instrumenta exhibet ordinando. At in primis, si porrectio instrumentorum vera esset manuum impositio, etiam inferiores Ordines dicerentur conferri per manuum impositionem, contra id, quod à Concilio Carthaginiensi IV. audivimus: per manûs etiam impositionem perficerentur Baptismus, et extrema Unctio, quia Ministri manibus baptizandi corpus abluitur, et sancto oleo perungitur infirmus; quod tamen nemo unquam dixit. Deinde hâc responsione difficultatis nodus non solvitur; nam neque hodie Græci, neque olim Latini, in conferendis Ordinibus hierarchicis instrumenta adhibuêre: ac propterea alia diversa est impositio manuum, in quam cadit præsens controversia.

X. Dicunt alii, reverà olim Latinos, sicuti nunc Græci, Ordines hierarchicos solâ contulisse manuum impositione; et nihilominùs hodie in Ecclesia Latina necessariam esse traditionem instrumentorum, quia Christus Dominus non instituit, neque determinavit materiam, et formam Ordinationis in specie infima, seu *atoma*, uti ajunt, sed permisit Ecclesiæ, illas pro suo libito determinare, justisque de causis mutare, modò et res, et verba semper usurpet, quæ apta sint ad significandum sacræ Ordinationis effectum. Ecclesia autem, quæ solam olim designaverat manuum impositionem, cum verbis eam comitantibus, mutatis postea rerum circumstantiis, illâ Græcis relictâ, aliam materiam adhibendam statuit à Latinis. Verùm hæc doctrina duas gravissimas offendit difficultates. Primò quippe non satis probatur, quòd Christus Dominus prædictam potestatem fecerit Ecclesiæ; imò oppositum videtur evinci ex Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. ubi declarat, à Christo relictam esse Ecclesiæ potestatem mutandi, quæ *Sacramentorum* dispensationem respiciunt, *salvâ*

illorum substantiâ : mutatio verò materiæ, et formæ, non ad ritum, et dispensationem, sed ad substantiam pertinet. Deinde, datâ Ecclesiæ facultate, de qua est sermo, gratìs omninò, et arbitrariò fingitur, quòd Ecclesia eâ usa fuerit : dicant enim, ubi, et quando, quo seculo, in quo Concilio, à quo Pontifice facta sit ejusmodi mutatio? Enimverò, si Ecclesia ab Ordinationis ritu ea ablegasset, quæ antiquitùs fiebant, cogeremur utique affirmare, Ordinationis materiam, et formam fuisse, Ecclesiæ auctoritate, mutatas, novasque antiquis subrogatas. Sed, cùm omnia, quæ habentur in antiquis Ritualibus, perseverent intacta, ac sanctè et integrè etiam nunc peragantur; nemo facilè credet, illa eadem, quæ jampridem satis erant, nunc, ad Ordinis Sacramentum perficiendum, ampliùs non sufficere.

XI. Hæc omnia placuit hìc exponere, non ut huic postremæ sententiæ calculum adjiceremus, sed eo tantùm consilio, ut perspicuum fieret, eam, quamvis habeat contra se universam ferè aciem Scholasticorum, ab istorum tamen ictibus nihil sibi metuere, imò et sua jacula habere, quæ in eos intorqueat.

XII. Quare, ut ad propositum redeamus, cùm valde incertum sit, an is, de quo in casu, per secundam manuum impositionem esset ritè ordinatus, id utique faciendum erat, quod præscribit Gregorius IX. *in Cap. Presbyter, de Sacram. non iterand.* ubi in casu haud absimili decrevit : *Nihil esse iterandum, sed cautè supplendum, quod per errorem extitit prætermissum :* quòd præcipuè in illo rerum statu servandum erat, ne Sacramentum, quod, in multorum sententia, censebatur undique perfectum, iterationis periculo subjiceretur; quemadmodum optimè, atque ad rem omninò appositè adnotavit Natalis Alexander *Theol. dogmat. et moral. de Sacram. Ordin. cap.* 1. *art.* 7. §. 2. *in fin.* inquiens : Unde, si

supplere deberet Episcopus, quod in Ord
fuisset incautè prætermissum, ùt colligitur
Pastoralis, et ex Cap. Presbyter, extra, de
mentis non iterandis.

XIII. Quia autem nonnulli non infimi T
dixerunt, impositionem manuum præambul
rectioni instrumentorum, simul cum hac,
coalescere materiam, quâ, unà cùm verbis
scopo instrumenta exhibente prolatis, prin
fertur Sacerdotalis potestatis pars, confici
mirùm Corpus Christi; idcirco Sacra Cong
scitè animadvertens, præviam illam manu
positionem, jamdiu antea peractam, no
moraliter conjungi cum traditione instrumen
quæ postmodum fieret, ut etiam hujus op
in re tanti momenti, rationem aliquam h
totam Ordinationem sub conditione iteranc
scripsit.

CAPUT UNDECIMUM.

De protestatione in aliquas Synodos inserta, et per Archidiaconum, Episcopi nomine, ante Ordinationem repetita, per quam Episcopus Ordines collaturus protestatur, se intentionem non habere ordinandi irregulares, aut canonico impedimento irretitos : et de Ordinatis ad majores Ordines ab Episcopo, in Missa, non ab ipso celebrata, sed à Sacerdote; de qua re in Synodo Episcopali aliquando disceptatum est.

In Pontificali Romano habetur edictum, quo Episcopus Ordines collaturus, sub pœna excommunicationis præcipit, ne quisquam canonico impedimento irretitus ad Ordines suscipiendos accedere audeat. Idem solent Episcopi in suis Synodis clariùs adhuc edicere, et explicare, ac præcipuè solent illorum audaciam censuris compescere, qui, emendicato, et ficto patrimonii titulo, quo reverà carent, ad sacros Ordines promoveri præsumunt. Hæc omnia laudabiliter fiunt, neque ulli sunt reprehensioni obnoxia. At plerique Episcopi, his diligentiis nequaquam contenti, alias ulteriores adhibent, quæ non omnibus probantur: solent quippe, priusquam sacræ Ordinationis cæremonias incipiant, per Archidiaconum, aliumve, publicè denuntiare, se intentionem non habere ordinandi irregulares, censuris innodatos, carentes legitimo patrimonio, aut Beneficio, vel litteris dimissorialibus proprii Ordinarii, etc. Quamquam autem præsumendum sit, unicum ejusmodi protestationis scopum esse, deterrere, qui aliquo ex enuntiatis vitiis laborans, ad Ordines sacrilegè suscipiendos se accingit; ne enim gravis peccati reus fiat, tenetur Episcopus absolutam in-

tentionem habere Ordinem conferendi homini præsenti, cui manus imponit, et consueta porrigit instrumenta, quemadmodum rectè animadvertunt Navarrus *consil.* 5. *de tempor. Ordinat.* Gobat *Theolog. experim. tract.* 8. *num.* 316. et Cardinalis de Lugo *de Sacram. disp.* 8. *sect.* 7. *num.* 119. nihilominùs tamen, cùm prædictam protestationem Ordinationi præmittit, innumeris scrupulis, et animi anxietatibus occasionem præbet, et quandoque etiam probabilis, et prudens dubitatio exinde excitatur, num reverà quis fuerit legitimè ordinatus, eò quòd aliquo ex enuntiatis impedimentis esset obstrictus. Quare, ne cum maximo totius Christianæ reipublicæ detrimento, et perturbatione, dubii, atque incerti Ministri sacris ministeriis addicantur, præstat omninò, ut Episcopus ab illa generali protestatione abstineat : quod opportunè monet citatus de Lugo his verbis : *Ego quidem usum talis protestationis nullo modo probo : tum quia in ritibus Ecclesiasticis fundamentum non habet; nam, licèt in Pontificalibus antiquis, et modernis apponatur formula, quâ ordinandi moneantur ex parte Episcopi, ne ullus accedat irregularis, absque ætate, vel facultate legitima, etc. in nullo tamen Pontificali invenitur talis protestatio de defectu intentionis..... tum etiam quia, licèt existente gravissimâ causâ, posset aliquando Episcopus habere intentionem sub conditione... Ceterùm ejusmodi voluntas conditionata universalis cum omnibus haberi non potest, absque gravissimis inconvenientibus, propter dubia, quæ inde oriuntur circa valorem Ordinis.* Minus itaque decet, aliquid Synodo inseri, quod prædictam protestationem contineat, aut eidem æquivaleat : etenim, cùm Synodales sanctiones sint de se stabiles, et perpetuæ, simile edictum, in Synodo promulgatum, incertos redderet etiam Ordines ab Episcopis successoribus conferendos : quamvis enim

isti nihil fortasse dicant, quo significent, se non habere intentionem quemquam initiandi, qui canonico detineatur impedimento, semper nihilominùs dubitari poterit, an suam intentionem conformaverint Synodali statuto nondum revocato.

II. At quid faciendum, si re ipsâ contingat, aliquem canonico impedimento ligatum Ordines recepisse ab Episcopo, qui eam solemnem protestationem sacræ cæremoniæ præmisit? Fusè de hac quæstione à nobis actum est *in nostro Tractatu de Sacrificio Missæ sect.* 2. §. 70. ubi ex Sacræ Congregationis Concilii sententia diximus; interrogandum Episcopum, si sit superstes, à quo Ordines sunt collati: et, si is asserat, suam intentionem verè alligasse præmissæ protestationi, Ordinationem diximus absolutè iterandam: si verò dubia. et incerta remaneat Episcopi intentio, eò quòd non satis constet, quâ mente eam protestationem emiserit, et an illi reverà suam aptaverit intentionem, Ordinatio erit sub conditione repetenda. Quare, ad consulendum conscientiarum securitati, et quieti, omnemque dubitationem de re sanè gravissima removendam, cavere utique debet Episcopus, ne ullus ad Ordines suscipiendos admittatur, qui, diligenti præhabitâ inquisitione, non fuerit dignus, et idoneus repertus, omnibusque ornatus qualitatibus, quæ à sacris canonibus requiruntur; at, in ipso actu collationis Ordinum, opus est, ut absolutam habeat intentionem initiandi omnes, et singulos, sive à se antea approbatos, sive quoquo modo intrusos, qui ad illos suscipiendos accedunt, et per consuetam materiæ exhibitionem, formæque prolationem, voti compotes fiunt: neque expedit, ut aliquid, ne ad terrorem quidem, tunc dicat, unde fas sit ejus intentionis defectum conjicere, aut leviter suspicari.

III. Aliam ob *causam* non semel dubitatum fuit

de collatorum Ordinum validitate. Quidam Episcopus Græci ritûs, cui, ob ingravescentem ætatem, et adversam corporis valetudinem, laboriosum erat Missam celebrare, cùm esset Ordines collaturus, eam per alium Sacerdotem fieri curabat; eoque Sacrum peragente, ipse consueto ritu Ordines conferebat. Dubitatum fuit de Ordinationis ita peractæ validitate, et, quid de ea sentiendum, ab Apostolica Sede quæsitum. Rei examen commissum fuit Sacræ Congregationi Sancti Officii, nobisque, qui ejusdem Consultoris officium tunc gerebamus, demandatum, ut in scriptis sensum nostrum panderemus. Mandato obsequentes Dissertationem elucubravimus, quâ prædictam Ordinationem, illicitam quidem, sed validam ostendimus. Illicita quòd fuerit, saltem quoad Ordines sacros, nullo labore demonstravimus : etenim, si antiquam Ecclesiæ disciplinam respicimus, indubitatum est, primis dumtaxat exceptis temporibus, quibus ob ferventes persequutiones integrum non erat Fidelibus in unum locum congregari, Ordinationes, non alibi, nisi intra Ecclesiam fuisse celebratas : quocirca S. Gregorius Nazianzenus *carm. de vita sua*, Maximo Cynico, Constantinopolitanæ Sedis invasori, exprobravit, quòd Ecclesiâ exclusus, in ædibus cujusdam Aulœdi fuerit ordinatus; et, teste Socrate *lib.* 4. *cap.* 29. Ursino pariter, seu Ursicino, contra legitimam Damasi electionem à factiosis quibusdam in Antipapam electo, inter cetera objectabatur, quòd, non in Ecclesia, sed in obscuro quodam Basilicæ Sicinii loco ordinatus esset. Intra Ecclesiam verò, non alio unquam tempore fuisse Ordines, saltem sacros, collatos, nisi cùm inibi Divina celebrarentur mysteria, pluribus probat Hallier *de sacr. Elect. et Ordinat. part.* 3. *sect.* 8. *cap.* 5. *art.* 1. cui assentitur etiam hæreticus Binghamus *Origin. Ecclesiast. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 6. §. 8. eumque morem ex Aposto-

itione derivatum colligit idem Hallier *ex* o. 13. ubi Ordinatio Sauli, et Barnabæ cum perfecta describitur : *Ministrantibus illis et jejunantibus, dixit illis Spiritus San-* gregate mihi Saulum, et Barnabam. Per *mi-* enim denotari Sacrificium, per *segrega-* collationem Episcopatûs, Interpretes omnes nt. Eamdem disciplinam nobis exhibent an- es, qui Ordinationes, quas referunt, sem- ficii tempore peractas asserunt. Theodore- elig. cap. 13. *tom.* 3. loquens de Ordinatione i anachoretæ, eam factam dicit tempore acrificii. Epiphanius *epist.* 51. *olim* 60. *ad* Hierosolymitanum, *tom.* 1. *Oper.* S. Hieronym. Paulinianum fratrem Hieronymi, invitum ntem, à se, sacris Mysteriis operam dante, in Diaconum, deinde in Presbyterum or- narrat. Synodus verò Laodicena paulò curatiùs tempus definit peragendæ sacræ iæ : cùm enim *can.* 4. *tom.* 1. Collectionis *col.* 781. dixerit : *Quòd non oporteat, Ordi- sub conspectu audientium celebrari :* utì ysius ; vel : *Non licere manûs impositionem inandos, præsentibus catechumenis, fieri :* sionem Isidori : significavit profectò, Ordi- fieri debere tempore oblationis, cui adesse antur catechumeni, et audientes; quo nomine potuit tam certus ordo catechumenorum, rmones in Ecclesia audiendos admitteban- n cœtus pœnitentium, quibus privilegium diendi Ecclesiam ; utrosque enim *audientes* s, norunt Eruditi.

solùm Ordines sacros, quibus (ùt supe- nus) nondum annumerabatur Subdiacona- etiam istum, ceterosque minores Ordines, sarum solemnia collatos, affirmat Auctor *Apost. lib.* 8. ubi omnes exhibens ritus,

quibus, tempore Collectæ, sacri Ecclesiæ Ministr inaugurabantur, modum etiam recenset ordinand Lectorem. Neque inter majores, et minores Or dines, aliud, quoad hoc, intercedebat discrimen nisi quòd illi in sanctuario ante Altare, isti verò extra sanctuarium, et longè ab Altari conferrentur quod testatur Amalarius *cit. lib.* 2. *de Divinis Of ciis cap.* 6. Eamdemque consuetudinem etiam nun à Græcis retineri, post Morinum, observat Martes *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *art.* §. 10. Ex hac autem consuetudine conferendi Ord nes minores extra sanctuarium, et Altare, evenis arbitramur, ut vetus Ordo Romanus, et Pontifica Romanum, severè quidem interdixerint, ne Ordin sacri, inter quos etiam Subdiaconatus fuit post cooptatus, extra Missarum solemnia conferantu *minores verò Ordines conferendos* (utì loquitur c tatus Hallier) *etiam extra ipsa, favorabiliter indu gent.* Negari tamen non potest, congruum ess magisque conforme ritui in eodem Pontificali pr scripto, ut, quantum fieri potest, etiam hodie or nes Ordines in Missa conferantur: *Quia omnes O dines* (ùt *eodem cit. cap.* 5. *art* 1. *num.* 3. prosequit Hallier) *ad Sacrificium Missæ, tamquam ad fine suum, et scopum referuntur: omnium ipsum co summatio, ac perfectio est.... Consentaneum est ii que, ut coram Divinis Symbolis, quæ Jesum sacro Altari præsentem continent, Ordinationes pe ficiantur.*

V. Sed, quod de Ordinibus minoribus congruu diximus, de sacris est, ex gravi præcepto, se vandum: nullus quippe à gravi culpa eximer Episcopum, qui, contra communem Ecclesiæ m rem, ritumque in Romano Pontificali præscriptur sacrum Ordinem extra Missarum solemnia conferr Ad sacram verò cæremoniam licitè explendan Missa, non ab alio, *sed ab eo celebrari debet*, (i

ier *cit. cap.* 5. *art.* 3.) *à quo Ordines sunt li :* idemque adnotaverat Glossa *in Cap. ut , de elect. verb. Dividatur;* et meritò , a , ùt eadem Glossa ibidem advertit, ita constans , et perpetua Latinæ Ecclesiæ lo , cui consonat etiam Græcorum praxis , cudius *lib.* 6. *Concord. cap.* 2. Goarius *in Eucholog. Græcor. pag.* 292. et Morinus *de inat. part.* 3. *exercit.* 11. *cap.* 6. tum quia , ı ab eo fiat , à quo Ordines conferuntur , *mysterium unitatis* , utì loquitur Innocen- n *cit. Cap. Quod sicut*, *de elect.* cùm enim dinati debeant sanctissimam Eucharistiam è manibus Ordinantis, quod ab Ecclesiæ is usitatum , ac severa lege præscriptum , sæpiùs citatus Hallier *sect.* 8. *cap.* 11 *art.* 6. e Auctor *Eccles. Hierarch. cap.* 6. *: Sub ndem sanctissimæ consecrationis , Divinis- charistiæ Communio traditur à Pontifice , onsecravit :* nisi Eucharistia ab illo eodem ır, à quo initiatis porrigitur, non adeo per- æsentatur unio ipsorum cum suo Præsule ; ıodum exhibetur, cùm cœlestem panem ab aratum , suâque consecratione in Christi ɔnversum , omnes simul accipiunt : quæ atio fortiùs adhuc urget, si agatur de Or- Episcopi , vel Presbyteri , qui, ad eamdem unionem repræsentandam , debent idem m cum Ordinante conficere , seu simul are. Denique tenetur sacrorum Ordinum lissam facere per se ipsum , ut obtemperet i Romano , Clementis VIII. et Urbani VIII. e roborato ; ibi enim alius non apparet s ritus conferendi sacros Ordines, nisi in ferentis.

are hæc quæ adduximus, ad propositam s quæstionem , jure indubitatum diximus ,

prædictum Præsulem, qui Ordines etiam sacros contulerat, cùm, non ipse, sed alter Sacrificium offerret, multis nominibus graviter deliquisse; sed, quod attinebat ad collatorum Ordinum validitatem, hanc sustineri, neque ullâ probabili ratione posse in dubitationem adduci, affirmavimus. Quamvis enim inventi sint pauci aliqui Auctores, quos commemorat Hallier *cit. cap.* 5. *art.* 2. qui opinati sunt, Sacrificium Missæ esse de substantia consecrationis, seu promotionis ad sacros Ordines; attamen in primis nemo unquam dixit, esse de Ordinationis substantia Missam Pontificis ordinantis: deinde ea ipsa paucorum opinio jamdiu rejecta, et explosa fuit ab omnibus Theologis, et Canonistis, quos congerit Sanchez *Concil. moral. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 4. Quocirca Hallier *cit. loc.* indubitanter ratam habendam ait Ordinationem, extra Missarum solemnia factam: *Adeo ut hocce tempore de ea re dubitare, frivolum videatur: nec cum conditione repetendam eam esse sacram Ordinationem censerem, in qua Sacrificium Missæ defuisset; nullus enim canon legitur, qui ad substantiam promotionis ad sacros Ordines Sacrificium Missæ pertinere ostendat.* Minùs itaque dubitandum erit de validitate Ordinis collati, non absolutè extra Missarum solemnia, sed non intra Missam ab Episcopo celebratam, à quo fuit collatus.

VII. Hæc nos pro veritate tunc scripsimus; nostrumque suffragium approbatum fuit à Congregatione generali, anno 1715. habita coram fel. rec. Clemente XI. Cùmque postea ad Sedem Apostolicam delatum fuerit, quemdam Episcopum in Hibernia sacros Ordines contulisse, cùm sacra Mysteria, non à se, sed ab alio Sacerdote conficerentur, eadem controversia iterùm excitata, atque ad novum examen in eadem Congregatione est adducta: et Cardinalis Petra, tunc ejusdem Consultor, jussus pariter sententiam suam proferre, à nostro sensu non

recessit, Ordinumque collationem illicitam et ipse pronunciavit, validamque sustinuit; ejusque sententiam confirmavit fèl. rec. Innocentius XIII. in Congregatione generali, habita die 5. Februarii 1722. qui simul prædictum Episcopum per Bruxellensem Internuntium seriò moneri jussit, ut conscientiæ suæ consuleret, cùm certè graviter in canones peccasset: quemadmodum legere est in ejusdem Cardinalis Petra *Comment. ad Constitut. Apostolic. tom.* 5. *pag.* 288.

VIII. Neque hæc extra propositum dicta censeantur: scimus quippe, non multis antea annis in quadam Synodo disceptatum, an à sacrorum Ordinum exercitio forent arcendi, qui à finitimo Episcopo illos receperant tempore Sacrificii ab alio Sacerdote oblati. Quapropter à nostro institnto minimè alienum judicavimus, hujus controversiæ decisionem referre, ut, si in posterum contingat, in aliqua Synodo eamdem refricari, sciat Episcopus, quid sit deliberandum.

CAPUT DUODECIMUM.

Ad demonstrandum, quàm circumspectè sit in Synodo loquendum de Ministro Sacramenti Matrimonii, nonnulla prœmittuntur respicientia Concilii Tridentini decretum, quo irrita fiunt Matrimonia clandestina.

Haudquaquam satis explicare possumus, quantum intersit, ne in Episcopales Synodos ullum obrepat verbum, quo videatur aliqua approbari opinio, inter Catholicos controversa; quamvis enim illud fortasse ex Episcopi, seu potiùs Scriptoris calamo, oscitanter excidat, statim nihilominùs Auctores stantes pro ea sententia, sibi adstipulari decantant Sy-

nodorum auctoritatem, quam omnes jure meritoque plurimi faciunt, privatorumque Doctorum placitis anteponunt. Rem enarrabimus, è qua vel sola apparebit, quantâ circumspectione opus sit in concinnandis Synodalibus decretis, ne in ullam deflecti valeant de re aliqua dissidentium Theologorum partem.

II. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reform. matrimonii cap.* 1. irrita esse decrevit matrimonia, quæ aliter deinceps contraherentur, *quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus:* simulque statuit, *ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos.* Absoluto, atque ab Apostolica Sede confirmato Concilio Tridentino, quamplurimi Episcopi suas coëgerunt Synodos, in quibus prædicti decreti promulgationem, utì par erat, urgentes, per singulas Parochias, populo denuntiari jusserunt, firmitate caritura quælibet conjugia in posterum contrahenda, nisi fuerint celebrata *coram legitimo Ministro.* Equidem nobis persuasum est, hanc unam ob causam ab hisce Synodis Parochum appellari legitimum matrimonii Ministrum, quia scilicet ipse est publicus Minister, cui soli Ecclesia auctoritatem tribuit, suâ præsentiâ roborandi matrimonii contractum, eique vires et firmitatem adjiciendi: at nihilominùs plures Doctores, præcipuè Serry *in præfat. ad nov. edit. Operum.* Melchioris Cani *cap.* 7. §. *Novam*, ejusmodi loquutionibus à Synodis inconsideratè, ùt nos opinamur, usurpatis, atque à se diligenter collectis, usi sunt ad probandum, etiam ex Synodorum sententia, Sacerdotem esse verum, et proprium Sacramenti matrimonii Ministrum; quod proinde, nisi fuerit Sacerdotali benedictione sacratum, neque gratiam conferre,

neque ullâ ratione ad Sacramenti dignitatem pertingere, iidem Auctores defendunt. Verùm, quot et quantis difficultatibus hæc opinio sit obnoxia, quotque habeat contradictores, necessarium ducimus hìc exponere, ut deinceps cautiores fiant Episcopi in suis conscribendis decretis, atque ut acturi de matrimonio, à prædicta, plerisque Theologis invisa, loquendi formula abstineant.

III. Fidelium matrimonium à Deo in officium naturæ ab initio institutum, fuisse postea à Christo Domino elevatum ad dignitatem veri et proprii Sacramenti novæ legis, causantis gratiam ex opere operato, veritas Catholica est, definita ab Eugenio IV. in Decreto pro Armenis §. *Septimum*, atque à Tridentino *cit. sess.* 24. *de reform. Matrim. cap.* 1. quam à Lutheri, Calvini, aliorumque hæreticorum telis vindicat Bellarminus *de Sacram. matrim. lib. unic.* Quamobrem, quo religiosiùs Fideles matrimonium celebrarent, quod *magnum esse Sacramentum, in Christo, et in Ecclesia* prædicaverat Apostolus *ad Ephes.* 5. ab Ecclesiæ primordiis cautum est, ne aliter illud inirent, quàm coram Sacerdote, cujus benedictione quodammodo obsignaretur. Hujus disciplinæ testimonium nobis perhibent antiquissimi Patres. Etenim S. Ignatius *epist. ad Polycarpum num.* 5. ex recensione Cotelerii *tom.* 2. *pag.* 41. ait: *Decet verò, ut sponsi, et sponsæ de sententia Episcopi conjugium faciant, quo nuptiæ sint secundùm Dominum, et non secundùm cupiditatem. Omnia ad honorem Dei fiant:* et juxta aliam editionem: *Decet verò, ut mariti, et maritæ cum Episcopi arbitrio conjugium faciant, quo nuptiæ juxta Dominum sint, non autem juxta cupiditatem.* Tertullianus *lib.* 2. *ad Uxorem cap.* 8. *edit. Paris. an.* 1634. *pag.* 191. scribit: *Unde sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, et confirmat oblatio, et obsignat benedictio:* et *lib. de pudi-*

citia, ejusd. edit. pag. 718. *et in Pamelii edit. cap.* 4. *Ideo penes nos occultæ quoque conjunctiones, id est non priùs apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam, et fornicationem judicari periclitantur, etc.* Ad quem locum Rigaltius *in notis pag.* 114. animadvertit, iis verbis à Tertulliano prolatis: *Non priùs apud Ecclesiam professæ:* indicari conjugia, in quibus non fuerat servata consuetudo, quâ solebant, Fideles conjugandi per Presbyteros Ecclesiæ offerri, *ut communibus votis conjugia benedicerentur:* quam quidem consuetudinem firmavit Concilium Carthaginiense IV. *can.* 13. relat. à Gratiano *can.* 5. 30. *quæst.* 5. *Sponsus, et sponsa, cùm benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, vel à paranymphis offerantur.* Ad eumdem verò morem allusit Synesius Cyrenensis, qui floruit initio seculi V. *epist.* 105. ad Evoptium, fratrem, et successorem suum in Metropolitana Sede Ptolemaïdis in Lybia Pentapolitana, cùm scripsit *pag.* 248. ex recensione Petavii: *Mihi et Deus ipse, et lex, et sacra Theophili* (Patriarchæ Alexandrini) *manus uxorem dedit:* ùt enim opportunè observavit Christianus Lupus *in schol. et not. ad canones octavæ Synodi tom.* 2. *pag.* 1421. hæc S. Synesii verba: *Mihi sacra Theophili, etc. ostendunt, Fidelium nuptias palam in Ecclesia fuisse semper ab Episcopo, aut Presbytero benedictas, et sanctificatas.* Demùm in capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. *tom.* 1. *col.* 1062. ex recensione Baluzii, hæc in nuptiis præscribuntur servanda: *Priùs conveniendus est Sacerdos, in cujus Parochia nuptiæ fieri debent in Ecclesia coram populo; et ibi inquirere unà cum populo ipse Sacerdos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut alterius uxor, vel sponsa, vel adultera: et, si licita, et honesta omnia pariter invenerit, tunc per consilium, et benedictionem Sacerdotis, et consultu aliorum bono-*

rum hominum, eam sponsare, et legitimè dotare debet.

IV. Hæc, aliaque hujus generis multa, à viris eruditis congesta, probant quidem, semper ab Ecclesia vetita clandestina conjugia; sed, num ante Tridentinum fuerint insuper ullo unquam tempore etiam irrita, quæstio est, de qua secum contenderunt ejusdem Concilii Tridentini Patres: utì videre est apud Cardinalem Pallavicinum *in histor. Trident. lib.* 22. *cap.* 4. Etenim, cùm plerique Patrum abnuerent enuntiato decreto *c.* 1. *sess.* 24. eò quòd absonum reputarent, tunc primùm irrita decerni matrimonia, aliter quàm coram Parocho celebrata, quæ etsi semper Ecclesia esset detestata, nunquam tamen antea firmitate carere voluerat; alii, qui pro decreto stabant, illis opposuerunt modò à nobis allegatas vetustissimas Ecclesiæ sanctiones, quibus Sacerdotalem benedictionem præscriptam contendebant non solùm ad cohonestanda, verùm etiam ad firmanda Christianorum conjugia: idque adhuc clariùs colligi ajebant ex decreto, Evaristo Papæ adscripto, et relato *in Can. Aliter*, 30. *quæst.* 5. ubi habetur: *Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur... uxor petatur... et suo tempore sacerdotaliter, ùt mos est, cum precibus, et oblationibus à Sacerdote benedicatur.... Ita peracta, legitima scitote esse connubia: aliter verò præsumpta, non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes.* Aliud addere poterant, et fortasse addiderunt, indubitatum testimonium Nicolai I. qui, cùm rescivisset, Lotharium, Imperatoris Lotharii filium, et Caroli Calvi Regis Francorum nepotem, repudiatâ priore uxore Teuthberga, cui perpetrati incestûs cum Huberto fratre suo crimen affinxerat, aliam duxisse nomine Waldradam, seu Gualdradam, quam tamen, ad

suum excusandum flagitium, ante Teuthbergam, à se ductam affirmabat, Concilium Metis celebrandum indixit, suisque Apostolicis Legatis, Radoaldo Portuensi, et Joanni Ficolensi Episcopis, illuc missis, ut de hac causa judicarent, præcepit, ut diligenter investigarent, an reverà Lotharius, priusquam conjugali fœdere se devinciret Teuthbergæ, matrimonium celebrasset cum Gualdrada *coram testibus, secundùm legem, et ritum, quo nuptiæ celebrari solent. Si verò* (ait *in Can. Lotharius*, 31. *quæst.* 2.) *minimè probatum fuerit, Gualdradam fuisse uxorem legitimam, neque nuptiis secundùm morem celebratis, per benedictionem scilicet Sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse conjunctam; suggerite illi, ut non molestè ferat, legitimam sibi* (*si ipsa innocens apparuerit*) *reconciliari uxorem.* Hinc enim videtur evidenter inferri, medio seculo IX. quo Nicolaus I. universalem regebat Ecclesiam, ratas non fuisse Christianorum nuptias, nisi essent *secundùm morem celebratæ per Sacerdotalem benedictionem*, utì ajebat Nicolaus. Ex quibus omnibus prædicti Tridentini Patres, qui decretum urgebant, quo irrita fierent matrimonia clandestina, nihil per illud novi decerni, concludebant, sed antiquas tantùm Ecclesiæ leges instaurari, quas, aliquot dumtaxat ante Tridentinum seculis, sola contraria consuetudo abrogaverat.

V. Verùm alii Theologi, et Patres, qui decreto obsistebant, non satis constare affirmabant, Sacerdotalem benedictionem fuisse ullo unquam tempore necessariam ad vires impertiendas Christianorum connubiis. Ad Tertullianum enim quod attinet, aliosque Patres, et Canones, eumdem in modum loquentes, eos commodè intelligi, ajebant, de sola necessitate præcepti, quo cogebantur Fideles suas nuptias celebrare coram sacro Ecclesiæ Ministro, *cujus* benedictione uberiorem assequerentur san-

tatem. Siquidem Siricius Papa *epist. ad Himerium, iscopum Terraconensem*, *cap.* 4. Sacerdotali bedictione obsignari voluit etiam sponsalia de fu-'o, scribens : *De conjugali autem violatione reisisti, si desponsatam alii puellam, alter in mamonium possit accipere. Hoc ne fiet, modis omus inhibemus : quia illa benedictio, quam nutræ Sacerdos imponit, apud Fideles cujusdam salegii instar est, si ullâ transgressione violetur.* : quippe sermonem esse de sponsalibus de fu-'o, non dubitat Coustant *in notis ad epist. Pontom.* 1. *col.* 628. inquiens: *Obvius verborum Siricii isus postulat, ut ea potiùs de prima desponsanis fide, quâ etiam Virginem conjugem vocari tres ex Evangelio probant, interpretemur.* Nec nen inde conficitur, etiam promissionem matrimii inanem fuisse sine Sacerdotis benedictione. Canonem porrò Evaristi, de quo specialis erat, nunc quoque est difficultas, non quòd genuinus :datur Evaristi fœtus, sed quia (utì aliàs dixis de similibus epistolis decretalibus ab Isidoro ›ductis) præsumitur fabricatus ad normam discinæ, quæ in Ecclesia vigebat in fine octavi, aut tio noni seculi; Ad Canonem (inquam) Evaristi ›onebant, si ille accipiendus esset, sicuti verba ıant, non sola Sacerdotis benedictio, verùm etiam ı quamplurima, ibidem enumerata, fuissent de ma conjugalis contractûs ; quod tamen nemo ıs asserunt : ait quippe Pseudo-Evaristus : *Aliter itimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super am fœminam dominationem habere videntur, et ıuibus custoditur, uxor petatur, et à parentibus propinquioribus sponsetur, et legibus dotetur, et › tempore sacerdotaliter, ùt mos est, cum preci-ı, et oblationibus à Sacerdote benedicatur, et à ranymphis, ùt consuetudo docet, custodita, et iata, à proximis congruo tempore* petita, legibus

unquam ab Ecclesia requisitas putemus
est ita Pseudo-Evaristum explicare, ut ill
Aliter legitimum non fit conjugium : solù
care voluerit, aliter non fieri *licitè*, om
servatis ritibus, atque solemnitatibus
præscriptis. Aliter porro facta conjugia, a
dixit *adulteria*, *et contubernia ;* quia, u
adnotavit Glossa *verb. Contubernia*, matrim
destina occasionem, et securitatem præ
postea ineundi in foro quidem externo
sed quæ verè, et coram Deo sunt adul
contubernia. Ceterùm ipsemet Canonis Au
etsi legitimæ non essent, reputavit nup
prædictis solemnitatibus celebratas : postq
dixerat, aliter inita conjugia esse adulte
tubernia, etc. hanc statim limitationem
nisi voluntas propria suffragaverit, *et vot*
rerint legitima : quam limitationem oppor
deravit, ac Tridentinis Patribus, de alle
nis sensu inter se disputantibus, consi
proposuit Didacus Laynez, utì idem Pa
refert *cit. cap.* 22. *num.* 25. Et sanè, q
hodie nomine matrimonii legitimi, et
communiter intelligimus matrimonium

citur. Hæc talia conjugia, legitima, et rata ap-
llantur. Illorum verò conjugia, qui, contemptis
nibus illis solemnitatibus, solo affectu aliquam
bi in conjugem copulant, hujusmodi conjugium,
n legitimum, sed ratum tantummodo esse cre-
tur.

VI. Faciliùs fuit Nicolai I. epistolæ genuinum sen-
m aperire. Siquidem Lotharius, minimè sibi con-
ans, nunc unam, nunc alteram obtendebat sui
pudii causam; quod ex pluribus constat ejusdem
icolai epistolis, præsertim 22. 23. 32. 49. 52. *et* 58.
e super causa datis, quæ extant in Collectione
arduini *tom.* 5. *col.* 236. *et seq.* et fusè enarrant
atalis Alexander *diss.* 9. *in histor. Eccles. sect. IX.*
X. et Pagi junior *in Vitis Nicolai I. et Hadriani*
. Ad Pontificem autem scripserat, se Teuthbergam
pudiasse, quia, priusquam ei nuberet, jam erat
bstrictus vinculo alterius connubii, initi cum
ualdrada. Videns porro Pontifex, quàm parum fi-
endum esset assertionibus parum sibi cohærentis
otharii, nullam, quoad hoc, ei fidem habendam
scripsit, nisi probaret, se legitimè, omnibusque
lhibitis juris solemnitatibus, nupsisse Gualdradæ,
am ceteroquin aliunde notum erat habuisse loco
ellicis, sicuti iidem citati Auctores testantur. Ce-
rùm à Nicolao validum habitum matrimonium,
anculùm solo contrahentium consensu celebratum,
quet ex ejusdem responsis ad consulta Bulgaro-
m, ubi, postquam omnes descripsit nuptiales
tus, in Romana Ecclesia usitatos, illis prorsùs
spondentes, quos nuper à Pseudo-Evaristo audi-
mus, inquit *cap.* 3. *tom.* 5. Collectionis Harduini
l. 355. *Peccatum autem esse, si hæc cuncta in*
uptiali fœdere non interveniant, non dicimus,
uemadmodum Græcos vos adstruere dicitis: præ-
rtim cùm tanta soleat arctare quosdam rerum
opia, ut ad hæc præparanda nullum his suffra-

laum scripserant, se à Græcis accepisse
recensitas nuptiarumsolemnitates sine pec
quoniam Leo Imperator *Novell.* 89. p
sanciverat, ut *sacræ benedictionis testi*
trimonia confirmarentur, *adeo ut, si qu*
matrimonium ineant, id ne ab initio
dici, neque illos in vitæ illa consuetu
monii jure potiri debeant. Verùm hæc
cùm à Principe laïco prodierit, non po
monii validitatem, quoad forum consci
fringere.

VII. Hæc in utramque partem à Trider
logis, et Patribus versata sunt, et tand
ratum, ut matrimonia clandestina, sive u
temporefuerint antea invalida, sive non, qu
profectò, atque incertum remansit, ad ea r
præcavenda gravissima mala, quæ in ani
niciem, ac totius Christianæ reipublic
bationem ex illis obveniebant, et quib
rientiâ docente, haud satis occurrere p
eorumdem prohibitio, à Concilio Later
sub Innocentio III. *in Cap. Cùm inhibitio*
dest. desponsat. renovata, deliberatum (i
ut invalida in posterum decernerentur

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Ex eo quòd præsentia Parochi necessaria nunc sit ad vires tribuendas Christianorum connubiis, recruduit quæstio, jam antea à nonnullis excitata, an scilicet ille sit Sacramenti matrimonii Minister. Secum invicem hac in re pugnantium Doctorum præcipua argumenta proferuntur : concluditurque, non esse in Synodalibus constitutionibus de hujusmodi controversia ferendum judicium, nec aliquid asserendum, quod uni, aut alteri opinioni refragetur.

Cùm prædicta controversia inter Tridentinos Patres ferveret, aliquot Theologi Parisienses, duce Simone Vigorio, in medium protulêre sententiam Guillelmi Parisiensis, quâ rem totam facilè componi, arbitrabantur. In unoquolibet matrimonio, etiam Fidelium, distinguendam voluit Guillelmus *in suo Tract. de Sacram. matr. cap.* 9. rationem contractûs à dignitate Sacramenti ; docuitque, illam quandoque ab hac separari : etenim (ajebat) Minister Sacramenti matrimonii est Sacerdos, qui solus potest contractum conjugii, de se merè civilem, et profanum, suâ benedictione consecrare, et efficere, ut per eam, tamquam formam, elevetur ad causandam gratiam ex opere operato : eo pacto, quo aqua elementaris, quæ est materia Sacramenti Baptismi, per verba à Ministro prolata, quæ sunt ejusdem Sacramenti forma, virtutem acquirit abluendi interiores animi sordes, producendique gratiam : quare, pergebat Guillelmus, si contingat, matrimonium sine Sacerdotis præsentia iniri, validum et firmum utique erit in ratione contractûs ; nequaquam autem Sacramenti naturam, ac virtutem

participabit. Positâ porrò hâc opinione, omnem explanatam difficultatem, deprædicabant Parisienses : præjactis quippe Guillelmi principiis, perspicuum fit, matrimonia clandestina, quamvis semper ab Ecclesia vetita, semper nihilominùs firmitatem habuisse insolubilis contractûs, sed Sacramenti naturâ, dignitate, ac virtute caruisse : Canones proinde et Patres validitatem illis attribuentes, solùm respexerunt civilem contractum : quibus verò eadem visa sunt minùs rata, considerarunt in illis rationem Sacramenti, quam sine Sacerdotis benedictione minimè assequi, existimarunt.

II. Hæc Parisiensium doctrina, à Vigorio proposita, si vera narrat Pallavicinus *cit. hist. lib.* 20.*cap.* 4. *num.* 1. paucos quidem habuit sectatores : attamen non erat adeo singularis, utì dictitavit Sotus *in* 4. *dist.* 26. *qu.* 2. *art.* 3. siquidem, præter Guillelmum, eamdem tradiderat Paludanus *in* 4. *dist.* 5. *quæst.* 2. eidemque adstipulati fuerant Patres Concilii Provincialis Coloniensis I. anni 1536. *part.* 7. *cap.* 40. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2010. ubi non obscurè insinuarunt, contractum matrimonii nonnisi per Sacerdotis benedictionem Sacramentum effici, ajentes : *Quòd Sacramentum, si quis, sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritûs, quo vir diligat uxorem amore casto, sicut Christus dilexit Ecclesiam :* et clariùs id ipsum expressit, qui eidem Concilio præfuit, et postea ad Lutheranos defecit, Hermannus Archiepiscopus Coloniensis, in suo Catechismo, ubi *pag.* 273. agens de Sacramento matrimonii, hæc habet : *De Ministro hujus Sacramenti postremò videndum est. Ut forsan quidam non improbandâ ratione, dicant, matrimonium, certum Ministrum non exigere, quòd conjuges in se casto amore, ac religiosè consentientes Deus ipse conjungat; tamen videmus*, et in veteri lege *quosdam fuisse,*

qui Dei vice conjuges conjungerent : quantò ergo magis putandum est, in nova lege Sacerdotes, qui legatione pro Deo funguntur, legitimos hujus Sacramenti Ministros esse? Præterea paulò antè, quàm Vigorius Guillelmi opinionem Tridentinis Patribus exponeret, anno nimirùm 1562. publici juris factum fuerat, etsi fortasse nondum omnibus innotuisset, celeberrimum Opus Melchioris Cani *de Locis Theologicis*, ubi *lib.* 8. *cap.* 5. doctissimus Auctor Guillelmi sententiam instaurat, et validissimis sustentat argumentis : nam, præterquamquod (inquit Canus) nunquam Patres Christianorum matrimonium verum Sacramentum nominarunt, nisi simul meminerint Sacerdotalis in illo intervenientis ministerii, quod percurrenti, quos jam præmisimus, textus, patebit; certum est, quodlibet Sacramentum esse opus Divini cultûs, et religionis. Matrimonium autem, solis verbis viri, et fœminæ contractum, sine ullo ministerio Sacerdotis aliquam ponentis sacram cæremoniam, licèt rei sacræ signaculum sit, non potest tamen dici opus Divini cultûs, et religionis. Ad hæc, Augustinus *in epist. ad Bonifacium* tradit, oportere, res ipsas corporeas, quibus Sacramenta constant, imaginem, et similitudinem gerere ejus sanctificationis, cujus sunt signa, et causæ : cùm autem connubiale fœdus, sine ullo sacro ritu, et Sacerdotis ministerio contractum, nullam exteriùs exhibeat speciem interioris sanctificationis; consequens est, ut propriè Sacramentum non sit. Deinde Concilium Florentinum docet, omnia Sacramenta constare rebus tamquam materia, et verbis tamquam forma; nemo autem sibi facilè suadebit, formam Sacramenti matrimonii esse verba, quibus contrahentes suum exprimunt consensum, quæ merè profana sunt, atque etiam ab Ethnicis usurpata. Insuper verba, quæ sunt alicujus Sacramenti forma, non possunt suppleri per nutus, scripturam, aliudve

matrimonii ministros, multùm inter se di
in determinanda ejusdem Sacramenti ma
forma. Aliqui enim cum Catharino *de Matri*
1. docuêre, consensum contrahentium, ext
signis expressum, esse materiam; verb
Christo Domino semel prolata *Matth.* 19.
hoc dimittet homo patrem et matrem, et a
uxori suæ: esse formam pro omnibus Fidel
trimoniis. Alii cum Victoria *in Summ. de*
num. 245. opinantur, verba, unius contr
qui primò suum præstat consensum, esse
et verba secundò proferentis esse form
quam prima determinantur ad constituen
tractum, et Sacramentum; quam quiden
nem probabilem putat, Henriquez *de Sa*
11. *cap.* 2. Alii cum Covarr. 2. *part. de Mat*
1. *num.* 8. Vasquez *in* 3. *part. tom.* 2. *di*
cap. 3. *et disp.* 3. *de Matrim. cap.* 5. et Basil
de Matrim. lib. 1. *cap.* 7. *num.* 12. existima
sensus utriusque contrahentis, verbis, s
manifestatos, esse formam, corpora esse
remotam, eorumque traditionem, et accep
(quam nescimus quo pacto à consensu dis
esse materiam proximam. Alii cum Card

Bellarmino *lib.* 1. *de Matrim. cap.* 6. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. de Sacram. disp.* 2. *sect.* 1. Sanchez *de Matrimon. lib.* 2. *disp.* 5. *num.* 6. et Gonet *disp.* 2. *art.* 5. defendunt, utriusque contrahentis consensum, verbis, seu signis expressum, esse materiam simul, et formam, sed sub diversa consideratione : est enim materia, quatenùs significat corporum traditionem; est forma, quatenùs mutuam exhibet eorumdem acceptationem. Jam verò, clamat Melchior Canus, nonne tanta, in re gravissima, varietas, et dissonantia haud leve indicium est falsitatis opinionis, ad quam adstruendam coguntur illius assertores tot diversas assignare unius Sacramenti materiam et formam, quarum pleræque hæreticis nugatoriæ, ipsisque Catholicis aut commentitiæ, aut certè parùm solidæ videntur? Ad tot igitur evitandas ineptias, concludit Canus, à junioribus Theologis excogitatas, teneamus, oportet, Sacramenti matrimonii Ministrum esse Sacerdotem; formam esse benedictionem, seu sacra verba, quibus ille conjugibus bene precatur; materiam verò esse contractum civilem, ab ipsismet contrahentibus mutuo consensu perfectum.

III. Hactenùs Melchior Canus, cujus argumenta etsi totis viribus convellere studuerit Bellarminus *cit. lib.* 1. *cap.* 7. non ideo tamen à Cani opinione omnes retraxit : siquidem eamdem sunt postea sectati Sylvius *in* 3. *part. D. Thom. tom.* 4. *dist.* 42. *art.* 1. *quæst.* 1. Estius *in* 4. *sent. dist.* 26. §. 10. Juenin *de Sacram. dissert.* 11. *quæst.* 3. Serry *cit. præfat. ad Opera* Melchioris Cani *cap.* 7. Du Hamel *Theol. tom* 7. *tract. de Matrim. cap.* 6. Tournely *de Sacram. Matr. pag.* 120. *et seq. edit. Parisiens.* Herminier *tract. de Sacram. tom.* 3. *cap.* 5. Piette *part.* 6. *Quæstion. theologicar. quæst.* 13. Gibertus *Consultat. Canonic. de Matrim. tom.* 1. *consult.* 55. et alii.

IV. Verùm, quamquam hucusque explicata Mel-

chioris Cani sententia, tot Doctorum suffragiis communita, sit valde probabilis, ac cuique liberum, absque ulla erroris nota, eam amplecti, utì fatentur Habert *in Theolog. dogmat. et moral. tract. de Matrim. cap.* 4. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. de Sacram. matrim. art.* 5. §. 2. et Genett. *Theolog. moral. tom.* 5. *tract.* 9. *cap.* 4; attamen nullus inficiabitur, communiorem esse contrariam aliorum opinionem, qui constanter defendunt, solos contrahentes esse ministros Sacramenti matrimonii; quod proinde necessariò ab illis confici docent, simul ac validum inter se ineunt conjugii contractum. Hanc quippe sententiam propugnarunt ferè omnes antiqui Theologi, Jurisque Canonici Interpretes, quos citant et sequuntur Vasquez *cit. disp.* 3. *de Sacram. Matrim. dub.* 3. Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. disput.* 5. *et* 6. Theophilus Raynaudus *in Heteroclit. spiritual. punct.* 14. *Oper. tom.* 16. Frassen *in suo Scoto Academico tom.* 12. *tract.* 3. *disp.* 2. *art.* 1. *quæst.* 3. *concl.* 2. Cardinalis de Lauræa *in* 4. *tom.* 3. *de Matrim. disp.* 13. *art.* 6. Clericatus *decis.* 6. *de Matrim.* Cardinalis Gottus *tom.* 4. *in* 3. *part. dub.* 5. §. 1. *quæst.* 2. Nec verum est, quod nonnulli jactitant, hanc opinionem, ultra montes, esse jam ferè antiquatam; ex illis quippe, qui ultra montes non diu antea scripserunt, eamdem tuentur Van Espen *Jur. Eccles. univers. tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 12. *cap.* 5. *num.* 4. Simonet. *Instit. Theologic. tom.* 3. *tract.* 18. *disp.* 1. *et* 2. Boucat *in Theologia Patrum tom.* 5. *disp.* 7. *de institutione Matrimonii art.* 5. *sect.* 1. *et sect.* 2. Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 4. *cap.* 4. Merbesius *in Summa Christiana tom.* 2. *de Sacram. Matrim. dissert.* 7. *quæst.* 5. Pontas *in suo Dictionar. verbo Matrimonium tertio cas.* 1. aliique non pauci: quocirca Tournely, quamquam Melchiori Cano adhæserit, nihilominùs ingenuè fassus est cit. loc. Si ex auctoritate, et nu-

nero Scholasticorum pugnandum hìc foret, vinceret iauddubiè opposita sententia.

V. Neque tam ingens Theologorum numerus tantâ animi fortitudine pro hac sententia dimicaret, nisi et ipsi validissima haberent argumenta, quæ suis adversariis opponant; inter quæ non contemnendum utique est, quod in hunc modum instaurant. Quidquid sit, an matrimonia clanculùm celebrata, fuerint unquam ante Tridentinum irrita, apud omnes tamen indubitatum est, eâ, aliquot ante Tridentinum seculis, firmitate non caruisse: id quippe disertè declararunt ipsimet Tridentini Patres *cit. cap.* 1. hisce verbis: *Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, et vera esse matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit, et proinde jure damnandi sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant:* et siquidem idem Tridentinum, suum decretum, quo irrita illa fecit, robur habere noluit, nisi post triginta dies à die primæ ejusdem publicationis in unaquaque Parochia factæ numerandos, certum pariter est, etiam nunc matrimonia clandestina vera ac rata esse in locis, in quibus prædictum decretum nunquam fuit promulgatum. Jam autem nunquam Tridentini Patres illa *vera ac rata* conjugia dixissent, et declarassent, nisi credidissent, ea esse vera Sacramenta: utì enim perpendit Bellarminus *cit. cap.* 7. sapientissimis illis Patribus notum erat, à sacris Canonibus, quibus suum loquendi modum conformasse est præsumendum, ea tantùm matrimonia dici *vera ac rata*, quæ non solùm sunt contractus civiles, sed etiam Sacramenta religionis: quod potissimùm discimus ab Innocentio III. *in Cap. Quanto, de divortiis*, ubi ait: *Etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter Fideles autem verum et ratum existit*, quia Sacramentum

Fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum. Porrò, si semel evincitur, matrimonium sine Sacerdotis præsentia clanculùm contractum, aliquando fuisse, et alicubi nunc quoque esse Sacramentum; necessariò inde conficitur, illius ministros esse contrahentes, et non Sacerdotem.

VI. Præterea, si Sacerdos esset Minister Sacramenti matrimonii, verba ab eodem prolata : *Ego vos conjungo*, etc. essent ejusdem Sacramenti forma; quod ultro concedunt Doctores Cano adstipulantes. At, inquiunt adversarii, nec ea verba, nec alia illis æquivalentia, semper, atque ubique adhibita fuêre, neque eadem, aut illis similia inveniuntur in omnibus Ritualibus; quemadmodum testatur Martene *de antiq. Eccles. ritib. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *art.* 3. *num.* 6. inquiens: *Inaudita apud eos (majores nostros) erant illa verba Parochi : Ego vos conjungo, etc. in quibus aliqui ex recentioribus Scholasticis formam hujus Sacramenti constituunt, quæ tamen desiderantur in duobus antiquis Ritualibus Mss. Beccensis monasterii, in Pontificali Senonensi annorum* 300, *in antiquo Rituali Bituricensi, et in aliis penè omnibus, quæ à nobis postea exhibebuntur :* additque Simonett. *cit. tract.* 18. *disp.* 2. *art. unic.* §. 3. alicubi hæc tantùm verba à Sacerdote fuisse pronunciata : *Quod Deus conjunxit, homo non separet:* quæ certè nihil commune habent cum illis : *Ego vos conjungo*, etc. Et quamvis Tridentinum *cit. loc.* hanc posteriorem formulam indicaverit, quamcumque tamem aliam, juxta cujuslibet regionis usum, adhiberi permisit : *vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum.* Tantam porrò varietatem Ecclesia non tolerasset, multòque minus cujuslibet provinciæ arbitrio permisisset, si existimasset, per verba à Sacerdote prolata confici Sacramentum matrimonii.

'II. Sunt qui insuper hoc idem argumentum con-
nent exemplo secundarum nuptiarum, quæ quam-
ım validè et licitè contrahuntur, quidquid in
ıtrarium sentiant aliquot Orientales, quos, hac
re errantes, nos redarguimus *in nostra Constit.*
§. 8. *num.* 3. *et in alia nostra Constit.* 129. §. 29.
llarii nostri tom. 1; attamen prohibentur bene-
i tam apud Latinos, ùt habetur *in Cap.* 1. *de*
ındis nuptiis, quàm apud Græcos, ùt *in cit.*
tra Constitut. 57. §. 8. *num.* 4. hinc quippe iterùm
ɛrri autumant, Sacerdotis benedictionem neces-
iam non esse ad perficiendum matrimonii Sacra-
ntum. Verùm ejusmodi argumentum inane, et
ax est: etenim secundæ nuptiæ non sunt quidem
ıedicendæ eâ solemni benedictione, quæ contine-
' in speciali Missa pro sponso, et sponsa, de qua
ı egimus *in nostra Institut.* 80. quamque nullus
quam dixit pertinere ad essentiam Sacramenti
ıtrimonii; sed, ut validæ sint, contrahi debent
ram Parocho, qui eodem planè ritu, eâdemque
rborum formulâ, in quam unicè cadit præsens
ntroversia, illis bene precatur. Non ignoramus,
ossam Canonicam adnotasse, ideo secundas nuptias
ın esse benedicendas, ne Sacramenta iterentur;
d nomine Sacramenti intellexisse arbitramur *Sa-*
amentale, quod licèt in se spectatum semper ite-
ıri queat, hìc tamen obstat specialis ratio, ne
erari permittatur: siquidem, utì scitè, atque ad
ɛm ponderat S. Thomas *in* 4. *dist.* 42. *quæst.* 3. *art.* 1.
uamvis secundum matrimonium verum Sacramen-
ım sit, deficit tamen ab illa perfecta significatione
nionis Christi cum Ecclesia, quæ cùm fuerit, et
t unius cum una, meliùs et perfectiùs repræ-
ıntatur per primum: propter hunc autem signi-
cationis defectum Ecclesia denegat secundis nuptiis
ım solemniorem benedictionem, quam primis im-
ertitur.

VIII. Meliùs, et solidiùs fulciri potest eadem opinio aliâ ratiocinatione, quàm à suis Auctoribus prætermissam advertimus. In locis, in quibus Tridentinum jam est promulgatum, non rarò contingit, virum et fœminam, matrimonium inter se contracturos, inopinantem Parochum adire, et coram eo, quamvis invito, et reluctante, ac duobus testibus, ibidem fortuitò astantibus, mutuum in conjugium consensum exprimere, atque inde statim se subducere, quin Parochus ullum, nisi fortasse objurgationis, verbum protulerit. Ejusmodi matrimonium, in sententia Melchioris Cani, est validum in ratione contractûs; sed, ob defectum Sacerdotalis benedictionis, non est Sacramentum. Ne itaque sic copulati Fideles perpetuò careant gratiâ, quæ ex Sacramento matrimonii in contrahentes derivatur, deberet Ecclesia illos compellere, aut saltem hortari, atque inducere ad suum contractum legitimè, consuetisque adhibitis sacris ritibus, iterùm renovandum coram eodem Parocho, cujus verbis fiat Sacramentum; atque, ob eamdem rationem, coram Sacerdote aut præciperet, aut saltem instaurari curaret clandestina conjugia, in locis inita, ubi Tridentini decretum non est receptum. Cùm autem in neutro casu conjugii renovationem ab Ecclesia urgeri videamus, non temerè inde conjicimus, utrumque contractum, quamquam Sacerdotis benedictione non obsignatum, jam ab Ecclesia haberi pro Sacramento. Ad hanc excutiendam difficultatem, respondere possunt Cani asseclæ, ideo Ecclesiam nequaquam sollicitam esse de prædictis conjugiis, debito ritu instaurandis; quia contractus conjugii semel validè initus, nisi, cùm iniretur, Sacramenti naturam induerit, nunquam deinceps poterit Sacramentum effici: quod docent Durandus *in* 4. *dist.* 26. *quæst.* 3. *num.* 14. Vasquez *tom.* 2. *in* 3. *part. disp.* 138. *cap.* 5. *et tom.* 4. *disp.* 2. *de*

rim. cap. 10. aliique, quos citat, et sequitur
lius Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8.
ùm hac responsione difficultatem non evadunt:
idem alii longè plures Doctores, quos recen-
et sequitur Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. disp.* 9.
timant, matrimonium, quod fuit validum solùm
atione contractûs, posse deinde renovari, et
qui virtutem Sacramenti, quâ priùs caruit. In
porrò dubietate non negligeret Ecclesia Fideles
re, ut in prædictis rerum eventibus sua con-
a debito modo renovarent, ne frustrarentur
inimum spe consequendæ gratiæ, quæ saltem
ultorum probabili et communiori sententia,
ontractûs iteratione ipsis obveniret.

Utriusque opinionis solidiora fundamenta in-
ius, non animo quemquam inducendi ad unam
alteram amplectendam; sed ut Episcopis sit
nasum, utramque esse probabilem, suosque
re magnæ auctoritatis patronos: atque inde
decere discant, ut ipsi Judicis partes assu-
t, quæstionemque definiant, de qua Ecclesia
hactenus pronunciavit, sed Theologorum di-
atione permisit. Quare acturi in Synodis de ma-
onio, proponant quidem, explicentque do-
nam à Conciliis Florentino, et Tridentino de
modi Sacramento disertè traditum; sed cave-
ne aut parochum, aut ipsos contrahentes, ejus-
ministros appellent: suorum verò Prædecesso-
Synodos, in quibus ministri nomen vel istis, vel
nditum reperiunt, intactas relinquant; ne, eas
igendo, aut approbando, in idem incidant vitium
utri suffragandi ex controversis inter Theologos
ionibus: à quo Diœcesanas Synodos prorsùs
iunes esse debere, hucusque inculcavimus.

In Synodo Bononiensi, habita anno 16
tur, non posse viros et fœminas à mat
contrahendis hoc nomine prohiberi, quòd
nam Christianam ignorent, quamvis decea
rochus ejusmodi prohibitionem illis comm
quo faciliùs eosdem inducat ad Fidei ru
addiscenda. Idem sentit Romaguerra in
Constitutiones Synodales Gerundenses *lib.*
cap. 2. ubi, cùm in hanc offenderit Sy
sanctionem: *Renovantes Constitutionem in*
Synodo editam circa doctrinam Christian
tuimus, et ordinamus, quòd de cetero ad
lia, per verba de præsenti, non admittan
doctrinam Christianam nescierint, et confir
fuerint: loco eam illustrandi, uti aliàs sole
impugnat, docens, fas non esse Episcopo
quam à matrimonio arcere hanc solam ob
quòd doctrinam Christianam ignoret; sed
posse blandis verbis, atque adhortationil
inducere ad matrimonium differendum, dor
stianis imbuatur institutis. Nec dissimilia su
in hanc rem adduxit Marcellus Severoli *in*
impresso part. 14. *Recent. dec.* 535. *num.* 5

de Matrim. disp. 15. *num.* 9. inquiens : *Nescio tamen, quâ ratione possit* (*Episcopus*) *ob hanc ignorantiam arcere aliquos à matrimonio contrahendo, cùm ipsius non sit impedimenta matrimonii statuere, nec hoc impedimentum ab Ecclesia statutum sit* : et sequitur Diana *in edit. coord. tract.* 6. *tom.* 2. *resolut.* 95.

III. Verùm huic doctrinæ et Rituale Romanum, et S. Carolus Borromæus, et quamplurimæ Episcopales Synodi, ac summorum Pontificum Edicta adversantur. Etenim Rituale Romanum *tit. de Matrim.* de iis loquens, qui matrimonio sunt jungendi, ait : *Uterque sciat rudimenta Fidei, cùm ea deinde filios suos docere debeant.* S. Carolus in Concilio Provinciali Mediolanensi V. *part.* 3. *Act. Eccles. Mediol. part.* 1. *pag.* 287. hæc statuit : *Parochus, quos sponsos experiundo viderit doctrinæ Christianæ rudimenta planè ignorare, ne matrimonio illos ante jungat, quàm ea item ratione cognorit didicisse, quæ eo de genere illos planè scire oportet* : quæ verba advertens Franciscus Amatus Pouget *Instit. Catholic. tom.* 2. *part.* 3. *sect.* 1. *cap.* 8. §. 5. *num.* 6. inquit : *Non accedendum priùs ad connubii legem, quàm teneantur præcipua religionis mysteria, Christianæque vitæ ratio, et conjugatorum officia probè noscantur.* In Archiepiscopali Bononiensi Card. Gabriëlis Palæoti *part.* 3. *pag.* 157. cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat matrimonii denuntiationem, nisi certò noverit, sponsos principalia Fidei nostræ mysteria didicisse, et saltem *Orationem Dominicam*, *Salutationem Angelicam*, *Symbolum Apostolicum*, *et Præcepta Decalogi* memoriæ mandasse. Idem edixêre innumeræ Synodi, collectæ à Genetto *Theolog. moral. tom.* 5. *tract.* 9. *cap.* 2. *quæst.* 17. quibus addimus Synodum Farfensem, habitam anno 1685. à Cardinali Barberino, Cæsenatensem habitam anno 1693. à Cardinali Denhoff, Neapolitanam habitam

anno 1694. à Cardinali Cantelmo, Ariminensem habitam anno 1724. à Cardinali de Via, Neapolitanam habitam anno 1726. à Cardinali Pignatello, Sabinensem habitam anno 1736. à Cardinali Albano; omnes *ad titulum de Matrimonio*. Ac demùm in Congregatione habita coram san. mem. Innocentio XII. anno 1697. decretum est, non esse à Parochis matrimonium in Ecclesia proclamandum, nisi anteà sponsos repererint in Christianæ religionis rudimentis sufficienter instructos; quod quidem decretum confirmatum fuit à fel. rec. Clemente XI. *in suo Bullario pag.* 326. Idem edixit Cardinalis de Rohan *in suo Rituali Argentinensi ad tit. de Matrimonio pag.* 254. ubi Parochos diligenter investigari jussit, *an matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei*. Ac denique nos ipsi in nostra encyclica Epistola ad universos Episcopos, quæ est 42. *in nostro Bullario* §. 11. *tom.* 1. hæc scripsimus: *Verùm, cùm matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ùt debet, priùs interrogando, deprehenderit, marem, seu fœminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum admoneat officii sui, et huic si desint, negligentiæ repetat pœnas.*

IV. Quamobrem, cùm doctrina tradita in citata Synodo Bononiensi anni 1634. à communi Ecclesiæ sensu, et praxi discordet, est omninò reformanda, et corrigenda, sicuti reapse correcta fuit in alia Synodo Diœcesana Bononiensi, celebrata à Cardinali Boncompagno anno 1698. *lib.* 2. *cap.* 9. atque iterùm à nobis *Instit.* 9. et *Instit.* 46. ubi ad matrimonium contrahendum, neminem admitti, præcepimus, Christianis institutis nondum satis edoctum.

V. Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirùm, non posse Episcopum nova impedimenta, matrimonium impedientia, statuere: *huic enim* difficultati in primis reponimus, ab

Episcopo, repellente à matrimonio contrahendo ignorantes Christianæ religionis necessaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, sed illud explicari, et inculcari, quo iidem jam detinentur: enimverò, cùm matrimonium inter Fideles, unum sit ex septem novæ Legis Sacramentis, à Christo Domino institutis, atque è numero eorum, quæ dicuntur *vivorum*, nemo, sine gravi sacrilegio, illud celebrare potest in statu peccati mortalis, quod optimè perpendit Didacus Covarruvias *super* 4. *Decret. part.* 2. *de Matrimon. cap* 6. *in princ.* inquiens: *Existens in mortali crimine, non potest, absque novo peccato, matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum:* nec Parochus licitè eidem matrimonio assistit; quamvis enim, juxta communiorem, magisque receptam sententiam, non sit Sacramenti matrimonii Minister, ut *in præcedenti capite* diximus, nihilominùs in multis comparatur Ministro, nec licitè suâ præsentiâ, et auctoritate firmare potest contractum, quem scit à contrahentibus sacrilegè iniri; quemadmodum prosequitur Cardinalis de Lauræa *in* 4. *sent. tom.* 3. *disp.* 22. *art.* 22. *num.* 549. et pluribus Franciscus Maria Muscettola, Archiepiscopus Rossanensis, *in sua dissert. de Sponsalibus, et Matrimoniis*, quæ extat post secundam impressionem *Observat.* bon. mem. Zauli *ad Statuta Faventina*, iterùmque edita est Neapoli anno 1742. Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto scire tenetur, quamdiu illa non addiscit, cùm potest, versatur in statu peccati mortalis, ac propterea jure ac merito à matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez *cit. disp.* 15. *num.* 3. *et lib.* 7. *disp.* 6. *num.* 6. Basilius Pontius *de Matrim. lib.* 6. *cap.* 7. Gaspar Hurtado *disp.* 25. *difficul.* 1. *num.* 1. et Perez *de Matrim. disp.* 23. *sect.* 1. *num.* 1. non solùm in Episcopo, sed etiam *in* Parocho facultatem agnos-

cunt impediendi ad tempus matrimonium ex aliqua rationabili causa, putà ad sedandum scandalum, vel ad detegendam alicujus objecti impedimenti veritatem; nec tamen inde confici, autumant, verum et proprium impedimentum, eorum auctoritate, matrimonio apponi : siquidem illa prohibitio temporaria est, atque, ablato scandalo, et detectâ falsitate objecti obstaculi, sine ulla dispensatione cessat, et extinguitur. Idem autem contingit in re nostra : Episcopus enim ignorantibus Christianæ religionis instituta, et præcepta, matrimonium interdicit, solùm ad tempus, donec scilicet illa addiscant : quod si hæc prohibitio diuturna sit, et perseveret, id per accidens est, atque unicè oritur ex culpa eorum, qui illis erudiri aut recusant, aut negligunt.

VI. Unum tamen advertendum addimus, quod rectè consideravit Giribaldus *de Sacram. matrim. tract.* 10. *cap.* 3. *dub.* 13. *num.* 111. nimirùm quandoque evenire, ut quis præcipua Fidei nostræ mysteria et sciat, et credat, cetera pariter, quæ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo perceperit, sed, quia hebetis est ingenii, et exilis memoriæ, post omnem adhibitam diligentiam, illa memoriâ retinere, et recitare non valeat : in hoc autem rerum statu, non debet perpetuò arceri à matrimonio, quod est institutum in officium naturæ, et propterea nemini, sine propria culpa, est denegandum; sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat quæ semel crassè didicit, ne ab ejus mente penitùs elabantur. Inter celeberrimas Constitutiones Gibertinas, editas à Joanne Matthæo Giberto, Episcopo Veronensi, quas alibi commendavimus, *tit.* 5. *cap.* 23. legitur : *Cùm autem quilibet Christianus Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, et Præcepta Dei, atque Ecclesiæ scire debeat, retinendo*

saltem sensum, et Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere sibi imposito, prout tenentur, fungentibus, nullus se in veritate excusare poterit, quòd, à quo necessaria ad salutem addiscere possit, non habeat. Ideo præmissa nescientes, ut magis confundantur, etc. in faciem Ecclesiæ ad matrimonium contrahendum non admittantur : ubi Cardinalis Augustinus Valerius *in notis* ad rem subdit : *Adverte, non esse arcendos, etc. qui, ut necessaria ad salutem perdiscant, faciunt quod in se est, sicuti qui Scholas doctrinæ Christianæ frequentant; quia, non ob incuriam, aut negligentiam, sed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem, ea non addiscunt.* In Concilio quodam Limano *can.* 4. *act.* 2. relato per Mendozam *in notis ad can.* 42. *Concilii Illiberitani* agitur de hisce hominibus, qui, cùm adeo crassâ, ùt vocant, minervâ præditi sint, ut Christianam doctrinam, juxta methodum, quâ ab aliis memoriæ mandatur, nullo modo addiscere valeant, ad Sacramenta tamen accedere, et signanter matrimonium contrahere cupiunt; atque ita cum his agendum statuitur : *Qui verò iis tantis impedimentis gravati fuerint, ut copiosiorem Catechesim non admittant, doceantur demùm pro suo modo præcipua Fidei capita, scilicet unum esse Deum omnium rerum auctorem, qui accedentes ad se vitâ æternâ remuneret, improbos et rebelles æternis suppliciis in alio seculo puniat: deindè hunc ipsum Deum esse Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, tres quidem Personas, sed unum Deum verum : præterea Filium Dei, propter reparandam salutem hominum, factum hominem ex Virgine Maria, pro nobis passum, et mortuum, ac tandem resurrexisse, et regnare in æternum; hunc esse Jesum Christum Dominum, et Salvatorem nostrum : postremò neminem posse esse salvum, nisi credat in Jesum Christum, et pœnitens de peccatis commissis, Sacramenta ipsius suscipiat; Baptismatis* quidem, si

infidelis est; Confessionis autem, si lapsus post Baptismum; ac denique statuat ea servare, quæ Deus, et Ecclesia sancta præcipiunt, quorum summa est, ut Deum diligat super omnia, et proximum sicut se ipsum.

LIBER NONUS.

De cavendis in Synodo, quæ auctoritati, et juribus Apostolicæ Sedis refragari possunt: item de non assumenda definitione controversiarum jurisdictionalium inter potestatem Ecclesiasticam, et Secularem: de sobrio in Synodo usu Legum Civilium: et de non lædendis Privilegiis Regularium.

CAPUT PRIMUM.

Nihil in Synodo decernendum, quod præjudicium inferat auctoritati et juribus Apostolicæ Sedis: ubi de falsitate assertionis tribuentis Episcopo potestatem statuendi in sua Diœcesi, iis dumtaxat exceptis, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, quidquid Papa sibi specialiter non reservavit; et incidenter de erectionibus Monasteriorum, et domuum Regularium.

Nihil, quod juribus Apostolicæ Sedis præjudicium afferat, aut ejusdem auctoritati sit injuriosum, inveniri debet in Constitutionibus sive Provincialium, sive Episcopalium Synodorum; et, si quid ejusmodi in eas fortè irrepserit, statim erit à Romano Pontifice rescindendum.

II. Urbanus VI. sub quo schisma omnium teterrimum, et diuturnissimum exortum est, ut suæ obedientiæ Prælatos novis sibi devinciret beneficiis, et magis magisque à partibus retraheret Ro-

berti Gebennensis, qui à nonnullis Cardinalibus, adversùm eumdem Urbanum, in Pontificem electus, Clementis VII. nomen assumpserat, et in Galliam secesserat, inter cetera privilegia, hoc etiam est illis elargitus, ut in eorum civitatibus, et diœcesibus Apostolicæ litteræ executione carerent, nisi ab ipsismet Prælatis, vel eorum Officialibus essent antea examinatæ, atque approbatæ: idque statim in consuetudinem, et veluti in legem deductum est, pluribusque Synodalibus statutis firmatum, ac roboratum. E vivis erepto Urbano VI. ejusdem Successor Bonifacius IX. prædictam concessionem, ab Urbano factam, revocavit, et peculiaria locorum statuta, quæ ad illam fulciendam, et stabiliendam emanaverant, nullius esse roboris, decrevit. Cùm verò anno 1417. in Concilio Constantiensi ad Petri Cathedram evectus fuerit Martinus V. ejus electione sublatum est schisma, quod quadraginta ferè annos Christi Ecclesiam dirè laceraverat: nam, etsi Petrus de Luna, dictus Benedictus XIII. à Concilio exauctoratus, Pontificiæ dignitatis insignia, invictâ pervicacià, retinuerit; attamen penè ab omnibus, qui ei obedientiam præstiterant, post Concilii sententiam, et Martini electionem desertus est. Jam verò probè animadvertens indubitatus Pontifex Martinus V. rationi congruum esse, ut, quæ schismatis calamitas in detrimentum Apostolicæ Sedis concedenda suaserat, restitutâ Ecclesiæ pace, et tranquillitate, rescinderentur; sacro approbante Concilio, eamdem Urbani VI. Constitutionem denuò abolevit.

III. Et nihilominùs in Toletana, et Carthaginensi Ecclesiis, obtentu obviandi falsitatibus, conditæ postea fuerunt Synodales Constitutiones, quibus edicebatur, ne Tabelliones, et Notarii, etiam ab iis, quorum intererat, requisiti, Apostolicas litteras reciperent, à loci Ordinario, ejusve Officialibus priùs non examinatas. Petita est hujusmodi Constitutionum

confirmatio à Leone X. supremum Ecclesiæ clavum tunc temporis tenente : sed hic, indecens, absonum, quin imò et temerarium reputans, quòd, quæ erant à summo Pontifice gesta, ea inferiorum examini, et judicio subessent, nedùm porrectam sibi supplicationem rejecit; sed, novâ insuper editâ Apostolicâ Constitutione, memoratas Bonifacii IX. et Martini V. sanctiones approbavit, et restauravit, et quæcumque illi contraria statuta tam in præfatis Toletanâ, et Carthaginensi, quàm in aliis quibuslibet Synodis facta et attentata, irrita esse voluit: et, ne ulla eorumdem memoria ullo unquam tempore extaret, eadem è libris, seu codicibus, in quibus scripta, atque adnotata reperiebantur, ita obliterari, et radi præcepit, ut ampliùs legi non possent.

IV. Bonifacii IX. Martini V. et Leonis X. vestigia sectatus Clemens VII. *in sua Constitutione* 47. *Bullar. tom.* 4. *part.* 1. *pag.* 105. id ipsum sancivit, quod illi hac de re edixerant : addiditque se in suis litteris, in die Cœnæ Domini lectis, et promulgatis, anathemate perculisse, et iterùm percellere, quicumque litterarum Apostolicarum executionem quovis prætextu impedirent, aut impedientibus consilium, auxilium, et favorem præberent. Hoc unicum exemplum satis esse existimamus ad cautos reddendos Episcopos, ne in suas Constitutiones aliquid obrepere sinant, quod, ullâ ratione, Apostolicæ Sedis aut auctoritati injuriam irroget, aut jura imminuat : ob eam quippe conjunctionem, et necessitudinem, quam membra cum suo capite habere oportet, maximè decet, ut ipsi primæ Sedis prærogativas, quæ hâc præsertim tempestate, multorum invidiâ, in discrimen vocantur, sedulò defendant, et pro viribus promoveant : suam enim causam agunt, cùm supremi Pastoris auctoritatem propugnant, et sustinent; quoniam, si hujus jura

evertantur, paulatim pariter inferiorum Præsulum jurisdictio nutabit, et corruet. Hæc optimè considerarunt Patres Concilii Duziacensis I. habiti anno 871. cui Episcopi unus et viginti per se, octo per suos Procuratores subscripsêre, cùm ad Hadrianum II. Papam in Synodali epistola, quæ extat in Collectionis Harduini *tom.* 5. *col.* 1321. ad rem appositè, atque ad posterorum exemplum maximè opportunè ita scripsêre : *Quia ergo nos, quantum scimus, et possumus, privilegium sanctæ ac primæ Sedis Romanæ et conservare, et obaudire, et extollere cupimus, atque satagimus, pro suo scilicet principatu, quem Beatus Petrus Apostolus, Domini voce perceptum, Ecclesiâ nihilominùs subsequente, et tenuit semper, et retinet; servet vestra Paternitas, et à Deo in prima Sede constituta auctoritas, nobis filiis, et subjectis sibi Episcopis Ecclesiastica privilegia, à Sacris Canonibus, et vestris Decessoribus, ac Prædecessoribus, nostris Decessoribus, ac Prædecessoribus, conservata : quatenùs et Apostolica Sede proprium vigorem retineat, et à se concessa aliis sua jura non minuat.*

V. Verùm accidit interdùm, aliquot Episcopos, ceteroquin erga Apostolicam Sedem obsequentissimos, ejusdem auctoritatem, non consultò, sed potiùs incogitanter sibi usurpare; deceptos nimirùm à quibusdam Doctoribus, qui potestatem, uni Romano Pontifici competentem, quarumcumque Ecclesiarum Præsulibus adjudicant. Astruunt scilicet ejusmodi Auctores, et veluti indubitatum axioma venditant hanc propositionem : *Quidquid potest Pontifex in universo orbe, si ea excipias, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, utì Fidei articulum definire, potest Episcopus in sua diœcesi, nisi specialiter Papa sibi illud reservaverit :* eoque fundamento præjacto, Episcopalem jurisdictionem mirum in modum extollunt, ac ultra præscriptos ei limites

protendunt. Hanc porro opinionem, plurium, et non infimæ notæ Doctorum auctoritate munitam, quos referunt Fagnanus *in Cap. Dilectus*, *de tempor. Ordinat. num.* 16. *et in Cap. Perniciosam*, *de offic. Ordin. num.* 28. atque Arcudius *Concord. lib.* 2. *de Confirmat. pag.* 110. facilè hauriunt Episcopi, eâque imbuti, sibi licere autumant, nonnulla in suis Synodis statuere, quæ ad solam pertinent Apostolicam Sedem. Quamobrem laudatus Fagnanus *cit. loc.* operæ pretium existimavit, præfatam propositionem totis viribus convellere, ejusque falsitatem, et ratione, et auctoritate demonstrare.

VI. Ratione quidem : etenim, utì pariter argumentatur Suarez *lib.* 6. *de legibus cap.* 14. *num.* 4. *et* 6. etiam seclusâ Superioris prohibitione, nequit inferior legem, ab eodem Superiore latam, aut abrogare, aut relaxare : Superior quippe, statim ac aliquid per suam legem præscribit, aut prohibet, illud subtrahit ab ordinaria potestate inferioris; cui propterea non licet, in illam falcem immittere, nisi velit suam voluntatem anteponere voluntati Superioris, per legem manifestatæ : quod profectò esset suæ subjectionis jugum excutere, et, *qui majoris potestatis est, judiciis suis addicere, aut propriis definitionibus subjugare :* quam intolerabilem insolentiam reprehendit Nicolaus I. in epistola ad Michaëlem Imperatorem, relata *in Can. Inferior, dist.* 21. Præterea, si integrum esset Episcopo, legem relaxare à Concilio Generali, aut à Summo Pontifici rogatam, tota everteretur Ecclesiæ disciplina, caput subjiceretur membris, et proinde actum jam esset de Ecclesiastica Hierarchia divinitùs instituta : quod bene ponderavit idem Fagnanus *in Cap. Nimis*, *num.* 44. *de filiis Præsbyterorum*, inquiens : *Unde etiam apparet, longè minùs admittendum esse, jure ordinario Episcopum dispensare contra legem Concilii Generalis, vel summi Pontificis, quoties dispen-*

:ultas illi non adimitur : hæc enim doctrina, nperetur, secundùm ea, quæ dicta sunt, et periculosa est, et nullatenùs ad praxim nda ; nam inferiorem posse contra legem Su- is absolutè dispensare, nihil est aliud, quàm membris, et superiora inferioribus subjicere, linem naturalem invertere, et Ecclesiasticam rchiam confundere, Dei ordinatione institu- præsertim verò quia mos sacrorum Canonum, meliorum est ferè ubique simpliciter præcipere, prohibere, quid faciendum sit vel non facien- : raro autem descendunt ad prohibitionem dis- ationis. Unde, si liceret Episcopis dispen- , quotiescumque dispensatio in specie non prohi- ter, consequenter esset in eorum facultate, totum commune, et Concilia universalia subvertere, singulis casibus dispensando; quod est erroneum verere.

VII. Ad auctoritatem quod attinet, Fagnanus *in 6. Cap. Dilectus, de tempor. Ordinat.* ex hoc ipso xtu inferri autumat falsitatem propositionis, quam pugnat : cùm enim Episcopus Rossensis in Hi- ernia tres sacros Ordines eâdem die contulisset sidam Canonico Ymilicensi, in hujus Ecclesiæ piscopum electo, obtentu mandati sibi facti ab rchiepiscopo Casselensi, suo Metropolitano, rem estam improbavit, et Rossensis excusationem re- pulit Innocentius III. rescribens, etiamsi constitisset e mandato Archiepiscopi, adhuc illi non fuisse obtemperandum, eò quòd talis dispensatio nulli sit canone permissa : *Tum quia* (sunt verba vulgatæ ecretalis, quæ habentur in compilatione, quâ limur) *si de mandato Archiepiscopi constaret, cùm ll hujusmodi dispensatio à canone minimè sit per- itsa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte.* d ligandas igitur inferiori manus, ejusque juris- ictionem coarctandam, non est necesse, inquit

Fagnanus, ut si illi expressè interdictum, ne quidquam, contra Superioris legem audeat intentare; sed sat est, id ei non esse ab ipsa lege permissum, sicuti ab Innocentio audivimus. Verùm, cùm in integra Innocentii III. Decretali, quæ refertur à Gonzalez, post verbum *permissa* hæc alia subdantur: *Quam ad solum Romanum Pontificem, non est dubium, pertinere:* ex quibus potest quis conjicere, potestatem relaxandi legem, de qua agebatur, fuisse à jure Episcopis ademptam, unique Romano Pontifici reservatam: jam corruit argumentum, quod ex ea Decretali Fagnanus instaurat. Clariores, nullique cavillationi obnoxii sunt alii textus, qui ad Fagnani opinionem roborandam, et contrarium axioma confodiendum, producuntur. Primus est *in Clem. Ne Romani, de elect.* in qua Clemens V. ait: *Nos, inter cetera, præcipuè attendentes, quòd lex Superioris per inferiorem tolli non potest:* idque ita intelligendum declarat, ut nequeat ab inferiori *corrigi, vel immutari, aut quidquam ei detrahi, sive addi, vel dispensari quomodolibet circa ipsam, seu aliquam ejus partem.* Alter textus est *in Cap. Sancta Romana, de religiosis domibus, inter Extravag.* Joannis XXII. ubi legitur: *Quidam autem eorum dictum habitum, et vivendi ritum à quibusdam Episcopis, seu eorum Superioribus, vel aliis Ecclesiarum Prælatis habuisse, profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam Concilii Generalis:* ad quem locum opportunè notat Glossa *lit. N. Non licet igitur Episcopis contra inhibitionem Generalis Concilii facere, cùm sint adstricti ad observantiam canonum:* idemque latè ostendunt Innocentius *in cit. Cap. Dilectus, de tempor. Ordinat. num.* 2. *et* 3. et *in Cap.* 2. *de eo, qui furtivè Ordinem suscepit,* Panorm. *in Cap. Tam litteris, num.* 3. *de testibus,* Covarr. *in* 4. *part.* 2. *cap.* 6. *num.* 15. Gutierrez *Can. Quæst. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 10.

Suarez *cit. cap.* 14. Vasquez *tom.* 2. *in* 1. 2. *disp.* 178. *cap.* 2. Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 5. *num.* 9. et *lib.* 2. *Summ. cap.* 40. *num.* 1. Pontius *de Matrim. lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 1. Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 3. Diana *in edit. coord. tom.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 25. *per tot.* aliique innumeri, ab his allegati. Et quamvis adversus hæc afferatur textus *in Cap. Nuper*, *de sententia excommunicationis*, ubi dicitur, ab inferiore concedi posse censuræ relaxationem, si conditor canonis eam sibi non reservaverit; sapienter tamen Gonzalez *addictum Cap. Nuper*, *num.* 3. animadvertit, id non esse extendendum ad alias materias, in quibus ex eo dumtaxat, quòd aliquid non sit expressè Episcopis prohibitum, non licet inferre, idem esse eisdem positivè concessum; speciale enim illud esse, ait in absolutione à censuris: eâdemque specialitate gaudere, asserunt Doctores, dispensationem in impedimentis quibusdam matrimonii merè impedientibus, de quibus infrà loquemur.

VIII. Alius est nonnullorum error, qui videntes, Episcopi consensum, tamquam necessariam conditionem, requiri pro alicujus actûs validitate, aut legitimitate; ab hujusmodi consensu rem totam pendere putant, eamque Episcopali dumtaxat auctoritate, inconsulto Romano Pontifice, licitè, et validè expleri posse, arbitrantur: quamvis adsint Apostolicæ Constitutiones, aut Conciliaria Decreta, quibus supremum, et privativum, ùt vocant, jus in id rerum genus Apostolicæ Sedi reservatur. Exemplo sit res ista, quam subjicimus.

IX. Statuit Sacra Tridentina Synodus *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. nè monasteria, seu domus tam virorum, quàm mulierum, de cetero erigantur, *sine Episcopi, in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia priùs obtenta.* Hinc verò aliqui inferunt, ad

erectionem novi monasterii in aliqua diœcesi, sufficere licentiam Episcopi Diœcesani, absque eo quòd Romani Pontificis auctoritas ad id requiratur, et maximè ubi agatur de Episcopis ultra montes constitutis; propterea quòd Innocentii X. Constitutio, quæ habetur *num.* 27. *in Bullar. Rom. tom.* 4. quæque Romani Pontificis auctoritatem in hujusmodi erectionibus necessariam declarat, de Italia, et adjacentibus insulis tantummodo loquitur. At, cùm jampridem ante Tridentinum Concilium Regularibus interdicta fuerit novorum monasteriorum acquisitio sine expressa licentia Apostolicæ Sedis, ùt videre est *in Cap. Religionum*, §. *Confirmatos, de religiosis domibus*, *in sexto*, et *in Cap. Cùm ex eo, de excessibus Prælatorum*, *eodem lib.* 6. satis patet, nihil à Tridentino Synodo detractum fuisse ejusdem Apostolicæ Sedis auctoritati jam præcedenter stabilitæ; sed illud dumtaxat statutum fuisse, ut, præter eam, Episcopalis quoque auctoritas et licentia in iisdem erectionibus interveniret. Quare communis hodie et in Tribunalibus recepta est opinio, non licere Regularibus, tam intra, quàm extra Italiam, nova monasteria, aut conventus, sive collegia fundare, solâ Episcopi localis auctoritate, sed Apostolicæ Sedis licentiam præterea necessariam esse. De monasteriis autem, seu conventibus, aut collegiis tantummodo loquimur; nam, si res esset de aliquo simplici hospitio, quod pro Regularium iter habentium commodo ædificari vellet, Episcopi localis licentia ad id sufficeret, etiam non accedente Apostolicæ Sedis auctoritate. Quæ omnia maturè discussa, et definita fuerunt occasione cujusdam causæ *Eystetten. Fundationis Hospitii*, in qua tres decisiones Auditorii Rotæ emanarunt, una die 10. Maji 1726. altera die 26. Aprilis 1728. coram bon. mem. Gamaches, ac tertia demùm coram bon. mem. Ratto, postea Episcopo Cordu-

bensi, quæ in illius Decisionum collectione jam typis edita legitur *tom.* 3. *num.* 258.

CAPUT SECUNDUM.

Ex iis, quæ dicta sunt, decernitur, quibus in casibus fas sit, aut non sit Episcopo, relaxare impedimenta dirimentia Matrimonium; agitur etiam de consuetudine, ac nonnullis Synodis Gallicanis, eamdem Episcoporum facultatem spectantibus.

Ex iis, quæ hucusque stabilita sunt, sequitur, fas non esse Episcopis, removere impedimenta dirimentia matrimonium, seu quemquam solvere ab impedimento, quo detinetur, veniamque eidem concedere, ut, impedimento non obstante, matrimonium contrahat; quoniam ejusmodi impedimenta ortum habent aut à Concilio Generali, aut à summis Pontificibus, quorum decreta nequit inferior infringere, iisque ullâ ratione contraire: quod ex modò dictis liquet, et ad rem perpendunt Sanchez *cit. lib.* 8. *disput.* 6. *num.* 14. et Pontius *de Matrim lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 1. Ne autem hâc doctrinâ, quam communem esse citati Auctores asseverant, suam jurisdictionem nimiùm coarctari conquerantur Episcopi: priusquam ea uberiùs explanetur, plura sunt prænotanda. Et primò animadvertendum est, sermonem hìc non esse de impedimentis merè impedientibus, quæ nullus dubitat posse ab Episcopo relaxari, si excipias impedimentum ortum ex sponsalibus cum altero initis, quod, isto invito, sine ejusdem injuria remitti nequit, et illud, quod provenit ex voto aut ingrediendæ Religionis, aut perpetuæ castitatis, quæ vota, nisi fuerint conditionata, summo Pontifici reservantur, necnon alterum proveniens ex hæresi, de quo in capite sequenti

dicturi sumus : Sotus *in* 4. *dist.* 37. *quœst. unic. art.* 1. Navarrus *manual. cap.* 22. *num.* 85. Sanchez *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 17. *num.* 15. Salmanticenses *in Cursu Morali Theologico tom.* 2. *tract* 9. *de Matrim. cap.* 13. *punct. unic. num.* 16. *et* 17. Perez *de Matrim. disp.* 23. *sect.* 8. *num.* 5. Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 7. Natalis Alexander *Theol. dogm. et moral. de Matrim. lib.* 2. *art.* 13. *reg.* 14. aliique communiter. Neque res est de impedimento, quod irritum reddidit matrimonium jam publicè contractum : ultrò enim concedimus Episcopo illud relaxandi facultatem, quam eidem adscribunt Sylvester *verb. Dispensatio* §. 9. Sotus *cit. distinc.* 37. *quœst. unic. art.* 2. Navarrus *cit. cap.* 22. *num.* 85. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 3. Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 2. Zerola 1. *part. verb. Dispensatio* §. *Ad quintum*, Cabassut. *cit. cap.* 27. *num.* 3. Sylvius *Operum tom.* 5. *inter resolutiones in verb. Dispensatio secundò*, Fagnanus *in Cap. Nimis*, *num.* 33. *de filiis Presbyterorum*, Natalis Alexander *cit. loc. reg.* 10. qui tamen unanimiter monent, non posse Episcopum eam potestatem sibi usurpare, nisi simul concurrant sex circumstantiæ : primò scilicet, ut jam matrimonium fuerit contractum in faciem Ecclesiæ, omnibusque adhibitis solemnitatibus : secundo, ut contractum fuerit bonâ fide, ex juris, aut facti ignorantia : tertiò, ut sit consummatum : quartò, ut impedimentum sit occultum : quintò, ut non possit facilè adiri prima Sedes, seu dispensatio à Papa obtineri, ob conjugum paupertatem, rusticitatem, locorum distantiam, aliasque similes causas : sextò denique, ut non possit separatio fieri sine scandalo : *Si verò* (ait Cabassutius *loc. cit.*) *aliqua absit ex præfatis circumstantiis, et personæ sint pauperes, aut rudes, ac rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem, in forma pauperum*, apud Sedem *Apostolicam*, *ut*

lanè gratis, et sine compositione obtineatur. Notant tidem iidem Doctores, dispensationem ab Episcopo n prædictis circumstantiis obtentam, prodesse dumaxat pro foro conscientiæ, non autem pro foro xterno: non enim plus potestatis tribuendum est Episcopo, quàm habeat Major Pœnitentiarius Papæ, qui in prædicto rerum eventu impedimentum ufert, ut matrimonium convalescat solùm in foro nterno. Quocirca, si impedimentum antea occultum, postea detegatur, et deducatur ad forum contentiosum, opus erit novâ dispensatione, à summo Pontifice impetranda.

II. Tandem advertendum est, nec quæstionem hìc esse de impedimento dirimente occulto, quod obstet matrimonio nondum contracto, sed proximè contrahendo. Scimus quippe, non deesse Doctores, qui Episcopo facultatem asserant illud auferendi, cùm tales urgent rerum circumstantiæ, ut nec summus Pontifex consuli, nec matrimonii contractus, ad quem omnia sunt disposita, differri possit sine scandalo, et paratorum ad nuptias infamia: ad præcavenda enim prædicta gravia mala, si alius non suppetat modus illis occurrendi, præsumendum est, summum Pontificem delegare Episcopo potestatem dispensandi, quam certè, requisitus, non esset ei denagaturus. Hanc facultatem, nullius præcedentis Doctoris patrocinio fretum, se omnium primùm Episcopis vindicasse, gloriatur Sanchez *cit. lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 7. sed eum postea sequuti sunt Pontius *cit. lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 6. Hurtadus *disp.* 26. *de Matrim. num.* 7. Perez *de Matrimon. disp.* 44. *sect.* 6. *num.* 12. Bonacina *de Matrim. disp.* 3. *punct.* 15. *num.* 5. *verb. Rursùs addo*, Barbosa *de offic. et potest. Episcopi part.* 2. *alleg.* 35. *num.* 5. Cabassutius *cit. cap.* 27. *num.* 4. de Justis *de dispensationibus matrimonial. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 29. *et plurib. seqq.* Wiestner *ad tit.* 16. *lib.* 4. *Decre-*

23.

tal. num. 66. *et seq.* Anacletus *in Jus Canonic. tom.* 4. *in append. de dispensat. super impedimentis num.* 62. *et* 63. Sed, quamvis hæc opinio, teste citato Bonacina, hodie sit ferè communis, eam tamen acriter reprehendit, et exagitat Fagnanus *in cit. Cap. Nimis*, *n.* 34. *et* 35. *de filiis Presbyter.* fortasse quia, ùt adnotavit Perez *cit. sect.* 6. *num.* 13. est moralitér impossibile, eas omnes concurrere rerum circumstantias, quas sibi fingit Sanchez, in quibus nequeat matrimonium retardari absque scandalo, cùm alii plurimi semper præsto sint modi, ab eodem Perez indicati, protrahendi tempus nuptiis, absque ulla suspicione criminis, et infamia eorum, qui jam erant ad eas celebrandas accincti.

III. Sed, quidquid sit de ea extraordinaria potestate, quæ ex præsumpta summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentissimæ videlicet necessitatis, et impedimenti occulti, competat Episcopis, nullum in præsens de ea ferimus judicium; sed tantùm disserimus de ordinaria potestate dispensandi in quibusdam inpedimentis dirimentibus publicis. Hanc potestatem, communi ferè calculo, Doctores denegant Episcopo: quin imò Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet ac supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt, tamquam falsam, et temerariam, propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas; utì videre est apud Joannem Baptistam Rigantium, virum apprimè doctum, *tom.* 4. *Commentarior. in Regul. Cancellar. in notis ad regul.* 49. *num.* 1. *et* 2. ubi Sacrarum Congregationum responsa, summâ diligentiâ congesta, per extensum, ùt dicitur, referuntur, et Doctorum in hanc rem placita copiosè allegantur. Et nihilominùs aliquot Episcopi eamdem potestatem etiam

c sibimetipsis adscribunt, et contra Juris com-
ıis principia, ac communem Doctorum sensum,
m in suis Synodalibus Constitutionibus sibi as-
ere quandoque non dubitant : et, quod magis
endum est, non desunt aliqui, licèt pauci
tores, hac in re Episcopis blandientes, quo-
n nonnulli innituntur prædicto axiomate, cujus
itatem detexímus; alii verò innituntur diuturnâ
suetudine, per quam, acquisitam decantant
busdam Episcopis potestatem relaxandi aliqua
pedimenta dirimentia, quâ, spectato Jure com-
ni, carerent. Hinc Gibertus *suarum Consulta-
ıum tom.* 12. *consult.* 59. *de Matrim.* absolutè do-
, Episcopos in hoc negotio unicè spectare de-
e suorum Prædecessorum praxim, liberèque
se, legitimâ exigente causâ, eas dispensationes
ulgere, quas à suis Prædecessoribus concessas
prehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander *Theo-
. dogmat. et moral. cit. lib.* 2. *de Matrim. cap.* 4.
. 13. postquam *reg.* 11. auctoritatem dispensandi
er impedimentis matrimonium dirimentibus,
blicis, et notoriis, uni vindicavit Romano Pon-
ci, inquiens : *Hodierna Ecclesiæ disciplina, se-
ıdùm quam dispensationes in gradibus prohibitis
sanguinitatis, vel affinitatis, aliisve impedimen-
dirimentibus, Romano Pontifici reservatæ sunt,
n publicum impedimentum est, et de matrimonio
trahendo agitur, non permittit, ut Episcopi his
circumstantiis dispensent. Cùm enim ab Ecclesia
iversali, sive illius Capite Romano Pontifice,
t instituta impedimenta matrimonium dirimen-
, dispensatio super eis, communi Jure, ad Ca-
t universalis Ecclesiæ Romanum Pontificem non
Episcopum, pertinet; ùt colligitur ex Cap. Cùm
ferior, extra, de majorit. et obed. Conciliaque
ovincialia plurima, Ritualia Ecclesiarum, Auctoo-
omnes id confirmant, et auctoritatem dispen-*

sandi competere negant Episcopis cùm publicum impedimentum est, vel de contrahendo matrimonio agitur: postquam (inquam) hanc communem doctrinam disertè tradidit, et insinuavit, *in sequenti regul.* 12. eamdem in hunc modum limitat: *Si tamen antiqua sit, et legitimè præscripta diœcesis consuetudo, ut Episcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in casibus dispenset, quia ejus Decessores hâc usi sunt ab antiquo ad hanc usque diem facultate, quæ à Sede Apostolica concessa creditur (quod in quibusdam Galliarum diœcesibus fieri novimus), de his dispensationibus haud movenda lis est: siquidem consuetudo legitimè præscripta Juri positivo præjudicat, usûsque longævi non levis est auctoritas, ùt dicitur Cap. Cùm consuetudinis, et Cap. Cùm tanto, extra, de consuet.* Hinc denique nonnulli Gallicani Episcopi, uti narrant Pontas *in verb. Dispensatio matrimonii cas.* 35. Herminier *de Sacram. tom.* 3. *cap.* 17. Auctor Collationum Ecclesiasticar. Parisiens. sub Cardin. de Noailles *tom.* 3. *lib.* 5. *collat.* 2. *cap.* 2. Gerbesius in Tractatu, quem edidit, *de potestate Ecclesiæ, et Principum super impedimentis matrimonii*, et Saintebeuve *tom.* 1. *resolut. casuum conscientiæ cas.* 66. *et* 67. usum prætexentes suorum Decessorum, dispensant in impedimento quarti, et alicubi etiam tertii gradûs consanguinitatis, seu affinitatis; et alii jus sibi vindicant relaxandi insuper impedimenta cognationis spiritualis, criminis, et publicæ honestatis; licèt alii ejusdem Regni Antistites, observante eodem Santebeuve, sibi integrum non esse arbitrentur, ab ullo cujuscumque generis canonico impedimento, matrimonium dirimente, quemquam solvere: prout scilicet, sicuti idem Auctor prosequitur, fert diversa, quæ in qualibet diœcesi inolevit consuetudo. Ab eadem quoque consuetudine, quæ ex privilegio, et indulto Apostolico initium sumpsisse cen-

enda sit, contendunt similiter Episcopi Leodien-
es, se potestatem adeptos dispensandi in quarto,
t in tertio, hinc inde, consanguinitatis gradu:
'i imminens appareat periculum defectionis partium
d vicinos Fidei hostes, mutuæ internecionis pa-
entum, et amicorum inter se, ob corruptam puel-
im, et partes non habeant media recurrendi ad
Urbem: quemadmodum referunt Lessius *in Auctar.*
erb. Matrimonium cas. 9. Gobat *Theolog. experim.*
ract. 9. *num.* 596. et Van Espen *Jur. Eccles. univ.*
om. 1. *part.* 2. *tit.* 14. *cap.* 1. *num.* 11. quod tamen
us sibi non arrogare alios Belgii Episcopos, ne eos
uidem, quorum diœceses auctoritate Pauli IV. à
Leodiensi divulsæ sunt, opportunè animadvertit
Typæus *ad tit. de eo, qui cognovit consanguineam*
uxoris, num. 3.

IV. Verùm, sicuti graviter errant, qui potesta-
tem, de qua agitur, Episcopis adjudicant, unicè
freti illo axiomate, cujus falsitatem plurima Con-
cilia Provincialia, Ritualia Ecclesiarum, Auctores-
que omnes agnoscere, fatetur etiam citatus Natalis
Alexander *in allegata regul.* 11. ita periculum est,
ne se, aliosque decipiant, qui eam à consuetudine
mutuantur. In primis enim prudenter dubitari po-
test, an ejusmodi consuetudo in florentissimo Gal-
liarum Regno, Apostolicæ Sedi obsequentissimo et
sacrorum canonum religiosissimo custode, ullo un-
quam tempore viguerit; cùm non solùm contin-
gere potuerit, hunc, illumve Episcopum in hoc,
ut illo impedimento dispensasse, ex privilegio sibi
a prima Sede specialiter concesso; sed etiam, ita
em se habuisse, constet ex regestis Sacræ Congre-
ationis de Propaganda Fide, et Sancti Officii, in
uibus frequentes adnotatæ reperiuntur hujusmodi
peciales concessiones Episcopis Gallicanis indultæ,
ispensandi super impedimentis tertii, et quarti
adûs: *unde Ducasse*, Auctor Gallicanus, in sua

pus obtinuerant. In hac autem dubietate,
Successori similes dispensationes elargi
adnotavit idem Natalis Alexander *in fine*
12. scribens : *At, si dubitet, vel meritò du*
beat Episcopus, an dispensationes à sui
ribus concessæ sint ex privilegio reali, et
an ex privilegio personali, dispensare n
nisi et ipse dispensandi privilegium à su
tifice obtineat. In re enim Sacramenta
non licet minùs probabilem ac minùs tuta
nem sequi, relictâ probabiliore, atque t

V. Quòd autem aliquot Galliarum Episc
vilegio merè personali, non verò ex cons
nacti sint facultatem super aliquo im
dispensandi, inde etiam conjicimus, qu
parte incredibile videatur, talem cons
intra unius, vel alterius diœcesis limit
tisse, nec conterminas permeasse; id q
nire vix potuit in re Episcopis favorab
in Regno servandæ inter Pastores discipl
rumque concordiæ, et unitatis studiosi
alia verò scimus, quamplurimos Gallia
stites disertè declarasse, sibi fas non e

m legibus solutos, et dispensatos, nisi ummi Pontificis dispensatione, in matri- unctionem Parochi non recipiant: Syno- ensis apud Natalem Alexandrum *cit. regul.* imeratas personas, in aliquo, usque ad onsanguinitatis gradum, inter se con- : *Inter istos non est legitimum matrimo- cum eis sit per Sedem Apostolicam di-* : idemque sancitum, declaratumque re- ynodo Trecensi, idem Natalis Alexander lditque Diot in Opere, cui titulus: *Sa- um Pastorum tractat.* 13. *de dispensatio- monialibus cap.* 8. *pag.* 213. *edit. Pari-*)9. in generali Congregatione Episcoporum Cleri Gallicani declaratum esse, dispen- nes matrimoniales ad solum Papam per- Parlamentis esse obsistendum, si ali- scoporum dispensationes admittant. Quis lat, tot Gallicanos Episcopos, suæ juris- enacissimos, sibi sponte abjudicasse eam m, quam passim viderent ab aliis fini- iœcesium Præsulibus jure ordinario, et delegato, exerceri?

iam dato, in aliquam diœcesim irrepsisse nem, de qua contenditur, ut per eam col- mus Episcopo legitimum jus auferendi ta, à Conciliis Œcumenicis, aut à sum- cibus inducta; diligenter priùs exami- , an ea consuetudo omnes habuerit con- ecessarias, ut potuerit prævalere legi hibenti, ne Superioris statutum infrin- quoquo modo relaxare præsumat. Quin talis consuetudo non solùm tendat ad n legem, verùm etiam ad tollenda, et jura uni competentia Romano Pontifici; eras conditiones, necesse est, ut centum *nnorum spatio*, sine ulla interruptione,

memoria non extet, confugit citatus
tionum Parisiensium *tom.* 3. *collat.* 2.
postremò, et potissimùm considerand
per eam consuetudinem, si qua ino
rumpatur nervus Ecclesiasticæ discipli
eventu, nunquam per eam adversus
scribi, declaravit Innocentius III. *in Cap*
de consuet. Num porro prædicta consu
modi inficiatur vitio, potiùs, quàm à n
audire à Gallicano Auctore Cabassutio,
3. *cap.* 27. *num.* 6. loquens de auctori
sandi, quam sibi vindicant nonnulli
Præsules, hæc habet : *Si, in oppositu*
tibus Conciliis OEcumenicis, quæ hane
uni summo Pontifici, Legatoque rese
ausint vindicare Gallicani ducenti circ
draginta nimirùm Episcopi, cum su
seorsim in suis diœcesibus, singuli pro
hujusmodi licentiam, ingruet profecti
canâ ditione admodum exuberantior,
tior inter tot, tamque diversa sibi, alii

*ic dispensandum, sicut jamdudum compellunt in-
itos ad monitoria, et excommunicationes decernen-
las; sicque simile quid illis obveniret Divinæ huic
pud Isaïam comminationi : Pro eo quòd abjecit
opulus iste aquas Siloë, quæ vadunt cum silentio,
ropter hoc ecce adducet Dominus super eos aquas
luminis fortes, et multas. Sic enim renuentes hac
n parte summo universalis Ecclesiæ Pontifici sub-
ici, compelluntur indignissimè laïcorum Judicum
nfirmorum decretis obtemperare, aut propriorum
ructuum, ni pareant, interceptionem, ac priva-
ionem pati.* Et post adducta modò à nobis relata
oca Conciliorum Turonensis, et Tolosani, inanem
lecernentia hac in re dispensationem, quæ à summo
ontifice non dimanarit, concludit Cabassutius: *Sanè
stæ ab Episcopis concessæ dispensationes pro con-
rahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitu-
linem causant Sacramenti. At verò in re Sacramen-
aria unanimes docent Theologi, non esse licitum,
uidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermisso, quod adhiberi possit. Atque ita licentia ista
el nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad
ummum, tutiore simul, et probabiliore opinione
rejectâ, minùs probabilem, nec tutam, in tanti
momenti Sacramento, consectatur opinionem.*

VII. Huic Cabassutii monito morem gerant Episcopi, et nullius consuetudinis prætextu eam exerceant facultatem, quam dubiam saltem, atque incertam esse, dissimulare non possunt. Quòd si quis eam sibi certò competere obstinatè contendat, adhuc abstineat, oportet, ab illa in sua Synodo ostendanda, et Synodali statuto sibimetipsi asserenda : etenim (utì inferiùs suo loco demonstrabitur) ne ea quidem, quæ Episcopis certò licent ex tacita permissione, et conniventia Apostolicæ Sedis, possunt ab iisdem per Edictum, aut Synodalem Constitutionem decerni, et juri suo ordinario quodammodo

attribui ; id quippe manifestam saperet ambitionem , quâ viderentur se quodammodo æquiparare summo Pontifici , ejusque affectare supremam jurisdictionem.

VIII. Quare , si aliquis antistes , ob nimiam suæ diœcesis ab urbe distantiam, aliamve legitimam causam , necessariam sibi reputet auctoritatem dispensandi in uno , aut pluribus impedimentis matrimonium dirimentibus, eam exposcat à Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit , nunc magis , nunc minùs amplam , pro temporum et locorum varietate.

CAPUT TERTIUM.

De Pontificiæ auctoritatis læsione in eo , quod pertinet ad dispensationes Matrimoniales inter unam partem Catholicam , et alteram Hæreticam.

Illicita esse ea matrimonia , quæ inter partes contrahuntur , quarum altera Catholica sit , altera hæresim profiteatur , dictum in superioribus à nobis est : neque tamen prætermissum , tales interdum circumstantias occurrere , quibus hujusmodi etiam matrimonia licita esse possint. Idem hoc loco asserimus , pariterque confirmamus. Et quidem , quod pertinet ad primam partem , *si aliquis Fidelis cum hæretica baptizata matrimonium contrahit, verum est matrimonium , quamvis peccet contrahendo , si sciat eam hæreticam ; sicut peccaret , si cum excommunicata contraheret : non tamen , propter hoc , matrimonium dirimeretur.* Ita S. Thomas *in* 4. *sentent. dist.* 39. *quæst.* 1. *art.* 1. *Ad quintum.* Cùm autem quæritur , quænam sint eæ circumstantiæ , quæ licita reddant hujusmodi matrimonia ; non desunt, qui ea permissa esse contendant in iis locis , in

quibus notabilis populi pars ex hæreticis constituitur, dummodo à Catholica parte perversionis periculum absit, et gravis aliqua vel privata, vel publica causa intercedat: cujusmodi ab eis reputatur publicæ pacis conservandæ studium, si ea turbari posse prospiciatur intestino aliquo bello, inter Catholicos, et hæreticos excitando, ubi illi animum alienum ostenderent, à contrahendis matrimoniis cum hæreticis.

II. Alii præterea hæc matrimonia, de quibus agimus, pluribus in locis licita fore asserunt in vim consuetudinis, quam summis Pontificibus notam, neque ab eisdem (ùt ipsi ajunt) improbatam, veræ dispensationi æquivalere, affirmant. Alii demùm considerantes, ut hujusmodi matrimonia licita sint, Ecclesiasticæ auctoritatis interventu opus esse, ne vel penes simplicem Parochum, vel penes ipsos, quorum perfici negotium interest, arbitrium sit judicandi de sufficientia illius causæ, quæ contrahentem ad ineundum matrimonium inducat, Superioris Ecclesiastici nomine localem etiam Episcopum comprehendunt: idque etiam in quibusdam Episcopalibus ordinationibus insertum reperitur. At verò, si interdictum, quo fit, ut matrimonia hæc illicita sint, ex Concilii Generalis Chalcedonensis lege, aliisque contrariis sacrorum Canonum sanctionibus originem habet; iis insistendo regulis, quas suprà posuimus, facili negotio perspicere est, hujuscemodi matrimonia licita aliter evadere non posse, præterquam in vim dispensationis à Romano Pontifice obtentæ, exclusis Episcopis, nisi à Pontifice facultatem acceperint, ut super iisdem dispensare possint: utì fusè demonstrat Henricus à Sancto Ignatio in Opere, cui titulus *Ethica amoris, seu Theologia Sanctorum tom.* 3. *lib.* 8. *part.* 2. *cap.* 36. *num.* 296. Neque est, ut, hac in re, contraria ulla consuetudo opponatur, quoties non adsit positiva

Pontificia dispensatio, quæ sanè ex sola Pontificum Romanorum scientia, ac tolerantia deduci nullo pacto potest. Ita firmat Natalis Alexander *Theologiæ dogmaticæ et moralis tom.* 2. *art.* 8. *in regulis ad praxim spectantibus regul.* 10. Qua de re cùm olim in Congregatione S. Officii disceptatum fuerit, ea inter Consultores, et Cardinales Inquisitores sententia vicit, quæ pro Pontificia steterat auctoritate: super quo videndus Cardinalis Albitius *in Tractatu de Inconstantia in Fide cap.* 36. *num.* 164. *et seq.* ac præcipuè *num.* 204. *et* 205. *ac num.* 225. *et num.* 238.

III. Pontificiæ ergo auctoritati injuria fit ab iis, qui illius interventu opus non esse contendunt, ut matrimonia inter partes, alteram Catholicam, et alteram hæreticam, licitè contrahantur: sed non minùs graviter eamdem auctoritatem ab illis lædi dicendum est, qui aliquo abhinc tempore asserere, et jactare cœperunt, dispensationes hujusmodi à Romano Pontifice minimè concedi posse, etiamsi gravis causa concurrat, atque omne perversionis periculum absit: eâ scilicet ratione ducti, quòd, dum pars Catholica cum hæretica parte matrimonio conjungitur, illa Sacramentum huic administret; quod est contra legem Divinam, quæ vetat, Sacramenta indignis administrari, atque iis, qui in lethalis peccati statu versantur, et peccatores notorii dici debent. Hoc modo Gamachæus *de matrimonio cap.* 28. ratiocinatur, cujus sententiam studiosè tuetur Saintebeuve *tom.* 2. *casuum conscientiæ*, ac post ipsum Pontas *in verb. Dispensatio matrimonii casu* 33. Sanè in Collationibus Ecclesiasticis Parisiensibus *collat.* 2. *de matrimonio tom.* 3. *lib.* 1. pluribus hac super re disputatis, hâc denique ratione res tota concluditur, quòd, quemadmodum Moyses, dum Judæorum duritie victus, libellum repudii eisdem permisit, non peccavit,

actum illicitum commisit ; ita omnis expers
æ summus Pontifex dicendus sit, qui gravibus
is adductus, omnique adhibita cautione, ut
ersionis periculum removeatur, Catholicum,
ensando, habilem reddit ad matrimonium cum
etico contrahendum.

. Verùm hujusmodi temperamentum non satis
t difficultatem tantâ ratiocinationum mole pro-
tam. Etenim, quemadmodum non desunt, qui
ment, Moysis permissione non obstante, Ju-
m illum nihilominùs peccavisse, qui libello
dii utebatur; ita facilè quispiam existere pos-
qui, non obstante Pontificiâ dispensatione, ad
nplum Moysis indultâ, matrimonium Catholici
hæretico peccaminosum esse contenderet.
re, ad difficultatem illam de medio tollendam,
viâ insistendum est. Pontius, gravis Theologus,
ppendice ad tractatum de matrimonio Catholici
hæretico temerarium appellat eum, qui in du-
n revocat, an matrimonium Catholici cum hæ-
o licitum sit, ubi præcesserit Pontificia di-
satio, in circumstantiis suprà memoratis con-
, ùt videre est *ibi cap.* 8. *num.* 7. *Temeritate*
carere eum, qui in dubium revocaverit, an li-
illud matrimonium possit contrahi. Et Cardinalis
ugo *in Tractatu de Sacramentis disput.* 8. *sect.*
d idem comprobandum plura persequitur.

Nobis profectò propositum hoc loco non est
lasticam illam quæstionem attingere, utrùm
imonium unicum Sacramentum sit, an verò
odem partialia duo Sacramenta interveniant,
que utrùm dici possit, quòd, ubi matrimonium,
iâ dispensatione, inter partem Catholicam Sa-
enti capacem, et partem hæreticam, quæ ejus-
incapax est, contrahitur, ipsum in persona
em Catholica Sacramentum sit, in altera autem
actus merè civilis ; quemadmodum docent

Frassen *in Scoto Academico tom.* 12. *tract.* 3. *disput.* 2. *art.* 1. *quæst.* 2. §. *Quæres primò*, Henricus à S. Ignatio *in Ethica amoris cit. tom.* 3. *lib.* 8. *part.* 2. *cap.* 8. Tournely *de Matrimonio pag.* 95. *editionis Parisiens. an.* 1730. Sed ipsam rei naturam expendentes, hoc affirmandum habemus, quòd, ubi exclusum sit à Fideli perversionis periculum, quod semper excludendum non ambigitur, cuique rei per conditiones in dispensationibus apponendas consulitur, ubi etiam opportunè cautum sit, ut sancta Religio in liberis sive maribus, sive fœminis ex eo matrimonio suscipiendis servetur, suscepto item à Catholica persona onere curandi, ut hæreticam partem ad orthodoxam Religionem amplectendam perducat, iis rationibus adhibitis, quas aptiores et opportuniores existimaverit, ac præterea intercedente gravi aliquâ, ac plerumque publicâ causâ, quæ si deficiat, licèt ceteræ suprà memoratæ adsint conditiones, dispensatio nequaquam impertiri solet; ùt colligere licet ex Clementis XI. responso ad Episcopum Herbipolensem, qui pro dispensatione ad contrahendum matrimonium inter partes, alteram Catholicam, et alteram hæreticam eidem Pontifici supplicabat: *Nos itaque, etsi pro magnitudine spiritualis hujusmodi periculi*, (de perversionis periculo loquitur) *quod tamen, propitio Deo, averti posse confidimus, intimè commoveamur; majoris tamen momenti esse, existimamus, Ecclesiæ Dei, Apostolicæ Sedis, Prædecessorum nostrorum, ac sacrorum Canonum, à Catholicorum cum hæreticis conjugio abhorrentium, regulas, nisi id totius Christianæ reipublicæ bonum exposcat:* ùt *in tom.* 1. *Brevium* ejusdem Pontificis *pag.* 321. habetur. Cùmque in dispensatione concedenda neque Divinum, neque naturale Jus ullatenùs lædatur, sed Ecclesiastico Juri tantummodo derogetur; nullam sanè causam, *vel rationem* reperire est, cur matrimonium, in

vim hujusmodi dispensationis contractum, pro illicito, aut peccaminoso habendum sit: ùt appositè animadvertit Sylvius *in* 3. *part. S. Thomæ tom.* 4. *quæst.* 59. *quæsit.* 2. *art.* 1. §. *Ceterùm*. Et licèt objiciatur, partem Catholicam hæreticæ parti occasionem præbere profanandi Sacramentum, facilè respondebitur, quòd profanatio hujusmodi per accidens, et præter Catholicæ partis intentionem contingit: hæc enim jure suo utens, quoad se, nihil aliud agit, quàm quòd ad proprias rationes pertrahit voluntatem partis hæreticæ, cui paratus jam ac certus animus est, ut matrimonium in statu peccati contrahat, et contra legis præscriptum, cùm illud idem licitè et fructuosè præstare posset, si vel ante nuptias, vel dum eas contrahit, in Ecclesiæ gremium sese reciperet. Ita respondent Tournely *loc. cit. pag.* 107. Isambertus *de Matrim. pag.* 393. *num.* 7. Herminier *in Tractatu de Sacramentis tom.* 3. *tit. Cultûs disparitas* §. *His non obstantibus*, Maurus *in Cursu theologico tom.* 3. *lib.* 10. *quæst.* 82. *num.* 84. qui ad rem nostram ita scribit: *Catholicus ministrans Sacramentum, facit actionem ex se indifferentem. Nam posset alter conjux converti ad Fidem, et per contritionem justificari, et recipere Sacramentum dignè.* Quod si pro vero habendum esset, contra Jus Divinum facere Catholicum illum, qui, etiam remoto perversionis periculo, matrimonium cum hæretico contrahit, ejusque peccatum in eo consistere, quòd personæ indignæ Sacramentum ministret; dicendum esset, (quod hactenùs à nemine affirmatum est) sanctas illas Mulieres Catholicas peccasse, quæ nedum cum hæreticis, sed cum infidelibus matrimonium contraxerunt: utì factum constat tum à S. Monica D. Augustini Matre cum Patritio Ethnico, à S. Anastasia cum Publio Idololatra, à S. Cæcilia cum Valeriano *nondum ad Christianam* Fidem converso,

atque ab aliis pluribus. Nec replicare juvat, impedimentum *disparitatis cultûs* temporibus illis nondum introductum fuisse; nam vicissim reponere in promptu est, in prædictorum Auctorum sensu obstitisse semper Divini Juris impedimentum, ne Sacramenta indignis ministrarentur; *Nec Sanctos, qui cum infidelibus contraxerunt, naturæ legem, Jusque Divinum violasse, et in perpetua fornicatione vixisse putandum est:* ùt optimè disserit Natalis Alexander *in Theologia dogmatica et morali lib.* 2. *de Sacramento matrimonii art.* 8. *de cultûs disparitate.* Improvidâ etiam ratione (quod asserere temerarium esset) à citato magno Chalcedonensi Concilio, jam usque à quinto Ecclesiæ seculo, statutum fuisset, quod legitur in ejusdem Concilii canone decimo quarto, ne scilicet Catholicus matrimonio jungatur cum parte hæretica, Judæa, aut Ethnica, *nisi fortè persona orthodoxæ copulanda promittat, se ad orthodoxam Fidem transferre.* Etenim hìc etiam dici posset, à parte Catholica Sacramentum contrahenti indigno administrari, dum matrimonium eo tempore contrahit, quo altera pars meram Catholicæ Religionis amplectendæ promissionem emisit: nemo autem ex hoc tantummodo Sacramenti percipiendi dignus evadit, quòd se perfidiam abjuraturum, aut sanctam Fidem amplexurum promittat; sed tunc solùm, cùm, ejuratis re ipsâ erroribus, in sanctæ Ecclesiæ gremium fideliter ingreditur. Dicendum denique esset, Catholicos Principes, eorumque Consiliarios, necnon Romanos Pontifices, et Congregationes ab iis deputatas pro examinandis eorum instantiis, qui dispensationes petunt ad contrahendum matrimonium cum parte hæretica non obstante impedimento gradûs, et sine clausula *abjuratâ priùs hæresi*, intervenientibus tamen aliis suprà memoratis conditionibus, eos (inquam) omnes et irrationabilia postulasse, et postulata non rectè expen-

quæ petebantur, perperàm indulsisse; one habitâ gravissimi reatûs, quo se ob- tam ii, qui dispensationes concesse- ìm qui easdem obtinuerunt: quod sanè nimiæ audaciæ esset, quemadmodum , Herminier *locis suprà citatis*, et Char- 6. *Historiæ Sacramentorum cap.* 13. *pag.* animadvertunt.

hactenùs dicta sunt, eo spectant so- , ut Apostolicæ Sedis jura integra invio- rventur; minimè verò, ut facilior aperia- ncedentis Apostolicis dispensationibus ad da matrimonia inter Catholicos, et hære- a quas operæ pretium erit nostram Con- n consulere, cujus initium *Magnæ nobis;* egitur *tom.* 2. *nostri Bullarii num.* 51. in et rectæ disciplinæ regula indicatur, cui Sedes constanter insistit, quoties hujus- ensationes ab ea requiruntur.

CAPUT QUARTUM.

nstituitur Synodalis constitutionis, adscri- piscopo facultatem absolvendi ab hæresi, si congruè explicetur, jura deturbat Apo- edis.

llis antiquis Synodis indubitanter adju- iscopo facultas absolvendi ab hæresi. Ita ertè statutum legimus in Synodis Ande- annor. 1216. et 1493. atque in Synodo i an. 1411. apud Pontas *verb. Casus re-* 4. Eamque facultatem nullo posteriori piscopis ademptam, declarasse Cardina- rem Quirogam, Archiepiscopum Toleta- e *in Hispaniarum* Regno supremum tu-

quisitorem, in sua Synodo Toletana an. 1583. referunt Hurtadus *de Fide disp.* 84. *sect.* 2. §. 11. Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei disp.* 23. *sect.* 3. §. 1. *num.* 44. et novissimè Milante *exercitat.* 3. *in tertiam propositionem damnatam ab Alexandro VII. pag.* 20.

II. Verùm, ne hisce, aliarumque plurium Synodorum vetustis exemplis se abduci patiantur Episcopi, eamque sibi vindicent jurisdictionem, quâ carent; priusquam quidquam de hac re in suis Synodis statuant, oportet, ut certa ab incertis secernant, rerumque ac temporum varietatem accuratè dispiciant: potestas quippe absolvendi à crimine hæreseos, quæ olim indiscriminatim omnibus competebat Ecclesiarum Pastoribus, neque hodie illis denegatur in aliquibus circumstantiis: in aliis tamen communiter censetur summo Pontifici nunc reservata. Omnia singulatim expendamus.

III. Inter præcipuas Pastoralis muneris curas est, solerter invigilare, ne ullus contra orthodoxam doctrinam error in suam diœcesim irrepat: quod luculenter expressit Apostolus I. *ad Timotheum cap.* 3. et *ad Titum cap.* 1. Hinc nemo dubitat, quin ad Episcopum potissimùm pertineat, in hæreticos inquirere, atque in illos, quos in suis erroribus pertinaces compererit, canonicis pœnis severè animadvertere. Hanc Episcoporum obligationem agnovit, et inculcavit Auctor epistolæ ad Episcopos in Galliis, atque in Hispaniis consistentes, quam Lucio Papæ adscripsit Isidorus, ita Episcopos alloquens: *Ideo, Fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor, et moneo, ut quâ debetis, et potestis sollicitudine, vigiletis ad investigandos hæreticos, et inimicos sanctæ Ecclesiæ, et à sanis mentibus, ne pestis hæc latiùs divulgetur, severitate, quâ potestis, pro viribus extirpetis: tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 140. Quamquam porrò hoc Lucii testimonium credatur adulterinum, adulterinum certè non est

decretum Concilii Remensis anni 625. vel 630. quod *can.* 4. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 572. ab Ecclesiarum Pastoribus hæreticos diligenter perquiri, et ad Fidem Catholicam pro viribus revocari, mandavit. Et, ne inutiliter tempus teramus in re exornanda apud omnes indubitata, satis abundè erit, unam allegare sanctionem Innocentii III. in Concilio Generali Lateranensi IV. anni 1215. *in cujus cap.* 3. *de hæreticis*, jubentur Episcopi singulis annis vel per se, vel per Archidiaconos, suas circumire diœceses, et sedulò indagare, an ullus in ea latitet hæreticâ contagione infectus : socordes verò, et negligentes, in expurganda concredita sibi diœcesi ab hæretica lue, veluti gravis flagitii reos, et Pastorali ministerio indignos, è gradu dejici, ibidem decerniter, *tom.* 7. Collectionis Harduini *col.* 22. *Volumus igitur, et mandamus, et in virtute obedientiæ districtæ præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda Episcopi per diœceses suas diligenter invigilent, si canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diœcesi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus; cùm id certis indiciis apparuerit, et ab Episcopali officio deponatur, et in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, et possit hæreticam confundere pravitatem.* Neque per hoc, quòd à Sede Apostolica institutum fuerit Inquisitionis tribunal, cujus initium ad ejusdem seculi XIII. initium, post tamen absolutum Concilium Lateranense IV. in quo certè nulla de Inquisitoribus à Sede Apostolica delegatis occurrit mentio, refert Ludovicus à Paramo *de Origine sacræ Inquisitionis l.* 2. *tit.* 1. *c.* 2. non est (inquam) per hoc Episcopis subductum onus, aut adempta facultas in hæreticos inquirendi; sicuti disertè declaravit Bonifacius VIII. *in Cap.* 17. *de hæreticis*, *in* 6. *Per hoc quòd negotium hæreticæ pravitatis alicui, vel aliquibus ab*

solumque cavere, ne delegatos ab Apost
Fidei Quæsitores, ubi sunt constituti, à s
obeundo impediant, sed pari studio, ani
concordiâ, debent in opus adeo saluta
bere, juxta modum præscriptum *in e*
Per hoc, atque *in Clementina* 1. *eod. tit*
travag. Benedicti XI. *Cap.* 1. *de hæreticis.*
tam Inquisitor, quàm Episcopus potest
tem hæreticum, aut sponte coram se com
aut ad suum forum quoquo modo dedu
clesiæ reconciliare, et pro utroque foro
à censura, in quam propter hæresim inc
pluribus ostendunt Cardinalis Albitius *de*
tia in Fide cap. 25. *num.* 35. *et seq.* Fari
hæresi quæst. 92. §.4. *num.* 52. Cardinalis d
virtute Fidei disp. 23. *sect.* 3. §. 1. *num.* 5
del Bene *de offic. S. Inquisitionis part.* 1.
et Cardinalis Petra *tom.* 3. *ad Constitut.* 18.
IV. num. 27. *et seq.* Quin imò uterque p
nitentem hæreticum, postquam suos ej
rores, ad simplicem Confessarium remitt
eo absolvatur : eamque absolutionem, li
fessario datam in foro Sacramentali, prod
pro foro externo, à cujus jurisdictione

m ad rem facientia legi possunt in Colloquis An-
gavensibus mensis Maji 1713. *quæst.* 4. *pag.* 110.
IV. Hæc certa sunt. Communiter quoque Doctores
on tantùm Episcopo, verùm etiam cuilibet sim-
ici Confessario facultatem concedunt absolvendi
hæresi purè interna, et mentali, nullo exteriori
gno manifestata: absolutio quippe ab hæresi est
mmo Pontifici reservata solùm ratione censuræ,
dem hæresi annexæ; Ecclesia autem, sicuti non
test per se, directè, et immediatè præcipere,
t prohibere actum merè internum, juxta com-
nem Theologorum sententiam, quam cum S.
oma 1. 2. *quæst.* 91. *art.* 4. *et quæst.* 100. *art.* 9.
cet Suarez *lib.* 4. *de legibus cap.* 12. *per tot.* ita
n potest hæresim, quæ in exteriorem actum
n prodit, censurâ perstringere: utì ad rem tra-
nt Navarrus *manual. cap.* 27. *num.* 56. Suarez *de*
suris disp. 4. *sect.* 2. *et disp.* 21. *sect.* 2. Sanchez
2. *in Decalogum cap.* 8. *num.* 1. *et seq.* Bonacina
censuris in Bulla Cœnæ contentis disput. 1.
est. 2. *punct.* 2. *num.* 2. *et* 3. Barbosa *de offic. et*
est. Episcopi part. 2. *allegat.* 40. *num.* 6. *et num.*
t *in Collectan. ad cap.* 6. *sess.* 24. *Concil. Tri-*
t. num. 50. *et* 51. Censuram pariter evaderet,
setque pro foro conscientiæ ab Episcopo, aliove
plici Confessario absolvi, qui exteriùs verbo,
facto, aliquem negaret Fidei articulum retento
en interiori assensu circa illum: nam iste, etsi
viter contra Fidem peccaret, non tamen esset
naliter hæreticus, ac propterea non irretiretur
suris in hæreticos inflictis; quod benè perpen-
t Lessius *de just. et jur. cap.* 43. *dub.* 2. *num.*
Suarez *de Fide disp.* 14. *sect. ult. num.* 3. et
chez *cit. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 8. In foro autem
erno esset puniendus tamquam hæreticus, nec
rederetur asserenti, se interiori assensu firmiter
æsisse veritati, cui visus est exteriùs dissen-

tire ; utì prosequuntur Simanca *de Catholic. Instit. tit.* 13. *num.* 15. Rojas *tract. de Hæret.* 1. *part. num.* 304. *et seq.* et Farinacc. *de hæresi qu.* 179. *num.* 55.

V. Sed difficultas unicè circa eum versatur, qui interiùs Fidei articulo dissentitur, suumque dissensum aliquo exteriori signo pandit, quin tamen idcirco fuerit ad forum judiciale deductus : de hoc quippe, quem hæreticum esse, censurisque in hæreticos latis innodatum, nemo dubitat, controvertitur, an, quamdiu ejus delictum occultum est, possit, ab Episcopo pro foro conscientiæ absolvi. Difficultatem faciunt Tridentinum, et Constitutio Apostolica, quæ singulis annis in die Cœnæ Domini promulgatur. Etenim ex una parte Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 6. *de reform.* facultatem tribuit Episcopis dispensandi in qualibet irregularitate proveniente ex delicto occulto, eâ tantùm exceptâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, et insuper absolvendi in foro conscientiæ à quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, non solùm non excepto, sed nominatim expresso etiam crimine hæresis : *Liceat Episcopis..... in quibuscumque casibus occultis*, (sunt verba Tridentini) *etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua, per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari. Idem et in hæresis crimine, in eodem foro conscientiæ, eis tantùm, non eorum Vicariis, sit permissum.* Ex alia verò parte summus Pontifex in prædicta Constitutione, postquam anathemate perculit omnes hæreticos, sibi uni facultatem reservat eos absolvendi. Hinc verò oritur controversia, an per hujusmodi Constitutionem, quotannis renovatam, censeatur derogari præfato decreto Tridentino. Enimverò extra controversiam est, per illam ademptum esse Regularibus, aliisve privilegium, si

uod antea habuerint, quempiam absolvendi ab æresis crimine : quin imò, quamvis ab ipsomet ummo Pontifice, tempore Jubilæi, cuilibet Con-ssario, ex approbatis à locorum Ordinariis, am-lissima concedatur potestas omnia remittendi fa-inora, atque in foro Sacramentali quaslibet re-axandi censuras, sibi quomodocumque, etiam vir-ute Bullæ Cœnæ, reservatas; per eam tamen, liasve similes concessiones, nunquam collatam enseri auctoritatem absolvendi à crimine hæresis, isi hoc fuerit specialiter, et nominatim expres-um, declaravit Alexander VII. in suo decreto à obis relato, et accuratè expenso *in nostra Instit.* . quod est hujusmodi : *Sanctissimus Dominus no-ter Alexander Papa VII. sub die* 23. *Martii* 1656. *nhærendo declarationibus aliàs à Prædecessoribus uis factis, ad removendam omnem dubitandi oc-asionem, et ne circa id in posterum ullo tempore hæsitari contingat, cùm crimen hæresis, præ cete-is gravissimum, speciali notâ dignum sit, decrevit, facultatem absolvendi ab hæresi, in Jubilæis, vel aliis imilibus concessionibus, non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi.* Et siquidem hæc facultas non exprimitur in Bulla Cruciatæ, idcirco Gregorius XIII. jam an-lea edixerat, neminem posse, illius tantùm obten-u, solvi à censura, in quam propter hæresim in-idit; quod videre est apud Emmanuëlem Roderi-um *in addit. ad Bullam Cruciatæ* §. 9. *num.* 66.

VI. Sed nihilominùs specialis est ratio dubitandi, um per eamdem Bullam Cœnæ sit ablata etiam piscopis potestas absolvendi ab hæresi occulta, sdem tributa à Concilio Tridentino : huic quippe xistimant plerique cum Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *isp.* 26. *num.* 7. *circa medium*, non derogari, sine xpressa ejusdem mentione, qualis in Bulla Cœnæ on occurrit. Accedit, incredibile videri, Pium IV.

qui decreta Concilii Tridentini approbavit, omnemque adhibuit operam, ut per omnes orbis Christiani provincias promulgarentur, eodem ipso anno, quo hoc negotium urgebat, atque eorumdem decretorum acceptationem, et religiosam observationem impensè commendabat, in Bulla Cœna, quam consueto more evulgavit, voluisse derogare præfato decreto Episcopis favorabili; indignati enim fuissent Episcopi, si audivissent, se compelli ad subeunda onera sibi à Tridentino imposita, eo ipso tempore, quo privabantur privilegio sibimet ipsis ab eodem Tridentino indulto. Cùm autem Bulla Cœnæ etiam tum munita esset iisdem clausulis derogatoriis, quibus nunc est referta, præsumendum est, per istas voluisse, et velle Pontifices revocare dumtaxat facultates absolvendi ab hæresi, à suis Antecessoribus concessas, non verò illam, quâ justis de causis sunt Episcopi à Concilio Tridentino donati. Ita ratiocinantur Bannes *in* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. Aragonius *ibid. art.* 1. *col.* 10. Hurtadus *disp.* 84. *sect.* 2. Gutierrez *Canonicar. Quæstion. lib.* 1. *cap.* 13. Fagundez *in* 2. *præceptum Ecclesiæ lib.* 8. *cap.* 8. *num.* 33. Campegius in additione ad Zanchinum *de hæresi cap.* 34. Bossius *de Jubilæo sect.* 1. *cap.* 10. §. 5. Leander *part.* 4. *tract.* 2. *disp.* 17. *quæst.* 45. aliique, quos referunt Sanchez *lib.* 2. *in Decalogum cap.* 11. *num. ult.* et Diana 1. *part. tract. de absolutione ab hæresi resolut.* 2.

VII. Verùm utrumque argumentum nullo labore refellunt Auctores contrarii quos citant, et sequuntur Sanchez *lib.* 2. *moral. disp.* 3. §. 2. *num.* 22. Garcias *de Benef. part.* 11. *cap.* 9. *num.* 121. Barbosa *ad dict. cap.* 6. *sess.* 24. *de reform.* et *de offic. et potest. Episc. allegat.* 40. *num.* 3. Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei disp.* 23. *sect.* 3. §. 1. Rosignolus *de censuris tom.* 1. *qu.* 1. *cap.* 25. *num.* 7. Duard. *in Bullam Cœnæ lib.* 3. §. 2. quæst. 11. *num.* 43. Cleri-

ius *de Pœnit. decis.* 45. *num.* 4. *et seq.* Anacletus iffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 7. §. 7. *num.* 351. *et* ·. aliique quamplurimi. Meliori sanè, et veriori dicio contendunt isti, facultatem, de qua loqui-ur, esse Episcopis per Bullam Cœnæ ademptam, Romano Pontifici reservatam; nec multum ne-lii ipsi facessunt argumenta in contrarium ad-cta. Ad primum quippe ajunt, sufficienter dero-i Concilio Tridentino per illam generalem clau-am, in Bulla Cœnæ contentam: *Non obstantibus nstitutionibus Apostolicis, et cujusvis Concilii de-tis*: etenim, cùm nullum, præter Tridentinum, eriatur Concilium, à quo data sit Episcopis po-tas absolvendi ab hæresi, allegata verba, quibus atifex eamdem potestatem sibi deinceps reser-, unicè alludere queunt ad enuntiatum Triden-i decretum, cui in hac parte se derogare de-rat. Ad hæc, ut Papa deroget Concilio Triden-o, non est necesse, ut expressam faciat ejus-n mentionem, sed satis est, ut aliquid statuat, od Tridentini decretis adversetur: siquidem, n ipsimet Tridentini Patres *cap. ult. sess.* 25. *de rm.* sua decreta subjecerint judicio, et volun-i summi Pontificis: *Omnia, et singula, sub qui-cumque clausulis, et verbis, quæ.... in hoc sa-Concilio statuta sunt, declarat, ita decreta fuisse, in his salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ it, et esse intelligatur*: idcirco Pontifex aliquid cens contra aliquam Tridentini sanctionem, non eratur contra mentem ejusdem Concilii, neque n exerit supremam auctoritatem, sibi à Christo nino collatam, relaxandi, et immutandi, cùm is fuerit, quamcumque legem Ecclesiasticam; potiùs eo utitur arbitrio, à cujus nutu voluit m Tridentinum suarum sanctionum firmitatem idere: quod appositè expendunt Garcias *de Be-fic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 32. *et* 33. Gonzalez *ad re-*

gul. 8. *Cancell. gloss.* 6. *num.* 120. Bonacina *de cens. in Bulla Cœnæ disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 2. *n.* 8. et Fagnanus *in Cap. Nulla*, *num.* 86. *de concess. Præbendæ.*

VIII. Alterum, quod proferunt argumentum, ut aliquid haberet roboris, in primis probandum esset, quod gratìs assumitur, nimirùm Bullam Cœnæ, à Pio IV. de more promulgatam, iisdem fuisse munitam clausulis, quæ leguntur in similibus Constitutionibus, à posterioribus Pontificibus editis. Enimverò enuntiata verba : *Non obstantibus cujusvis Concilii decretis* : non leguntur in Bulla Cœnæ promulgata à Martino V. quæ refertur à S. Antonino 3. *part. tit.* 24. *c.* 72. neque in Bulla Cœnæ promulgata à Paulo III. quæ est 10. inter Constitutiones ejusdem Pontificis *Bullar. tom.* 1. quin imò Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei cit. disp.* 23. *sect.* 3. §. 1. *num.* 48. testatur, se ea verba non invenisse in ulla Bulla Cœnæ ante Gregorium XIII. ex quo conjicit, neque à Pio IV. fuisse adhibita; ac proinde corruit potissimum argumentum, cui plurimùm fidunt Auctores stantes pro contraria opinione.

IX. Deinde, cùm hæc controversia non versetur circa jus, sed circa factum; nemo quippe Catholicorum dubitat, potuisse Pontificem facultatem, de qua agitur, Episcopis adimere, sed solùm disputant, an re ipsâ ademerit : non est ex meris præsumptionibus, et conjecturis colligenda voluntas summorum Pontificum, quam ipsimet diserlè explicuerunt. Etenim S. Pius V. et Gregorius XIII. de hac re interrogati, indubitanter responderunt, nulli, præter Papam, hodie integrum esse, quemquam absolvere ab hæresi, etiam occultissima; eò quòd Papa, per Bullam Cœnæ, ejusmodi facultatem sibi reservet : sicuti totidem verbis refert Navarrus *man. cap.* 27. *num.* 275. addens, ab iisdem Pontificibus ne Cardinali quidem summo Pœnitentiario

fuisse talem facultatem tributam, nisi multis limitationibus circumscriptam. Præterea in Vita S. Francisci Salesii, descripta à Petro Hyacintho Gallizia *lib.* 2. *cap.* 32. atque in alia alterius Auctoris relata à Gobat. *Theolog. experim. tract.* 7. *cas.* 8. *num.* 370. legitur, eum ad Episcopatum promotum, coram Clemente VIII. examen subiisse, promovendis ad Episcopatum ab eodem Pontifice indictum, atque inter quæstiones eidem propositas de hac fuisse à Pontifice interrogatum: *Possent ne Episcopi ab hæresi absolvere:* Respondit Salesius: *Posse, virtute facultatis iisdem factæ à Tridentino.* At, aliam sibi mentem, aliam esse voluntatem, mox subjecit Pontifex. Ad quod Salesius: *Siquidem hæc est mens Sanctitatis vestræ, eidem acquiesco, atque è mea sententia recedo.* Idem, nec semel, decisum est à Sacris Urbis Congregationibus, quarum ministerio solent Pontifices mentem suam manifestare. Ita quippe declaratum à Sacra Congregatione S. Officii testantur Penia, Romanæ Rotæ Auditor, in notis ad Eymericum 3. *part. quæst.* 92. *comment.* 141. §. *Equidem*, et Cardinalis Albitius, qui ejusdem Congregationis Assessoris munus obierat, *in suo Tract. de Inconst. in Fide cap.* 25. *num.* 4. *et seq.* idemque responsum datum à Sacra Congregatione Concilii, narrant Fagnanus *in Cap. Quoniam*, *num.* 29. *de Constitutionibus*, et *in Cap. Dilectus*, *num.* 30. *de tempor. Ordinat.* ac Cardinalis Petra *in comment. ad Constit.* 18. *Innocentii IV. tom.* 3. *num.* 19. *et seq.* Quocirca Suarez, qui *in tract. de censuris disp.* 21. *sect.* 3. *num.* 5. probabilem censuerat opinionem, Episcopis favorabilem, cùm postea diligentiùs expenderit allegata summorum Pontificum, Sacrarumque Congregationum responsa, è priori sententia recessit, et *in tract. de Fide disp.* 21. *sect.* 4. *num.* 13. apertè docuit, nullâ probabili ratione posse hodie adstrui *Episcopis potestatem* absolvendi ab hæresi.

Et Cardinalis de Lugo *cit. sect.* 3. §. 1. *n.* 46. post quæstionem in utramque partem versatam, eadem respiciens decreta, concludit : *Mihi moraliter certa est Pontificis mens, et sensus Romanæ Curiæ, in qua omnes Pontificis ministri pro certo supponunt, singulis annis denuo eam facultatem Episcopis auferri; et ea solùm de causa, ad eumque finem addita esse in Bulla Cœnæ verba illa, quibus revocantur facultates concessæ etiam per cujusvis Concilii decreta.* Ac denique Fagnanus *in cit. Cap. Dilectus, num.* 31. postquam indicatam retulit declarationem editam à Sacra Congregatione Concilii, ait : *Unde frustrà nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controversiam adducunt, cùm habeamus claram determinationem Sacræ Congregationis.*

X. Sed majorem adhuc firmitatem huic sententiæ adjecit Alexander VII. cùm die 24. Septembris 1665. hanc inter ceteras propositionem proscripsit : *Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno* 1629. 18. *Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, et tolerata est.* Fatemur equidem, damnationis telum non directè confodere opinionem asserentem Episcopis auctoritatem absolvendi ab hæresi occulta, sed solùm directè perstringere quorumdam audaciam, et imposturam, qui, ut eamdem opinionem validissimâ fulcirent auctoritate, in vulgus jactabant, eam, à Sacra Congregatione examinatam, omnem evasisse censuram; utì advertunt Salmanticenses *in Cursu morali tom.* 4. *tract.* 18. *de privilegiis cap.* 4. §. 1. *num.* 163. et Milante *exercit.* 3. *in tertiam propositionem damnatam ab Alexandro VII. pag.* 19. At nihilominùs nemo facilè inficiabitur, damnationis ictum grave vulnus indirectè inflixisse etiam opi-

, quam sui Auctores prædictâ imposturâ tu-
ıur : parùm enim sollicitus fuisset Pontifex
æcipuo evertendo argumento, quo ea fulcie-
opinio, si illam quoquo modo probabilem,
lerabilem reputasset; quemadmodum ratioci-
Dominicus Viva *in eamdem tertiam propositio-*
Alexandri VII. rectè inde inferens, præfatam
ɔnem è sua probabilitate, si quam antea ha-
, plurimùm saltem fuisse deturbatam.

CAPUT QUINTUM.

evertuntur argumenta, quibus speciatim suf-
i nonnulli Auctores Gallicani, facultatem absol-
di ab hæresi, quam aliis ablatam haud dif-
lter admittunt, in suæ nationis Episcopis in-
am perseverare, asseverant.

ESTATEM, de qua hactenus disseruimus, aliis
argumentis, suæ gentis Episcopis vindicare
tur plures Doctores Galli, quos sequuntur
ely, seu, veriùs, Continuator *Theologiæ mo-*
iusdem tom. 2. *de censuris part.* 1. *pag.* 471.
Venet. et Pontas *verb. Casus reservati cas.* 4.
enim, teste Thomassino *de veter. et nov. Ec-*
liscipl. part. 1. *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 8. §. *Acces-*
am in Galliarum Præsules derivatam volunt à
etudine, tacito Romani Pontificis consensu ro-
, quæ jamdiu obtinuit, ut Episcopi occultos
icos in foro Sacramentali absolvant : *Absolvunt*
ab hæresi (ait Thomassinus) *Episcopi Gallia-*
non contradicente, adeoque, ùt ex regulis Juris
nterpretantur, consentiente Pontifice. Alii verò,
ibert *in suo tract. de usu Ecclesiæ Gallicanæ*
teria censurarum tit. 17. ideo per Bullam Cœnæ
ɔvocatam defendunt Gallicanis Episcopis aucto-
n absolvendi ab hæresi occulta, iisdem con-

cessam à Tridentino, quia præfata Bulla, ùt ipsi ajunt, et pluribus suadere conatur Gibert, nunquam fuit in Galliis recepta.

II. Verùm neque ejusmodi argumenta tantæ sunt efficacitatis, ut illud evincant, quod prædicti Auctores contendunt: etenim, quod spectat ad non acceptationem Bullæ Cœnæ, mirum est, non vidisse Gibertum, ejusmodi argumentum in ipsum retorqueri: nam, sicuti in Galliis, utì Gibertus ejusque asseclæ ajunt, neque promulgata, neque usu recepta unquam fuit Bulla Cœnæ, ita pariter, iisdem asserentibus, nec publicatum, nec receptum ibidem fuit Concilium Tridentinum quoad decreta respicientia disciplinam: *Episcopi illarum regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est, non possunt uti hâc facultate concessâ in hoc decreto*, scilicet *cap.* 6. *sess.* 24. de quo disputabatur: rescripsit Sacra Congregatio Concilii, apud Cardinalem de Lugo *cit. disp.* 23. *sect.* 3. §. 1. *num.* 54. Equidem cùm facultas absolvendi ab hæresi occulta, unicè ex Concilio Tridentino, in Episcopos dimanaverit, non potuit illam participare, qui Tridentino aditum in suam diœcesim occlusit; neque æquum est, ut id commodi ex Concilio reportent, qui ejus onera subire detrectant: quemadmodum cum eodem de Lugo ad rem prosequuntur Doctores congesti à Sanchez *cit. lib.* 2. *in Decalogum cap.* 11. atque à Barbosa *ad cit. cap.* 6. *sess.* 24. *num.* 3.

III. Quod verò attinet ad consuetudinem, tacito Romani Pontificis consensu approbatam, quam in plerisque Galliarum diœcesibus jamdudum obtinuisse, ajebat Thomassinus, ut earumdem Præsules passim ab hæresis crimine suos subditos absolvant; Thomassinum confundere suspicamur hæresim occultam, de qua est quæstio, cum hæresi ad Episcopi forum jam deducta, à qua, jam præmonuimus, jus esse cuilibet Episcopo resipiscentem

reum in utroque foro absolvendi. Hanc porro suspicionem nobis injiciunt Comitia Cleri Gallicani, anni 1585. ab eodem Thomassino indicata, quæ, teste du Taix, communi suffragio rogandum statuerunt Pontificem, ut Episcopis, eorumque Officialibus veniam daret absolvendi hæreticos ad Ecclesiæ Catholicæ gremium redeuntes : necessarium etenim non fuisset, hanc facultatem pro omnibus Regni Episcopis à Pontifice efflagitare, si jam plerique illam consuetudinem, aliove modo à se acquisitam ibidem exercuissent. Idem privilegium, quod omnibus concedi exoptarunt Cleri Comitia, non diu antea sibi fieri curaverant Patres Conciliorum Provincialium Rotomagensis, anni 1581. et Turonensis, anni 1583. Primi siquidem, postquam decretum ediderant, quo astruebatur Episcopis potestas absolvendi ab hæresi, iisdem à Tridentino tributa; re meliùs consideratâ, eam potestatem, post Bullam Cœnæ, dubiam saltem, atque incertam agnoverunt, ac proinde sibi fieri à Pontifice postularunt, ita ad Gregorium XIII. scribentes : *Circa decretum de casibus reservatis, ubi dicitur ex Concilio Tridentino, Episcopos absolvere ab hæresi, videtur contra Bullam de Cœna Domini, et reservationem factam per Dominos Pios Quartum, et Quintum. Sed plures potiùs manebunt in hæresi, quàm propter eam mittant ad Sedem Apostolicam ; et interea, dum mittitur, et expectatur absolutio, multæ incidere possunt tentationes, et mutationes. Ideo humillimè supplicant Episcopi, ut dignetur sua Sanctitas illis potestatem ex decreto Tridentino concedere.* Hisce verò precibus indulgendum censuit Pontifex, sed solùm ad tempus, rescribens : *Pro necessitate provinciæ concedetur ad tempus hæc facultas absolvendi, juxta decretum Concilii Tridentini, cui magis visum fuerit: tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1266. Patres autem Turonenses *eod. tom.* 10. *col.* 1393. in Synodi proœmio

cap. 2. sanxère : *A sua Sanctitate, cujus judicio, et censuræ omnia in præsenti Concilio sancita, et diffinita subjiciuntur, supplex Synodus, quam potest, efflagitat obnixè, ut Episcopis Provinciæ, eorumque Vicariis, Officialibus, et Pœnitentiariis, facultatem ab hæresi absolvendi, ac hæreticos Ecclesiæ restituendi, iis interdictam, concedere dignetur; quo faciliùs hæresis labe infecti, eâdem ejuratâ, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium revertantur.* Habemus igitur vinginti Patres Gallos, septem videlicet, qui Concilio Rotomagensi, et tredecim, qui Turonensi, vel per se, vel per suos Procuratores interfuêre, præter plures Abbates, et Procuratores Capitulorum, qui eorumdem Conciliorum decretis subscripsêre, quibus persuasum fuit, virtute Bullæ Cœnæ, vetitum sibi esse uti facultate Episcopis factâ à Tridentino, et occultos hæreticos, sine speciali Pontificis venia, Ecclesiæ restituere. Idem universim sentiunt aliarum nationum Episcopi, qui non audent hæreticos à censurarum nexu absolvere sine speciali privilegio summi Pontificis, à quo illud et petere, et impetrare solent : quod de Episcopis Germaniæ testantur Gobat *Theolog. experim. tract.* 7. *cas.* 8. *num.* 371. et Reiffenstuel *ad cit. tit.* 7. *lib.* 5. *Decretal. num.* 397 ; de Episcopis verò degentibus in Anglia, Hibernia, et Hollandia, refert Arsdekin *Theolog. tripart. tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 2. *cap.* 5. §. 1. 5. *et* 6.

IV. Judicent nunc alii Antistites, an ipsi valeant, sine temeritatis nota, tot illustrium et amplissimorum Præsulum exemplis contraïre, eamque auctoritatem sibi arrogare, atque etiam in Synodo ostentare, quam primæ Sedi reservatam Sacræ Urbis Congregationes, ac ipsimet summi Pontifices non semel declararunt, omnesque ferè Theologi, sacrorum Canonum Periti, paucis quibusdam exceptis, Episcopis per Bullam Cœnæ ablatam docent. Neque

quoad hoc postpositos se credant Inquisitoribus, sicuti nonnullos Episcopos conqueri audivimus, quasi Inquisitoribus illa detur facultas, quæ ipsis denegatur. Etenim (utì jam prænotavimus) aut sermo est de hæretico ad forum judiciale deducto, sive sponte suum delictum ad idem forum deferente; et tam Episcopus, quàm Inquisitor potest illum pro utroque foro absolvere, et in Ecclesiæ gremium recipere: aut sermo est de hæretico occulto; et istum neque Episcopus, neque Inquisitor potest solvere à vinculo excommunicationis, quâ coram Deo, atque in foro conscientiæ est innodatus: ac propterea Cardinalis Albitius *cit. cap.* 25. *num.* 16. opportunè, et fortasse ad prædictam præoccupandam Episcoporum querimoniam, scripsit: *Quod dictum est de Episcopis, idem dicendum est de Inquisitoribus, qui nullo modo habent facultatem absolvendi hæreticos in foro conscientiæ:* idemque animadvertit Cardinalis Petra *loc. cit. num.* 28. *tom.* 3. *pag.* 180. inquiens: *Quamvis autem Inquisitores ab hæresi in foro judiciali absolvere possint, et talis absolutio pro utroque foro suffragetur, utì dixi, in foro tamen conscientiæ ejusmodi facultatem nec habent, nec expedit, ut habeant.* Equidem non ignoramus, quod refert Pallavicinus *in hist. Concil. Trident. lib.* 23. *cap.* 10. *num.* 4. optasse nimirùm Oratores Hispanos, et Lusitanos, ut in eo ipso decreto *cap.* 6. *sess.* 24. quo data est Episcopis potestas absolvendi ab hæresi occulta, prohiberentur iidem hâc potestate uti in regnis et locis, ubi est tribunal Inquisitionis: ex quo plerique conjiciunt, Inquisitoribus Hispaniæ et Lusitaniæ idem jus jam antea fuisse, quod à Tridentino fuit etiam Episcopis concessum; secus quippe (ajunt) nulla fuisset ratio, cur præfati Oratores vellent, à decreto excipi loca, in quibus erget tribunal Inquisitionis. Scimus præterea, nonnullos Doctores, congestos à Diana *in edit. coord.*

tom. 5. *tract.* 8. *resolut.* 19. *et* 20. opinari, eamdem facultatem in iisdem Inquisitoribus etiamnum perseverare. Verùm, quidquid sit, an Inquisitores, præsertim Hispaniæ, et Lusitaniæ, auctoritatem unquam habuerint absolvendi in foro Sacramentali ab hæresi occulta, quod probabiliùs negat Thomas del Bene *de offic. S. Inquisit. part.* 1. *dub.* 57. *num.* 11. *et seq.* certum est, eam per Bullam Cœnæ esse revocatam, nec posse ab iisdem usurpari, nisi speciale privilegium obtineant à Sede Apostolica; quemadmodum ex iis, quæ de Episcopis diximus, planè deducitur, aliisque allegatis docent Barbosa *de offic. et potest. Episcop. allegat.* 40. *num.* 28. del Bene *num.* 13. *et seq.* ac Cardinalis Petra *cit. loc. num.* 29.

CAPUT SEXTUM.

Eadem jura Romani Pontificis læduntur etiam per Synodalem Constitutionem, infligentem degradationis pœnam Clericis quorumdam atrociorum criminum reis.

Tam in antiquis, quàm in nuperis Synodis, quo magis Clerici à delictis deterreantur, recensentur pœnæ canonicæ, in delinquentes infligendæ, et fit specialis mentio *degradationis*, cui fiunt obnoxii quorumdam atrociorum criminum rei. Hæc prudenter sanè et laudabiliter in Synodos inseruntur: sed iterùm periculum hìc est, ne Episcopus, cùm degradationem Clericis hujus, aut illius delicti sontibus comminatur, suæ potestatis terminos prætergrediatur, et jura invadat Romani Pontificis; quod quâ ratione contingere queat, paucis ostendimus.

II. Adeo indecens semper, et probrosum visum est, sacris addici ministeriis hominem non integræ famæ, ut, qui grave scelus admisit, in ceterorum Fidelium offensionem incurrens, si laïcus adhuc sit,

juxta vetustissimas et sanctissimas Ecclesiæ leges, in perpetuum arceri debeat à sacris suscipiendis Ordinibus; si verò jam fuerit inter Clericos cooptatus, sit è Clericali gradu dejiciendus. Primum ex Apostolo Paulo tradit Augustinus *tract.* 41. *in Joann. num.* 10. *tom.* 3. *Oper. part.* 2. *col.* 575. ubi, præmissâ distinctione, inter leviores culpas, quas *peccata* vocat, et graviora flagitia, quæ *crimina* appellat, ea singulatim enumerat, quorum Apostolus prorsùs insontes esse voluit sacris initiandos Ordinibus: *Apostolus Paulus, quando elegit ordinandos vel Presbyteros, vel Diaconos, et quicumque ordinandus est ad præposituram Ecclesiæ, non ait, si quis sine peccato est; hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur: sed ait, si quis sine crimine est, sicuti est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, et cetera hujusmodi.* Alterum præscribunt innumeri canones, è quibus paucos exhibemus. Canon 25. ex Apostolicis, ex recensione Cotelerii, statuit: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur; non tamen communione privetur:* et Canon 30. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur et ipse, et ordinator ejus, et à communione modis omnibus abscindatur.* S Basilius *epist. ad Amphilochium de Canonibus can.* 3. *tom.* 3. *Oper. pag.* 271. *Diaconus post Diaconatum fornicatus, Diaconatu ejicietur quidem, sed, in laïcorum detrusus locum, à communione non arcebitur.* Concilium Aurelianense III. anni 538. *can.* 7. *Si quis adulterasse aut confessus fuerit, vel convictus; depositus ab officio, communione concessâ, in monasterio toto vitæ suæ tempore retrudatur: tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1425. Et ibidem *can.* 8. *Si quis Clericus furtum, aut falsitatem admiserit, quia capitalia et ipsa sunt crimina,*

communione concessâ, ab Ordine degradetur. Ex his, aliisque hujus generis multis, quæ in antiquis Synodis passim occurrunt, non solùm crimina addiscimus, propter quæ Clerici è gradu deturbabantur, sed etiam colligimus, ejectionem è Clericali gradu minorem fuisse pœnam, quàm esset segregatio è consortio Fidelium, seu excommunicatio: aliquos enim audivimus è gradu deponendos, quin tamen idcirco essent communione privandi; quod adhuc clariùs liquet *ex can.* 29. Apostolorum, ubi Clericus Ordinis ministerium exercere præsumens, à quo esset depositus, veluti gravioris criminis reus, severiori anathematis pœnâ plecti jubetur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depositus justè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitùs abscindatur.* Placuit autem id obiter animadvertere, ut vel ex hoc appareat, quàm gravis pœna sit excommunicatio, quâ majores nostri longè leviorem existimarunt ejectionem è gradu, atque hanc regulariter illi præmiserunt, ut delinquentes Clericos corrigerent: neque faciles fuerunt in ferenda anathematis sententia, quam plerique nostri temporis Antistites in Synodalium decretorum transgressores immoderatè quandoque decernunt; de quo abusu plura suo loco.

III. Quamquam porrò insequenti ætate nonnihil remissa fuerit antiquæ disciplinæ severitas, non tamen exolevit degradationis pœna; sed etiamnum viget, et fertur in Clericos aut cujusdam atrocioris criminis reos, aut inemendabiles. Hanc pœnam Theologi morales, et Canonistæ sæpè confundunt cum simplici depositione: sed reverà, licèt fortasse antiquioribus Ecclesiæ seculis nullum intercederet inter utramque discrimen, attamen illud aut induxit, aut jam inductum agnovit Clemens III. sive (uti habetur in Collectione, quâ utimur) Cœlestinus

III. *in Cap. Cùm non ab homine*, 10. *de judiciis*, ubi Clericum homicidii, furti, perjurii, seu alterius gravis criminis legitimè convictum, primò jubet deponi, deinde excommunicari, et, crescente contumaciâ, anathematis, hoc est solemnioris excommunicationis, cum execratione, mucrone feriri; ac demùm, si in profundum malorum venerit, degradari, seu Curiæ seculari puniendum tradi, præcipit. Differentia verò inter simplicem depositionem, et degradationem, in hoc sita est, ut scilicet per simplicem depositionem Clericus perpetuò quidem removeatur aut à suscepti Ordinis exercitio, aut ab officio, et Ecclesiasticæ jurisdictionis usu, aut à Beneficio, aut denique ab Ordine simul, officio, et Beneficio; non tamen spolietur privilegio canonis, et fori, sed remaneat subjectus foro Ecclesiastico, neque ullâ ratione subjiciatur jurisdictioni laïcali: quod *ex modò cit. Cap. Cùm non ab homine*, inferunt Abbas *in Cap. At si Clerici*, 4. §. *De adulteriis*, *num.* 2. *de judiciis.* Suarez *de censuris disp.* 30. *sect.* 1. *num.* 8. Engel *ad tit.* 37. *lib.* 5. *Decretal. n.* 11. Wiestner *ibidem n.* 73. Schmalzgrueber *num.* 135. nec obscurè etiam inde colligitur, quòd Clerici depositi, plerumque à sacris canonibus jubeantur detrudi in arctum monasterium, sicuti de Sacerdote revelante peccatum, sibi in sacramentali Confessione manifestatum, statuit Innocentius III. *in Cap. Omnis utriusque sexûs*, *de pœnit. et remiss.;* nemo enim facilè credet, Sacerdotem in monasterium detrusum, esse extra forum Ecclesiasticum, et laïcali jurisdictioni obnoxium. At per veram degradationem Clericus non solùm arcetur in perpetuum ab omni Ecclesiastico ministerio, omnique privatur Ecclesiastico officio, et Beneficio, verùm etiam exuitur privilegio fori, et subjicitur potestati seculari, à qua post degradationem *judicari*, *in* carceres detrudi, secundum

leges civiles puniri, et condemnari potest, perinde ac si esset laïcus. Ante degradationem tamen *realem*, et *actualem*, retinet privilegium canonis, ita ut injiciens violentas manus in Clericum, solùm *verbaliter* degradatum, et nondum *actu* traditum Curiæ seculari, incidat in excommunicationem *Can. Si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. quod docent Glossa *in Cap. Degradatio*, *verb. Privilegio*, *de pœnis*, in 6. Panorm. *in Cap. Ad abolendam*, *num.* 11. *de hæreticis*, Barbosa *in cit. Cap. Degradatio*, *num.* 9. Wiestner *ad cit. tit.* 37. *lib.* 5. *Decretal. num.* 78.

IV. Enimverò duplicem degradationem distinguit Bonifacius VIII. *in cit. Cap. Degradatio*: unam vocat *verbalem*, et est ipsa prolatio sententiæ, per quam Judex Ecclesiasticus Clericum ejicit è gradu, et foro laïcali addicit: aliam nominat *actualem*, seu realem, et est actus ipse, seu solemnis cæremonia, quâ Episcopus Clericum, verbali sententiâ antea degradatum, sacris spoliat insignibus, et re ipsâ tradit Curiæ seculari. Degradatio verbalis olim fiebat in Provincialibus Episcoporum Synodis, ad quas Presbyterorum, aliorumque Ecclesiæ Ministrorum criminales causæ referebantur, ut ibidem discuterentur, et deciderentur, juxta canonem quintum Nicænum. Verùm, cùm haud faciliter, et quotiescumque opus erat, ejusmodi Synodi congregarentur, propterea, ne Clericorum enormia facinora diu manerent impunita, in Concilio Carthaginiensi II. anni 390. *can.* 10. relato à Gratiano *Can.* 4. 15. *quæst.* 7. statutum est, ut in posterum quæcumque Clericorum causæ etiam extra Synodum agitari, et terminari possent; hâc tamen adjectâ limitatione, ut, si ageretur de delicto exauctorationis sententiam merente, hæc in Episcopum, nonnisi à duodecim, in Presbyterum à sex, in Diaconum à tribus simul congregatis Episcopis ferri posset: quem canonem renovavit Concilium Carthaginiense III. anni

7. *can.* 8. relato *eâdem causâ*, *et quæst. Can.* 5. proinde Concilium Hispalense II anni 619. *can.* relato pariter à Gratiano *cit. loc. can.* 7. ait: *Epi-opus Sacerdotibus, ac Ministris solus honorem re potest, auferre solus non potest.* Statutum à iscis canonibus Episcoporum numerum, ad ver-lem degradationem Clericorum majorum Ordinum, æscripsit etiam Bonifacius VIII. *in cit. Cap. De-adatio;* solùmque permisit, ut Clerici minorum dinum possent solâ proprii Episcopi sententiâ auctorari. At, quoniam nonnulli maledici Eccle-am calumniabantur, quasi tot Episcopos ad de-adationis sententiam requireret, quot haud facilè ssent congregari, ut tali pacto majoribus Cleri-s, quocumque enormi flagitio conspurcatis, im-nitatem daret, quod videre est apud Boehme-m. *Jur. Eccles. Protestantium tom.* 5. *tit.* 37. *de ænis num.* 118. cùmque insuper ea de re conquesti sent etiam Principes Germaniæ, qui inter centum avamina, quibus levamen, et remedium afferri Hadriano VI. summo Pontifice postulaverant, hoc rt. 12. exposuerant: *Et tandem, ut in peccatis, aleficiisque perpetrandis magis adhuc foveantur, præter omnem æquitatis rationem, aliquatenus in-rdictum est Archiepiscopis, et Episcopis, ne male-actores hos publicè criminali judicio reos agere ossint, nisi priùs degradatos: id quod tantis sum-tibus, tantâque pompâ celebrari oportet, ut propterea erquam rarissimùm uncti illi malefactores meritâ lectantur pœnâ:* idcirco Tridentini Patres *sess.* 13. 4. *de reform.* ad obstruendum os malignantium, anxêre, ut deinceps liceret Episcopo per se, vel er suum Vicarium Generalem, ad verbalem Clerici egradationem *in casibus, in quibus aliorum Epi-coporum præsentia in numero à canonibus defi-ito requiritur, etiam absque illis procedere; adhi-itis tamen, et in hoc sibi assistentibus totidem Ab-*

batibus, usum Mitræ, et Baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diœcesi reperiri, et commodè interesse possint; alioquin alii personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac Juris scientiâ commendabiles existant. Ejusmodi porrò sive Abbates, sive alias personas in Ecclesiastica dignitate constitutas, non adhiberi tamquam meros consiliarios, sed esse Judices assessores, quibus competit, suffragium decisivum, rectè docent Suarez *de censuris disp.* 30. *sect.* 1. *num.* 20. et Barbosa *ad cit. cap. Tridentini num.* 8. sunt enim suffecti in locum Episcoporum, quos veros fuisse Judices, constat ex allegatis juribus, et adhuc clariùs *ex Cap.* 3. *de sententia, et re judicata* ubi dicitur: *Non potest quemquam à Sacerdotali gradu (nisi justis ex causis) concors Sacerdotum sententia submovere:* quin imò ex hoc textu inferri arbitrantur Maranta *de ordin. Judic. part.* 4. *dist.* 11. *num.* 71. Barbosa *de offic. et potest. Episc. alleg.* 110. *n.* 28. Reiffenstuel *ad cit. tit. de pœnis num.* 44. Schmalzgrueber *ibid. num.* 146. aliique ab his citati, necesse esse, ut in degradationem Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi, omnes prædicti, Episcopo assidentes, unanimiter consentiant.

V. Post degradationem verbalem, si procedendum sit ad realem, Clericus degradandus, sacris vestibus indutus, ac si celebrare, vel, si infra Sacerdotium sit constitutus, alium sui Ordinis actum exercere deberet, adducitur ad Episcopum, præsentibus aliis Episcopis, seu Abbatibus, aliisve, qui degradationis sententiam protulerunt, atque adstante etiam Judice seculari: Episcopus verò eum gradatim exuit singulis Ordinum insignibus, incipiens ab illo, quod eidem in Ordinatione ultimo loco traditum est, ceterisque adhibitis cæremoniis, quæ præscribuntur *in cit. Cap. Degradatio*, et habentur in Pontificali *Romano*: quibus expletis, degradatum tradit Judici

seculari, secundùm laïcorum leges, puniendum; sed simul eumdem Judicem seriò, atque ex animo rogat, ut sententiam moderari, atque à pœna sanguinis abstinere velit: sicuti habetur *in Cap. Novimus*, 27. *de verb. significat.* Eædem cæremoniæ, et solemnitates, juxta laudatam Decretalem Bonifacii VIII. et Pontificale Romanum, essent adhibendæ in actuali degradatione Clerici minorum Ordinum, aut etiam primæ Tonsuræ; sed multis saltem in locis, teste Van Espen *Jur. Eccles. universal. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 2. *num.* 61. *et seq.* quoad Clericos ejusmodi non sunt in usu.

VI. Actualis degradationis, per quam Clericus Sacerdótali et Clericali dignitate quodammodo denudatur, et quasi redigitur ad laïcalem conditionem, rudimenta habemus *in Novella* 83. ubi Justinianus Imperator ait: *Illud palàm est, si reum esse putaverit, eum qui convenitur, provinciæ Præses, et pœnâ judicaverit dignum; priùs hunc spoliari à Deo amabili Episcopo Sacerdotali dignitate, et ita sub legum fieri manu.* Verùm Gothofredus *ad leg.* 39. *tit.* 2. *lib.* 16. *Cod. Theodosian.* observat, Clericos exauctoratos non semper tum fuisse traditos Curiæ seculari, ut afficerentur morte, vel aliâ capitali pœnâ, utì nunc fit, sed ut jam dejecti ab Ecclesiastici gradûs honore, ac Clericalibus exuti prærogativis, addicerentur *Curiæ*, id est Collegio alicujus civitatis, in quo, perinde ac laïci, subire cogerentur officia, ad quæ ceteri cives tenebantur: ipsis autem, utpote qui se indignos præbuerant Clericatu, et ob morum improbitatem fuerant ex Ecclesiæ Ministrorum albo expuncti, plerumque demandabantur humiliora, magisque abjecta Curiæ ministeria, iisque in perpetuum addicebantur, ut tali pacto omnem amitterent spem pristinum recuperandi in Ecclesia gradum. Quare Honorius Imperator eam tulit legem, quam Gothofredus exornat, ubi de Clericis ab offi-

cio depositis hunc modum statuit : *Quemcumque Clericorum indignum officio suo Episcopus judicaverit, et ab Ecclesiæ ministerio segregraverit, aut si qui professum sacræ Religionis spontè dereliquerit, continuò sibi eum Curia vindicet; ut liber illi ultrà ad Ecclesiam recursus esse non possit : et pro hominum qualitate, et quantitate patrimonii, vel Ordini suo, vel Collegio civitatis adjungatur, modò ut, quibuscumque apti erunt, publicis necessitatibus obligentur.*

VII. Sed, ut ut res tunc se habuerit, hodie nullus Clericorum solemniter degradatus re ipsâ traditur Curiæ seculari, nisi qui ob grandia delicta meretur pœnam capitalem. Quin imò, non ob quodlibet crimen, cui est à legibus inflicta pœna ultimi supplicii, potest Clericus exauctorari, et seculari foro subjici ; sed debet esse crimen, cui à Jure communi Ecclesiastico, aut à Pontificiis sanctionibus sit expressè, et nominatim annexa degradationis pœna. Ejusmodi autem crimina sunt : Primò, hæresis, et multò magis apostasia à Fide, saltem cùm quis in illam relapsus, aut in ea pertinax est, *Cap. Ad abolendam*, §. *Præsenti*, *Cap. Excommunicamus*, 1. §. *Damnati*, *de hæreticis*, *Cap. Quoniam*, et *Cap. Super eo*, *eod. in* 6. Inter hæreticos verò magis adhuc specialiter actuali degradatione puniendi decernuntur negantes mysterium Sanctissimæ Trinitatis, vel Christi Domini conceptionem operâ solius Spiritûs Sancti, seu intactam Deiparæ virginitatem, aut ejusdem Christi Domini mortem, juxta Constitutionem Pauli IV. innovatam à Clemente VIII. *Constitut.* 97. *Bullar. tom.* 3. Secundò, falsificatio litterarum Apostolicarum, *Cap. Ad falsariorum*, 7. *de crimine falsi*, et *Cap. Novimus*, 27. *de verb. signific.* Tertiò, gravis contumelia, vel calumnia proprio Episcopo illata, seu structæ eidem insidiæ, et in ejus necem conspiratio, *Can. Si quis*,

quæst. I. Quia tamen plerique Auctores, ac præ-
im Glossa *in citato Cap. Novimus*, *verb. Tra-*
ır, Panormitanus *in Cap. At si Clerici*, *de ju-*
is, *num.* 37. et Sylvester *verb. Degradatio num.*
ocent, non posse Clericum ob ejusmodi crimen
radari, nisi fuerit incorrigibilis; si eorum do-
na admittatur, non poterit illud recenseri inter
ıialia delicta, quæ in præsens enumeramus:
ı, ùt ad rem advertit Oliva *de foro Ecclesia-*
ɔ part. 2. *quæst.* 12. *num.* 14. quæcumque alia
rmia Clericorum flagitia poterunt actuali degra-
one animadverti, si in illis Clerici obstinatè
ıeverent, quod paulò inferiùs declarabitur.
rtum est, quod vulgari nomine dicimus *assas-*
ıum, *Cap.* 1. *de homicidio*, *in* 6. Quintum est
ndum crimen, frequentatum, hoc est non se-
tantùm commissum, ex Constitutione 95. S. Pii
quæ incipit *Horrendum*, *tom.* 4. *part.* 3. *Bullar.*
. 33. Sextum est sollicitatio ad turpia in Confes-
e sacramentali; si enim eam aggravent pecu-
es quædam circumstantiæ, Sacerdos illius reus
radari permittitur in Constitutione 34. Gregorii
Bullar. tom. 3. Notandum tamen, quòd ab eo
pore, quo hæc Constitutio edita fuit, nullum
mplum reperire datum est, quo hujusmodi sol-
ıationis, cum circumstantiis etiam quantumcum-
aggravantibus, reus, degradatione punitus,
'oro seculari traditus fuerit; quod etiam obser-
Cardinalis Albitius *in cit. Tractatu de Incon-*
ıtia in Fide part. 1. *cap.* 15. *num.* 13. Unde Con-
utio ipsa ad terrorem præcipuè incutiendum
ıa fuisse videtur. Septimum est celebratio Missæ,
exceptio Confessionis sacramentalis, temerè
esumpta ab eo, qui sacro Presbyteratûs Ordine
ı est initiatus, ex Constitutionibus Clementis VIII.
ue Urbani VIII. à nobis innovatis in nostra Con-
ıtutione 97. *nostri Bullar. tom.* 1. *pag.* 342. Octa-

vum est fabricatio, tonsio, aut adulterati[illegible] netæ aureæ, vel argenteæ, ejusque adul[illegible] erogatio, vel expositio in regnis, provinciis [illegible] vitatibus Italiæ, ex Constitutione Urbani VII[illegible] incipit. *In suprema*, *Bullar. tom.* 4. Nonum [illegible] crilegum, et execrabile furtum sanctissimæ [illegible] ristiæ, sive cum sacra Pyxide, sive sine ill[illegible] sacram Hostiam surripiat, et apud se retine[illegible], aliò transferre præsumat, juxta Constitutio[illegible] nocentii XI et Alexandri VIII. à nobis confir[illegible] in nostra Constitutione 93. *nostri Bullar. tom.* I. *pag.* 314. Decimum est illius crimen, qui abortum fœtûs animati vel per se, vel per alium procurat, effectu sequente, ex Constitutione Sixti V. quæ incipit *Effrenatam*. Diximus autem fœtûs animati, licèt Sixtus pari jure habendum statuerit inanimati, an animati fœtûs abortum, quia Gregorius XIV. per aliam suam Constitutionem, quæ incipit *Sedes Apostolica*, Sixtinam prædictam moderando, illius sanctionem ad abortum fœtûs animati restrinxit; et hoc etiam casu facultatem absolvendi ab incursu excommunicatione, quam Sixtus Apostolicæ Sedi reservaverat, locorum Ordinariis concessit.

VIII. Undecimum ab aliquibus recensetur maleficium, seu sortilegium, ex quo unius, aut plurium personarum mors sequuta comprobetur; hujusmodi enim maleficii, seu sortilegii reus, etiam primo lapsu, Curiæ seculari tradendus decernitur in Constitutione 46. Gregorii XV. data die 20. Maji 1623. quæ incipit *Omnipotentis Dei*, *Bullar. tom.* 3. Verùm hæc Constitutio de Clericorum degradatione non loquitur, ùt observat, et probat Cardinalis Albitius *in dicto Tractatu de Inconst. in Fide part.* 1. *c.* 32. *num.* 150. Nos autem hìc agimus de Clerici degradatione, ejusque traditione brachio seculari. Duodecimum pariter ab aliquibus numeratur polygamia, cùm quis nimirùm, falsum

professus nomen, et cognomen, uxore vivente, aliam ducit; quem scilicet Urbanus VIII. per suam Constitutionem quæ incipit *Magnum*, die 20. Junii 1637. editam, Curiæ seculari tradendum sanxit. Sed, cùm nec in ea Constitutione degradationis mentio ulla fiat, evidens est, Clericos in ipsa comprehensos non esse. Præterea dici potest, hanc etiam Constitutionem ad terrorem potissimùm editam fuisse, siquidem Congregatio S. Officii anno 1647. nimirùm vix annis decem ab illius promulgatione elapsis, ab Archiepiscopo Beneventano interrogata, quâ pœnâ puniendus esset polygamus, ita respondit: *Polygamorum pœna, si falsos testes ad suum liberum statum comprobandum non induxerint, post abjurationem de vehementi, solet esse damnatio ad triremes per quinquennium; si verò induxerint, per septennium. Falsi testes ipsi quoque damnantur ad triremes per quinquennium, aut brevius tempus, pro delicti sui qualitate.*

IX. Præter præmissa igitur nominatim excepta, alia etsi æquè gravia, aut etiam graviora Clericorum scelera, tum demùm actuali degradatione vindicari permittit Cœlestinus III. *in cit. Cap. Cùm non ab homine, de judiciis*, cùm Clericus, depositionis, et excommunicationis pœnis antea coërcitus, non resipiscit, sed *in profundum malorum veniens contemnit:* tunc quippe, (utì textus loquitur) *cùm Ecclesia non habeat ultrà quid faciat, ne possit esse ultrà perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem.* At nihilominus plures Doctores ita hanc Decretalem interpretantur, ut per eam minimè prohiberi opinentur, ne Clericus parricidii, homicidii insidiosi, aut sacrilegi, vel alterius atrocissimi criminis reus, prædictis pœnarum gradibus non servatis, statim tradi possit Curiæ seculari. Ita *ad præd. Cap.* docuêre Ancharanus *num.* 10. Alciatus *num.* 22. Martinus del Rio *Disquisit.*

magicar. lib. 5. *sect.* 16. §. *Si quæras quid Judici liceat*, aliique relati à Farinaccio *Prax. crim. quæst.* 8. *num.* 81.

X. Verùm communis Doctorum sententia indubitanter affirmat, ad actualem Clerici, cujuscumque criminis rei, degradationem, præter enumeratos casus, à Jure speciatim expressos, non posse procedi, nisi ille sit incorrigibilis, hoc est, utì à Cœlestino audivimus, nisi Ecclesiæ monita, sibique gradatim inflictas canonicas depositionis et excommunicationis pœnas pervicaciter contempserit; superfluum quippe fuisset, in quædam peculiaria Clericorum flagitia degradationis pœnam nominatim decernere, si hæc potuisset cuicumque Clerico flagitioso statim irrogari. Neque ad rem facit, immanius scelus esse parricidium, quàm fortè sit aliquod ex iis exceptis, ob quod Clericus, nullâ præmissâ canonicarum pœnarum gradatione, permittitur statim tradi Curiæ seculari: etenim leges pœnales non complectuntur delicta, quæ non exprimunt, etiamsi sint expressis graviora; quod argumento *Cap. in pœnis, de regul. jur. in* 6. probant Castro *de lege pœnali lib.* 1. *cap.* 7. *docum.* 3. et Suarez *lib.* 6. *de legib. cap.* 3. *n.* 5. Quare Innocentius III. qui statim post Cœlestinum III. Pontificatum tenuit, interrogatus ab Episcopo Londinensi, quid agendum foret de Clericis in latrociniis, aliisque magnis sceleribus deprehensis; eos deponendos quidem, seu verbaliter tantùm degradandos, non tamen Curiæ seculari tradendos, rescripsit *in Cap. Tuæ*, 6. *de pœnis: Ad illud, quod à nobis tertiò requisisti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi, puniri debeant; respondemus, quòd, à suis Ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis ad pœnitentiam peragendam.* Et Bonifacius VIII. *in Cap. Felicis, eod. tit. in* 6. etsi hostiliter insectantes, aut percutientes S. R. E. Cardinalem, reos declaret

iminis læsæ majestatis, et veluti tales infames, que intestabiles pronunciet, variisque pœnis adcat, non tamen, si fuerint Clerici, actuali deadatione plectendos statuit.

XI. Instar igitur regulæ sit, neminem Clericorum, uantumvis flagitiosum, posse ab Episcopo actu egradari, et Curiæ seculari tradi, nisi, post ei inictas alias pœnas *in cit. Cap. Cùm ab homine* præriptas, deprehensus fuerit inemendabilis; aut nisi t reus alicujus ex enumeratis criminibus, à Jure ommuni, vel à Pontificiis sanctionibus nominatim xpressis: quemadmodum docent Ostiensis *in Cap. num.* 2. *de homicid.* Berojas *in Cap. At si Clerici*, *um.* 181. *de judiciis*, *verb. Mihi autem*, Covarr. *lib. var. cap.* 20. *num.* 7. Farinaccius *cit. Prax. criminal. quæst.* 8. *num.* 81. Fagnanus *in cit. Cap. Cùm on ab homine*, *num.* 6. Pignatellus *tom.* 7. *consult.* 3. *num.* 25. *et seq.* aliique apud Raynaldum *ad Banimenta Bonon. cap.* 5. §. 1. *à num.* 154. Ab hac reulâ, communi usu receptâ, non recedat Episcopus, eque ad compescenda scelera, quæ frequenter à æ diœcesis Clericis fortè perpetrantur, fas sibi sse putet, in sua Synodo, solemnis, et actualis deradationis pœnam in illorum sontes decernere: i quippe cùm sit contra canones, unicè pertinet d Romanum Pontificem, cujus certè supremam jusdictionem invadit, qui suâ auctoritate maleficis lericis eamdem pœnam irrogare præsumit. Quòd i alicubi tanta sit alicujus enormis criminis freuentia, et experientiâ compertum jam sit, alias œnas haud sufficientes esse ad Clericos ab illo derrendos; poterit Episcopus summum Pontificem ogare, ut in Clericos, vel semel illud deinceps erpetrantes, decernat actualis degradationis sententiam, eamque à summo Pontifice latam, in sua ynodo, ad *omnium* terrorem, promulgare: sicuti

faciendum monent Farinacc. *cit. quæst.* 8. et Panimoll. *decis.* 14. *adnot.* 1. *num.* 25.

CAPUT SEPTIMUM.

De læsione jurium Apostolicæ Sedis in unione beneficiorum, quæ Seminario fit ab Episcopis in vim decreti Concilii Trid. Cap. XVIII. Sess. XXIII. de Reformatione.

Sacrum Tridentinum Concilium inter alia adjumenta, quæ Episcopis attulit, ut Clericorum Seminaria, prout vehementer optabat, sustentari possent, facultatem ipsis concessit uniendi Seminario *Beneficia aliquot simplicia, cujuscumque qualitatis et dignitatis fuerint, etc. etiam ante vacationem, sine cultûs Divini, et illa obtinentium præjudicio, etc. quod locum habeat, etiamsi Beneficia sint reservata, vel affecta;* utì legitur *in cap.* 18. *sess.* 23. *de reform.* Siquidem compertum est omnibus, aliqua existere Beneficia Ecclesiastica, quorum collatio reservata semper est Romano Pontifici aut in corpore Juris communis, utì videre est *in Cap. Licet*, et *in Cap. Statutum*, *de præbend. in* 6. aut in Extravagantibus communibus, ùt *in Cap. Injunctæ*, *tit. de electione*, in Extravaganti *Execrabilis*, *de præbendis*, *et dignitatibus*, in Extravaganti *Ad regimen*, *eod. tit.*, aut in Bullis S. Pii V. Gregorii XIII. aliorumque Romanorum Pontificum, aut in Regulis Cancellariæ, inter quas celebris est regula mensium reservatoria, in qua sibi reservat Pontifex collationem omnium Beneficiorum, quæcumque per octo anni menses vacare contigerit, quorum deinde mensium duos Episcopis in residentiæ præmium remittit, quæ omnia efficit in vim plenariæ suæ auctoritatis; ùt videre est apud Auctores, qui materiam hanc plenè cumulatèque pertractant.

. Necessarium quidem non est, ut Beneficiorum
ıinario uniones in Synodo fiant : quin imò sa-
videtur, ut, si faciendæ sint, extra Synodum
leantur cum consilio quatuor Seminarii Depu-
›rum, de quibus alibi verba fecimus; quorum
dem consilium à Tridentina Synodo in unioni-
hujusmodi *pro forma*, ùt dici solet, requiritur,
observat Lotterius *de re beneficiaria lib.* 1. *qu.*
num. 60. et ùt resolutum fuit à Congregatione
sdem Concilii Interprete in causa *Giennen.* 14.
›ruarii 1544. *lib.* 8. *Decret. pag.* 14. *Sacra, etc.*
ısuit uniones factas Seminario absque consilio
um quatuor, quos jubet Concilium adhiberi, mi-
nè valere : et in alia *Ferrarien.* 3. Martii ejus-
n anni, *eod. lib.* 8. *Decretor. pag.* 16. *à tergo :*
cra, etc. censuit, in unionibus Beneficiorum fa-
ndis Seminario, satis esse, servare formam tra-
am à Concilio cap. 18. *sess.* 23. *de reform. nec*
ıuiri consilium Capituli. Verùm, quia aliquando
Synodis actum vidimus de unionibus Beneficio-
m Seminario factis, aut faciendis, ad hoc ut
:rus Episcopalem hac etiam in re sollicitudinem
nosceret; ideo opportunum existimamus, aliquid
c de unionibus Beneficiorum Seminario factis,
ıt faciendis, attingere, ne eas invalidè fieri con-
›gat, neque Apostolicæ Sedis jura ex unione Be-
ficiorum affectorum, aut ipsi reservatorum, ali-
ıid detrimenti capiant.

III. Porrò, ut Seminarii sustentationi provideatur,
ıitium minimè ducendum est à Beneficiis Eccle-
asticis ipsi uniendis; sed dismembratio priùs fieri
ebet, seu detractio aliqua portionis fructuum tum
ıensæ Episcopalis, tum mensæ Capitularis, ac Di-
ıitatum, Canonicatuum, et Beneficiorum, etiamsi
e jurepatronatûs existant : *Ex fructibus integris*
ensæ Episcopalis, et Capituli, et quarumcumque
ignitatum, Personatuum, Officiorum, Præbenda-

rum, etc. et Beneficiorum quorumcumque, etiam Regularium, etiamsi jurispatronatûs cujuscumque fuerint : verba sunt Concilii *loc. cit.* eaque dismembratio vulgò dicitur *Taxa.* Et quidem recitata Concilii verba satis indicant, Seminarium jam erectum præsupponi, scilicet paratam jam domum, Præceptores conductos, Deputatos electos, designatosque Consultores ad Taxam statuendam : ex quo sequitur unionem Beneficiorum, quæ fieret Seminario, non adhuc, utì suprà dictum est, erecto, sed erigendo, irritam fore, juxta resolutionem Congregationis Concilii in causa item *Giennen.* 1588. quæ à Sixto V. Pontifice confirmata fuit per litteras in forma Brevis datas die 26. Octobris ejusdem anni, ùt videre est apud Garciam *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. Præterea Concilium faciendam decernit Seminario unionem simplicium aliquot Beneficiorum : *necnon Beneficia aliquot simplicia.* Hinc est, quòd Episcopi non omnia Beneficia, nec majorem ipsorum partem, Seminario unire possunt. Cùmque aliquis id efficere præsumpserit, et ipse reprehensus est, et uniones abrogatæ fuerunt ; ùt patet ex monumentis fideliter à Rigantio collectis, relatisque *in tom.* 2. *ad Regulas Cancellar.* et speciatim *regul.* 13. *num.* 88. *et seq.*

IV. Sed jam ad jurium Apostolicorum læsionem gradum faciamus, quæ aliquoties in hisce unionibus contingit, quæque cuilibet Episcopo effugienda omninò est. Retroactis temporibus Episcoporum aliquis Beneficium affectum, aut Apostolica Sedi reservatum, Seminario univit, postquam illud jam vacaverat, et qui de eo ab Apostolicæ Sede provideri meruerat, jam expediverat Bullas, aut Beneficii possessionem nactus fuerat. Id quidem, ùt par erat, minimè tolerandum visum fuit ; ac propterea Congregatio Concilii jure ac meritò decrevit, ut ab Episcopis Beneficia hujusmodi ante illorum vacatio-

n Seminario unirentur. Ita ipsa respondit anno 6. mense Augusto, ùt videre est *lib. 4. Decretor.* 1. 169. *à terg. et seq.* in causa *Caputaquen.* sequen-us verbis proposita : *Seminarium Caputaquense* *militer petit, sibi declarari, postquam Episcopus* *ctoritate Concilii Tridentini potest unire Seminario* *neficia simplicia cujuscumque qualitatis, an Epi-* *pus, vel ejus Vicarius, potuerit unire dicto Se-* *nario Beneficia simplicia, quæ vacarunt in mense* *ntificis.* Responsum verò fuit : *Sacra, etc. cen-* *t, uniri posse, modò uniantur ante vacationem.* ic alia concors est resolutio in causa *Palentina* 88. mense Junio, *lib.* 5. *Decretor. pag.* 150. *Sacra,* . *censuit, uniones de Beneficiis vacantibus in* *nse reservato non esse validas, cùm factæ fuerint* *t eorum vacationem, et provisos à Sede Aposto-* *a debere mitti in possessionem Beneficiorum :* cui quens etiam addi potest edita in causa *Elboren.* . Augusti 1600. *lib.* 9. *Decretor. pag.* 102. *à terg.* *cra, etc. censuit, si hujusmodi Beneficia, quo* *npore vacarunt, erant reservata, vel affecta, mi-* *mè potuisse post vacationem ab Archiepiscopo Se-* *nariis uniri, et provisos Apostolicos in eorumdem* *neficiorum possessionem esse mittendos.*

V. Hoc itaque constituto, et satis ubique cognito, iòd Beneficia affectioni et reservationi subjecta, tequam vacarent, Seminario unienda essent, ali-iid ulteriùs excogitari cœpit, quod in Apostoli-rum jurium detrimentum cedere inventum est. iædam existunt affectiones, quæ beneficiatorum rsonas comitantur, quocumque mense, et quo-mque loco decedant; utì est, exempli gratiâ, icujus Cardinalis familiaritas. Nonnulli Episcopi, Beneficia sic affecta potissimùm oculos injicientes, que, antequam vacarent, Seminario unientes, rtum Datariæ Apostolicæ damnum inferebant, iæ, eveniente *eorum* vacatione, de ipsis, utpote

jam Seminario unitis, disponere non poterat. Hanc jurium Apostolicorum perturbationem rectè animadvertit Congregatio Concilii; atque idcirco censuit, viam aliquam arcendis in posterum fraudibus excogitandam esse : utì legitur *lib.* 9. *Decretor. pag.* 117. *à terg.* die 26. Februarii 1601. *Sacra, etc. censuit, de cetero ad obviandum fraudibus, oportere decerni, ut non possint etiam ante vacationem uniri Seminario Beneficia, quæ obtineant personæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam rationem, tales sint, ut, quocumque mense decedant, certum sit; ea fore affecta Sedi Apostolicæ. Ceterùm in præteritum nihil statuendum, sinendumque, ut causa suo marte decurrat.* Consilium hoc à Clemente VIII. Pontifice approbatum fuit, ùt videre licet apud Fagnanum *in Cap. Sicut unire, num.* 37. *de excessibus Prælatorum.* Jamque id jus obtinet, ut Beneficii affecti unio, ne quidem ante illius vacationem, per Episcopum Seminario fieri valeat, quando affectio stabilis est, continua, atque immutabilis, cujusmodi est illa Familiarium Pontificis, et Cardinalium, Protonotariorum, aliorumque Apostolicæ Sedis Officialium : relictâ tamen ei facultate Beneficium affectione non continua, sed fortuitâ, qualis est illa mensis, aut loci, ante vacationem uniendi; ignoratur enim, dum unio fit, ubi, aut quo mense beneficiatus obiturus sit.

VI. Cujus legis ratio cùm in eo posita sit, ùt suprà attigimus, ne fraus fiat Apostolicæ Datariæ juribus; consequens est, ut nec illa quidem unio sustineatur, quam Episcopus Seminario fecerit de Beneficio non ita constanter affecto, et nondum vacante, si appareat, expectatum ad id fuisse tempus, quo beneficiatus ægrotans proximus erat obeundæ morti, quam re ipsâ in mense reservato obiit; sicuti nec illæ sustineantur, quas fecerit *Episcopus* aliquis, quem constet nullum unquam

Beneficium ex his, quæ in suo mense vacarunt, Seminario univisse, sed ad illa dumtaxat unienda animum intendisse, quæ in mense Apostolico vacare poterant. Hæc omnia accuratissimè exposita sunt à Rigantio *loc. cit. num.* 110. *et seq.* cujus quidem Scriptoris auctoritate libenter utimur, quod et ipse, dum vixit, nos omni amici hominis officio est prosequutus, et nos testes sumus incredibilis illius laboris, ac diligentiæ in colligendis, et discutiendis iis omnibus, quæ suis Operibus inseruit.

VII. Refert præterea idem Auctor *ad prædictam regulam* 13. *num.* 117. *et seq.* controversiam exortam post Clementis VIII. decretum; cùm scilicet dubitatum fuit, utrum S. R. E. Cardinales, aliique, qui Indulta habent conferendi Beneficia Apostolicæ Sedi reservata et affecta, possent hæc, licèt non eventuali dumtaxat, et variabili reservationi obnoxia, sed fixâ et immutabili affectione reservata, Seminario unire. In favorem siquidem Cardinalium dicebatur, quòd, cùm ipsi in decreto Clementis VIII. expressè nominati non fuerint, illius lege minimè tenebantur. Pro omnibus autem Indultariis illud in genere afferebatur, quòd nempe, sublatâ per Indultum reservatione, libera in ipsis reviviscebat auctoritas ordinaria, quâ poterant, juxta Tridentini præscriptum, Beneficia quæcumque, licèt antea Apostolicis reservationibus et affectionibus subjecta, Seminario unire. De hac quæstione in Congregatione Concilii disputatum est; et quidem Cardinalis Ubaldinus prolixo suffragio edito, quod, suppresso illius nomine, refert Fagnanus *in cit. Cap. Sicut unire*, *à num.* 38. *ad* 46. *de excessibus Prælatorum*, intentioni Cardinalis Lantes tunc Episcopi Tudertini adstipulatus, reliquos Collegas, in ea causa judicantes, in suam sententiam pertraxit; ùt colligitur ex resolutione ejusdem Congregationis *in Tudertina unionis* 20. Januarii 1622. lib. 12. Decre-

Cum tamen non eadem semper fue
gregationis opinio, ac etiam in tribu
qua fuerit super hoc sententiarum v
mus Pontifex Urbanus VIII. in sua Con
quæ incipit *Quamvis fel. rec. Clemen*
confirmato priùs Clementino decreto,
illo non solùm Patriarchas, Metrop
chiepiscopos, et Episcopos, verùm e
Cardinales comprehensos fuisse, et es
in vim Indultorum Apostolicorum lic
cere Beneficia, tempore unionis affe
vata, Seminario unire, nisi ad forma
ejusdem Clementis VIII. utì copiosiùs l
Constitutione, relata etiam per exten
Fagnano *in cit. Cap. Sicut unire, nu*
de excess. Prælator.

VIII. Hæc itaque statuta, ac defini
pro eo quod pertinet ad unienda S
neficia Ecclesiastica Apostolicæ Sedi r
affecta: nec aliud quidquam hic adde
set, nisi fel. rec. Pontifex Benedictus
scopis Italiæ, et Insularum adiacenti

æ reservata, etc. fel. rec. Clementis VIII. ac Ur-
pariter VIII necnon aliorum quorumcumque
an. Pontificum Prædecessorum nostrorum Con-
tionibus, vel Decretis, in contrarium facienti-
non obstantibus, etc. Quæ verba nonnullis Italiæ
copis ansam dederunt, ut sibi tributam puta-
facultatem uniendi Seminario quælibet Bene-
simplicia nondum vacantia, licèt quocumque
o Sedi Apostolicæ affecta, et reservata; subla-
aimirùm de medio, per verba superiùs reci-
, contrariis Clementis VIII. et Urbani VIII. de-
is, in suprà citatis eorum Constitutionibus con-
is. Verùm advertendum est, præfatum Bene-
um Pontificem in eadem Constitutione *Creditæ*
is, decrevisse, ut, antequam ad Beneficiorum
onem procedatur, non solùm statuta, et impo-
esse debeat Taxa à Concilio Tridentino præ-
pta, et quidem ad rationem saltem trium annuo-
scutorum pro quolibet centenario fructuum; ve-
etiam, si hæc ad Seminarii, et Clericorum in eo
dorum sustentationem satis non sit, ut eadem
a usque ad summam quinque scutorum augea-
; et quidem cum approbatione Congregationis
ipso Pontifice super Seminariis institutæ. Quòd
n aliqua diœcesi, computatis omnibus Seminarii
ventibus, etiam illis, qui ex Beneficiis antea
tis, aliisque reditibus eidem applicatis obve-
nt, necnon ipsa Taxa ad prædictam rationem
ta, non adhuc ejusdem Seminarii et Alumno-
necessariæ sustentationi sufficienter provisum
constiterit; *tunc, et eo casu, ac in subsidium*
tùm, prædicta Beneficia affecta, et Sedis Apo-
icæ dispositioni reservata, non tamen jam va-
tia, Seminario uniantur. Ex quibus simul sum-
clarè patet, Episcopos Italiæ, et adjacentium
ilarum, qui Benedictinam Constitutionem exequi,
privilegio *sibi per* eam elargito uti velint, id

CAPUT OCTAVUM.

Quomodo se gerere debeant Episcopi licam Sedem , si quam fortè Ponti tutionem de aliquo disciplinæ ca Diœcesibus minùs opportunam esse

In superioribus capitibus demonstr ab Episcopis in Synodis statuendum Apostolicæ Sedis juribus , ac præroga tur : ex quo sequitur , ut debita illiu nibus obedientia præstari debeat etia ad disciplinam pertinent. Verùm , q varia est pro locorum et temporum fieri potest , ut aliqua Constitutio , li Orbis Christiani Diœcesibus utilis , provinciæ , aut peculiari diœcesi mi dignoscatur ; idcirco operæ pretium explicare , quâ ratione se gerere debe qui aliquam Pontificiam Constitutio suæ rebus minimè conducere arbitra

quæ alicujus vitii arguuntur. Verùm in hisce
us, quidquid ab eis per subreptionem, aut
obreptionem impetratum est, ipsi haud inviti
ant; utì apparet *ex Cap. Super litteris*, *de*
ptis: nec ullo modo ægrè ferunt, si exequuto-
quibus mandatum commissum est, exequutio-
uspendant, atque interim accuratas rei mittant
as, quibus certiorem reddant Pontificem, cur
mandatum non duxerint exequendum. Cele-
st Decretalis Alexandri III. *in Cap. Si quando,*
scriptis cujus hæc sunt verba: *Sicut vir pro-*
, et prudens, et discretus, qualitatem negotii,
quo tibi scribitur, diligenter considerans, aut
atum nostrum reverenter adimpleas, aut per
s tuas, quare adimplere non possis, sufficien-
t rationabilem causam prætendas; quia pa-
r sustinebimus, si non feceris, quod pravâ
fuerit insinuatione suggestum. Congruit sen-
alterius Decretalis, nimirùm *Cap. Cùm tenea-*
de præbendis, ubi sequentia leguntur verba:
on potest ei sine scandalo provideri, æquani-
sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non
ris exequendum. Non solùm autem Episcopis
tentibus, sed aliis etiam quibuslibet, quo-
intersit, et quorum res agatur, si damnum
ant aut jam obventum, aut proximè obven-
n ex Pontificio decreto, litteris etiam Apo-
is roborato, conceditur (ùt omnibus notum est)
tio oris, ut jura sua deducere possint; quod
uin ipsis interdictum esset, propter consue-
lausulas, ejusmodi litteris, dum nemini da-
n inferri credebatur, adjectas.

Multò minùs hìc agitur de Pontificiis Consti-
nibus dogmaticis, quæ ad Fidem pertinent;
in his irreformabile sit Romani Pontifici ju-
m. Agitur itaque de Constitutionibus ad disci-
m *pertinentibus*; at non ad illam, quæ sacros

respicit ritus : cæremonias, Sacramenta, Cleric[illegible]orum vitam : namque isthæc omnia à Pontificia p[illegible]ariter auctoritate omninò pendent : ideoque Apost[illegible]licæ Sedis decreta, quæ circa ea prodire contingat [illegible] inferiorum judicio, et censuræ nullo modo sub[illegible]ects esse debent : ùt ipse etiam Petrus de Marca *recté* perpendit *de Concordia Sacerdotii et Imperii lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 8. Sed alia extat Ecclesiasticæ disciplinæ pars, de qua aliquando à Romanis Pontificibus generaliter statuitur. Verùm nonnunquam experientia demonstrat, aliquod ex hujusmodi generalibus statutis, licèt plerisque provinciis, ac diœcesibus utile atque proficuum, alicui tamen provinciæ, aut diœcesi opportunum non esse : id quod Legislatori compertum non erat, cùm ipse peculiares omnes locorum res, atque rationes perspectas habere nequeat; quemadmodum fatetur Pontifex *in Cap.* 1. *de Constitutionibus*, *in sexto.* In his itaque rerum circumstantiis Episcopus intelligens, Apostolicæ Sedis legem in diœcesi sua noxium aliquem effectum producere posse, non modò suas Romano Pontifici rationes repræsentare non prohibetur, quin potiùs ad id omninò tenetur, ùt copiosè disserit Suarez *lib.* 4. *de legibus cap.* 16. *num.* 7. et optimè ad rem prosequitur Layman *notab.* 1. *in Cap. Si quando*, *de rescriptis.* Neque Romani Pontifices unquam renuerunt inferiorum rationibus aurem præbere; et, quoties has satis validas esse agnoverunt, minimè recusarunt aliquas provincias, aut diœceses à generalium Constitutionum suarum lege, quoad disciplinæ genus illud, de quo nunc agimus, eximere : utì laudati Auctores prosequuntur. Aliquando etiam legum ipsarum rigorem generaliter moderantes, pœnas adversùs illarum transgressores minuerunt. Horum exempla in hoc ipso Opere nostro complura suppetunt. Sed unum hìc afferre juvat, quod alibi à nobis rela-

tum non meminimus. Pius II. Pontif. Max. in Constitutione *Cùm ex sacrorum*, decrevit, ut illi, qui ad sacros Ordines extra tempora à Jure statuta, vel absque litteris dimissorialibus, aut ante legitimam ætatem promoverentur, ab Ordinum susceptorum excercitio suspensi ipso jure forent; si autem in illis ministrare præsumerent, irregularitatem incurrerent. Ulteriùs progressus est Sixtus V. in Constitutione, quæ incipit *Sanctum et salutare*, quâ scilicet Antistitem illum, qui aliquem minùs idoneum, aut legitimâ ætate minorem, vel Patrimonio destitutum, ad Ordines etiam minores promovisset, à collatione omnium Ordinum, atque ab Ecclesiæ ingressu suspensum fore decrevit. Verùm Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit *Romanum Pontificem*, totum id ad Sacri Tridentini Concilii, Constitutionisque Pianæ terminos revocavit. Nec alia deessent exempla, quæ in hanc rem adduci possent.

IV. Hæc autem innuisse sufficiat, ut intelligant Episcopi, licitum sibi esse proprias rationes Romano Pontifici exponere, ut vel recessum à peculiari aliquo decreto, vel suæ diœcesis exemptionem obtineant ab aliqua generali lege, quæ tamen ad illud pertineat disciplinæ genus, quod suprà indicavimus: neque putandum, eorum petitiones rejectum iri, si justis rationibus innixæ comperiantur. Illud autem omninò tenendum est, ut et in hujusmodi recursibus debita Apostolicæ Sedi reverentia semper servetur; et, cùm ipsa, omnibus auditis, judicium suum protulerit, illius sententiæ obtemperetur, ejusque jussa promptæ exequutioni demandentur. Constat enim, aliquando procacem agendi modum in culpam adducere eum, qui alioquin bonum jus fovet quoad rei substantiam: æquum autem non esse, Apostolica Decreta libenter accipi tunc solùm, *cùm propriis* intentionibus congruunt,

at in sententia obfirmatè persistere, cùm summus Pontifex, reclamantis rationibus auditis, atque libratis, easdem tanti esse non reputat, ut mandata sua revocare, vel generales leges moderari opportunum censeat.

V. Nota sunt in Ecclesiasticis historiis dissidia, quæ inter S. Leonem Magnum Pontificem, ac S. Hilarium Arelatensem Episcopum intercesserunt. Cùm nempe hic Celidonium in Gallia Episcopum è Sede sua deturbasset eo obtentu, quòd ante Episcopalem Ordinationem, cùm laïcus esset, viduam in matrimonio habuisset, et capitis sententiam in aliquot reos pronunciasset; Celidonius ad Sedem Apostolicam provocavit, et, S. Leonis sententiâ in Episcoporum Concilio prolatâ, in pristinam Sedem restitutus est. S. Hilarius ad Urbem se contulit, ut judicium suum tueretur. In quo si justos defensionis limites non excessisset, nec contentionis ardore abreptus, nimis audacter erga Apostolicæ Sedis Præsulem se gessisset, non utique hujus indignationis pondus, nec asperam reprehensionem, et castigationem, quam accepit, in se derivasset: cujus rei monumenta videre est *in epist.* 10. ejusdem S. Leonis *cap.* 4. quam quidem epistolam Valentinianus Augustus summâ veneratione suscepit, ùt apparet ex his, quæ ipse sancivit in sua Novella Constitutione relata inter Novellas Theodosii in calce Codicis Theodosiani, titulo *de Episcopal. Ordinat.* Monumenta hæc capitalia sunt, et nulli exceptioni obnoxia; adeoque his potiùs standum est, quàm iis, quæ ad S. Hilarii defensionem scripta leguntur in ejus Vita à S. Honorato Massiliensi Episcopo, aut ab alio incerto Auctore, triginta fermè annis post factum, exarata. De his etiam aliàs à nobis actum fuit *in nostro lib.* 2. *de Canonizat. Sanctor. cap.* 41. *num.* 8. *et seq.* ubi silentio minimè prætermisimus gloriosam pœnitentiam, quam deinde S. Hilarius,

quoad vixit, in Lirinensi Monasterio egit, et cujus merito in Sanctorum numerum post mortem relatus fuit. Iis autem, quæ à nobis ibi dicta sunt, modernus quoque Guadicensis Episcopus consentit *in sua Bibliographia tom.* 2. *edit. ann.* 1740. *verb. S. Hilarius Arelatensis*, sicut etiam Auctor Observationum in Historiam Ecclesiasticam Claudii Fleury, editionis Avenionensis anni 1737. *tom.* 2. *lib.* 27.

VI. Non multò pòst, S. Mamertus, Viennæ in Gallia Episcopus, Marcellum Diensibus Episcopum ordinavit, quamtumvis Diæ urbs in divisione provinciæ, quam fecerat S. Leo Magnus, Arelatensi Metropolitæ attributa fuisset. Quod cùm intellexisset S. Hilarus Pontifex Maximus, ad quem viginti Galliarum Episcopi rem detulerunt, in S. Mamertum nonnihil commotus, illius factum Apostolica auctoritate cohibere non distulit; ùt patet ex duabus ejus epistolis, quæ extant apud Cardinalem Baronium *ad ann. Christi* 463. *num.* 4. *et seq.* in quarum altera, quæ data est VI. Kalend. Martias anno 464. reprobato Mamerti ausu, per quem Leontii Arelatensis jus violatum fuisse declarat, ita subjungit Pontifex: *Si transgressor remediis abutitur satisfactionis et veniæ, nec culpam præsentis excessûs curandam futuræ observantiæ sedulitate promittit, redeunte querimoniâ, eo privilegia Viennensis Ecclesiæ ad Arelatensem Antistitem transferantur exemplo, quo migravêre principio:* denique jubet, novum Diensem Episcopum confirmationem accipere à Leontio, *à quo ritè debuit consecrari.* Binius in notis ad has Hilari epistolas, relatas *tom.* 4. Collectionis Labbeanæ Conciliorum *col.* 1043. existimat, falsis relationibus adductum fuisse Pontificem, ut adversùs S. Mamertum ita se gereret, ùt videre est *ibi col.* 1047. Tillemontius in Vita S. Hilari Papæ *art.* 4. *tom.* 16. *pag.* 44. affirmat, nullam,

aut levem admodum S. Mamerti culpam fuisse. Pagius *in Vita ejusdem Sancti Pontificis*, quæstionem in medio relinquit. Nullibi autem apparet, S. Mamertum Apostolicis decretis restitisse. Unde Godefridus Henschenius *in Actis Bollandianis ad diem* 11. *Maji tom.* 2. *pag.* 629. *num.* 1. referens Pontificium præceptum, S. Mamerto indictum, *ut ab Ordinationibus indebitis, Ordinis sui, et privilegiorum periculo, in posterum abstineat, utque qui Diensibus à Mamerto consecratus fuerat, Leontii Arelatensis Episcopi, à quo consecrari debuit, arbitrio confirmetur*, ita prosequitur : *quod debita cum animi submissione fecisse S. Mamertum, et acquievisse decreto summi Pontificis, planè arbitramur.*

VII. Bulgariæ regionem ad Illyricum Orientis pertinere, universum verò Illyricum, tam Orientale, quàm Occidentale, jam usque à quarto Ecclesiæ seculo Romanæ Sedi immediatè subjectum fuisse, constat inter Ecclesiasticæ Historiæ peritos. Nihilominùs Orientalium Patriarcharum Vicarii in Urbe Regia adunati, ubi tunc Concilium Generale Constantinopolitanum quartum celebrabatur, contra jus et fas, reclamantibus frustrà Apostolicæ Sedis Legatis, definierunt, Bulgariam Constantinopolitanæ Ecclesiæ subesse debere; unde et S. Ignatius, tunc Patriarcha Constantinopolitanus, Theophilactum Bulgariæ Archiepiscopum constituit. Hadrianus II. et Joannes VIII. Romani Pontifices, adversùs S. Ignatii factum Apostolico zelo insurgere non omiserunt; eorumque litteræ ad hanc rem spectantes extant *in tom.* 9. Collectionis Labbeanæ Conciliorum *à col.* 59. *ad* 65. In earum altera, quæ etiam legitur apud Cardinalem Baronium *ad ann. Christi* 878. *n.* 5. *et seq.* Joannes VIII. Ignatium arguit, tamquam conculcatorem decretorum Sanctorum Patrum, et erga Apostolicam Sedem, à qua multa ipsi beneficia præstita fuerant, ingratum. Unde, post primam,

et secundam commonitionem eidem jam factas, iterùm tertiò eum monet eique denuntiat, ut quoscumque per Bulgariam ipse, vel alii ex ejus auctoritate consecrassent, inde revocare non differat; ita ut, si illi intra triginta dierum spatium à Bulgariæ finibus re ipsâ egressi non fuerint, ipseque Ignatius ab omni Ecclesiastico jure in eam diœcesim non se abstinuerit, post duos menses, à die, quo epistolam acceperit, numerandos, Dominici Corporis et Sanguinis communione privatus sit; et si adhuc in contumacia, pervicaciaque perstiterit, Patriarchatûs tandem dignitate, et Episcopali gradu dejiciatur.

VIII. Cardinalis Baronius *ad prædictum annum* 878. *num.* 42. de S. Ignatii resistentia loquens, eumdem excusat, quòd et jura Ecclesiæ suæ defendere tenebatur, et quòd ipse in ea opinione erat, ut Bulgariæ Provincia, non ad Romanam, sed ad Constantinopolitanam Ecclesiam pertineret: *Probatum vas igne erat ipse, excoctumque fornace, omni rubigine carens.* Verumtamen judicare non omittit, aliquâ culpæ maculâ ex hujusmodi resistentia eumdem aspersum fuisse: *At verò nullum penitùs contraxisse unquam vel levem pulverem ipsum S. Ignatium ex hac, vel alia causa, dici non patitur humana conditio, quo Sanctorum neminem caruisse, Dei Genitrice exceptâ, æquè fatentur omnes.* Denique animadvertit, peremptorias illas Joannis Papæ litteras, missas per Paulum Anconitanum, et Eugenium Ostiensem Episcopos, Apostolicæ Sedis Legatos, ùt indicat earum data, nunquam redditas fuisse sancto Patriarchæ Ignatio, qui, cùm dicti Legati Constantinopolim venerunt, jam ex hac vita migraverat; ùt constat ex epistola Styliani ad Stephanum VI. Pontificem, quam idem Cardinalis Baronius integram refert *ad annum Christi* 886. *num.* 17. *et seq.* Ita etiam loquitur de S. Ignatii agendi ratione Sponda-

nus *ad annum* 878. *num.* 8. Natalis autem Alexander *dissert.* 4. *in Historiam Ecclesiasticam seculi IX. et X.* §. 23. ita scribit : *Ignatio redditæ non fuerunt acres illæ Joannis VIII. litteræ ; obierat enim , cùm ejus Legati Constantinopolim pervenêre , ùt testatur Stylianus in epistola ad Stephanum VI. Pontificem Maximum. Ignatii verò sanctitati non obstat illa de Bulgarorum diœcesi contentio ; quia jura Ecclesiæ suæ , ùt ipse existimabat , tuebatur , sperabatque , Romanum Pontificem tandem cessurum. Ignorantiæ itaque vitium fuit in causa , quam ipsi studium de Sedis suæ juribus vindicandis ferventissimum obscuram fecit : quem nævum in candore sanctæ animæ Charitatis ubera contexêre.*

IX. Hæc sunt exempla graviorum dissensionum , quæ inter aliquot eximiæ sanctitatis Episcopos , et Apostolicæ Sedis Pontifices , intercessisse , memorant Ecclesiasticæ Historiæ. In quibus agitandis controversiis , si quis putaret , eam mentem fuisse sanctissimis illis Episcopis , ut debitam observantiam et obedientiam denegarent Romano Pontifici , quem, ùt Ecclesiæ Caput , supremâ in omnes Ecclesiarum Antistites jurisdictione præditum , reverebantur , non modò falsum , sed ipsismet gloriosis Episcopis injuriosum judicium ferret. Eorum quilibet pro certo habuit , tam solidas rationes suæ causæ favere , ut eam omni studio tueri licitè posset. In quo tamen cùm aliqui ex illis , ultrà , quàm fas erat , in sensu suo obfirmati perstiterint , eorum agendi ratio deprehensa , et correpta fuit. Quòd si , non obstante eorum vitæ innocentiâ , ac meritorum magnitudine , vitio illis datum est , quòd Apostolicis decretis aliquandiu restiterint ; ipsique deinde hujusmodi vitium præclarâ pœnitentiâ expiandum judicarunt : nil aliud profectò ex relatis exemplis colligere poterunt reliqui Episcopi , quàm quòd interdictum quidem ipsis non est , Romanum Pontificem

adire, eique rationes exponere, quibus vel edita ab eo mandata revocanda, aut immutanda, vel generalem legem, utpote eorum diœcesibus minùs utilem, aliquo pacto moderandam suadeant; sed ita tamen hoc agere debent, ut et probabilibus causis se ad id adductos ostendant, et debitam Apostolicæ Sedi reverentiam servent, utque demùm, si Pontifex, auditis eorum rationibus, in priori sententia perseveraverit, prompti sint ac parati tum exequendis mandatis, tum legum observantiæ in suis diœcesibus præcipiendæ. Pulcherrimum hac in re, ùt in ceteris omnibus, exemplum dedit S. Carolus Borromæus; quod quidem nunc indicare satis erit, nam alibi fusiùs de eo sermonem habebimus. Cùm in ejus Mediolanensi diœcesi quædam ab antiquo tempore existeret Congregatio ex delectis peritisque viris composita, quæ bonorum Ecclesiasticorum alienationes examinabat, ac pro casuum varietate alienandi facultatem aut concedebat, aut denegabat; idcircò sanctus Archiepiscopus persuasum habebat, diœcesim suam exemptam esse debere à generali lege, quâ id genus causæ Apostolicæ Sedi reservatæ sunt, gravibus constitutis pœnis in eos, qui ejusmodi alienationes, dictâ Sede inconsultâ, facere, aut permittere præsumant. Suas itàque rationes Romano Pontifici accuratè, et efficaciter, simulque reverenter exponi curavit: at, ubi compertum habuit, prætensam illam exemptionem Pontifici non probari, statim acquievit: quin imò in Catalogo censurarum Apostolicæ Sedi reservatarum eas quoque describi jussit, quas incurrunt alienantes bona Ecclesiastica sine auctoritate ejusdem Apostolicæ Sedis; idque ad universæ Mediolanensis diœcesis suæ notitiam perduxit.

CAPUT NONUM.

Nulla in Synodo decidatur controversia, quæ in materia jurisdictionis vertatur inter potestatem Ecclesiasticam, et secularem : ubi multa de causis nunc et olim pertinentibus ad Ecclesiasticam potestatem.

Quem suprà laudavimus, Fagnanus *in Cap. Sicut olim, de accusat. num.* 86. ea pergens enumerare, quæ in particularibus Synodis non sint statuenda, ait : *In materia jurisdictionis Ecclesiasticæ, et secularis, consultiùs erit, nihil statuere, quàm ut appareat, ex juribus Ecclesiæ aliquid esse imminutum, vel usurpatum.* Prudenter, suo more, id monuit Fagnanus ; sed æquè sapienter eam adjecit limitationem : *nisi appareat, aliquid esse imminutum, vel usurpatum ex juribus Ecclesiæ.* Aliud quippe est, jus controversum sibi asserere ; aliud, jus sibi certò competens tueri, atque ab injusto usurpatore vindicare : à primo omninò abstinendum ; alterum est Sacerdotali fortitudine præstandum : quod à pluribus Synodis laudabiliter factum comperimus. In Diœcesana Synodo Meldensi anni 1365. *cap.* 8. districtè Parochis præcipitur, ut diebus Dominicis et festivis, inter Missarum solemnia denuntient, *quòd omnes, qui jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt manifestè, vel occultè, directè, vel indirectè, et qui impedientibus impendunt auxilium, consilium, et favorem, declarantur excommunicati.* In Synodo incerti loci, sed in Hispania anno 1215. habita, *cap.* 11. decernitur, ut Clericus in flagitio deprehensus, atque à secularis fori administris detentus, Ecclesiastico Judici illicò tradatur. In Synodo Trecorensi *cap.* 60. excommunicatione innodati declarantur *seculares, qui per se, vel per alios, à personis Ecclesiasticis exigunt, et extorquent* pedagia, guidagia, vel *costu-*

mas, pro rebus suis, quas, non causâ negotiandi, vel mercandi, deferunt, aut transmittunt : tom. 4. *Thesaur. nov. Anecdot.* Martene, et Durand *col.* 926. 1071. *et* 1106. Hæc, aliaque sexcenta hujus generis statuta, quæ cùm in antiquis, tum in recentioribus Synodis passim occurrunt, plurimùm sunt commendanda; quoniam alienam jurisdictionem non invadunt, sed, quæ foro Ecclesiastico est à Jure communi indubitanter adscripta, firmant magis, et sustentant.

II. Verùm, ne Episcopus in hoc difficili et arduo negotio erret, ac nimio, atque indiscreto zelo abreptus, gravis inter Sacerdotium et Imperium discordias imprudenter excitet, priusquam quidquam in hac materia faciendum aggrediatur, temporum et locorum circumstantias, sed et potissimùm rerum, causarumque naturam diligenter consideret, oportet. Ex causis Ecclesiasticis, aliquas ratione suî, alias ratione personarum, ad forum Ecclesiasticum pertinere, dicitur *in Cap.* 4. *de immunit. Eccles. in* 6. Inter primas, principem locum obtinent causæ, quæ versantur circa res merè spirituales, putà circa Fidem, Sacramenta, religionem, seu cultum Divinum; quas in solo foro Ecclesiastico esse pertractandas, nullus Catholicorum ambigit: potestas quippe illas cognoscendi pendat à jure Clavium, quod solis Sacerdotibus est à Christo concreditum. Quamobrem Joannes VIII. relatus *in Can.* 11. *dist.* 96. scripsit: *Si Imperator Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ : quod ad Religionem competit, discere ei convenit, non docere.... Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad seculi Potestates; quas, si Fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas.* Et Innocentius III. *in Cap.* 8. *de Arbitris*, severè prohibuit, ne in causis hujusmodi compromittatur in laïcum, qui, ex defectu potestatis Clavium, incapax est ju-

dicium de illis ferendi. Huic doctrinæ cons
adhærent etiam Doctores Galli, quos proinc
meritò aliqui traducunt, quasi hac in re Pc
Ecclesiasticæ adversentur. In primis quippe
Optimates in illa ipsa solemni protestatione,
à Matthæo Parisio *ad annum* 1247. quâ juris
nem Ecclesiasticam plurimùm coarctare tent
nequaquam ausi sunt ab ea subducere causas
matrimonii, et usurarum, quas ultrò adm
ad solum forum Ecclesiasticum pertinere: *N*
nes (ajebant *pag.* 483.) *Regni Majores attento*
percipientes, quòd Regnum, non per jus scr
nec per Clericorum arrogantiam, sed per
bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto
nium juramento statuimus, et sanximus, ut
Clericus, vel laïcus alium de cetero trahat
sam coram ordinario Judice, vel delegato, nis
hæresi, matrimonio, vel usuris. Deinde eamd
clesiasticam jurisdictionem, cui nimium ar
limites præscribi voluerant Regni Optimates,
nes alias causas aut spirituales, aut spiritu
nexas, protendi, declararunt Christianissimi
Franciscus I., Henricus II. et Carolus IX. in su
stitutionibus relatis in Codice Henricæo, et
latione Regiarum Constitutionum, atque i
Henricus IV. in Edicto anni 1606. *art.* 12. Id
pronunciatum fuit à Parlamento Parisiensi c
Decemb. 1562. præsidente Thuano. Quæ omn
lecta sunt à Cabassutio *in theoria et praxi J*
non. lib. 1. *cap.* 9. *num.* 15. *et* 16.

III. Quia porrò matrimonium Fidelium, ets
tractus civilis sit, est tamen à Christo Domi
vatum ad dignitatem Sacramenti, idcirco
matrimoniales ad Judices Ecclesiasticos spe
pronunciato anathemate in contradicentes, c
vit Tridentinum *sess.* 24. *can.* 12. *de matrim.*
dicibus verò Ecclesiasticis nullum, Episcopo

riorem, posse illas cognoscere, idem Concilium decrevit *eâd. sess.* 24. *cap.* 20. *de reform.* inquiens: *Causæ matrimoniales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini, et jurisdictioni relinquantur.* Non exinde tamen, quòd causæ matrimoniales fori sint Ecclesiastici, fas erit Episcopo, quidquid matrimonium tangit, sibi, suoque tribunali adjudicare; sed causarum naturam attentè inspicere, et distinguere debet. Tria sunt causarum matrimonialium genera. Aliquæ versantur circa initi conjugalis fœderis firmitatem; et hæ, nullo Catholicorum contradicente, in solo Ecclesiæ foro, sunt pertractandæ: quin imò, quæstiones ejusmodi in Episcoporum Concilio fuisse olim decisas, colligitur ex fragmento epistolæ ab Alexandro II. ad quemdam Guillelmum de Monasteriolo scriptæ, atque ab Ivone *part.* 9. *cap.* 32. et Gratiano *can.* 10. 35. *qu.* 6. relatæ, in qua Pontifex eidem Guillelmo interdicit, ne propriam uxorem, consanguinitatis prætextu, *præsumat dimittere, vel aliam ducere, donec Episcoporum religiosorum Concilium causam istam examinaverit.* Audivimus etiam superiùs, litem, quæ vertebatur inter Lotharium, et Teuthbergam, super validitate connubii inter eos antea contracti, discussam fuisse in Synodo Aquisgranensi; cùmque ab istius sententia Teuthberga appellasset ad Nicolaum I., eodem Pontifice jubente, fuisse iterùm examinatam in Synodo Metensi. In Actis itidem Concilii Remensis, habiti anno 1119. cui præfuit Callixtus II. relatis ab Orderico Vitale *lib.* 12. *pag.* 859. legimus, Comitissam Hildegardem, uxorem Wilhelmi, Comitis Pictavorum, ad Synodum accessisse, et *altâ clarâque voce querimoniam eloquenter enodasse, quam omne Concilium diligenter auscultavit. Se, siquidem dixit, à marito suo esse derelictam, sibique Malbergionem, Vicecomitis de Castello-Araldi* conjugem, in throno

(seu veriùs *toro*) *subrogatam*. Pontifex verò, cùm non posset causam definire inaudito Comite, qui infirmitate præpeditus non potuerat se Synodo sistere, ad quam fuerat à Papa vocatus, *ei inducias dedit, certumque terminum constituit, quo Consul ad placitum in Curiam Papæ veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut pro illicito repudio sententiam anathematis subiret.*

IV. Aliæ sunt causæ excitatæ aut super validitate sponsalium, aut super jure instituendi divortium quoad torum, et cohabitationem; et istæ pariter, ob illum respectum, quem habent ad matrimonii Sacramentum, ad solum Judicem Ecclesiasticum deferuntur : quod deducitur *ex Cap.* 10. *Ex litteris, de sponsalibus*, et *ex Cap. Porrò, de divortiis.* Sponsalia quippe prævia sunt ad matrimonium celebrandum obligatio, et per divortium jura relaxantur, utrique conjugum ex matrimonio quæsita. Aliæ demum sunt causæ, quæ connexionem quidem habent cum matrimonio, sed res merè politicas et temporales, directè atque immediatè respiciunt; uti sunt lites, quæ frequenter moventur super dote, donatione propter nuptias, hæreditariâ successione, alimentis, et similibus: et istas ad Judices seculares pertinere, ex communi Doctorum sensu, rectè docent Bellarminus *lib. unic. de Matrim. cap.* 32. et Tannerus *tom.* 4. *disp.* 8. *num.* 166.

V. Verùm, si, cùm de hujusmodi controversiis in foro laïcali disceptatur, quæstio incidat de jure connubii, putà de præcedenti ad nuptias impedimento, Judex secularis supersedere debet, atque incidentem causæ articulum ad Judicem Ecclesiasticum examinandum remittere : quod non solùm à Jure communi sancitum est, sed et in Senatu Neapolitano, post maturam rei discussionem, conclusum refert Matthæus decis. Neapolit. 219. ac re-

ligiosè servari in Gallia, testantur Annæus Robertus *lib.* 3. *rerum judicat. cap.* 5. *et lib.* 4. *cap.* 10. ac Renatus Choppinus *de sacr. polit. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 16. notatque Alteserra *de Jurisdict. Ecclesiast. lib.* 6. *cap.* 3. §. *Superest.* Non idem tamen locum vicissim habet in Judice Ecclesiastico : etenim hic, cùm causam cognoscit aut de matrimonii validitate, aut de jure ad divortium, incidentem etiam quæstionem dirimit de alimentis, aut dote : quod planè eruitur *ex Cap.* 1. *Qui filii sint legitimi, ex Cap. De prudentia,* 3. *et Cap. Per tuas,* 7. *de donat. inter vir. et uxor.* ubi id notant omnes Interpretes. Sed, quamquam, Jure communi spectato, ita res se habeat, attamen, si vera narrat Feuretius *de abusu lib.* 5. *cap.* 5. in Gallia usus invaluit, ut ejusmodi accessoriæ controversiæ de re merè temporali à Judice Ecclesiastico ad laïcum illicò remittantur.

VI. Idem accidit in aliis plerisque causis, quæ, licèt verè et propriè spirituales non sint, ob connexionem tamen, quàm habent cum re spirituali, à Jure communi foro Ecclesiastico addicuntur; et nihilominus alicubi sive ex privilegio, sive ex consuetudine inductum est, ut in tribunali seculari discutiantur. Ejusmodi ex. gr. est causa jurispatronatûs de qua Alexander III. *in Cap.* 3. *de judic.* generatim edixit : *Causa verò jurispatronatûs ita conjuncta est, et connexa spiritualibus causis, quòd nonnisi Ecclesiastico judicio valeat definiri :* et nihilominùs, in Gallia receptum esse, ut de jurepatronatûs merè laïcali in judicio tam possessorio, quàm petitorio non Ecclesiasticus, sed secularis Judex sententiam ferat, narrant Franciscus de Roy *in proleg. de jur. patronat. c.* 29. Van Espen *Jur. Eccles. part.* 2. *tit.* 25. *c.* 4. *n.* 16. et citatus Alteserra. *Jurisdict. Eccles. l.* 6. *c.* 11. ubi hæc habet : *Moribus nostris, causa jurispatronatûs spectat ad Judicem laïcum; quia, depravato ferè rerum* omnium sensu,

juspatronatûs, ratione personarum, quæ hujusmodi *jure utuntur, vel prædiorum, quibus* cohæret, magis *spectatur ùt temporale, quàm ùt spirituale.*

VII. Haud absimile infortunium obvenit aliis causis fori Ecclesiastici, quas paulatim Judices laici sibi usurparunt. Communis Doctorum doctrina, jure communi subnixa, fert, ut lites motæ super possessione, seu quasi possessione juris annexi rei spirituali, atque ab hoc profluentis, puto super possessionem exigendi decimas Ecclesiasticas, non minùs, quàm causæ proprietatis, versentur, et dirimantur in tribunali Ecclesiastico : quod pluribus argumentis demonstrarunt Antonius de Butrio *in Cap. final. de Judic. num.* 20. Ripa *in Cap. Decernimus, eod. num.* 17. Gutierrez *Canon. quæst. lib.* 1. *cap.* 34. *à num.* 26. Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 2. *à num.* 50. Marta *de jurisdict. part.* 4. *cent.* 1. *cas.* 24. aliique congesti à Ranbech *Panopl. immunit. disp.* 2. *cap.* 5. *à num.* 9. Et tamen plerisque in locis, enumeratis à Barbosa *Jur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 39. *num.* 161. *et seq.* sive expresso privilegio Apostolico, sive diuturnâ consuetudine, ab Ecclesia toleratâ, inductum est, ut causæ Beneficiales, decimarum, et similes, in judicio petitorio remittantur quidem ad Judicem Ecclesiasticum, sed in judicio possessorio in foro seculari audiantur, et definiantur : quod etiam in Belgio servari, præsertim cùm agitur de quasi possessione juris percipiendi decimas, affirmat citatus Van Espen *part.* 2. *tit.* 33. *cap.* 9. *num.* 14. Diximus, sive ex privilegio, sive ex consuetudine : fertur quippe, Carolum VII, Francorum Regem, privilegium impetrasse à Martino V. ut causæ possessoriæ Beneficiorum agitari possent apud Regias Curias, solo reservato petitorii judicio Ecclesiasticæ cognitioni. Pontificium diploma refertur à Guidone Papa *in decisionibus Parlamenti Delphinatûs*, *quæst.* 1. atque à Joanne Veralto *de*

juribus, *et privilegiis Franciæ Regum privileg.* 11. Verùm citatus Alteserra *de Jurisdict. Eccles. lib.* 3. *cap.* 8. ejusdem diplomatis verbis diligenter perpensis, contendit, Martinum V. non concessisse de novo Regibus Francorum, eorumque tribunalibus jus cognoscendi, et terminandi causas Beneficiales super possessorio, sed tantùm declarasse, suæ mentis neutiquam fuisse, per alias suas præcedentes Constitutiones derogare juri, quod iidem Reges, ex antiqua consuetudine, cujus initii non extaret memoria, à se, suisque Judicibus acquisitum asserebant, cognoscendi de ejusmodi possessorio. Et certè, si privilegium genuinum sit, ejusdem verba id apertè denotant, quod Alteserra affirmat. Verùm tam Alteserra, quàm Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 3. aliique Jurisconsulti Galli ab hoc allegati docent, non adstringi Judicem Ecclesiasticum eidem parti petitorium decernere, cui regius Judex possessorium antea adjudicaverit; testanturque, eam ipsam Galliarum consuetudinem limitari ad interdicta retinendæ, aut recuperandæ, nec complecti interdicta acquirendæ possessionis.

VIII. Ob adjecti quoque jurisjurandi religionem, causas reales, quæcumque forent, et quascumque respicerent personas, ad Judicem Ecclesiasticum spectasse, et constat *ex Cap.* 13. *de judiciis*, ubi Innocentius III. ait: *Numquid non poterimus de juramenti religione cognoscere, quod ad judicium Ecclesiæ, non est dubium, pertinere?* ac tamquam certum ponit Bonifacius VIII. *in Cap.* 3. *de for. competent. in* 6. ubi respondet, potuisse Clericum laïcum, pro quo fidejusserat, quique, juramento interposito, promiserat fidejussorem servare indemnem, convenire coram Judice Ecclesiastico, *ad cujus forum, ratione juramenti, causæ hujusmodi cognitio noscitur pertinere.* Hoc porrò titulo omnes

ferè quæstiones super civilibus contractibus ad Judicem Ecclesiasticum olim devolvebantur; quoniam inquit Mornacius *ad leg.* 8. *Cod. de Episcopali audientia*, *nunquam ferè omittebant Tabelliones adjicere præstitum à contrahentibus sacramentum de servandis, quæ pepigissent.* Et nihilominus tam sanctè hæc disciplina pluribus seculis retenta est, ut Principes laïci non ausi sint illam infringere; nec alium sibi modum suppetere, existimaverint, impediendi, ne hâc ratione omnes causæ à suis foris ablegarentur, quàm prohibere, ne deinceps contractus, pacta, aliaque negotia firmarentur juramento : quod in Lusitania, aliisque in locis, legibus cautum, refert Felicianus de Oliva *for. Eccles. part.* 1. *quæst.* 30. ubi simul has leges irritas contendit. In Gallia tamen, si vera narrat sæpiùs citatus Alteserra *de Eccles. Jurisdict. lib.* 6. *cap.* 10. non solùm interdictum fuit, ne deinceps juramentum apponeretur contractibus, sed simul sancitum, ut contra legum prohibitionem appositum, vires ampliùs non haberet causam pertrahendi ad forum Ecclesiasticum : *Olim tanta erat* (scribit Alteserra) *jurisjurandi religio, ut jusjurandum omnibus contractibus apponeretur, quo fides contractûs religione jurisjurandi tutior esset..... Hâc occasione usu evenit, si fides secularibus, ut Episcopi cognoscerent de contractibus, et de feudis, propter juramenti vinculum in his interpositum, Cap. Novit, de judiciis. Hac de causa vetitum, ne jusjurandum contractibus apponeretur, neve ulla ejus ratio in judiciis haberetur, ne hoc obtentu secularis jurisdictio evacuaretur, quoniam jusjurandum non debet esse vinculum iniquitatis.* Hæc de causis, ratione suî, Ecclesiastico foro destinatis. Aliæ sunt causæ eidem foro addictæ ratione personarum, quas tangunt. Non vacat hìc illam examinare quæstionem, quo jure Divino, ne an humano, Clerici in causis merè

temporalibus exempti sint à jurisdictione seculari: superfluum quippe videtur indagare primigeniam originem ejus exemptionis, quâ ceteroquin certò scimus Clericos potitos, ubi primùm Ecclesia', sedatis persecutionum procellis, Christianos Principes nacta est. Enimverò narrat Nicephorus *lib. 7. histor. Eccles cap.* 46. *Constantinum Magnum, Clericos omnes, Constitutione latâ, immunes, liberosque esse, permisisse, judiciumque et jurisdictionem in eos Episcopis, siquidem civilium Judicum cognitionem declinare vellent, mandasse.* Cujus quidem exemptionis tuendæ adeo Episcopi solliciti fuêre, ut Patres Concilii Carthaginiensis III. habiti anno 397. *can.* 9. relato à Gratiano *in Can.* 43. 11. *quæst.* 1. statuerint, Clericos, judicia secularia in causa criminali adeuntes, ejiciendos è gradu; in causa verò civili, illud amittere debere, quod evicerunt, si pristinum locum in Ecclesia obtinere vellent: *Item placuit* (dixerunt Patres) *ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum, et Diaconorum, seù Clericorum, cùm in Ecclesia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si, derelicto Ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat. Et hoc in criminali actione. In civili verò perdat, quod evicit, si locum suum obtinere voluerit.* Eamdem immunitatem, atque exemptionem, insequentibus seculis et summos Pontifices, et Principes, summâ inter se consensione, Clericis confirmasse, liquet *ex Auth. hodie, Authentic. Clericus, Authentic. Statuimus, Cod. de Episcop. et Cler.* atque ex Decretalium rubricis *de judiciis, et de foro competent.*

IX. Neque dumtaxat, si Jus commune inspiciamus, solus Episcopus est Judex competens in quibuslibet Clericorum causis, sed ejusdem tribunal adire *permittuntur* etiam laïci in controversiis, cu-

juscumque generis sint, inter eosdem exortis: idque non tantùm de communi litigantium consensu, uti statutum legimus ab Arcadio Imperatore *in leg.* 7. *Cod. de Episcopali audientia*, sed etiam, altero eorum refragante, quemadmodum expressè decernitur *in Extravag.* 1. *de Episcopali judicio*, in Appendice ad Codicem Theodosianum. Etsi enim demus Gothofredo, eam legem non esse Constantini Magni, cujus nomen præsefert; nemo tamen inficiabitur, editam saltem esse à Theodosio, sub cujus nomine citatur à Carolo Magno, à quo est renovata, suisque Capitularibus inserta *lib.* 6. *cap.* 366. eidemque Theodosio adscribitur ab Innocentio III. eam approbante *in cit. Cap.* 13. *de judiciis*, ubi hæc habet: *Nec illud humillimum omittamus, quod Theodosius statuit Imperator, et Carolus innovavit.... Quicumque videlicet litem habens, sive petitor fuerit, sive reus, sive in initio litis, vel decursis temporum curriculis, sive cùm negotium peroratur, sive cùm jam cœperit promi sententia; si judicium elegerit sacrosanctæ Sedis Antistitis, illicò, sine aliqua dubitatione* (*etiamsi pars alia refragetur*) *ad Episcoporum judicium cum sermone litigantium dirigatur.* Hæc autem facultas, ab utroque Jure laïcis facta, deferendi suas causas temporales ad judicium Episcoporum, intacta perseverabat in fine seculi XIII. seu veriùs ineunte XIV. Scribit enim Meyerus *Annalium Flandriæ lib.* 10. à Synodo Provinciali, per Archiepiscopum Remorum apud Compendium anno 1301. coacta, fulminatos fuisse Magistratus laïcos, *qui non patiebantur, ut laïci in foro Ecclesiastico convenirentur*: quod reapse legimus in ejusdem Concilii actis, quæ ex ms. codice S. Genovefæ Parisiensis, post Labbeum, publici juris fecit Harduinus *tom.* 7. *col.* 1250. suæ Collectionis.

X. Potiori jure ad tribunalia Ecclesiastica provocare permittuntur viduæ, orphani, pupilli, aliæ-

que miserabiles personæ, quibus opitulari, ab Ecclesiæ incunabulis, non ultimam fuisse Episcoporum curam, ostendit Thomassinus *de vet. et nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 87. *et pluribus seqq.* et apertè constat *ex Can.* 1. *et* 2. *dist.* 87, in quorum primo habetur : *Licet omnibus de nobis* (id est summis Sacerdotibus) *sperantibus, non debeamus, in quantum possumus, nos negare; plus tamen viduarum et orphanorum causas, et impensiùs ducimus exequendas : quas tueri à nobis, vel ab omnibus Divina manifestat assertio :* et in altero dicitur : *Defensionis propriæ desolatis auxilio, et qui suis actibus adesse pro ætatis infirmitate non possunt, exoratum Pontificem decet subvenire: quia pupillis tuitionem etiam Divinitas jussit impendi.* Scimus utique, istorum Canonum fidem nutare, cùm non reperiantur inter genuinas epistolas Gelasii Papæ, cui à Gratiano tribuuntur ; at non propterea sunt contemnendi : utì enim aliàs observavimus, exhibent saltem disciplinam usu receptam eâ ætate, quâ creduntur exarati. Præterquamquod certus et indubitatus est canon 12. Concilii Matisconensis II. habiti anno 585. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 463. ubi idem, quod à Pseudo-Gelasio audivimus, hisce verbis decernitur : *Quoniam provisioni nostræ, Deo auctore, causæ principaliter viduarum et pupillorum sunt commissæ, pervenit ad nos, quòd à Judicibus crudeliùs, pro levissimis causis, veluti Defensore carentes, irremediabiliter affligantur. Ob quam causam decernimus, ut judices non priùs viduas et pupillos conveniant, quàm Episcopo nuntiarint, cujus sub velamine degunt. Quòd si Episcopus præsens non fuerit, Archidiacono, vel Presbytero cuidam ejus; ut pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant ita justè, ac rectè, ut deinceps de talibus antedictæ personæ non conquassentur.* Perperam autem ejusmodi canones in eum

sensum nonnulli detorquent, ut meram significent tuitionem et protectionem viduarum, ac pupillorum, Episcopis specialiter commissam, et commendatam. Nam in primis tuitio, et defensio, ne sit inefficax, debet esse conjuncta cum jurisdictione: quamobrem, cùm Patres Concilii Carthaginiensis V. *can.* 9. relato à Gratiano 23. *quæst.* 3. *can.* 10. Imperatores rogarunt, ut Ecclesiis darent Defensores adversùm potentiam divitum, nomine Defensorum veros intellexerunt Judices cum potestate coërcitiva, quorum munus esset Ecclesiam defendere à divitum violentiis: eademque de causa, ne scilicet inutiles essent Conservatores, quibus Sedes Apostolica munus committit tuendi jura, et privilegia alicui personarum cœtui à se specialiter concessa, necessarium reputarunt summi Pontifices, veram jurisdictionem iisdem conferre, exercendam in aliquibus casibus, de quibus *in Cap.* 1. *et Cap.* 2. *de offic. Jud. deleg. in* 6. Deinde nonnisi violenter, ad meram significandam tuitionem, detorquentur allegata verba Concilii Matisconensis. Siquidem Patres non hortantur, non rogant, quod proprium est meri defensoris, et protectoris; sed districtè præcipiunt, ne Judices seculares viduas, et pupillos conveniant sine Episcopi scientia, iisdemque Judicibus, absente Episcopo, per Archidiaconum, vel Presbyterum, terminos constitui decernunt ad earumdem personarum causas finiendas; contravenientes verò Judices anathemati subjiciunt. Hæc autem omnia veram redolent jurisdictionem, videntur que manifestè innuere, viduarum ac pupillorum causas pertinuisse ad judicium Episcoporum, à quibus quodammodo delegarentur Judicibus secularibus, certis tamen adjectis legibus, et conditionibus. Eamdem jurisdictionem Episcopis vindicarunt posteriores canones, quibus libertas data est prædictis miserabilibus personis declinandi forum seculare, veti-

tumque secularibus Judicibus, ne illas coram se sistere cogerent. Quare Innocentius III. *in Cap. Super quibusdam, de verb. signific.* Comiti Tolosano, rescripsit, ut, si quid litium ipsi esset adversùs viduas, orphanos, et misellos quosvis, coram Judice Ecclesiastico, ad quem illi provocassent, stare deberet: *Item viduis*, (ait) *pupillis, orphanis, et personis miserabilibus tenearis in judicio Ecclesiastico respondere.* Tanta præterea fuit hujus rei apud majores nostros persuasio, ut quædam Regina Angliæ hoc solùm nomine, quòd vidua esset, sibi fas esse putaverit, in causa feudali declinare judicium Domini directi feudi, et ad Papam provocare; utì habetur *in Cap. Ex parte, de for. competent.* ubi Honorius III. totam enarrans hujus rei gestæ seriem, inquit: *Fuit ex parte ipsius Reginæ responsum, quòd vidua spoliata, irrequisito feudi Domino, spoliatorem, seu detentorem rei, coram Ecclesiastico Judice poterat convenire, cujus interest viduas defensare.*

XI. Hæc simul collecta et adnotata Episcoporum oculis subjecimus, ut priora tempora cum hodiernis conferentes, videant, et doleant gravia vulnera suæ antiquæ jurisdictioni inflicta: siquidem seculares potestates, ait Guillelmus Durandus junior *de modo General. Concil. celebrand. tit.* 70. *part.* 2. *quasi per quamdam alluvionem, frustatim ad se omnia trahunt. Et sicut frustatim lupus agnum comedit; ita et per ipsos jurisdictio Ecclesiastica frustatim quodammodò devoratur, quidquid ad Ecclesiasticam jurisdictionem, potissimè quoad temporalia pertinet, sibi competere putantes. Et pauci sunt casus ad Ecclesiam pertinentes, in quibus directè, vel indirectè, per eos Ecclesiasticâ jurisdictio non turbetur in diversis mundi partibus: nec jam constituta remedia proficere possunt, sicut experientiâ docet.* Hisce Judicum secularium ausibus ab initio obstiterunt Pontifices maximi, et sanctissimi Re-

clesiarum Antistites : sed , cùm illos à proposito dimovere nequiverint , ad evitanda majora mala , inolescentes in dies contra Ecclesiasticam jurisdictionem consuetudines dissimularunt , et tolerarunt; et quandoque summi Pontifices consultiùs duxêre , id ipsum privilegio Principibus concedere , quod propriâ auctoritate jam pridem sibi usurpaverant.

XII. Jam verò , cùm desperandum jam sit , ut potestas secularis intra constitutos sibi ab antiquo limites contineri patiatur , imprudenter ageret Episcopus , si in sua Synodo aliquid decerneret , quo jurisdictionem sibi olim Jure communi attributam recuperare tentaret ; rem siquidem impossibilem aggrederetur , et sine ulla Ecclesiæ utilitate graviter apud Principem offenderet. Quare suo muneri satis abundè facturum se credat , si ad hæc tria animum diligenter intendat. Primò , ne Princeps secularis sibi unquam arroget jus sacrorum ; hoc est , ne in ullo rerum eventu se immisceat in causis primi generis , merè scilicet spiritualibus , et Ecclesiasticis. Secundò , ne Judex laïcus eam quoque partem Ecclesiasticæ jurisdictionis invadat , quæ hactenus perseverat intacta ; nisi enim Episcopus ejus vindicem statim se præbeat , hanc pariter pedetentim amittet. Quia tamen plerumque privati Judices , supremi Principis auctoritate suffulti sunt , etiam in hoc negotio summâ prudentiâ , circumspectione et dexteritate opus est ; atque in primis , priusquam Episcopus consueta exerat censurarum arma , debet accuratè perpendere , quod monet Augustinus *lib.* 3. *contra epistolam Parmeniani num.* 13. *tom.* 9. *Oper. col.* 64. hæc , quæ ad rem optimè quadrant , scribens : *Cùm quisque fratrum , id est Christianorum , intùs in Ecclesiæ societate constitutorum , in aliquo tali peccato fuerit deprehensus , ut anathemate dignus habeatur , fiat hoc , ubi periculum schismatis nullum est* ; atque id cum ea dilectione , *de*

qua ipse alibi præcipit, dicens, ùt inimicum non eum existimetis, sed corripite ùt fratrem.... Quandò ita cujusque crimen notum est, et omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsùs, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ.

XIII. Tertiò denique, ubi aut privilegio, aut legitimâ consuetudine, fori Ecclesiastici limites ultra Juris communis sanctiones ampliati sunt, quod ceteroquin perquam rarò contingere scimus; curabit Episcopus, ne suâ incuriâ, aut conniventiâ contrahantur. Rem unico explicamus exemplo. Jure communi sancitum est, ut actor sequatur forum rei, ac proindè Clericus conveniens laïcum in causa merè civili, et profana, illum convenire debeat coram Judice seculari, per textum *in Cap. Si Clericus laïcum*, *de foro competenti.* Attamen, alicubi usus inolevit, ut Clericus, etiam in prædictis causis, laïcum conveniat coram Judice Ecclesiastico. Ejusmodi consuetudo viget in nostra diœcesi Bononiensi, quam approbavit et servari præcepit Gregorius XV. cujus Apostolicas litteras nos retulimus *in nostra Instit.* 40. *in fin.* Eademque etiam in Hetruria ab antiquo tempore introducta reperitur, et manifestè comprobatur ex Synodis tam Provincialibus, quàm Diœcesanis illius ditionis, nimirum ex Synodo Florentina, quam habuit Cosmas de Pazzis Episcopus anno 1508. *ad tit. de foro competenti;* ex Concilio Provinciali, anno 1517. habito sub Julio Cardinale Mediceo tunc Archiepiscopo Florentino, mox ad Romanum Pontificatum, assumpto nomine Clementis VII, evecto, in rubrica *de rotulo Judicum delegatorum;* item ex alio provinciali Concilio, ab Archiepiscopo Altovito celebrato anno 1563. rubricâ 15. *de foro competenti;* et ex Diœcesana Synodo, coacta anno 1666. ab Archiepiscopo Nerlio S. R. E. Cardinale; *ex alia anno* 1710. habita ab Archiepiscopo

de Gherardesca ; et recentiùs ex ea , quam bon. mem. Archiepiscopus Martellius habuit anno 1732. Ubi ergo hæc , aut similis consuetudo invaluit , ea utique erit sartâ tectâ custodienda : neque conqueri poterunt laïci , quòd Episcopus hoc secularis jurisdictionis minimum frustulum , consuetudine acquisitum , sibi vindicet ; cùm ipsi , sicuti à Guillelmo Durando suprà audivimus , solâ consuetudine , quæ ab initio dici potuit abusus , et corruptela , ferè integram devoraverint jurisdictionem Ecclesiasticam.

CAPUT DECIMUM.

Leges civiles cum moderatione, et delectu in Synodo allegandæ.

Videtur *etiam abstinendum à mentione legum secularium, præsertim si affines sint illis , quæ à Sede Apostolica improbatæ fuerunt :* verba sunt Fagnani *in cit. Cap. Sicut olim , num.* 86. Ad quorum rectam intelligentiam , meminisse oportet, ex legibus civilibus aliquas esse à Jure Canonico expressè approbatas , aliquas expressè correctas , atque abrogatas , aliquas verò neque approbatas , neque improbatas , sed silentio prætermissas. Leges primi generis et possunt , et quandoque debent in Synodalibus Constitutionibus allegari : à legibus secundi generis commemorandis est abstinendum : legum tertii generis mentionem fieri , perutile aliquando, et laudabile. Quæ omnia congruis exemplis exornabimus.

II. Atque, ut à primis initium ducamus , aliquas ex iis delibabimus matrimonium respicientes. Olim, juxta Ecclesiæ Romanæ disciplinam , matrimonia minimè dissolvebantur ex capite impotentiæ : *Respondemus, quòd de ejusmodi expressum Canonem non habemus* : ait Pontifex Lucius III. *in Cap.* 2. *de*

et maleficiatis, prout jacet in secunda Col-
› Decretalium Romanorum Pontificum : quæ
verba nequaquam leguntur *in Cap.* 4. *eod.*
issimæ Collectionis, Gregorii IX. jussu ador-
:t sanè, occurrentibus ejusmodi conjugiis,
ıus impotentia perpetua deprehenderetur,
leri solebat mulieri, ut conjugem suum,
amquam virum habere non poterat, in fra-
um haberet; juxta ea, quæ rescripta le-
ab Alexandro III. *in Cap.* 2. *et* 3. et à Cle-
III. *in Cap.* 4. *de frigidis et maleficiatis*, in
Collectione Decretalium. Hodie verò impo-
perpetua recensetur inter impedimenta ma-
um dirimentia; de quo *in Cap. Fraterni-*
ıc toto tit. de frigidis, et maleficiatis. At,
n post contractum conjugium frequenter con-
constare quidem de alterutrius conjugis
ıtia, sed valde dubitari, num ea sit perpe-
l potiùs temporaria, seu an sit insanabilis,
sit naturali arte superari; idcirco leges ci-
quando impotentiæ signa aut evidentia, aut
ata non sunt, certum conjugibus præscri-
empus, intra quod operam dare possint rei
li, suasque vires experiri, adhibitis etiam
ınis remediis, quæ Peritorum judicio apta
illas reficiendas, et roborandas, si adhi-
eant, citra grave vitæ periculum, et vale-
detrimentum. Ad ejusmodi experimentum
nus Imperator *in l. In causis, Cod. de repu-*
ræfinivit biennium; sed postea ratus, non
ıtra biennium certum ferri judicium de im-
æ perpetuitate, *in Novella* 22. §. *Per occa-*
illud prorogavit ad triennium. Hanc autem
ni sanctionem expressè approbavit Cœle-
II. *in Cap. Laudabilem*, 5. *de frigid. et ma-*
proinde in foris Ecclesiasticis tamquam lex
a *allegatur*, et ubique religiosè custoditur.

neque enim fides habenda est quibusdam Doctoribus Gallicanis, asserentibus, prædictam triennalem cohabitationem non esse hodie in Galliis usu receptam; eorum siquidem assertionem falsitatis redarguit, et validè confutavit Bocchier, Præses Parlamenti Divionis, in suo Tractato edito anno 1735. *de matrimonii dissolutione ex capite impotentiæ pag.* 67. *et seq.*

III. In solatium orbitatis filiorum adinventum est figmentum adoptionis, per quam filios suscepisse videatur, qui illos non procreavit, utì habetur *in l.* 1. *et in l. Is qui filium, ff. de adoptionibus.* Ad hoc fingendum naturæ simulacrum, cujus delineamenta expressa reperimus in sacris litteris, nempe *Genesis* 48. *Exodi* 2. et *Esther* 1. varios, et diversos ritus, pro temporum et locorum diversitate, legimus adhibitos. Atque, ut prætereamus modum illum adoptandi, barbaris usitatum, quem describit Diodorus Siculus *Biblioth. IV.*40. inquiens: *Illam adoptionem* (*Herculis*) *hoc modo factam perhibent: Juno lectum ingressa, Herculem corpori suo admotum, ut verum imitaretur partum, subter vestes ad terram demisit, quem in hoc usque tempus adoptionis ritum barbari observant:* apud Romanos pergenda erat coram Prætore, aut Magistratu, penes quem esset legis actio, trinâ illâ imaginariâ venditione per æs, et libram, quâ apud ipsos ceteri perficiebantur actus legitimi: et, si ageretur de adoptione perfecta de qua mox, hæc explenda erat in Comitiis Curiatis, accersitis etiam Pontificibus, aliisque adhibitis solemnitatibus, quas referunt Vincentius Gravina *Origin. Jur. Civil. tom.* 1. *pag.* 208. *et seq.* Heineccius *Antiquit. Roman. lib.* 1. *tit.* 11. *n.* 15.; sed posteriori ævo alii à Romanis adinventi sunt adoptandi ritus, quos iidem Auctores prosequuntur. Aliæ itidem adoptionis formulæ apud *alias* invaluerunt nationes. A Gothis quippe filios

adoptatos per tactum barbæ, narrat Aimoinus *de gestis Francorum lib.* 1. *cap.* 20. A Francis per barbæ præcisionem, testatur idem Auctor *lib.* 4. *cap.* 25. Sed magis communiter apud Christianos recepta fuit quædam spiritualis adoptionis species, quæ fiebat per incisionem capillorum : siquidem de Pipino misso à Carolo Martello ad Luitprandum, Longobardorum Regem, hæc scribit Paulus Diaconus *lib.* 6. *cap.* 53. *Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum Pipinum filium suum ad Luitprandum direxit, ut ejus, juxta morem, capillum susciperet, qui ejus cæsariem incidens, ei pater effectus est :* et de Pontifice Benedicto II. scribit Anastasius Bibliothecarius : *Hic unà cum Clero, et exercitu, suscepit mallones capillorum Dominorum Justiniani, et Heraclii, filiorum clementissimi Principis, simul et ejus jussionem, per quam significabat, eosdem capillos direxisse* : quem Anastasii locum explicans Baronius *ad annum* 684. *num.* 7. ait : *Sic igitur pius Imperator voluit, ut filii sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cujus monitis impensiùs parere deberent, eumdemque ùt parem diligere, ac revereri.* De hoc peculiari Christianorum adoptandi ritu disserit Balsamon *ad can.* 53. *Synodi Trullanæ*, eumdemque pluribus illustrant Merillus *lib.* 3. *observat. cap.* 40. et Binius *in notis ad Vitam Benedicti II.*

IV. Sed, omnibus hisce, aliisque plurimis adoptionis ritibus, quos recensent Cironius *ad tit. de cognat. legal.* et Gonzalez *ad Cap.* 1. *eod. tit.* deletis, illium modum adoptioni faciendæ præscripsêre leges civiles, quibus utimur. Distinguunt istæ, sicut et etiam olim fuerat apud Romanos, duas species adoptionis : unam *perfectam*, quæ dicitur *adrogatio;* alteram *imperfectam*, quæ *adoptio simplex*, *et in specie*, etiam appellatur. Prima fit, cùm persona extranea, sui juris, ex Principis rescripto, ita transit

in potestatem, et familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus, et naturalis, fiat ejus hæres necessarius tam ab intestato, quàm ex testamento §. *Cùm autem* 3. *Instit. de adoption. l. Impuberem* 2. *Cod. eod.* Imperfecta fieri dicitur, cùm persona extranea, constituta sub sui naturalis patris, seu avi potestate, solius Magistratûs, alteriusve Judicis competentis auctoritate, in filium, aut nepotem adsciscitur, quin tamen transeat in familiam, et potestatem adoptantis, cujus propterea non fit hæres necessarius ex testamento, quo præteriri potest, licèt eidem succedat ab intestato, §. 2. *vers. Sed et hodie*, *Instit. de adoption.* Eædem porro civiles leges, turpe, atque inhonestum reputantes, matrimonium inter eos iniri, qui etiam imaginariâ, et fictâ ità istâ cognationis specie conjunguntur, irritas decrevêre nuptias primò inter adoptantem, et adoptatum, atque ab isto descendentes, *l. Quin etiam*, 55. *ff. de rit. nuptiar.* secundò inter adoptatum, et filios naturales adoptantis, *l. Per adoptionem*, 17. *ff. eod.* §. *Inter eas*, *Instit. de nupt.* tertiò inter adoptantem, et uxorem adoptati, ac vicissim inter adoptatum, et uxorem adoptantis, *l. Adoptivus*, 14. *ff. cit.* At id discriminis inter enumeratas personas adoptione conjunctas, intercedere, leges voluêre, ut inter primas, quæ sunt quodammodo in linea recta ascendentium, et descendentium, nunquam, ne solutâ quidem adoptione, matrimonium consistere valeat: ùt enim dicitur *in cit. l. Quin etiam*, semper nefas reputatur, eam uxorem ducere, quæ per adoptionem filia, aut neptis fuit: idemque servandum edixêre inter personas tertii generis, inter quas semel ortam ex adoptione affinitatis speciem, quæ matrimonio contrahendo obicem ponit, perpetuam esse decernunt. Quocirca *adoptivus filius*, *si emancipetur; eam*, *quæ patris* adoptivi uxor fuit, ducere *non*

potest, *quia novercæ locum habet* : inquit textus *in cit. leg. Adoptivus*, *ff. de rit. nuptiar.* Sed inter personas secundi generis, quæ, adoptione interveniente, sibi è latere jungi videntur, impedimentum durat, quamdiu durat adoptio, seu quamdiu filii permanent sub patria potestate ; sicuti habetur *in cit. l. Per adoptionem*, 17. *de rit. nuptiar.* Solutâ verò patriâ potestate vel per mortem adoptantis, vel per emancipationem filii sive adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum, et potest filius adoptivus in uxorem ducere filiam naturalem ejus, à quo fuerat adoptatus, juxta apertum textum *in cit.* §. *Inter eas*, *Instit. de nupt.*

V. Jam verò et cognationem legalem, et quæ ex ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsùs modo, quo à Jure civili statuta fuerant, universum recepit, approbavitque Nicolaus I. *in responsione ad consulta Bulgarorum cap.* 2. cujus responsionis fragmenta referuntur *in Can. Ita diligere*, 30. *quæst.* 3. *et in Cap. unic. de cognat. legal.* Quamobrem, si quæstio incidat sive in tribunali Ecclesiastico, sive etiam in Synodo, an in hoc, vel illo casu adsit impedimentum cognationis legalis, necessariò recurrendum erit ad leges civiles, atque ad earumdem normam controversia decidenda. Disputant ex gr. Doctores, num præfata ad matrimonium obstacula à sola inducantur adrogatione ; an etiam ab adoptione simplici, et imperfecta. Ex utraque oriri, affirmant Glossa finalis *in cit. Cap. unic. de cognat. legal.* atque ibidem Panormitanus *num.* 5. Ancharanus *num.* 8. Alexander de Nevo *num.* 12. Gonzalez *num.* 10. *in fin.* Covarr. *part.* 2. *de sponsal. cap.* 6. §. 5. *num.* 2. Pontius *de Matrim. lib.* 7. *cap.* 41. Hurtadus *eod. tract. disp.* 19. *difficult.* 2. *num.* 3. Contrà, illâ ex sola adrogatione promanare, contendunt Innocentius *in eod. Cap. unic.* Sylvester *verb. Matrimonium* 8. *quæst.* 8. *disp.* 4. Henriquez de Sacram.

lib. 12. *cap.* 12. *num.* 3. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 63. *num.* 9. Canisius *ad tit. de cognat. legal. num.* 3. Pirhing *num.* 4. Engel *num.* 3. Vincentius de Justis *de dispensat. matrim. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 198. *et seq.* Tam prioris quàm posterioris sententiæ patroni, unicè insistunt Juris Civilis textibus, quos de qualibet adoptione indiscriminatim loqui, defensores primæ sententiæ autumant; aliis exadversò opinantibus, eos de sola adrogatione intelligendos. De hac quæstione actum fuit in Sacra Congregatione Concilii die 25. Septembris 1734. utì videre est *in Thesaur. Resolut. tom.* 6. *pag.* 364. Nihil tamen ex decisione, quæ tunc prodiit, potest concludenter ad rem evinci. Adoptio siquidem, de qua tum diceptabatur, respiciebat puerum duodennem, expositum hospitali Sancti Spiritûs in Saxia, sub nullius patria potestate existentem et adoptatum auctoritate Commendatarii ejusdem hospitalis, cui id juris à summo Pontifice concessum est; atque idcirco talis adoptio non immeritò videri potuit vera adrogatio, quam impedimentum ad matrimonium inter recensitas personas præstare, nullus dubitat. Itaque, cùm indecisa adhuc remaneat controversia, si de ea in Synodo agendum foret, ex solis Juris Civilis sanctionibus posset definiri.

VI. Cognationem legalem excipit cognatio spiritualis, de qua in Decretalibus Gregorii IX. extat integer titulus, qui est *lib.* 4. *tit.* 11. In eo tamen titulo nullum decretale rescriptum ad cognationem spiritualem pertinens affertur, quod ante Alexandrum III. Pontificem prodierit. Verùm hujusce impedimenti, quod à spirituali cognatione provenit, multò ante Alexandri III. ætatem mentio facta reperitur. Siquidem in Concilio Romano I. sub S. Zacharia Papa, habito anno Christi 743. statutum fuit *cap.* 5. *Ut spiritualem commatrem nullus sibi præsumat nefario conjugio* copulare. Nam, *qui hujusmodi*

rpetraverit, sciat, se anathematis vinculo igatum, et Dei judicio condemnatum : tom. tionis Harduini *col.* 1928. Nec alia etiam an- desunt hujusmodi disciplinæ monumenta. m nullum suppetat anterius eo, quod ha- *leg.* 26. *Cod. de nuptiis*, ubi hæc Justiniani oris verba leguntur : *Ea persona omnimodò tias venire prohibenda, quam aliquis à sa- o suscepit Baptismate : cùm nihil aliud sic potest paternam affectionem, et justam nu- prohibitionem, quàm hujusmodi nexus, n, Deo mediante, animæ eorum copulatæ* l utique sufficit, ut in catalogo legum civi- uæ à Jure Canonico expressè confirmatæ emissa etiam de spiritualis cognationis im- to lata adscribatur : ùt rectè etiam observat Baptista Bartholus Episcopus Feltrensis *in itutionibus Juris Canonici cap.* 44. *num.* 7.

CAPUT UNDECIMUM.

legum secundi generis, quæ scilicet sunt Canonico correctæ, et improbatæ : ubi de ioniis filiorumfamilias sine consensu pa- , et servorum sine consensu dominorum.

s de legibus civilibus, à Jure Canonico receptis, et approbatis. Longè plura pro- ssumus exempla legum abrogatarum. Ac co occurrunt leges Cæsareæ permittentes lummodo non sint immoderatæ, nec mo- edant præscriptum à Constantino Magno *in na l.* 1. *tit. ult. lib.* 2. *Cod. Theodosiani*, à Justiniano *l.* 26. *Cod. de usuris : In tra- ontractibus, vel specierum fœnori dationi- ue ad centesimum tantummodo licere sti-*

pulari, nec eam excedere, licèt veteribus legibus hoc erat concessum : quibus tamen, sanctioribus Ecclesiæ legibus, est derogatum, ac severè vetitum, seu veriùs juri naturali, et Divino vetitum declaratum, quidquam lucri, etiamsi minimum sit, ex mutuo reportare; quod *ex can.* 43. inter Apostolicos *ex can.* 2. Concilii Illiberitani, *ex can.* 12. Concilii Arelatensis I. *ex Can.* 16. Concilii Carthaginiensis III. aliisque pluribus Ecclesiæ sanctionibus, atque ex communi SS. Patrum sensu apertè constare, inferiùs demonstrabimus.

II. Jure communi Cæsareo irrita fiunt matrimonia inita à filiisfamilias sine consensu parentum; uti probant textus *in princip. Instit. de nuptiis*, *et in l. Nuptiæ* 2. *ff. de ritu nuptiar.* in quorum primo habetur : *Si filiifamiliarum sint, consensum habeant parentum, quorum in potestate sunt; nam, hoc fieri debere, et civilis, et naturalis ratio suadet, in tantum ut jussus parentis præcedere debeat* : et infrà: *Si adversùs ea, quæ diximus, aliqui coïerint, nec vir, nec uxor, nec nuptiæ, nec matrimonium, nec dos intelligitur* : in altero dicitur : *Nuptiæ consistere non possunt, nisi consentiunt omnes, id est qui coëunt, quorumque in potestate sunt.* Equidem non ignoramus, Cujacium *in lib.* 35. *Pauli ad edictum ad l.* 2. *et* 10. *de ritu nupt.* et Dionysium Godefridum *in l. Filius, ff. de ritu nuptiar* contendere, per præfatas leges, non irritas, sed solùm illicitas decerni nuptias, quas filiifamilias contrahunt, invitis, aut insciis, nec consentientibus parentibus, sub quorum sunt potestate : neque nos præterit, hanc opinionem fulciri auctoritate Pauli Jurisconsulti, qui *lib.* 2. *sent. tit.* 14. scripsit : *Eorum, qui in potestate patris sunt, sine voluntate ejus matrimonia jure non contrahuntur, sed contracta non solvuntur : contemplatio enim publicæ utilitatis privatorum commodis* præfertur. Verùm non ita sen-

tiunt alii eruditi viri, quibus prædictorum Juris textuum verba adeo perspicua videntur, ut indubitanter asserant, per illa infirmari conjugia filiorumfamilias, quibus paternus consensus non adjecerit vires : quin imò Vinnius *ad lib.* 1. *Instit. tit.* 10. perpendens verba illa Justiniani : *ut jussus parentis præcedere debeat* : hæc insuper adnotavit : *Jussus, id est consensus, aut potiùs assensus parentis in nuptiis filiorum adeo necessarius est, ut etiam præcedere debeat, neque ratihabitione patris retrò legitimè fiant, nimirum cùm ratihabitio in iis tantùm locum habeat, quæ non statim ipso jure nulla sunt, sed aliquo modo consistunt, aut pendent.* Quod verò attinet ad locum ex Paulo Jurisconsulto allegatum, hac ipsa de causa, quòd scilicet apertè contradicat citatis legibus, quas certissimum est Imperatorem Justinianum, ex ejusdem Pauli Jurisconsulti sententia, inseruisse corpori Juris à se promulgati, non immeritò suspicantur plerique, quos sequitur Juenin *tract. de Sacram. diss.* 10. *quæst.* 5. *art.* 2. illum non esse Pauli, sed Aniani cujusdam, qui Theodosianum Codicem tempore Alarici, Gothorum Regis, notis illustravit. Nec mirum, tantam ab Imperatoribus tributam potestatem parentibus in filiorum nuptias; adhuc enim remanebant rudera illius immoderatæ potestatis patriæ, quæ, auctore Romulo, diu viguerat apud Romanos, cujus ratione, *licebat parentibus loris cædere filios, carcere coërcere, in agros ad opera rustica vinctos amandare, venumdare, denique interficere* : quod totidem verbis refert Dionysius Halicarnasseus *lib.* 2. *pag.* 46. Hinc, teste Lactantio *Instit. lib.* 4. *cap.* 3. filii dicebantur *servire patri.* Quin imò, liberorum conditionem in quibusdam fuisse duriorem conditione servili, observant idem Lactantius, et Servius *ad Virgil. Æneid. XI. vers.* 143. Quamvis porro hæc parentum in filios immoderata jura, quæ certè bar-

bariem sapiebant, cultioribus Romanæ reipublicæ temporibus fuerint valde imminuta; nihilominus tamen Justiniani ætate tantam parentes retinebant in filios potestatem, ut idem Imperator §. 2. *Instit. de patria potestate* affirmaverit: *Nulli alii sunt homines, qui talem in liberos habeant potestatem, qualem nos habemus.* Quocirca, cùm leges Cæsareæ viribus carere voluerint matrimonia à servis contracta, non consentientibus dominis, quorum subsunt dominio; mirum non est, earumdem edicto, fuisse robur ademptum conjugiis à filiisfamilias celebratis sine consensu parentum, sub quorum potestate existunt.

III. Utrasque civiles leges, tam videlicet, quæ servorum, quàm quæ filiorumfamilias solo contrahentium consensu inita matrimonia infringebant, quondam ratas habuit Ecclesia: etenim S. Basilius *epist.* 199. *Canonicâ* 2. *ad Amphilochium can* 4. *tom.* 3. *Oper. pag.* 296. ait: *Matrimonia sine iis, qui potestatem habent, fornicationes sunt. Neque ergo, vivente patre, neque hero, qui conveniunt, extra reprehensionem sunt; quemadmodum, si annuant cohabitationi, quos penes hujus rei est arbitrium, tunc firmitatem conjugii accipit cohabitatio.* Et Concilium Aurelianense IV. anni 541. *can*, 22. *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1439. *Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne conjugium, quod contra parentum voluntatem impiè copulatur, velut captivitas judicetur; sed, sicut est prohibitum, non admittatur. In his, qui perpetraverint, excommunicationis severitas, pro modo piaculi, imponatur:* et *can.* 24. loquens de conjugio servorum, decrevit: *Quæcumque mancipia, sub specie conjugii, ad Ecclesiæ septa confugerint, ut per hoc credant, posse fieri conjugium; minimè eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio à Clericis defensetur:* et, paucis interjectis, complectens tam

servorum, quàm filiorumfamilias matrimonia clanculùm, et propriâ auctoritate, inita, addit: *De qua re decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poscit personarum, acceptâ fide excusati, sub separationis promissione, reddantur; postmodum tamen parentibus, atque dominis libertate concessâ, si eos voluerint propriâ voluntate conjungere.* Concilium Cabilonense II. an. 813. *can.* 30. relato à Gratiano *in Can. ult.* 29. *qu.* 2. postquam dixit: *Nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur:* hanc statim limitationem adjecit: *Ubi legalis conjunctio fuit, et per voluntatem dominorum.* Ac denique, ut alia prætereamus, quæ ad rem congessit Gonzalez *in Cap. fin. de conjugio servorum, num.* 3. *et seq.* Ahyto Episcopus Basileensis in suo Capitulari, seculo IX. edito, apud Harduinum *tom.* 4. *col.* 1244. *can.* 21. edixit: *Ubi verò mancipia, non unius, sed diversæ potestatis juncta fuerint; nisi consentientibus utrisque dominis, hujusmodi copulatio rata non erit.*

IV. Verùm postea consultiùs visum est Ecclesiæ præfatas civiles leges, pluribus seculis à se aut approbatas, aut toleratas, corrigere, et abrogare; statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas à solo penderet contrahentium consensu, nequaquam autem à nutu eorum, sub quorum dominio, vel potestate contrahentes existunt: quod generatim sancitum legimus *in Cap. Cùm locum, de sponsal. et matrim. in Cap. Licet, et in Cap. Tua, de sponsa duorum;* speciatim verò de servis rescripsit Hadrianus Papa ad Archiepiscopum Salisburgensem *in Cap. Dignum, de conjugio servorum: Nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi; et, si, contradicentibus dominis, et invitis, contracta fuerint, nullâ ratione sunt, propter hoc, Ecclesiastico judicio dissolvenda:* ac tandem de filiisfamilias, post alias sanctiones indicatas à Juenin *cit. dissert.* 10. quæst. 5. cap. 3.

art. 1. definivit Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. matr.* ubi anathemate perculit, *qui falsò affirmant, matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, et parentes ea rata, vel irrita facere posse.*

V. Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, excitare, earumque obtentu, firmitatem adimere aut servorum, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Boehmerus *Jur. Eccles. Protestantium lib.* 4. *tit.* 9. §. 6. nempe in Pomerania, Westphalia, et Bohemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, et etiam hodie reperiuntur *homines proprii*, hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia non aliter esse valida, quàm ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugiis quoad effectus civiles, aut non est admittendum à Catholicis illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiæ legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum à Christianissimo Rege Henrico III. in Comitiis Blesensibus an. 1579. *art.* 40. promulgatum, atque à Ludovico XIII. an. 1629. et 1639. renovatum, quo nulla, et invalida declarantur matrimonia à filiisfamilias contracta sine consensu parentum: illud siquidem verbum *invalida*, *non esse aliter explicandum, quàm per solam relationem ad contractum civilem*, ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regii Commissarii; utì habetur *tom.* 3. *rerum*, *et decretorum Cleri Francici*, testaturque Lovetus, in Parisiensi Senatu Consiliarius, *tit.* 6. *litt. M.* scribens: *Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus* 40. *Blesensis Constitutionis, nullatenùs attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominùs in isto matrimonio existit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut*

ejus essentialibus cœremoniis ; sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de dotis validitate, et communitate inter virum, et uxorem : quæ conventiones non dependent ex theologicis decisionibus, sed ex edictis in Parlamento verificatis. Idem ostendit Isaacus Habertus, Episcopus Vabrensis, *in libro de justitia connubialis edicti à Ludovico* XIII. *conditi*, ubi hæc habet : *Non multùm laborandum est de consiliandis Regiis edictis cum Ecclesiæ sententia : nullo siquidem unquam edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida, ac nulla esse absque consensu parentum, tutorumque, constitutum est, etsi hic error multis imposuerit. Prohibita quidem sunt, sed, invalida et nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigiis insistens Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterùm prohibuit, ac austeriùs interdixit : invalida tamen ac nulla esse contra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theologorum unanimem etiam in regno suo sententiam, minimè sanxit.* Idem tradit Cabassutius *in theor. et prax. Jur. Canon. lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 6. *et* 7. ubi Brodeum carpit, quòd Regium edictum ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit *Tractatus pacificus, etc. pag.* 504. Idem Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. lib.* 2. *de Sacram. matrim. cap.* 2. *art.* 3. *prop.* 1. Quocirca nescimus, quâ ratione Juenin *cit. diss.* 10. *cap.* 3. *art.* 2. metuerit suum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum sententiæ, Regiâ etiam declaratione firmatæ, et decidere noluerit, an reverà in Gallia matrimonia inita à filiisfamilias sine consensu parentum, sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destitui nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum hæc prolixiùs enarravimus; siquidem verebamur, ne Episcopi, prædicti Juenin, aliorum-

que contra communem sapientiorum Galliæ Doctorum sensum idem scriptitantium, auctoritate decepti, non audeant in suis Synodis declarare, matrimonia à filiisfamilias, invitis, ac insciis parentibus, contracta, etsi illicita, valida tamen esse, ac proinde integrum non esse contrahentibus, quamdiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire: quam profectò Synodalem declarationem, ad consulendum animarum saluti, non solùm utilem, sed maximè necessariam reputamus.

CAPUT DUODECIMUM.

Exempla alia legum civilium à Jure Canonico correctarum: ubi præcipuè de Adulteriis, et Concubinatu.

Juxta leges civiles conjugatus cognoscens solutam, adulterii judicio non tenetur, *l.* 6. §. 1. *ff. de adulteriis*, et *l.* 2. *Cod. eod. tit.* quamvis adulterii crimine damnetur conjugata solutum admittens. Aliud statutum est à Jure Canonico, quod tam virum, quàm uxorem, eâdem lege teneri voluit, quia utrobique idem ligat fidei conjugalis vinculum: quare Ambrosius *lib.* 1. *de Abraham*, relatus *in Can. Nemo*, 32. *quæst.* 4. ait: *Nemo blandiatur sibi de legibus hominum. Omne stuprum adulterium est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro, quæ ab uxore, debetur castimonia. Quidquid in ea, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit, adulterii crimine damnatur:* ubi Glossa *verb. de legibus*, notat: *Quæ dicunt, quòd adulterium non committitur cum soluta, sed cum nupta.* Acriùs eas Romanorum leges reprehendit Hieronymus *in epist. ad Oceanum de morte Fabiolæ*, cujus fragmentum refert Gratianus *in Can.* 20. *eâd. caus.* 32. *quæst.* 5. ait quippe Hieronymus *tom.* 1. Oper. col. 455. *Aliæ sunt leges Cæsa-*

rum, aliæ Christi. Aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ frena laxantur, et solo stupro, atque adulterio condemnato, passim per lupanaria, et ancillulas libidò permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas. Apud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris, et eadem servitus pari conditione censetur. Ad eamdem, inter leges Cæsareas et Ecclesiasticas, hac in re discrepantiam allusit Augustinus *lib.* 2. *de adulterinis conjugiis cap.* 8. *num.* 7. *tom.* 6. *Oper. col.* 407. ubi quosdam inducit adulteros, ita secum invicem loquentes: *An verò sexûs nostri dignitas hanc sustinebit injuriam, ut cum aliis fœminis, præter uxores nostras, si quid admittimus, in luendis pœnis, mulieribus comparemur.* Eosque in hunc modum conqueri, addit Augustinus, confisos juribus forensibus, discrimen ponentibus inter viri, et uxoris conditionem: *Sed isti,* (ait) *quibus displicet, ut inter virum, et uxorem par pudicitiæ forma servetur, et potiùs eligunt, maximèque in hac causa mundi legibus subditi esse, quàm Christi; quoniam jura forensia non eisdem, quibus fœminas, pudicitiæ nexibus viros videntur obstringere, etc.* Abrogatis autem prædictis legibus civilibus, nimiùm indulgentibus virorum impudicitiæ, consequens fuit, ut eadem actio ad divortium daretur uxori contra virum adulterum, quæ huic competit adversùs adulteram uxorem; quemadmodum perpendit Hieronymus *cit. epist. ad Oceanum*, relatus *in Can. Præcepit*, 32. *quæst.* 5. *Præcepit Dominus, uxorem non debere dimitti, exceptâ causâ fornicationis, et, si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est, et vir mœchus retinendus:* cui consonant Augustinus, relatus *in Can. Idololatria*, 28. *quæst.* 1. et Innocentius I. *epist.* 3. ad Exuperium

antur? Super hoc Christiana religio a
utroque sexu pari ratione condemnat. S
mulieres non facilè de adulterio accu
habent latentia peccata vindictam. Vir
riùs uxores adulteras apud Sacerdotes
sueverunt; et ideo mulieribus, prodit
mine, communio denegatur.... Cùm er
sit, interdum, probatione cessante, v
conquiescit.

II. A legibus civilibus permissum e
natum cum una, uxoris loco, domi re
Cujacius: quod si verum sit, nemini
eas leges, utpote juri naturali, et Di
rias, esse ab Ecclesia reprobatas, præ
dentino *sess.* 24. *cap.* 8. *de ref. matr*
cubinarios tam solutos, quàm uxorat
Ordinario moniti, *concubinas non eje*
ab earum consuetudine non sejunxerin
nicatione feriendos esse, decrevit. Dixin
sit, quod sibi persuasit Cujacius: ali
docti, ac eruditi Juris Civilis Interprete
Merillus *Observat. lib.* 3. *cap.* 15. hall

riti, neque istius participabat jura, privilegia, et honores, quorum consors fiebat uxor legitima; quod constat *ex cit. l. Donationes*, et pluribus exornant Merillus *cit. loc.* Antonius Augustinus *de emendatione Gratiani lib.* 1. *dialog.* 15. et du-Cangius *in Glossario verb. Dos.* In hoc eodem sensu sanctissimos antiqui Testamenti Patriarchas, quibus permissa erat polygamia, præter uxores, habuisse legimus concubinas, hoc est aliud uxorum genus, quæ unicè ad procreandos libros, non ad familiam regendam, resque familiares administrandas, essent admissæ: etenim Cetura *in cap.* 25. *Genesis*, dicitur Abrahæ concubina, et uxor; et Agar, quæ ibidem appellatur pariter ejusdem concubina, *in cap.* 16. vocata fuerat vera uxor: quod benè animadverit Bellarminus *de Concilior. auctorit. lib.* 2. *cap.* 8. *proposit.* 11.

III. De ejusmodi concubinis, et non de pellicibus, loquuntur antiqui canones, concubinas ad Baptismum, et concubinarios ad Communionem admittentes. *Concubina cujuspiam infidelis mancipii* (ait Auctor Constitutionum Apostolicarum, loquens de Baptismo, *lib.* 8. *cap.* 32.) *illi soli dedita, admittatur; si autem etiam cum aliis petulanter agit, rejiciatur.* Et Patres Concilii Toletani I. habiti anno 400. *cap.* 17. relato à Gratiano *in Can. Is qui, dist.* 34. *Si quis habens uxorem fidelem, concubinam habeat, non communicet. Ceterùm is, qui non habet uxorem, et pro uxore concubinam habet, à Communione non repellatur; tantùm ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ùt ei placuerit) sit conjunctione contentus: aliàs vivens, abjiciatur, donec desinat, et ad pœnitentiam revertatur.* Ac denique Isidorus relatus *in Can.* 5. *eâdem dist.* 34. *Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantùm aut uxorem, aut certè, loco uxoris, (si conjux deest) concubinam.* Omnes, *inquam*, ejusmodi Canones non loquuntur de

pellice, sed de uxore, non adhibitis dotalium tabularum solemnitatibus ducta, quam, vocabulo à Cæsareis legibus usurpato, et communiter tunc usitato, nominarunt *concubinam*. Ita canonem Toletanum interpretatur Gratianus *cit. dist.* 34. ubi ait: *Concubina hìc ea intelligitur, quæ, cessantibus legalibus instrumentis, unita est, et conjugali affectu adsciscitur. Hanc conjugem facit affectus: concubinam verò lex nominat.* Gratiani verò interpretationem amplectuntur, et illustrant Correctores Romani *in eod. cit. Can. Is qui*, Antonius Augustinus, et Bellarminus *cit. loc.* Hurtadus *Resolut. moral. tom.* 1. *tr.* 1. *de Absolutione Sacramentali cap.* 6. *per totum*, Binius *in notis ad eumdem canonem* 17. *Toletanum*, *tom.* 2. Conciliorum Hispaniæ collectorum à Cardinali de Aguirre *pag.* 148. *num.* 22. Natalis Alexander *dissert.* 29. *ad sec. I.* Atque in eumdem sensum tam canonem Toletanum, quàm locum ex Apostolicis Constitutionibus allegatum, accipiendum asserit etiam hæreticus Binghamus *Origin. Ecclesiast. tom.* 4. *lib.* 11. *cap.* 5. §. 11. *et tom.* 7. *lib.* 16. *cap.* 11. §. 5.

IV. Quòd si quis Patres Toletanos loquutos velit de vera pellice, hoc est muliere, nullo conjugali fœdere viro juncta, sed unicè ad explendam libidinem ab eodem domi retenta, tunc dicendum esset, eos nomine *Communionis*, quam concubinariis non censuerunt denegandam, non intellexisse *Communionem Eucharisticam*, sed solam *communionem civilem*, à qua, depravatis ejus seculi moribus, quantum fas erat, indulgentes, illos non judicarunt repellendos; utì, post Ferdinandum Mendoza, eumdem canonem explicat Cardinalis de Aguirre *cit. loc. num.* 23. *et seq.* Ecquis etenim credat, novendecim sapientissimos Patres, qui Toletano Concilio interfuerunt, potuisse permittere, ut Divinæ *mensæ* participes fierent fornicarii, non solùm nullâ

peractâ pœnitentiâ, verùm etiam in suo crimine insordescentes, quos Apostolus Paulus 1. *ad Corinthios* 5. è regno cœlorum exclusit, et *ad Ephesios* 5. *non habere hæreditatem in regno Christi et Dei*, prædicavit ?

V. In sensu, à nuper exposito, diverso, *concubinæ* nomen accepit S. Leo Magnus in responsione ad inquisitiones Rustici Narbonensis, relata *in Can.* 12. 32. *quæst.* 2. ubi postquam dixerat : *Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius est hæres patris :* addit : *Igitur cujuslibet loci Clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi conjugato eam dederit, nisi fortè illa mulier et ingenua facta, et dotata legitimè, et publicis nuptiis honestata videatur.* Loquitur nimirùm Pontifex de concubina, quam vir sibi devinxerat non solùm sine nuptialibus tabulis, sed nexu solubili, seu quam ad individuam quidem vitæ sibi asciverat societatem, sed ad suî arbitrium duraturam. Ejusmodi concubinarum genus, quas alio nomine *ancillas* etiam appellabant, quæque nullâ ratione esse poterant veræ uxores, à Paganis inventum, pedetentim fluxisse in Christianos, constat *ex l.* 1. *Cod. Theod. tit. de naturalibus liberis*, ubi durior fit conditio naturalium liberorum, ut metu pœnæ hominum animi avocarentur à concubinatu *gentili*, *et admodum solubili*, more Romano inito. Ea nihilominùs lex, ab Imperatoribus lata, non valuit eumdem detestandum abusum è Christiana republica eliminare : insequenti quippe ætate adhuc plures inventi sunt, qui licere putaverint, unam fœminam sibi jungere, quam possent pro libito à se abjicere ; quod discimus ex Marculfo *formul. lib.* 2. *cap.* 30. et ex Mabillonio *tom.* 4. *Analect.* Jam verò has concubinas, quæ verè erant pellices, respexit Leo, cùm Clericis permisit, filias suas nuptui tradere

viris habentibus concubinas : cum his quippe, ad tempus dumtaxat acceptis, haud consistere potuerat insolubile vinculum matrimonii. Hanc sibi mentem esse, apertè significavit idem Pontifex, inquiens: *Aliud est uxor, aliud concubina :* et paulò inferiùs: *Ancillam à toro abjicere, et uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis.* In easdem temporarias concubinas pluribus in locis invehitur Augustinus, et præcipuè *de bono conjugali cap.* 14. relato *in Can.* 5. 32. *quæst.* 2. *Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec etiamsi causâ filiorum concumbant, justum faciunt concubinatum.* De illis pariter expressè loquitur Ecgbertus Archiepiscopus Eboracensis in suis excerptionibus ex sacris canonibus, sanctorumque Patrum dictis, concinatis, *cap.* 127. *tom.* 1. *Collection. Concil. Britann. pag.* 109. ubi hæc habet : *Augustinus dicit : Quale est, quòd multi virorum, ante nuptias, concubinas sibi adhibere non erubescunt, quas post annos dimittant, et sic postea legitimas uxores accipiant ? Unde coram Domino, et coram Angelis ejus testor, atque denuntio, Deum ista conjugia semper prohibuisse, et nunquam placuisse, et præcipuè temporibus Christianis concubinas habere nunquàm licuit, nunquàm licet, nunquàm licebit.*

VI. Infiniti essemus, si ceteras percurrere vellemus leges à Jure Canonico deletas. Duas alias tantùm indicabimus. De Jure Civili vidua nubens intra annum luctûs, et multis fit obnoxia pœnis, de quibus Cironius *ad tit. Decretalium de secundis nuptiis*, et inter ceteras notatur infamiâ *l. Liberorum*, 81. *ff. de his, qui notantur infamiâ ;* iisdemque viduis, intra annum nubere, vetitum etiam legimus à Concilio Ænhamensi, habito circa ann. 1009. *in cujus can.* 16. præcipitur : *Et sit quælibet vidua, quæ se ipsam rectè continuerit, sub præsidio Dei, et Regis, et sedeat* 12. menses marito orba ; *deinde*

eligat, quem ipsa voluerit : tom. 1. *Concilior. Britanniæ pag.* 289. Verùm ejusmodi leges abrogarunt Urbanus III. *in Cap.* 4. et Innocentius III. *in Cap.* 5. *de secundis nuptiis*, quorum postremus ait : *Cùm, secundùm Apostolum, mulier, mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, et nubendi cui vult, tantùm in Domino, liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jacturam, quæ, licèt post viri obitum infra tempus luctûs (scilicet unius anni spatium) nubat, concessâ sibi tamen ab Apostolo utitur potestate.*

VII. Juxta antiquiores leges, jus erat marito occidendi uxorem in adulterio deprehensam : quod videre est apud Covarr. *in* 4. *Decretal. part.* 2. *cap.* 7. §. 7. *num.* 1. Posteriori verò jure Digestorum, et Codicis Justinianei, facultas quoque data est marito occidendi adulterum turpiter cum uxore agentem, in propria domo deprehensum ; utì liquet *ex l. Marito, ff. ad leg. Juliam de adulteriis*, et *ex l. Gracchus C. eod. tit.* Patri quoque facta est potestas interficiendi filiam, in sua potestate existentem, in sua domo, vel in domo generi in adulterio deprehensam, dummodo tamen unà cum ipsa adulterum quoque occidat, *l. Quod ait, l. Nihil interest, l. Nec in ea, l. Patri, et tribus seqq. ff. ad legem Juliam de adulteriis.* At omnes ejusmodi leges, utpote quæ impunitatem dabant delinquentibus adversùs quintum Decalogi præceptum, quo cuilibet interdicitur, ne quemquam privatâ auctoritate interficiat, sunt à Jure Canonico rescissæ ; utì habetur *in Can. Inter hæc*, 33. *quæst.* 2. Quare ab Alexandro VII. die 7. Septemb. 1665. Apostolicæ damnationis telo confixa fuit etiam hæc propositio, in ordine 19. *Non peccat maritus, occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.* Quin imò adeo Jus Canonicum abhorret ab occisione, etiam in adulterio repertæ, ut virum, id scelus perpetrantem, non sol-

vat ab impedimento, quo *in Can. Interfectores*, et *in Can. Admonere*, 33. *quæst.* 2. ceteros ligavit propriæ uxoris interfectores, ne deinceps possint cum alia matrimonium contrahere; utì perpendit Perez *de Matrim. disp.* 23. *sect.* 6. *num.* 2. quod tamen impedimentum esse tantùm impediens, et non dirimens, docet cum communi S. Thomas *in* 4. *dist.* 38. *qu.* 1. *art.* 2. Ad aliquid verò indulgendum humanæ imbecillitati, et subitæ iræ, quâ homines exardescunt; cùm suæ, suæque familiæ honori illatam injuriam propriis oculis conspiciunt, statuit Alexander III. *in Cap. Si verò de sent excomm.* ut excommunicationi Papæ reservatæ non subjaceat, *qui in Clericum cum uxore, matre, sorore vel filia propria turpiter inventum, manus injecerit violentas.*

VIII. Quas hucusque enumeravimus, aliasque similes leges, à Jure Canonico correctas, frustrà Episcopus in sua Synodo commemoraret, nisi fortè ab illis aliquod argumentum desumere vellet ad magis roborandas suas Synodales sanctiones. Sic, si in Synodo agendum foret de adulteriis, posset hujus criminis gravitas vel inde colligi, et ponderanda proponi, quòd leges civiles interdum permiserint occisionem adulteri in flagitio deprehensi. Ita pariter ad compescendam effrenatam licentiam filiorumfamilias nuptias contrahere præsumentium, insciis, aut justè ac rationabiliter renuentibus parentibus, meritò diceretur, ejusmodi connubia non solùm esse à naturali, et Divina lege graviter prohibita, sed et insuper legibus civilibus adeo exosa, ut, si istis standum foret, validitate carerent. Is denique servandus est modus, quem tradit sanctissimus Nicolaus Pontifex in epistola ad Concilium in Diœcesi Silvanectensi congregatum, relata *in Can. Lege Imperatorum*, *dist.* 10. ubi sic legitur: *Lege Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis*

utendum est, præsertim cùm inveniantur Evangelicæ ac Canonicæ sanctioni aliquoties obviare. Deinde verò, nonnullis adductis exemplis, et Prædecessorum testimoniis, quibus id comprobatur, ita concludit: *Non quòd Imperatorum leges (quibus sæpè Ecclesia utitur contra hæreticos, sæpè contra tyrannos, atque contra pravos quosque defenditur) dicamus penitùs renuendas, sed quòd eas Evangelicis, Apostolicis, atque Canonicis decretis (quibus postponendæ sunt) nullum posse inferre præjudicium asseramus.* Sed de legum civilium usu plura inferiùs, ubi de legibus à Jure Canonico silentio præteritis.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Gravis dubitatio olim exorta, an quædam Lex Civilis esset à Jure Canonico recepta, an potiùs abrogata; atque ideo an validè contrahi possit matrimonium inter Vitricum, et Uxorem Privigni.

Cum Sacræ Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, acriter in ea disputatum fuit, an textus Juris Civilis *in l. Uxorem, ff. de ritu nuptiarum*, esset correctus, et abrogatus à Jure Canonico *in cap. Non debet, de consanguinit. et affinit.* Disputationi autem causam dedit quædam Synodalis Constitutio, cujus firmitas à prædictæ legis civilis pendebat firmitate. Quidam Episcopus in suis Constitutionibus Synodalibus explicans impedimenta matrimonium dirimentia, et speciatim impedimentum affinitatis provenientis ex copula licita, dixit, matrimonium validè contrahi non posse inter vitricum, et uxorem privigni, juxta citatum textum Juris Civilis *in l. Uxorem*, 15. *ff. de rit. nuptiar.* ubi Papinianus ait: *Uxorem quondam privigni con-*

jungi matrimonio vitrici non oportet; nec in matrimonium convenire novercam ejus, qui privignæ maritus fuit: cui quidem textui minimè derogatum addebat ab Innocentio III. *in cit. Cap. Non debet, de consanguinit. et affinit.* quoniam, ùt ipse ajebat, Innocentius dumtaxat revocavit, et abolevit impedimentum secundi, et tertii generis affinitatis in linea collateralium, non autem in linea ascendentium, et descendentium: sicuti utrumque textum, Canonicum scilicet, et Civilem perpendentes, docuerunt Oinotomus *ad lib.* 1. *Instit. tit. de nupt. num.* 14. Arnoldus Vinnius *ad eumd. tit. num.* 2. Joannes Schneideunitus *in comment. ad Instit. Civil. lib.* 1. *de nupt. tit.* 10. *pag.* 50. Bruneman *in Comment. ad Pandectas ad cit. leg. Uxorem*, 15. *ff. de rit. nuptiar.* quorum Auctorum judicium non ideo parvi faciendum est, quòd ii sint heterodoxi, quoniam et ipsi, quoad matrimonii impedimenta, Jus Canonicum sectantur: quare citatus Schneideunitus affirmat, hanc unicam ob causam matrimonium inter vitricum, et uxorem privigni, ab eorum consistoriis irritum pronunciari: *Quia* (ait) *in hoc casu Jus Civile expressè non reperitur correctum à Jure Canonico.* Idemque in tribunalibus Galliæ sæpiùs judicatum, refert Antonius Mornaccius *in Observat. ad* 24. *primos libros Digestorum lib.* 23. *ad leg.* 42. *de rit. nuptiar. pag.* 862. Et dato etiam, pergebat Episcopus, quòd in casu matrimonio non obest impedimentum affinitatis, obstabit saltem impedimentum publicæ honestatis; quod consideravit Modestinus Jurisconsultus, cùm *in leg. Non facilè*, 4. *ff. de gradibus et affinibus*, ait: *Hos itaque inter se, quòd, affinitatis causâ, parentum loco, liberorumque habentur, matrimonio copulari nefas est.* Et profectò matrimonium, de quo est sermo, ob maximam, quam redolet, inhonestatem, à Jure Civili improbatum censuit Faber *in sua Jurisprudentia Papiniana tit.* 10.

de nuptiis princ. 6. *illat.* 12. inquiens : *Inhonestum autem palam est, eam, quæ aliquando uxor fuerit illius, qui mihi aut filii, aut parentis loco fuerit, uxorem à me duci.* Cui adstipulatur Carpzovius *lib.* 2. *Jurisprud. consist. tit.* 7. *de dispensat. matrim. in gradu prohibito definit.* 119. *pag.* 182. ubi ait : *Privignus à vitrici, et hic rursùs à privigni vidua abstinere debet, non solùm ob rationem honestatis, quæ in matrimonio multùm attenditur, sed etiam propter expressam Juris Civilis dispositionem.*

II. Nihilominùs tamen, hujus quæstionis articulo in Sacra Congregatione Concilii maturè discusso, expensisque rationum momentis, à nobis, qui (ùt diximus) ejusdem à Secretis eramus, in utramque partem adductis, quæ legi possunt *in Thesaur. Resolut. tom.* 2. *pag.* 26. eadem Sacra Congregatio die 8. Martii 1721. validum pronunciavit matrimonium inter vitricum, et uxorem privigni contractum. Neque enim ulla habenda fuit ratio prædictarum Constitutionum Synodalium, utpote quæ unicè innitebantur Juris Civilis sanctionibus jamdiu correctis, atque abrogatis ab Innocentio III. *in cit. Cap. Non debet, de consanguinit. et affinit.* Ad cujus textûs expositionem præmittendum est, triplex olim fuisse affinitatis genus, juxta *Can.* 3. *et Can. fin.* 35. *quæst.* 3. et *Cap.* 1. *de sobole ex secundis nuptiis suscepta*, in prima Collectione Decretalium : primum unâ dumtaxat mediâ personâ : alterum duabus : tertium tribus personis mediis contrahebatur : quæ omnia exemplis meliùs, quàm ullâ aliâ ratione, explicantur. Si Titius, frater Caji, matrimonium iniisset, et consummasset cum Berta, hæc Caji affinis erat, sicuti nunc est, in primo genere affinitatis : si, mortuo Titio, Berta matrimonio jungebatur cum Sempronio, Sempronius alter Bertæ maritus, et Cajum, et omnes defuncti Titii consanguineos, secundo affinitatis genere contingebat : si demùm,

mortuâ Bertâ, Sempronius aliud conjugium celebrasset cum Nævia, etiam cum hac et Cajus et omnes consanguinei Titii, tertio affinitatis genere conjungebantur. Ex his porro affinitatis speciebus quælibet matrimonio validè contrahendo obstabat: quod *ex cit. Can.* 3. *et final.* liquet, et explicant Petrus Blesensis *epist.* 115. ac fusè Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disput.* 67. ac Basilius Pontius *lib.* 7. *cap.* 34. Sed Innocentius III. *in laudato Cap. Non debet*, secundam et tertiam affinitatis speciem abolevit, et abrogavit; statuitque, ut deinceps sola affinitas primi generis, usque ad quartum gradum, matrimonium impediret, et dirimeret. Adeo autem indefinitè Innocentius loquitur, ùt gratìs omninò, atque arbitrariò quis sibi fingere valeat, per præfatam Decretalem abrogatas, et deletas non esse secundam, et tertiam speciem affinitatis in linea recta ascendentium, et descendentium, quemadmodum *ad tit de consanguinit. et affinit.* optimè ponderarunt Zoësius *num.* 9. Engel *num.* 6. Konig *num.* 22. Schmalzgrueber *num.* 77. et Auctor *Theolog. dogmat. et moral. ad usum Seminarii Catalaunensis tom.* 7. *pag.* 853. unde ab omnibus Canonistis, instar regulæ nullam habentis limitationem, usurpatur commune illud effatum: *Affinitas non parit affinitatem.*

III. Jam verò, cùm vitricus, et uxor privigni, secundo dumtaxat, et non primo affinitatis genere, inter se conjungantur, necessariò inde consequitur, nullo nunc detineri canonico impedimento, quo minùs possint validum matrimonium inter se contrahere; sicuti egregiè ratiocinatur Cujacius *ad tit.* 14. *de consanguinit. et affinit. Oper. posthumor. tom.* 3. *edit. Paris. anni* 1658. *pag.* 366. inquiens: *At hodie ex Cap. penultimo, sive Concilio Lateranensi, habito sub Innocentio III. in secundo genere affinitatis nuptiæ vetitæ non sunt, et abrogata est lex* 15. *ff. de rit. nuptiar.* et in Comment. *ad eamd.*

legem Uxorem, 15. *tom.* 1. *Oper. pag.* 153. ubi ait: *At hæc Papiniani sententia hodie abrogata est decreto Innocentii in Cap. Non debet, extr. de consanguinit. et affinit. quo in primo tantùm genere affinitatis nuptiæ prohibentur, non in secundo, vel tertio, et personæ, de quibus in hac lege agitur, sunt in secundo genere affinitatis, non in primo.*

IV. Remoto impedimento affinitatis, illicò corruit aliud, quod ex publica honestate oriri fingitur: etenim impedimentum publicæ honestatis unicè emergit aut ex sponsalibus validis, juxta textus *in Cap.* 1. *de sponsal. et matrim. in* 6. *et cap.* 3. *sess.* 24. Concilii Tridentini *de reformat. matrim.* aut ex matrimonio dumtaxat rato, ad normam Constitutionis S. Pii V. incipient. *Ad Romanum*: matrimonium autem consummatum aut veram producit affinitatem, aut certè aliud impedimentum non parit. Præterea publicæ honestatis impedimentum, ex matrimonio rato ortum, solùm contrahitur inter maritum, et consanguineos uxoris, ac vicissim inter uxorem, et consanguineos mariti, non autem inter maritum, et affines uxoris, neque inter uxorem, et affines mariti: vitricus verò non est consanguineus, sed affinis sui privigni, ac proinde neque affinitate, neque publicâ honestate impeditur, ne matrimonium contrahere valeat cum ejusdem sui privigni uxore. Itaque concludendum est, malè fuisse in præfatis Constitutionibus Synodalibus allegatas leges civiles, quæ à Jure Canonico jamdiu fuerant expressè abrogatæ. In Synodo Limana decretum est, ut Indi Peruani, qui matrimonium contraxerunt cum noverca, vel nuru, non admittantur ad Baptismum, nisi priùs conjugium præfatum veluti jure naturæ irritum solvant, utì refert Acost. *de procuranda Indorum salute tit.* 16. *cap.* 21. Synodus hæc certum ponit, affinitatem, quæ ex *matrimonio* causatur, jure naturæ dirimere

matrimonium in primo gradu lineæ rectæ : id autem certum non est, cùm probatissimi Auctores doceant, nullam affinitatem, ne eam quidem, quæ est in primo gradu lineæ rectæ, dirimere matrimonium jure naturæ, sed jure tantùm Ecclesiastico, et consequenter super eo impedimento, gravissimis urgentibus causis, posse à summo Pontifice dispensari : Sylvius *Oper. tom.* 5. *in verb. Dispensatio tertio.* At, quidquid sit de potestate, à simili dispensatione Romani Pontifices, etsi pluries rogati, abstinuerunt. Legi potest Rigantius *cit. tom.* 4. *ad regul.* 49. *Cancellariæ à num.* 18. *et seq.* ubi etiam mentionem facit nostri consilii reverenter exhibiti, dum in minoribus essemus, Benedicto XIII. nostro Benefactori, ut à simili dispensatione, pro qua rogabatur, abstineret, prout abstinuit.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De Legibus Civilibus à Jure Canonico neque correctis, neque expressè approbatis, et proinde aliquando opportunè in Synodo memorandis.

Aliquid nunc dicendum remanet de legibus secularibus, à Jure Canonico silentio prætermissis. Ejusmodi leges, si rem spectent merè profanam, neque ulla ex parte sacris canonibus adversentur, tacitè approbatæ videntur *in Cap.* 1. *de novi oper. nuntiat.* in quo legitur : *Sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita et sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adjuvantur* : atque iterùm *in Cap. Super specula, de privil.* ubi habetur : *Sancta Ecclesia legum secularium non respuit famulatum, quæ æquitatis, et justitiæ vestigia imitantur* : ac demùm *in Cap. unic. de transactionibus*, in Collectione quinta Decretalium, ubi Honorius III. à Joanne Cardinali Columna, suo per

Orientem Legato, de variis quæstionibus consultus, ita respondet: *Cùm Jura Canonica, et Civilia edita sint super omnibus ferè articulis prænotatis, procedas in his secundùm canonicas, et legitimas sanctiones.* Unde fit, ut Judex Ecclesiasticus, sententiam prolaturus de quæstione super re merè temporali, de qua nihil à Jure Canonico reperiatur decisum, non solùm possit, sed debeat Juri Civili se conformare: quod *in cit. Cap.* 1. *de nov. oper. nuntiat.* tradunt Abbas antiquus *num.* 2. Joannes Andreas *num.* 5. et cum communi prosequuntur Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 185. *num.* 12. et Fagnanus *in Cap. Cùm esses, de testament. num.* 18. Hinc Gregorius Magnus in suis ex regesto decretis sæpenumerò præcipit, ut, secundùm *leges, et canones, Ecclesiastica judicia terminentur;* et Gelasius Papa *epist.* 4. ad Anastasium Imperatorem, *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 893. scripsit: *Quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes, Imperium tibi supernâ dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ.* Hinc pariter Hincmarus, Archiepiscopus Remensis, in schedula, seu libello expostulationis adversùs Hincmarum, Episcopum Laudunensem, quem obtulit Synodo Duziacensi I. sæpiùs, sed præcipuè *cap.* 23. ad leges civiles provocavit, *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 1257. Quamobrem, si Episcopus in sua Synodo causam pertractaret, de qua in sacris Ecclesiæ canonibus nihil inveniret statutum, et posset, et deberet leges civiles allegare, eisque adhærere.

II. Plures etiam leges civiles Ecclesiasticis constitutionibus robur, et firmitatem adjiciunt; putà, quia in illarum contemptores, et refractarios severis pœnis animadvertunt: et eæ pariter, utpote foventes *Ecclesiasticam* disciplinam, perutiliter al-

legantur. Ita Leo Magnus *epist.* olim. 93. nunc 15. ad Turribium Asturicensem Episcopum adducit, et summopere commendat leges à Principibus latas contra hæreticos Priscillianistas, inquiens : *Etiam mundi Principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis, legum publicarum ense prosternerent..... Profuit diu ista districtio Ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi Sacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum Principum constitutionibus adjuvatur; dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium.* Ob eamdem rationem, quòd nimirùm sint Ecclesiæ favorabiles, sine ulla difficultate in medium proferri possunt leges civiles, concedentes privilegia, atque exemptiones Ecclesiis, earumque Administris : ex. gr. *Auth. Idem nulla*, *Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, ubi Ecclesiæ, et personæ Ecclesiasticæ ab exactionibus, et oneribus, per seculares Magistratus imponendis, liberantur : *Auth. Ingressi*, *Cod. eod.* ubi bona ingredientium Religionem, si intestati decedant, monasteriis addicuntur : et *Auth. Quas actiones*, *Cod. eod.* ubi Imperator tempus quadraginta annorum exposcit, ut quis usucapiat res immobiles, ad inferiores Ecclesias pertinentes, ac Romanæ Ecclesiæ, tamquam omnium præstantissimæ, ac ceterarum Capiti, privilegium indulget, ne adversùs ejusdem bona, vel jura præscribi valeat, nisi centum annorum spatio. Eò autem liberiùs potest prædicta lex civilis allegari, quia utrumque privilegium est in sacros canones insertum : privilegium etenim inferiorum Ecclesiarum legitur *in Cap. Illud*, *in Cap. Quia indicante*, *de præscriptionibus et in Cap. Accedentibus*, *de privilegiis :* et de privilegio Ecclesiæ Romanæ mentio fit *in Can. penult. et ult.* 16. *quæst.* 3. *in Cap. Cùm dilecta*, de confirmatione utili, *vel*

inutili, *in Cap. Cùm vobis*, *in Cap. Ad Audientiam*, *in Cap. Si diligenti*, *de præscriptionibus*, *et in Cap. Si qui*, *de præscriptionibus*, *in* 6. In Annalibus tamen Venerabilis Cardinalis Baronii ad annum Christi 590. *num.* 28. legitur de S. Gregorio Magno, quòd, cùm misisset Petrum Subdiaconum in Siciliam, qui, præter alia sibi injuncta, Patrimonium Ecclesiæ Romanæ in ea Insula consistens providâ curâ administraret; *ad eumdem Petrum paulò pòst litteras dedit*, *cùm ipse vindicare vellet Romanæ Ecclesiæ fundum quemdam*, *præcipiens*, *ut*, *si quadraginta annis absque intermissione possessio illius continuata esset*, *nulla fieret possessori molestia*, *nolens uti privilegio à Justiniano Ecclesiæ Romanæ concesso centum annorum*, *ne exordia Pontificatûs sui aliorum lacrymis auspicaretur.* Litteræ deputationis prædicti Petri Subdiaconi leguntur inter epistolas S. Gregorii Magni *lib.* 1. *epist.* 1. *ad universos Episcopos Siciliæ.* Quæ autem ad ipsum Petrum conscripta memorat Cardinalis Baronius, videri possunt *in epist.* 9. *cit. lib.* 1.

III. Fas etiam erit Episcopo aliquid, ad normam ceteroquin sacrorum Canonum, constituenti, innuere, atque in exemplum afferre leges civiles, quid simile decernentes. Ita se gessit Innocentius III. *in Cap. Vergentis*, *de hæreticis*, ubi bona hæreticorum confiscanda edicens, eaque in terris Imperii fisco seculari, in terris Ecclesiæ fisco Ecclesiæ addicenda, exemplo utitur legum secularium, eâdem pœnâ afficientium reos læsæ majestatis. Idemque exemplum legum secularium, in aliis etiam delictis, delinquentium bona fisco addicentium, adhibuit Bonifacius VIII. *in Cap. Cùm secundùm leges*, *de hæreticis*, *in* 6. ut inde pariter conficeret, potiori jure confiscanda esse bona hæreticorum. Idem insuper Pontifex *in Extravag.* 1. *de electione*, *inter communes*, prohibens, quemquam in Episco-

pum recipi, qui antea non exhibuerit Apostolicas litteras, testantes, sibi talis Ecclesiæ regimen fuisse commissum, utitur exemplo legum secularium, id ipsum ab iis fieri præcipientium, qui ad aliquam provinciam gubernandam se à Principe missos asserunt. Denique idem Bonifacius VIII. *in Cap. Si judex, de sentent. excomm. in* 6. ad confirmandum quod ibidem decernit, nimirùm reum à Curia seculari deprehensum in habitu, et Tonsura clericali, reputandum esse Clericum, *donec constet de contrario*, ac proinde veluti talem Curiæ Ecclesiasticæ tradendum, utitur auctoritate legum civilium, idem in re simili decernentium : *Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate, non ipse, sed adversarius adstringatur:* atque, ut magis adhuc insinuet, unumquemque talem præsumi, qualis ex habitu esse dignoscitur, aliud adducit exemplum, à legibus pariter civilibus petitum : *Justum est enim, ut ipse talis, quem gestat, ex habitu* (*quousque appareat aliud*) *præsumatur, qualis is esse, cujus fert habitum, comprobatur. Ex stigmate namque consueto fabricensibus imprimi, latitans fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarum*, (*quos hydrophilacas nominant*) *quæ eis infigi solet, annotatione signati, manifesti sunt omnibus, et angariarum nomine non tenentur.* Fabricenses quippe, hoc est homines deputati ad arma cudenda in publicis fabricis, notabantur stigmate in brachiis, ut, si ab opere se subducerent, cui erant perpetuò alligati, ex eo dignosci possent nullique liceret fugientes receptare : quod habetur *in l. Stigmata, Cod. de fabricensibus lib.* 11. Similiter hydrophilacæ, seu aquarii, homines scilicet, quibus commissa erat custodia publicorum aquæductuum, signandi erant Imperatorio stigmate in singulis manibus, l. Decernimus, Cod. de *aquædu-*

ctu, *eod. lib.* 11. ut inde essent omnibus manifesti, nec unquam à proprio munere distraherentur; utì in eadem lege cavetur. Erant nimirùm tam fabricenses, quàm hydrophilacæ, genus quoddam servorum, quibus olim stigma inurebatur in facie: sed Constantinus Augustus *in leg.* 17. *Cod. de pœnis*, vetuit, ne ullum signum hominum vultibus deinceps imprimeretur, *quo facies* (ait) *quæ ad similitudinem pulchritudinis est cœlestis figurata*, *minimè maculetur;* jussitque, ut deinceps pœna criminum reis inflicta scriberetur in eorumdem suris, vel manibus: ex quo factum est, ut etiam illi, qui spontè se publicis operibus in perpetuum mancipabant, non in vultu, sed in brachiis, vel manibus signarentur. Jam verò, ratiocinatur Bonifacius, si recensiti homines, ex civilium legum sanctione, tales præsumuntur, quales apparent ex signo, quod in brachiis, aut manibus habent impressum, ideoque, nullâ interjectâ morâ, sunt ad opus reducendi, ad quod dignoscuntur addicti; ita pariter, qui signa gestat Clericalia, habitum videlicet, et Tonsuram, donec contrarium probetur, pro Clerico habendus est, et tamquam talis Ecclesiastico foro illicò restituendus.

IV. Præterea inopportunum quandoque non erit, commemorare severissimas pœnas, à legibus seculi in hujus, aut illius delicti sontes inflictas, putà in homicidas, adulteros, usurarios; ut hâc ratione, qui ad ea crimina proclives sunt, eorumdem gravitatem magis agnoscant, atque ab illis perpetrandis retrahantur. Denique, si cuipiam nimiùm asperæ videantur leges Ecclesiæ, quas propterea nonnihil leniri, et temperari, aut ab illis saltem se absolvi exoptaret, salubre consilium erit, ei in memoriam revocare leges civiles, è quarum conspectu mites, et suavissimæ apparere poterunt Ecclesiasticæ sanctiones. Ita Innocentius III. *in Cap.* Per venerabilem,

qui filii sint legitimi, scribens ad Willelmum Comitem Montis Pessulani, qui suos filios spurios à Pontifice legitimari petierat, ejus petitioni abnuens, ne hâc repulsâ Comes offenderetur, opportunum duxit, adducere leges civiles, longè severiùs, quàm Ecclesiasticæ, spurios insectantes, inquiens : *Canons verò vetante tales ad sacros Ordines promoveri, secularibus quoque legibus, non solùm repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, petitioni tuæ non duximus annuendum.* Denique, si quæ sunt leges civiles Ecclesiasticis sanctionibus adstipulantes, iisque conformes, haud interdictum erit eas commemorare; utì factum videmus à laudato S. Gregorio Magno *in epsit.* 54. *lib.* 11. in qua Joanni Defensori, quem in Hispanias pro Ecclesiastica causa ipsi delegata mittebat, opportuna mandata dans, hæc ait : *De persona Presbyteri hoc attendendum est, quia, si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopus ipsius adiri debuit, sicut Novella Constitutio manifestat, quæ loquitur de sanctissimis, et Deo amabilibus, ac reverendissimis Episcopis, Clericis, et Monachis.* Similiter Joannes VIII. Pontifex *in sua epistola* 163. Episcopis suadere, ac etiam præscribere volens, ut neminem temerè excommunicarent, sed solùm causâ cognitâ, et accuratè discussâ, non modò Ecclesiasticos Canones, sed etiam Novellas Constitutionis Justiniani Imperatoris citat, dicens : *Insuper nostro Apostolatui intimavit, ut eum sine ratione discussa excommunicare vultis. Quapropter Apostolicâ auctoritate jubemus, ut nemo vestrùm eum excommunicet, antequam ad legis examen perveniat. Scitote, quoniam in centesimo capitulo Concilii Africani legitur, similiter in secundo Novellarum Justiniani libro, ut nemo Episcopus, aut Presbyter laïcum excommunicet, antequam causa probetur.*

V. Si hæc omnia diligenter consideret Episcopus,

facilè deprehendet, quid sibi voluerit Fagnanus, cùm monuit, abstinendum esse ab allegandis in Synodo legibus civilibus ab Ecclesia reprobatis : contrà verò satis intelliget, quo sensu, et intra quem modum accipienda sint verba illa Hincmari Remensis *in Opusc.* 17. ubi ait : *Leges Romanas ab Imperatore Justiniano promulgatas probat Ecclesia :* aliaque ab Ivone Carnotensi prolata *in epistola* 280. videlicet : *Instituta legum Novellarum commendat, et servat Romana Ecclesia :* hisque collatis cum textu Nicolai I. *in Can. Lege Imperatorum*, *dist.* 10. cujus verba superiùs attulimus in calce capitis duodecimi hujus libri, satis, superque edocebitur, quas leges civiles tutò commemorare, atque in suas Synodales Constitutiones inserere valeat.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

Nihil in Synodo constituendum, quod Regularium privilegia lædat.

Quemadmodum inferiori non licet legem abrogare à Superiore latam, ita nec privilegiis derogare cuipiam à Superiore concessis : quocirca S. Gregorius Magnus *epist.* 14. *lib.* 8. *indict.* 1. *tom.* 2. *Opèr. col.* 905. *Hæc Constitutionis nostræ decreta, quæ pro Defensorum sunt privilegiis, et ordinatione disposita, perpetuâ stabilitate, et sine aliqua constituimus refragatione servari, sive quæ scripto decrevimus, seu quæ in eis in nostra præsentia videntur esse disposita; nec à quoquam Pontificum in totum, partemve, quâlibet occasione, convelli decernimus, vel mutari :* et *epist.* 111. *lib.* 9. *indict.* 2. *col.* 1018. *Cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea, quæ pro quiete Monachorum, religiosæque conversationis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam valeat præsumptio perturbare. Sed*, sicut hoc, quod ratio exige-

bat utiliter, oportuit definiri, ita, quod definitum est, non debet violari : et Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunensi relato *in Cap.* 1. *de privileg. in* 6. *Volentes* (inquit) *libertatem, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integram observari, ut et illam alii non infringant, et ipsi ejus limites non excedant.*

II. Hæc, aliaque jura, id ipsum decernentia, Episcoporum oculis subjecit Fagnanus *in Cap. Quod super his, de majorit. et obed. à num.* 14. *ad fin.* ut sibi persuasum haberent, nihil Synodalibus Constitutionibus esse inserendum, quod præjudicium inferat privilegiis à Sede Apostolica concessis Regularium Ordinum Institutis. Ad uberiorem autem Episcoporum instructionem, in exemplum adduxit idem Fagnanus quamdam Synodum Cracoviensem, è cujus Actis, jubente Paulo V. expuncta fuêre nonnulla decreta, quibus Regularium exemptio vulnerabatur. Haud absimile exemplum nos adnotatum reperimus *in lib.* 14. *decretor. Sacræ Congregationis Concilii pag.* 601. ubi Robertus Cardinalis Ubaldini refert, à Sacra Congregatione approbata fuisse Acta, et Decreta Concilii Provincialis Cameracensis, hâc tamen adjectâ declaratione, ut per illa nihil censeretur derogatum privilegiis Regularium ; quibus propterea denuntiari mandavit, ut sua privilegia, non clausa in corpore Juris, quantociùs ejusdem provinciæ Episcopis exhiberent, ut hâc ratione isti cognoscerent, quidnam in Concilii decretis, illis adversaretur, et idcircò corrigendum foret.

III. Hisce fortasse exemplis nimiùm perterriti plerique Episcopi, nullum, ne minimum quidem, verbum in suis Synodis de Regularibus fecêre ; quod tamen nos minimè probandum censemus : siquidem quamplurima sunt, in quibus Regulares, quantâcumque fruantur exemptione, subsunt Episcopo, tamquam Apostolicæ Sedis delegato ; et, ne hujus

subjectionis obliviscantur, necesse est, eam quandoque illis in memoriam redigere, quod certè nusquam commodiùs, quàm in Synodalibus Constitutionibus, fieri potest. Quare saniori consilio alii Episcopi, absque ulla Regularium injuria, aut eorumdem exemptionis violatione plura in suis Synodis expressè, et nominatim de illis sanxêre. Atque, ut antiquiora hujus rei prætereamus exempla, in Synodo Amerina, habita an. 1595. ab Antonio Maria Gratiano, duo leguntur integra capitula, Regulares respicientia: unum sub *num.* 949. cui titulus: *Quando puniendi Regulares Episcopo jus est:* alterum sub *num.* 950. ubi casus enumerantur, in quibus *Episcopi jussis*, *edictisque Regulares parere debent.* De Regularibus pariter multa speciatim statuta deprehendimus in sæpiùs à nobis laudatis Synodis, nimirùm Cæsenatensi habitâ à Cardinali Denhoff. *lib.* 2. *cap.* 7. Neapolitanâ habitâ à Cardinali Cantelmo *cap.* 8. alterâ Neapolitanâ sub Cardinali Pignatello *part.* 4. *cap.* 8. Imolensi sub Cardinali Gozzadino *tit.* 3. *cap.* 10. Sabinensi coactâ à Cardinali Hannibale Albano *cap.* 8. ac Cingulanâ celebratâ à Cardinali Lanfredino anno 1736. *cap.* 10.

IV. Verùm, ut Episcopus tutò, et sine ullo offendiculo, in hoc negotio procedat, debet omnia benè prænoscere, in quibus Regulares habet suæ jurisdictioni obnoxios. Hæc singulatim recensentur ab Auctoribus de hac materia tractantibus, præcipuè ab Erasmo Chokier *de jurisdict. Ord. in exempt. part.* 2. *qu.* 45. Fagnano *in Cap. Grave*, *de Offic. Ord. à num.* 37. *usque ad fin.* Natali Alexandro *in Append.* 1. *ad tom.* 1. *Theolog. dogmat. et moral.* è quibus pauca quædam seligimus. Et primò quidem Regulares, delinquentes contra Decretalem Innocentii III. *in Cap.* 1. *de custod. Eucharist.* non solùm à suo Superiore Regulari, sed etiam ab Episcopo, cui tanti Sacramenti cura debet potissimùm incum-

bere, corrigi, et puniri possunt; sicuti, approbante Innocentio XIII. die 8. Januarii 1724. rescriptum fuit à Sacra Congregatione Episcoporum, et Regularium, cujus decretum refertur *in Appendice* ad citatam Synodum Neapolitanam, habitam à Cardinali Pignatello, *num.* 20. Et quoniam ad SS. Eucharistiæ majorem venerationem confert, ne passim, et sine causa, publicæ Fidelium adorationi exponatur; propterea Sacra Congregatio Concilii, apud citatum Fagnanum *num.* 77. censuit, non licere Regularibus, illam in propriis Ecclesiis, sine velamine, exponere, nisi ex causa publica, à loci Ordinario approbata. *Sacra, etc. censuit*, (sunt verba decreti editi die 17. August. 1630.) *non licere Regularibus, etiam in eorum propriis Ecclesiis, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodò Sanctissimum Sacramentum è tabernaculo non extrahatur, et sit velatum ita, ut ipsa Sacra Hostia videri non possit.* De quo argumento plura à nobis collecta legi possunt *Instit.* 30.

V. Præterea Concilium Tridentinum in decreto *sess.* 22. *de observandis, et evitandis in celebratione Missæ*, postquam plura statuit religiosè servanda in celebratione hujus tremendi Sacrificii, addidit: *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi, pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ùt delegati Sedis Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolatè servanda, censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, Fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* Ex quibus verbis apertè con-

licitur, amplam, atque indefinitam auctoritatem datam esse Episcopis compellendi Regulares quoscumque ad plenam, et exactam observationem non tantùm eorum, quæ in præfato decreto continentur, verùm etiam aliorum, quæ ipsimet Episcopi ad majorem illius ineffabilis Mysterii decorem, et cultum duxerint præcipienda: quocirca laudatus Cardinalis Lanfredinus in citata Synodo Cingulana jure dixit: *Cùm etiam Regulares, ex vi decreti sacri Concilii Tridentini, subsint correctioni, et punitioni Episcopi, si commiserint prohibita, vel indecentia in Ecclesiis, etiam suorum Ordinum, circa Missæ Sacrificium, (prout aliàs à Sacra Congregatione Concilii declaratum fuit) diligenter caveant eorumdem Ordinum Superiores, ne hujusmodi potestate, nobis competente, uti cogamur in sibi subjectos Sacerdotes.* Quoniam verò in eodem Tridentini decreto Episcopis præcipitur, ut *singuli in suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, et ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat;* jure pariter Joseph Cardinalis Spinelli, Archiepiscopus Neapolitanus, die 5. Januarii 1743. sub pœna suspensionis à Divinis ipso facto incurrenda, etiam Regularibus injunxit, ne quempiam exterum Sacerdotem in suis Ecclesiis celebrare permittant sine prævia Ordinarii licentia: quod et à nobis vetitum fuerat *in nostra Instit.* 34. §. 1. Pro sua quippe rerum Ecclesiasticarum singulari peritia probè noverat idem Cardinalis, prædicti decreti virtute, factam esse Episcopis facultatem etiam censuris animadvertendi in contumaces, et inobedientes Regulares. Enimverò, cùm in eodem decreto cautum reperiatur, ne Episcopus quemquam patiatur Missam celebrare extra Ecclesiam in Altari portatili: idcircò Sacra Congregatio Concilii die 4. Junii 1672. licuisse censuit Archiepiscopo Toletano, contravenientes Regulares, etiam censurarum inflictione, coërcere: *uti habetur lib.* 27. decretor. pag. 406.

Atque, generatim loquendo, *in his, in quibus à Jure communi, à sacro Concilio Tridentino, à Constitutionibus Apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares, potest illos etiam per censuras Ecclesiasticas compellere :* quod totidem verbis ab eadem Sacra Congregatione rescriptum legimus ad Episcopum Nebiensem die 7. Februarii 1632. *lib.* 14. *decretor. pag.* 571. *à tergo.* Ob eamdem rationem, quia scilicet Tridentinum *sess.* 25. *de invocat. venerat. et reliq. Sanctorum*, decrevit, ne in ulla Ecclesia quomodolibet exempta, ulla exponatur insolita Imago, aut nova Reliquia, ab Episcopo non approbata; minimè dubitandum est, quin possit Episcopus inobedientes Regulares quibuscumque pœnis, etiam censurarum, compescere : quod etiam ex decreto colligitur edito à Sacra Congregatione Concilii 5. Junii 1700. apud Monacellum *in formul. tom.* 1. *tit.* 3. *formul.* 8. *num.* 49.

VI. Eadem porro Sancta Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 1. *de Regular.* Bonifacii VIII. Constitutionem renovans, quæ legitur *in Cap. Periculoso, de statu Monachorum, in* 6. Sanctimonialium clausuræ exactam custodiam Episcopis commisit, iisdemque mandavit, *ut in omnibus monasteriis sibi subjectis, ordinariâ, in aliis verò, Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari maximè procurent; inobedientes, atque contradictores, per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quácumque appellatione postpositâ, compescentes.* Hanc verò sanctionem explicavit, ampliavitque Gregorius XV. in sua Constitutione 18. incipiente *Inscrutabili*, *Bullar. tom.* 3. decernens, quoscumque Regulares, delinquentes in iis, quæ respiciunt clausuram Monialium, etiam ipsismet Regularibus subjectarum, aut circa personas intra monasterii septa degentes, corrigi, et punirì posse ab Episcopo loci,

tamquam Apostolicæ Sedis delegato. Quo verò sanctiùs Monialium clausura custodiretur illæsa, Alexander VII. in sua Constitutione 156. quæ incipit *Felici*, *Bullar. tom.* 5. statuit, Prælato Regulari semel dumtaxat in anno, occasione visitationis, fas esse monasterii sibi subjecti septa ingredi; si autem necessitas urgeat sæpiùs in anno idem monasterium ingrediendi, id non aliter Prælato Regulari licere voluit, quàm cum præsentia Episcopi diœcesani, aut alterius personæ Ecclesiasticæ, ab ipsomet Episcopo specialiter deputandæ.

VII. Et quoniam crebræ allocutiones Regularium cum Monialibus, visæ sunt quodammodò adversari fini perfectæ clausuræ, cujus præcipuus scopus fuit segregare Moniales ab hominum consortio, ut liberiùs orationi vacent, et Deo unicè animum intendant; idcircò pluribus Pontificiis sanctionibus vetitus fuit Regularibus accessus ad Moniales, etiam sui Ordinis, suisque Prælatis subjectas, sine expressa licentia non solùm ejusdem Prælati Regularis, sed etiam Episcopi. Sancitum id fuerat à Sixto V. anno 1590. cujus decretum Paulus V. Urbanus VIII. aliique posteriores Pontifices confirmarunt, et renovarunt. Verùm, quia Regulares varia tentarunt effugia, ut ejusmodi decretum eluderent, novis propterea sanctionibus fuit roborandum, et clariùs explicandum. Dictitabant plerique, gravis culpæ reos non fieri Regulares, alloquentes Moniales ex rationabili causâ, atque ad honestum finem. Alii subtiliùs ratiocinantes opinabantur, horæ quadrantem cum dimidio, respectu spatii viginti quatuor horarum, quibus dies naturalis absolvitur, exiguam esse materiam, quæ Ecclesiastici præcepti transgressionem plerumque excusat à gravi noxa; ac proinde, per tanti temporis intervallum, quod clepsydra metiebantur, putabant, se posse sine periculo *lethalis peccati*, cum Monialibus loqui, nullà

petitâ ab Episcopo licentiâ. Arbitrabantur alii, saltem prædicto decreto non comprehendi, Regulares prædicationis munus obeuntes in Monialium monasteriis; quibus idcircò docebant licere, post expletam concionem, sermonem cum illis habere, præsertim de rebus spiritualibus, in ipsa prævia concione tractatis. Sed istas omnes cavillationes amputavit Sacra Congregatio Concilii, quæ die 11. Maji 1669. approbante Clemente IX. declaravit, Regulares quoscumque, *absque legitima facultate* accedentes ad colloquendum, *etiam per quodcumque modicum temporis spatium, cum Monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activæ, et passivæ, aliisque contra Regulares accedentes, sine licentia, ad monasteria Monialium, statutis pœnis posse ab Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ delegato coërceri.* Et die 26. Novembris 1672. respondit, nullam quantumvis honestam, et rationabilem causam eximere à gravi culpa Regulares accedentes ad Moniales sine Episcopi licentia. Ac die 21. Maji 1678. iisdem pœnis affici dixit Regulares, qui, post habitam ad Moniales concionem, de quibuscumque rebus cum iisdem loquuntur, nisi specialem quoad hoc facultatem ab Episcopo antea impetraverint. Hæc, aliaque Sacræ Congregationis decreta, eamdem materiam respicientia, simul collecta habentur post Diœcesanam Synodum Pisanam anni 1708. et in Appendice ad Synodum Lucanam, habitam ab Archiepiscopo Colloredo anno 1736.

VIII. Ad eamdem clausuræ materiam pertinet translatio Monialium de uno ad aliud etiam ejusdem Ordinis et Instituti monasterium. Sed hæc Apostolicæ Sedi reservata est; sicuti concessio licentiæ egrediendi è monasterio. Nihilominùs, eveniente aliquo repentino casu, quo haberi nequeat recur-

sus ad Sedem Apostolicam, permitti potest Monialibus egressus è monasterii claustris. Verùm hujusmodi casus tres omninò numerantur; nempe magnum incendium, infirmitas lepræ, ac epidemiæ, sive pestis. Et quoniam Episcopus, ùt suprà dictum fuit, ex Apostolicæ Sedis, et Concilii Tridentini delegatione, clausuræ Monialium custos est etiam quoad monasteria ab ordinaria sua jurisdictione exempta; idcircò S. Pius V. Pontifex Maximus in sua Constitutione, quæ incipit *Decori et honestati*, *in Bullario veteri tom.* 2. *num.* 8. et *in postrema Romana editione tom.* 4. *part.* 2. *num.* 13. voluit, ut, ubi Moniales, etiam Regularibus subjectæ, necesse habeant, ad evitanda prædictarum infirmitatum pericula, è monasterio exire, non modò Prælati Regularis, sed etiam Episcopi licentia in scriptis accedat. Olim excitata fuit controversia, an, præter casus superiùs expressos, Moniales è claustris extrahi possint absque auctoritate Apostolicæ Sedis; eveniente nimirùm casu aliquo ita gravi, ut aliis suprà dictis, in S. Pii Constitutione expressis, quodammodò æquipolleat, ùt putà, si Monialis aliqua, propter morum pravitatem, ab uno ad aliud monasterium transferenda judicetur; siquidem morum corruptela epidemico morbo æquiparari potest. De hâc quæstione inter Doctores Salmanticæ actum fuit, quo tempore Cardinalis de Lugo in ea civitate morabatur. Et hic quidem *in suis Respons. moral. lib.* 3. *dub.* 18. sententias Theologorum et Canonistarum celebris illius studiorum Universitatis exponit: ipse verò eam amplectitur, quæ docet, minimè licere, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, Monialem ab uno ad aliud monasterium transferre in pœnam delicti ab ea commissi; hoc enim frequentibus nimiùm translationibus viam aperiret: sed licitum esse ad hujusmodi translationem procedere, propter evidens periculum scan-

dali, et perversionis aliarum Monialium; hunc etenim casum verè putat æquipollentem esse morbo epidemiæ in Bulla S. Pii V. expresso. Hujusmodi autem sententiæ innixi quidam, ulteriùs progressi sunt, contendentes, translationem in hisce casibus fieri posse solo Prælati Regularis judicio, et imperio, non requisitâ, aut obtentâ Episcopi licentiâ. Quod tamen nullo pacto sustineri potest. Si enim Episcopi auctoritas necessaria est pro extrahendis è clausura Monialibus, etiam ab illius ordinaria jurisdictione exemptis, in ipsis casibus litteraliter expressis in Bulla S. Pii V. quis unquam suadere poterit, Episcopi auctoritate opus non esse, ubi agatur de aliis casibus, qui in Bullâ nequaquam expressi sunt, sed ad illius dispositionem solâ ratiocinationis subtilitate pertracti?

IX. Neque verò prædictis tantùm limitibus circumscribitur delegata jurisdictio Episcopi in Regulares, sed longè ulteriùs protenditur. Etenim coërcitioni Episcopi fiunt obnoxii Regulares excipientes Confessiones secularium sine accepta ab Episcopo facultate, contra decretum Tridentini *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* Item excipientes Confessiones Monialium, etiam suo Ordini subjectarum, sine prævia Episcopi approbatione, juxta Constitutionem 18. Gregorii XV. *Bullar. tom.* 3. et juxta Constitutionem 10. Clementis X. §. 4. *Bullar. tom.* 7. *pag.* 30. Hi enim Pontifices justis gravibusque de causis, quas refert Fagnanus *in Cap. Cùm Capella*, *de privil.* hoc disciplinæ caput statuerunt, ut, quamvis Prælati Regulares Sacerdotibus Regularibus sibi subjectis, etiam ab Episcopo non approbatis, et sine illius licentia, facultatem tribuant excipiendi Confessiones suorum collegarum Regularium, minimè tamen valeant Monialibus sui Ordinis, quantumvis eorum gubernio subjectis, inconsulto Episcopo, et sine illius approbatione, Confessarios ordinarios, aut extra-

ordinarios deputare : ùt videre est in citatis eorum Constitutionibus ; quæ licèt in Hispaniarum regnis suspensæ fuerint in vim cujusdam Brevis Urbani Papæ VIII. relati apud Lezanam *consult.* 40. *num.* 116. in aliis tamen Orbis Catholici regionibus, pro quibus ejusmodi Brevia suspensiva non prodierunt, omnimodæ executioni demandari debent; quemadmodum Ultramontani etiam Scriptores fatentur, Thomassinus *de veteri et nova Ecclesiæ disciplina part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 40. *num.* 7. Van Espen *Juris Ecclesiastici tom.* 2. *tit.* 6. *de Sacram. Pœnit. num.* 21. Cabassutius *in Theor. et Prax. Juris Canon. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 18. Genett. *in Theologia Moral. tom.* 4. *tract.* 6. *de Sacram. Pœnit. cap.* 8. Natalis Alexander *in Theologia Dogmat. et Moral. lib.* 2. *de Sacram. Pœnit. art.* 10. *regul.* 7.

X. Ad idem rerum genus pertinent ea, quæ sequuntur. Sacra Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 10. *de Regular.* providè constituit, ut Superiores etiam Regulares Monialibus sibi subditis Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno offerre tenerentur. Sed, quoniam hujusmodi Confessarius semper ex ipso Superioris Regularis Ordine deligebatur, idque pusillos fortè mulierum animos in graves sæpè angustias conjiciebat; sub Innocentio Papa XIII. post diuturnum examen circa plura disciplinæ capita, quæ pro Hispaniarum regnis definienda, aut stabilienda proponebantur, habitum in Congregatione particulari ad id deputata, cui nos, tunc in minoribus constituti, Secretarii officium præstitimus, hoc etiam constitutum fuit, ut Superiores Regulares Monialibus sibi subjectis semel saltem in anno Confessarium extraordinarium deputarent Presbyterum aliquem ad id approbatum, secularem, vel alterius Ordinis Regularem : quod si id ab ipsis negligeretur, tunc Episcopi, pro sui arbitrio, et conscientia, deputationem hujusmodi

facere valerent, nec illa quovis titulo aut prætextu à Superioribus Regularibus impediri posset: ùt videre est in litteris Apostolicis ab Innocentio XIII. editis, quarum initium est *Apostolici ministerii*, quasque deinceps à Benedicto XIII. in forma specifica confirmatas, nos ipsi ad supremum Pontificatum assumpti, hac in parte, ad universum Orbem Catholicum expressè extendimus, et amplisvimus per nostram Constitutionem, quæ incipit *Pastoralis curæ*, quæque extat. *tom.* 2. *Bullarii nostri num.* 56.

XI. Utque alios aliquot casus enumerando exequamur, in quibus Regulares subjecti sunt Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, omittendi non sunt renuentes accedere ad publicas Processiones, contra decretum Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 13. *de Regular.* Prædicantes in Ecclesiis suorum Ordinum, Episcopo contradicente, vel non petitâ ab eo benedictione, aut in alienis Ecclesiis sine ejusdem Episcopi licentia, contra decreta ejusdem Tridentini *sess.* 5. *cap.* 2. *de reformat. et sess.* 24. *cap.* 4. ac citatam Constitutionem *Inscrutabili* Gregorii XV. Non servantes interdictum ab Episcopo latum, aut dies festos ab Episcopo indictos, vel recusantes promulgare censuras, jussu Episcopi denuntiandas, contra decretum *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* Conferentes litteras dimissoriales, aut Ordines suis subditis secularibus, contra decretum *sess.* 23. *cap.* 10. Publicè docentes, non emissâ prius Fidei professione coram Episcopo loci, ad normam Constitutionis Pii IV. editam an. 1564. Graviter delinquentes in administratione cujuslibet Sacramenti, quemadmodum expressè sancitum fuit à Gregorio XV. in eadem Constitutione *Inscrutabili* §. 4. Notoriè, et cum scandalo delinquentes extra claustra: hi quippe, juxta Constitutionem Clementis VIII. editam 8. Martii 1596. puniri possunt ab *Epi-*

si Superior Regularis, ab Episcopo admo-
tra ei præfixum ab eodem Episcopo tem-
s punierit, et de punitione Episcopum
fecerit. Delinquentes in personam ipsius
, ejusque jurisdictionem impedientes,
cretum Sacræ Congregationis Concilii, à
XIII. approbatum, de quo Fagnanus *in cit.*
e, *num.* 76. Transgredientes decretum ab
VII. editum die 27. Septembris 1659. quo
concessa Prælatis, Episcopo inferioribus,
um Pontificalium, intra certos terminos
ur, et locorum Episcopis potestas datur,
ransgressores censuris coërcendi. Præsu-
are habitum sui Ordinis mulieribus Ter-
ion collegialiter viventibus, inconsulto
: privilegia enim, quæ ad id faciendum
ilares habuerant, ita hodie sunt limitata,
ueant habitum prædictum conferre sine
piscopi; ad quem pariter pertinet præ-
xamen conditionum, quas Sacræ Urbis
iones in mulieribus exigunt, quæ inter
Tertiarias cooptari petunt : de qua re,
nos disseruimus *in nostra Instit.* 29. ubi
, Regularibus, priusquam à loci Ordina-
atem obtineant, de qua est sermo, onus
e hæc ritè probandi : primò scilicet, se
m habere à Sede Apostolica concedendi
is habitum fœminis non collegialiter vi-
secundò fœminas habitum actu petentes,
tæ vitæ, bonisque moribus præditas : ter-
suæ ætatis annum agere quadragesimum :
ot annuos reditus ex propriis bonis per-
quot sunt ad earum alimoniam necessarii :
nique, non cum aliis eas cohabitare, quàm
nis in primo tantùm consanguinitatis, vel
gradu sibi conjunctis : aliquâ verò ex his
bus deficiente, debet Ordinarius petitam

licentiam denegare. Quæ omnia *in prædicta nostra Institutione* præscripta, jam antea expensa à nobis pariter fuerant, occasione cujusdam causæ *Mazariens.* Sacræ Congregationi Concilii, cujus Secretarii munere tunc temporis fungebamur, propositæ, et decisæ 10. Maji 1727. *Thesaur. Resolut. tom.* 4. *pag.* 55.

XII. Sed tædet jam cetera prosequi, in quibus Regulares delegatæ subjacent Episcopi jurisdictioni. Qui singula exactè, et minutissimè descripta videre desiderat, citatos legat Chokier, et Fagnanum. Interim nos concludimus, integrum esse Episcopo in Synodalibus Constitutionibus hanc suam exercere delegatam auctoritatem in Regulares, et quandoque expedire, ut id faciat, ad illos continendos in officio, et irrepentes abusus cohibendos.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

Modus adhibendus in Constitutionibus respicientibus Regulares.

Etsi Regulares non ignorent, se in prædictis casibus Episcoporum subdi jurisdictioni, cùm tamen in Synodalibus Constitutionibus se tangi sentiunt, eas multis nominibus impugnare conantur: quod à longa ejusmodi rerum experientia edocti sumus. Synodale decretum quandoque incusant, eò quòd ita conceptum sit, ut videatur plus juris Episcopo tribuere, quàm ei competat: reclamant aliquando adversùs decreti verba, eò quòd ordinariam potiùs, quàm delegatam jurisdictionem, videantur Episcopo asserere: conqueruntur interdùm, aliquid in Synodo esse universim, et veluti per modum regulæ statutum, quod solùm in certis, et peculiaribus facti circumstantiis poterat ab Episcopo decerni, ne secùs Regularium privilegia violaret.

Operæ autem pretium erit hæc omnia opportunis exemplis explicare.

II. Episcopus Midensis in sua prima Constitut. Synodali, excommunicationis vinculo ipso facto innodatum voluit, et pronunciavit quemcumque sive Secularem, sive Regularem, quovis modo exemptum, qui, sine suî auctoritate et licentia, quodcumque Sacramentum administraret personis secularibus, aut aliâ ratione in cujuslibet Sacramenti administratione delinqueret. Conformis profectò videbatur hujusmodi Constitutio superiùs indicatæ sanctioni Clementis V. *in Clem.* I. *de privileg.* ubi anathemate percelluntur Regulares Sacramentum Eucharistiæ, aut extremæ Unctionis, sive Clericis, sive laïcis administrantes vel *Matrimonia solemnizare*, hoc est, ùt ibidem explicat Glossa, solemnem benedictionem conjugibus impertiri præsumentes, sine licentia Parochi. Cohærere pariter videbatur laudatæ Constitutioni 18. Gregorii XV. *in cujus* §. 4. Episcoporum coërcitioni supponuntur Regulares sine legitima facultate sese ingerentes in iis, quæ pertinent ad animarum curam, aut quodlibet Sacramentum ministrantes absque prævia Episcopi approbatione, et licentia.

III. Sed, quamquam hæc ita se habeant, attamen prædicta Constitut. verbis nimiùm indefinitis concepta acriter fuit à Regularibus impugnata, ob rationes quas subnectimus. Summus Pontifex Paulus IV. in sua Constitutione impressa in Bullario Rodriguez, permisit Fratribus Minoribus distribuere sacram Eucharistiam in suis Ecclesiis omnibus Christi-fidelibus illam petentibus, solâ exceptâ die Paschatis Resurrectionis Dominicæ. Ejusmodi privilegium, confirmatum à S. Pio V. ad omnes Regulares, *per communicationem*, ùt ajunt, extensum est. Verùm, quia Eugenius IV. in sua Constitutione *Fide digna*, 24. *pag.*

33. *t.* 3. *part.* 3. *Bullar.* jampridem declaraverat, tempus Paschale, intra quod integrum est Fidelibus annuæ perceptionis Eucharistiæ præcepto satisfacere, non unius, sed quindecim dierum spatio, hoc est à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, intercludi, dubitatum fuit, an sub limitatione præfati privilegii, Regularibus concessi, sola intelligenda esset dies Paschatis, an potiùs omnes comprehenderentur prædicti quindecim dies. Controversia, de qua plura Diana *tom.* 2. *edit. coord. de Eccles. Commun. resol.* 17. *usque ad* 24. Lezana *Oper. tom.* 2. *verb. Eucharistia quoad Regulares*, *num.* 2. et Tamburin. *de jur. Abbat. tom.* 2. *disput.* 3. *quæst.* 3. *num.* 2. *et* 3. sæpiùs discussa fuit in Sacra Congregatione Concilii, quæ censuit, solâ die solemnitatis Paschatis, absolutè prohiberi Regulares, ne Eucharistiam in suis Ecclesiis porrigant secularibus, etiamsi isti jam antea annuæ Communionis præceptum in propria Parochia impleverint : aliis verò diebus impediri non posse, quominus illam distribuant, modò seculares, Eucharistico pane in eorum Ecclesiis refecti, non se solutos arbitrentur ab obligatione illum percipiendi à proprio Sacerdote. Ex multis, quæ proferri possent, duo seligimus Sacræ Congregationis decreta. Primum prodiit in causa *Burdigalens.* 9. Julii 1644. iterùmque confirmatum fuit in una *Senonens.* 11. Junii 1650. *lib.* 19. *decretor. pag.* 54. cujus verba sunt : *Sacra Congregatio Concilii, post maturam discussionem, censuit Archiepiscopum Burdigalensem non posse prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ut à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè non valeant ministrare personis secularibus Sacramentum Communionis; posse tamen iisdem prohibere, ut personis secularibus die Paschatis non administrent dictum Eucharistiæ Sacramentum, etiamsi dictæ personæ* seculares *satisfecissent præcepto Ec-*

clesiæ hac de re edito. Alterum emanavit in causa *Mechliniens.* anno 1682. quod in Sacræ Congregationis Actis ita legitur adnotatum: *Parochi loci Lovanii conquerentes, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis secularibus ministrari à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis à Regularibus, et præsertim Societatis Jesu, prætextu privilegiorum, unde arguunt, juribus parochialibus præjudicium inferri, et Ecclesiæ præceptum eludi, cùm non desint falsò asserentes, se in Ecclesiis Regularium illi satisfecisse; libellum porrexerunt Sanctissimo Domino nostro, ut hisce malis occurreret, vetando Regularibus, ne præfato tempore dictum Sacramentum audeant ministrare. Cùm autem Sanctitati suæ placuerit ad sacram Congregationem Concilii remittere hujusmodi preces, Patri Procuratori provinciæ Belgicæ Societatis Jesu successivè communicatas, proponitur dubium: An Patres Societatis Jesu, aliique Regulares possint ministrare sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis secularibus à Dominica Palmaram usque, et per totam Dominicam in Albis. Cui dubio die* 31. *Januarii ejusdem anni* 1682. *responsum fuit affirmativè, excepto die Paschatis; ita tamen, ut in aliis diebus sumentes Eucharistiam à Regularibus intra duas hebdomadas Palmarum, et Paschatis, non satisfaciant præcepto.*

IV. Jam verò hisce decretis, sæpiùs à Sacra Congregatione renovatis, etiam die 14. Januarii 1736. in causa *Suessana Jurium parochialium*, de qua *in Thesaur. Resolut. tom.* 7. *pag.* 161. *et* 181. apertè contraire, dicebant Regulares, præfatam Constitutionem Episcopi Midensis, cujus verba adeo generalia erant, ut viderentur liberam facultatem ipsis auferre etiam Eucharistiam in suis Ecclesiis qualibet anni die ministrandi. Et quia, Synodalis Constitutionis verbis ritè expensis, justa deprehensa est Regularium querimonia; ideo Sacra Congregatio

Concilii die 24. Augusti 1686. eamdem Constitutionem corrigi, et reformari jussit.

V. Nullus autem Regularium querimoniæ esset locus, si Episcopus illis interdiceret, ne solemni Dominicæ Resurrectionis die ulli secularium sacram Eucharistiam audeant ministrare, aut si severissimis pœnis eorum refrenaret insolentiam, qui eam falsam, nec certè tolerandam doctrinam in vulgus disseminarent, annuæ scilicet Communionis præcepto posse Fideles in eorum Ecclesiis satisfacere: etenim hæc propositio non solùm est apertè contraria Decretali Innocentii III. *in Cap. Omnis utriusque sexûs*, ejusdemque Decretalis communi, usuque comprobatæ acceptioni, verùm etiam contradicit ipsismet Apostolicis, de quibus gloriantur, privilegiis : in his enim facultas fit Regularibus ministrandi in suis Ecclesiis sacram Eucharistiam personis secularibus, expressè et nominatim exceptâ die Paschatis Resurrectionis Domini, utì audivimus. Quare, cùm circa annum 1630. quidam Patritius Cahil, Parochus Dublinensis, inter ceteras propositiones, quas à nonnullis Regularibus in Hibernia degentibus doceri, ac spargi audierat, et quarum judicium à facultate Theologica Academiæ Sorbonensis postulavit, hanc etiam ab iisdem Regularibus prolatam ad eamdem facultatem detulisset : *Parochiani non tenentur in propria Parochia communicare in Paschate :* etsi Regulares, qui ceteroquin alias propositiones, de quibus accusabantur, unquam à se assertas negabant, hanc unam, consueto suorum privilegiorum obtentu, pro viribus nisi sint defendere; impedire nihilominùs non valuerunt, ne eidem hæc, quam jure merebatur, inureretur censura : *Propositio falsa, scandalosa, et temeraria* : quemadmodum refertur in Opere inscripto *Collectio judiciorum*, etc. edito Parisiis anno 1727. *pag.* 324. 329. et 356.

VI. Idem Episcopus Midensis in sua Synodali Constitutione octava expressè denuntiaverat, se nulli sive secularium, sive Regularium, Ordines collaturum, qui non servasset temporum interstitia à Concilio Tridentino præscripta; à quibus an quempiam absolvendum Ecclesiæ necessitas, aut utilitas exposceret, id, non à Prælato Regulari, sed à se fore dijudicandum, edixerat. Hæc pariter Constitutio innixa videbatur Tridentino *sess.* 23. *cap.* 11. *et* 13. *de reform.* quibus in locis soli Episcopo permittitur causam examinare, propter quam sit aliquis citiùs, quàm jura requirant, ad altiorem Ordinem promovendus. Fulciri insuper videbatur pluribus decisionibus Sacræ Congregationis Concilii, quæ sæpiùs censuit, à Sacra Tridentina Synodo, soli Episcopo Ordines collaturo, nequaquam autem Prælato Regulari, litteras dimissoriales concedenti suo subdito Regulari, facultatem fieri, hunc, ex justa causa, ab interstitiorum lege eximendi. Ita quippe ab eadem responsum comperimus in *Nullius* 31. Junii 1597. *lib.* 9. *decretor. pag.* 18. in *Aquen.* mense Julii 1589. *lib.* 6. *decretor. pag.* 18. et in *N. N.* 12. Septembris 1609. *lib.* 11. *decretor. pag.* 65. Attamen, quia Sedes Apostolica, post Tridentinum, nonnullis Regularium Ordinum Institutis privilegium concessit exemptionis ab interstitiis, idcircò Sacra Congregatio, prædictâ die 24. Augusti 1686. rescripsit, etiam hanc Constitutionem Synodalem Midensem, *esse reformandam quoad eos Regulares, qui habent privilegium concessum post Tridentinum.*

VII. Aliud rei, de qua agimus, exemplum spectat facultatem administrandi Sacramentum Pœnitentiæ. Bonifacius VIII. *in Cap. Super Cathedram, de sepulturis, inter Extravag. commun.* statuit, non posse Regulares secularium Confessiones excipere, *sine licentia, gratia, et beneplacito* Episcopi, in cuju diœcesi commorantur. Benedictus verò XI. *in Cap.*

Inter cunctas, *de privilegiis*, pariter *inter Extravag. commun.* decrevit, Superiores Regulares debere quidem significare Episcopo, fuisse à se quosdam sui Ordinis Fratres deputatos ad audiendas secularium Confessiones, non tamen teneri eorumdem Fratrum nomina exprimere, nec certum numerum designare; voluitque insuper; ut, nisi Episcopus intra triduum ad Confessionis excipiendas approbasset, quos Prælatus Regularis ita confusè eidem significaverat, iidem nihilominùs possent Sacramentum Pœnitentiæ, auctoritate Apostolicâ, secularibus administrare. Verùm hanc Benedicti XI. sanctionem abrogavit Clemens V. *in Clement. Dudum*, *de sepulturis*, restauravitque Constitutionem editam à Bonifacio VIII. quam denuò renovavit Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* edicens, nulli Regularium fas esse, secularium, etiam Sacerdotum, Confessiones excipere sine Episcopi approbatione. Hanc porro approbationem, seu licentiam, posse ab Episcopis concedi Regularibus ad certum tempus, et limitari ad certum dumtaxat genus personarum, disertè declararunt Clemens X. in sua Constitutione 10. §. 4. Urbanus VIII. in suis Apostolicis litteris in forma Brevis, anno 1639. datis in causa moti litigii inter Cardinalem Sandovalem, et Regulares illius diœcesanos, Innocentius XIII. in sua Constitutione super Ecclesiastica disciplina in regnis Hispaniarum, edita die 13. Maji 1723. et confirmata à Benedicto XIII. die 23. Septembris 1724. aliâ Constitutione, quæ extat in Appendice ad Concilium Romanum anni 1725. atque opposita doctrina, quam Regularium plerique venditabant, proscripta est ab Alexandro VII. qui, teste Cabassutio *in theor. et prax Jur. Canonic. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 13. die 30. Januarii 1659. hanc propositionem: *Non possunt Episcopi limitare*, *seu restringere approbationes*, *quas Regularibus concedunt ad Confessiones* audiendas, neque ulla ex parte re-

vocare: declaravit *falsam*, *temerariam*, *scandalosam*, *et erroneam* : quæ omnia videri possunt *in nostra Instit.* 86.

VIII. His ita per Tridentinum Concilium, et per Apostolicas Constitutiones decretis atque firmatis, accesserunt opportunæ declarationes dubiorum, quibus vexari non destitit sententia textûs, licèt plana, et aperta, tum ipsius Concilii, tum prædictarum Constitutionum; de quibus declarationibus à nobis fusiore calamo actum est *in cit. nostra Institut.* 86. Accesserunt acquiescentiæ significationes solemniter editæ à Superioribus Ordinum Regularium, qui et agnoverunt, et ultrò acceptarunt quæcumque decreta fuerant circa necessariam Episcopalem approbationem ubi Regulares excipere velint secularium Confessiones, seque præmissis legibus teneri, propriâ subscriptione professi sunt; ùt accidit Parisiis in solemni actu, relato per extensum *in tom.* 3. celebris Collectionis Judiciorum *pag.* 45. Post hæc omnia, quis crederet, aliquod adhuc reluctantiæ, et contradictionis germen excidendum superfuisse? Et tamen ita se res habuit. Notæ sunt Anglicanæ Ecclesiæ calamitates post illius regni separationem à Catholica unitate ac Fide; et satis compertum est, quantâ curarum et sollicitudinum mole Apostolica Sedes operam dederit, ut pauci Catholici, qui ibidem relicti sunt, in sanctæ Religionis integritate permanerent, et quot, in eum finem, Ecclesiastici regiminis formas atque rationes excogitare debuerit, donec Ven. Servus Dei Innocentius Papa XI. per suas litteras in forma Brevis, anno 1688. editas, id tandem constituit, ut tres Vicarii Apostolici, Episcopali charactere insigniti cum titulis Ecclesiarum in infidelium partibus existentium, per diversas illius regni regiones opportunè divisas constituerentur, qui Catholicorum in iis degentium spirituale regimen gererent. Adversùs hosce Vicarios Apostolicos

controversiam excitarunt Missionarii Regulares, contendentes, Confessariorum ministerium à se exerceri posse erga seculares personas, absque illorum approbatione; tum quia eorumdem auctoritas, rigorosè loquendo, Ordinaria dici nequit; tum quia Conciliaria decreta, et Apostolicæ Constitutiones de Episcopis Ordinariis locorum verba faciunt; tum denique quia retroactis temporibus ipsi Regulares Missionarii, annuentibus Romanis Pontificibus, et præsertim Urbano Papa VIII. secularium Confessiones exceperant sine approbatione Superioris Ecclesiastici, quantumvis Episcopi titularis. De hac controversia non semel actum est in Congregationibus Urbis: cùmque in ipsis animadversum fuerit, Apostolicos ejusmodi Vicarios deputatos fuisse, et adhuc deputari cum iis facultatibus, *quibus Ordinarii in suis civitatibus, et diœcesibus utuntur:* ex eo autem, quod, certis concurrentibus circumstantiis, permissum fuerat, non rectè inferri quid obtinere debeat, cùm immutatus fuerit rerum status: iteratis vicibus decretum fuit, Regulares Missionarios non posse secularium Confessiones audire, nisi impetratâ priùs approbatione à Vicariis Apostolicis, quibus nempe subjecti esse debebant in concernentibus curam animarum, et Sacramentorum administrationem. Atque hæc decreta Apostolicâ auctoritate confirmata fuerunt tum olim ab Innocentio XII. per litteras in formas Brevis datas die 5. Novembris 1696. tum etiam à nobis ipsis per similes litteras datas die 2. Septembris 1745.

IX. Non defuit tamen, qui in tuenda, exercendaque hac in re Episcopali auctoritate, modum excederet. Episcopus quidam sibi licuisse autumabat, in suis Synodalibus Constitutionibus prohibere, ne ullus Regularium, etsi ceteroquin à se approbatus, accederet ad domum secularium ægrotantium, ut eorumdem Confessiones inibi excipe-

ret, sine speciali licentia Parochi proprii ejusdem ægrotantis. Displicuit hæc Constitutio Regularibus, eò quòd eâ non tam imminui, quàm prorsùs ipsis auferri videretur facultas audiendi secularium Confessiones; neminem quippe facilè reperiri, ajebant, qui velit sanus Confessarium eligere, à quo nequeat ægrotans, et mox fortasse decessurus, Sacramentalem absolutionem obtinere: suas proinde adversùs decretum querelas ad Sacram Congregationem Concilii detulerunt: eaque, sive ob prædictam rationem, sive potiùs ne ægrotantes privarentur solatio peccata sua aperiendi Confessario, quem optarent, die 14. Decembris 1658. Synodalem Constitutionem ita temperandam censuit, ut liberum quidem esset Regularibus, jam ab Episcopo approbatis, accedere ad domos secularium morbo laborantium, ibique Sacramentum Pœnitentiæ iisdem administrare, hâc tamen adjectâ lege, ut tenerentur exceptæ Confessionis attestationem, in schedula scriptam, in eadem domo relinquere, quâ certior fieret Parochus de peracta ab infirmo Sacramentali Confessione, ut tutò deinde posset cetera Sacramenta eidem conferre.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

Aliæ exponuntur earumdem querelarum causæ.

Hæc de prima querelarum causa. Alteram, quam, non decretum, sed potiùs decreti verba interdùm Regularibus suppeditant, unicum patefaciet exemplum. Sacrum Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 1. *de Regular.* præcipit: *Ut omnes Regulares, tam viri, quàm mulieres, ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, vitam instituant, et componant.* Hinc autem factum est, ut nonnulli Episcopi non

dubitaverint, hanc Tridentini sanctionem in suis Synodis renovare, idemque, ac totidem ferè verbis iterùm decernere. Enimverò, cùm Episcopi, in sua quilibet diœcesi, sacrorum canonum custodiam habere, atque in id potissimùm incumbere debeant, ut quotquot Deo devincti, atque Ecclesiæ obsequiis sunt specialiter mancipati, Canonum statuta religiosè custodiant; ad eos quoque pertinet invigilare, ut Regulares ad Regulam, quam professi sunt, suam vivendi rationem componant. Atque, ut missa faciamus quamplurima Provincialia Concilia, quæ, ante concessam Regularibus exemptionem ab Episcopi jurisdictione, exactam propriæ Regulæ observationem iisdem et commendarunt, et statutis in transgressores pœnis districtè præceperunt, Synodus Provincialis Bituricensis, anni 1336. *tom.* 7. Collectionis Harduini *col.* 1609. quamvis non minùs, quàm Diœcesana jurisdictione careret in Regulares, nihilominùs *cap.* 1. ait: *Statuimus, præcipimus, et ordinamus, quòd Religiosi, cujuscumque statûs fuerint, Capitulum Ne in agro, et alias Decretales editas super Regularibus Institutis, et Constitutiones inviolabiliter custodiant, et observent:* et Synodus Burdigalensis, habita post Tridentinum, anno nimirùm 1583. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1366. *cap.* 25. inquit: *Superiores, atque Præpositi omnium monasteriorum, et Ordinum, omnem curam, et diligentiam adhibeant, tam in Capitulis Provincialibus, quàm in monasteriorum, etiam commendatorum, visitationibus, ut ipsorum inferiores, ac subditi, ex præscripto suæ professionis vitam instituant, et paupertatis, castitatis, obedientiæ, ac, si quæ sunt alia, cujusvis monasterii peculiaria vota, et præcepta fideliter, et inviolatè observent.* Sed, quamquam hæc nemo inficiari audeat, attamen sæpiùs à Regularibus accusatum est verbum illud *præcipimus*, seu statuimus, in Synodalibus

Constitutionibus usurpatum : eo siquidem denotari dicebant ordinariam Episcopi in ipsos auctoritatem, et jurisdictionem, et non meram custodiam, atque vigilantiam super observatione eorum, quæ aut à Jure communi, aut à Pontificiis Constitutionibus, aut à propriis cujusque Ordinis institutis, sunt Regularibus injuncta. Quapropter Sacra Congregatio Concilii justam agnoscens Regularium querelam, verbum illud *præcipimus*, seu *statuimus*, nedum à Diœcesanæ, verùm etiam à Provincialis Synodi Constitutionibus jussit expungi, et decretum in hunc modum reformari : *Intelligant Regulares, se teneri ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituere :* sicuti testantur Fagnanus *in Cap. Quod super his, num.* 25. *de majorit. et obed.* et Matthæucc. *de Official. cap. ult. num.* 3. *et seq.*

II. Tertiam demùm occasionem impugnandi Synodalia statuta, quam à Regularibus inde arripi diximus, quòd nimirùm generatim, atque instar regulæ tradant, quæ in peculiaribus facti circumstantiis unicè determinari possunt, duo demonstrabunt exempla. Summus Pontifex Clemens VIII. die 15. Martii 1596. prævio consilio Sacræ Congregationis Concilii, sancivit, non licere Prælato Regulari litteras dimissoriales concedere suis subditis Regularibus ad Ordines suscipiendos à quocumque Antistite, sed teneri illas dirigere ad Episcopum diœcesanum, in cujus scilicet diœcesi degit Regularis Ordinibus initiandus; si verò Episcopus diœcesanus abfuerit, aut non sit Ordinationem habiturus, tunc permisit Prælato Regulari suos subditos dimittere ad quemcumque Antistitem, dummodo non in fraudem, hoc est de industria, litteras dimissoriales illis dare distulerit ad tempus, quo prævidebat diœcesanum Episcopum abfuturum, aut Ordinationem non habiturum ; quod quidem multis de causis quandoque fieri contingit, et præcipuè ut Re-

gularis ad Ordines promovendus, qui, juxta ejusdem Clementis VIII. sanctionem, suæ scientiæ experimentum subire debet coram Episcopo, à quo Ordines petit, declinet examen, quod ab Episcopo diœcesano severiùs institui solere novit.

III. Hoc decreto, de quo nos prolixè tractavimus *in nostra Institut.* 23. suffulti aliquot Episcopi, in suis Constitutionibus absolutè illicitas pronunciarunt Ordinationes Regularium, qui, cùm tempus imminet Ordinationis, è loco recedunt, ubi antea degebant, et ad alteram commeant diœcesim, à cujus Episcopo Ordines suscipiunt, et paulò pòst ad pristinum locum redeunt : omnes quippe prædictæ circumstantiæ recessûs, et reditûs, vehementem inducunt præsumptionem fraudis, quam abesse voluit Clemens VIII. ut Regulares ab alieno Episcopo, et non à proprio loci, in quo commorantur, licitè Ordines suscipere valeant. Enimverò, si minor, aut mulier, è patria recedat, aliò se conferat, ibique aliter, quàm patriæ leges requirant, contractum ineat, ac, stipulatione sequutâ, in patriam se recipiat, id in fraudem statuti in patria vigentis factum præsumitur, juxta ea, quæ allegantur à Rota *decis.* 17. *num.* 17. *et seq. part.* 13. *recen.*

IV. Et nihilominùs Sacra Congregatio Concilii, ejusmodi Episcoporum Constitutionibus ad trutinam positis, in causa *Neapolitana* die 5. Septembris 1682. censuit, non posse in re præsenti universalem regulam constitui, sed judicium eliciendum esse ex peculiaribus facti circumstantiis : quamvis enim ex iis, quæ enarravimus, vehemens oriatur fraudis præsumptio, hæc tamen præsumptio aliis contrariis præsumptionibus debilitari, et elidi potest. Etenim, quod attinet ad ipsos subditos Regulares, Ordinibus initiatos, hi facilè se excusare valent prætextu obedientiæ debitæ suis Superioribus, à quibus aliò

se conferre, et paulò pòst ad priorem conventum jussi sunt redire, quin rationem sciant, propter quam id fuerit ipsis imperatum : Superiores verò statim obtendunt necessitatem monasterii, quod brevem tantùm, et non diuturnam exigebat permanentiam illius Religiosi, quem illuc miserunt. Quamvis autem ejusmodi excusationes interdum falsæ sint in oculis Dei hominum corda perscrutantis, non tamen illicò falsæ probari queunt in foro Ecclesiæ. Quamobrem integrum quidem erit Episcopo laudatam Clementis VIII. sanctionem suis Synodalibus Constitutionibus inserere, ejusque exactam observationem Regularibus indicere, atque inculcare, quod in plerisque diœcesanis Synodis tam Italiæ, quàm Galliæ prudenter factum refert Hallier *de sacris Ordinat. part.* 2. *sect.* 5. *cap.* 3. *art.* 8. §. 1. fas etiam erit eidem illicitam quandoque pronunciare Ordinationem Regularis, quem ex specialibus facti circumstantiis cognoscat verè in fraudem è sua diœcesi abiisse, ut alibi Ordines reciperet; licebit præterea universim declarare, Regularium è diœcesi discessiones, imminente Ordinationis tempore, et subitas ad eamdem regressiones, postquam alibi sunt Ordinibus initiati, numquam carituras fraudis suspicione : verùm, propter indicatas rationes, cavendum ei erit, ne generatim, et veluti per modum regulæ, illicitas, et fraudulentas statuat habendas omnes omninò Ordinationes Regularium è sua diœcesi discedentium, et post susceptos ab alio Episcopo Ordines iterùm in eamdem sese recipientium.

V. Alterum ejusdem rei haud absimile exemplum nobis exhibet facultas prædicandi, in Synodalibus Constitutionibus nimiùm quandoque Regularibus limitata Evangelicæ prædicationis ministerium Episcopis præcipuè esse concreditum, nemo dubitat. Apostolis quippe, in quorum vices, et munus Epi-

scopi successerunt, Christus Dominus, cœlos conscensurus, peculiariùs præcepit: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ:* quod illi adeo districtè ad se pertinere existimarunt, ut cetera potiùs Apostolatûs munia, quàm prædicationis officium, aliis committenda duxerint; cùm *Act.* 6. agentes de Diaconorum electione, discipulorum multitudini dixerunt: *Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, et Sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi, et ministerio verbi instantes erimus.* Hinc Apostolus Paulus 1. *ad Corinth.* 1. de se ait: *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare:* et ad Timotheum scribens *epist.* 2. *cap.* 2. eum ad prædicationis opus, tamquam suî muneris præcipuum, hortatur, inquiens: *Prædica verbum, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina.* Persuasum id fuit sanctissimis Ecclesiarum Præsulibus, qui non solùm prædicationis ministerium per semetipsos religiosè expiebant, sed illud recensentes inter proprias, et peculiares Pastoris curas, nullum, ne Presbyterum quidem, coram se è suggestu prædicare permittebant, nisi rarò admodùm, atque ex suî jussione, et singulari quâdam delegatione. Colligimus hoc ex Possidio, de Augustino, *in ejus Vita cap.* 5. narrante, eum à Valerio Hipponensi Episcopo deputatum fuisse ad suî loco concionandum, *contra usum, et consuetudinem Africanarum Ecclesiarum*, ubi solus Episcopus prædicandi officio fungebatur. Chrysostomo itidem, eximiæ, et singulari laudi vertit Palladius, quòd nondum Episcopus factus, *vices Episcopi ageret in prædicatione verbi Dei.* At insequentibus seculis Episcopi, sive aliis curis nimiùm distenti, sive prædicationis muneri ritè obeundo

impares, illud etiam coram se peragendum aliis demandare passim consueverunt : quocirca Patres Concilii Valentini III. anni 855. *can.* 16. sese mutuò ad verbi ministerium excitantes, novâque lege adstringentes, illud vel per se, vel per alium ministrare, sibi invicem permiserunt, ajentes *tom.* 5. Collectionis Harduini *col.* 94. *Ut unusquisque nostrûm sive per se, sive per aliquem, vel aliquos ex Ministris Ecclesiæ fideliter doctos, ita verbum prædicationis tam in urbe, quàm foris in plebibus exhibeat, ut omninò eis admonitio, et exhortatio salutaris deesse non possit :* eamdemque permissionem prædicandi per idoneum substitutum, Episcopis fecerat Ludovicus Pius *Capitular. lib.* 1. *cap.* 103. inquiens : *Episcopos monemus, ut sive per se, sive per Vicarios, pabulum verbi Divini sedulò populis adnuntient.* Non proinde tamen unquam Episcopi penitùs subtracti fuêre ab onere verbum Dei ore proprio annunciandi : id siquidem, utpote à Christo Domino eorum humeris impositum, nunquam à se abjicere valent, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *part. quæst.* 67. *art.* 2. *Ad primum*, ubi hæc habet : *Utrumque officium, scilicet docendi, et baptizandi, Dominus Apostolis injunxit, quorum vicem gerunt Episcopi : aliter tamen, et aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi per se illud exercerent, tamquam principalissimum. Unde et ipsi Apostoli dixerunt Actor.* 6. *Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, ùt per alios exercendum. Unde et Apostolus dicit* 1. *Corinth.* 1. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare : et hoc ideo, quia in baptizando nihil operatur meritum, et sapientia Ministri, sicut in docendo :* sed tunc solùm libertas illis data est, aliorum operâ et ministerio uti, cùm ipsi, legitimo detenti impedimento, Evangelici verbi panem suis ovibus

frangere nequeunt : quod luculenter explicavit Innocentius III. in Concilio Lateranensi *cap.* 10. relato *in Cap.* 15. *de offic. Ordinar.* ubi ait : *Cùm sæpè contingat, quòd Episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omninò, nec de cetero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maximè per amplas diœceses, et effusas ; generali Constitutione sancimus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere, et sermone, qui plebes sibi commissas, vice ipsorum, cùm per se iidem nequiverint, sollicitè visitantes, eas verbo ædificent, et exemplo :* et magis disertè Tridentinum *sess.* 5. *cap.* 2. *et sess.* 24. *cap.* 4. *de reform.* quibus in locis definivit : *Prædicationis munus esse Episcoporum præcipuum, eosque teneri per se ipsos, si legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium.* Cui decreto inhærens S. Carolus Borromæus, *in sua prima Synodo Provinciali Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pag.* 2. ita Episcopos est alloquutus : *Nos auctoritatem sacrosancti Tridentini Concilii, et veterum Patrum sequuti, in Domino Episcopos hortamur, ut toto pectore in hanc curam incumbentes, greges sibi commissas ipsimet, præsertim in Ecclesia sua, verbo Dei pascant. Quod si levi de causa, aut quodam animi languore impediti, non fecerint, sciant, sibi prætermissi necessarii officii Judici Deo præcipuè rationem esse reddendam. Sin autem se interdùm verè impeditos cognoverint, per viros idoneos, ex præscripto ejusdem Concilii deligendos, hoc munus studiosissimè populo præstent.*

VI. Hanc Episcoporum obligationem præ oculis habentes Bonifacius VIII. Benedictus XI. et Clemens

V. certumque simul putantes, eidem, interdùm saltem, ab Episcopo satisfieri, cùm concesserunt Regularibus privilegium prædicandi in Ecclesiis suorum Ordinum, atque in communibus plateis, omnes unanimiter, primus quidem *in cit. Cap. Super Cathedram*, *de sepulturis*, alter *in cit. Cap. Inter cunctas*, *de privilegiis*, *inter Extravag. commun.* et Clemens V. *in Clem. Dudum*, *de sepulturis*, horam exceperunt, in qua ipsemet Episcopus prædicat, *vel coram se solemniter prædicare facit;* tunc enim in eadem civitate, seu oppido, quemlibet inferiorem silere jusserunt, nisi Episcopus ipse aliter judicaverit. Et rectè quidem; etenim cùm solus Episcopus in sua diœcesi sit publicus Doctor, et Magister, indecens profectò est, ut, eo docente, quisquam discipulorum docere præsumat. Porrò ad rem præsentem perinde esse videtur, sive ipsemet Episcopus magisterii cathedram conscendat, sive alium deputet, qui coram se è suggestu verba faciat : hic quippe tunc non reputatur merus coadjutor, et coöperator Episcopi in prædicationis officio, sicuti à citato Concilio Lateranensi ceteros nuncupatos audivimus, qui ad annunciandum Dei verbum ab Episcopo destinantur, sed videtur esse speciale instrumentum, quo præsens Episcopus utitur ad suos animi sensus suo populo manifestandos, eumque ad virtutem, et pietatem informandum.

VII. Jam verò nulla unquam in Sacra Congregatione Concilii fuit difficultas circa prohibitionem factam Regularibus, ne eâ horâ in suis Ecclesiis conciones habeant, quâ Episcopus per semetipsum prædicat; sed semper, et firmiter censuit, ejusmodi prohibitionem in suo robore permanere, atque ad unguem esse servandam. Ita quippe respondit in *Pacen.* 26. Aprilis 1607. *ad* 4. *dub. lib.* 89. *Positionum pag.* 170. in *Bituntina* 17. Februar. 1629. *lib.* 14. *decretor. pag.* 32. in *Brundusina* 10. Martii 1645.

lib. 17. *pag.* 445. quin imò eadem Congregatio semper fuit in sententia, licere Episcopo concionem habere ad populum in qualibet suæ diœcesis Ecclesia, etiamsi ad Regulares pertineat, juxta ea, quæ congesta leguntur *tom.* 8. *Bullarii Ord. Prædicatorum*, editi ab Antonino Bremond, nunc ejusdem Ordinis Generali Magistro, *tit.* 5. *quæst.* 1. *num.* 37. Sed sæpiùs quæstio agitata est super secunda prohibitionis parte, quâ interdicitur Regularibus, ne prædicent, quando Episcopus *coram se solemniter prædicare facit:* quoniam, etsi eadem Congregatio olim respondisset, hanc quoque prohibitionem sustineri, attamen Gregorius XIII. vehementer dubitavit, an id esset usu receptum; sicuti adnotatum reperimus *in cit. lib.* 89. *Positionum pag.* 171. Enimverò, cùm soleant Episcopi concionibus in sua Cathedrali interesse tempore Adventûs, et Quadragesimæ, si prædicta prohibitio vigeret, deberent Regulares ab habendis in suis Ecclesiis concionibus abstinere eo potissimùm tempore, quo Fideles illas audire solent, et hac de causa eorumdem Regularium Ecclesias frequentant. Hæc autem ratio tantæ efficacitatis visa est Sacræ Congregationi Concilii, ut in allegata causa *Pacen.* 26. Aprilis 1607. dixerit, nulli quidem fas esse concionari, quando Episcopus ipse per semetipsum ad suum populum verba facit, sed nequaquam impediri posse Regulares, ne in propriis Ecclesiis conciones habeant, quando Episcopus *coram se solemniter prædicare facit:* at postmodum, eâdem quæstione novo examini subjectâ, in citata causa *Brundusina* 10. Martii 1645. eadem Congregatio mentem suam clariùs explicans, declaravit, id esse intelligendum, cùm Episcopus consuetis concionibus interest, quæ per annum fieri solent: sed, si idem Episcopus *ex causa publica*, *convocatis Clero*, *Magistratu*, *et populo*, *coram se prædicare faciat*, *tunc* illi licere dixit, præcipere Regularibus, ut

à prædicando abstineant, atque inobedientes pœnis etiam censurarum coërcere. Equidem omnes prædictæ rerum circumstantiæ videntur efficere illam solemnitatem, quam jura requirunt, ut non liceat eodem tempore Regularibus prædicare: secus verò accidit, cùm, tempore Adventûs, et Quadragesimæ, Episcopus concioni adest; tunc quippe non videtur Episcopus *facere coram se solemniter prædicare*, sed potiùs concionem audire, quæ etiam eo absente haberetur.

VIII. Quoniam autem in Synodalibus Constitutionibus, seu Episcoporum edictis, non possunt omnia explicari, quæ necessaria sunt ad discernendum, quandonam cum veritate, et proprietate sermonis dici possit, *quòd Episcopus faciat coram se solemniter prædicare;* idcircò eadem Sacra Congregatio Concilii, ad præcavendas lites, et discordias inter Episcopum, et Regulares, die 12. Julii 1687. censuit, posse quidem Episcopum in peculiaribus eventibus, in quibus opportunum reputet solemnem indicere concionem, coram se ab alio habendam, inhibere Regularibus, ne eâ ipsâ horâ in suis Ecclesiis prædicent; minimè tamen expedire, ut constitutione, seu edicto illis generatim prædicare prohibeat, quotiescumque ipse *coram se solemniter prædicare faciet*: inde enim innumeræ orirentur lites, an hæc, aut illa concio, coram Episcopo habita, iis fuerit prædita qualitatibus, seu comites habuerit conditiones, quas Sacra Congregatio Concilii ad ejusdem solemnitatem requiri declaravit. Fingite, Episcopum, solâ motum curiositate celebrem quemdam Oratorem audiendi, eidem injungere, ut solemni quâdam die in sua Ecclesia Cathedrali pium aliquod argumentum è suggestu exponat, atque, ad eumdem auditorum frequentiâ cohonestandum, Clerum convocare, Magistratum, et populum; nulla profectò tunc subierit justa causa

prohibendi, ne in aliis Ecclesiis, præsertim Regularium, concio fiat : et tamen hic casus sub generali constitutionis prohibitione comprehenderetur, à qua ceteroquin fuisset excipiendus.

LIBER DECIMUS.

De censuris, de usuris, et contractibus : necnon de multis pecuniariis.

CAPUT PRIMUM.

Censuræ, præsertim latæ sententiæ, Synodalium Constitutionum transgressoribus, nonnisi sobriè, et circumspectè infligantur : ubi etiam de potestate dictas censuras ferendi.

Censura, uti eam describit Suarez *de censuris disput.* 1. *sect.* 1. est pœna spiritualis, et medicinalis, quâ homini baptizato, delinquenti, ac contumaci, quorumdam spiritualium bonorum usus aufertur ab Ecclesia, donec à contumacia recedat. Omnium gravissima, teste Augustino *lib. de correpl. et gratia cap.* 15. est excommunicatio, per quam Fidelis, non hoc, aut illo spirituali bono privatur, sed, tamquam putridum membrum, ab Ecclesia abscinditur, atque à Fidelium communione, et consortio separatur : quocirca Cyprianus *epist.* 62. eam appellat *gladium spiritalem, quo superbi, et contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim* (ait) *vivere foris possunt, cùm domus Dei una sit, et nemini salus esse, nisi in Ecclesia, possit :* cui concinit Hieronymus *epist.* olim. 1. nunc 14. *ad Heliodorum* scribens *num.* 8. *In veteri quidem lege qui-*

cumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus, lapidabatur à populo, aut, gladio cervice subjectâ, contemptum expiabat cruore : nunc verò inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.

II. Quare, cùm rationis, et æquitatis principia suadeant, pœnam esse commensurandam culpæ, et pro culpæ modo imponendam; consequens inde est, nonnisi propter graviorem culpam esse excommunicationem ferendam. Id jampridem edixerant Concilium Aurelianense V. anni 549. *can.* 2. et Arvernense II. paulò pòst celebratum, *can.* pariter 2. relato à Gratiano *in Can.* 42. 11. *quæst.* 3. inquiens: *Nullus Sacerdotum, quemquam rectæ fidei hominem, pro parvis, et levibus causis à communione suspendat :* et Concilium Meldense anni 845. *can.* 56. *tom.* 4. Collectionis Harduini *col.* 1493. *Quia anathema est æternæ mortis damnatio, et nonnisi pro mortali debet imponi crimine.* Sed, quoniam hæc saluberrima monita è memoria exciderant quorumdam Ecclesiæ Prælatorum, qui frequenter ob culpas, si non leves, minùs tamen graves, anathematis gladio suas oves percellebant, de quo sæpiùs conquestus est infrà allegandus Joannes Gerson; ideo Concilium Provinciale Coloniense I. anni 1536. *part.* 13. *cap.* 5. *tom.* 9. Collectionis Harduini *col.* 2025. illa renovare, atque in omnium Prælatorum memoriam redigere curavit, ita decernens : *Cùm excommunicatio pœna sit, quâ nulla major est in Ecclesia, nec sit excommunicandus quis, nisi pro peccato lethali, quòd anathema sit æternæ mortis damnatio, nec infligenda veniat, nisi his, qui aliter corrigi non possunt; debebit Judex non antè excommunicare quempiam, quàm cognoverit, id vel causæ gravitatem, vel ejus, qui extra communionem ponendus est, apertam contumaciam*, præce-

pto justo acquiescere nolentis, exigere: ac demùm Tridentina Synodus *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* omnes Ecclesiarum Antistites in hunc modum admonuit: *Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, et ad continendos in officio populos valdè salutaris; sobriè tamen, magnâque circumspectione exercendus est: cùm experientia doceat, si temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, et perniciem potiùs parere, quàm salutem.*

III. Quæ porrò de excommunicatione dicta sunt, intelligi etiam debent de suspensione et interdicto: quamquam enim pauci quidam Doctores, inter quos Cajetanus *in Summ. verb. Suspensio*, et Medina *Summ. lib.* 1. *cap.* 11 §. 8. affirment, suspensionem ob levem culpam ferri posse; idemque de interdicto sentiant Emmanuël Sa *verb. Interdictum num.* 7. et Gaspar Hurtado *tract. de interdicto difficult.* 13. rectiùs tamen Suarez *de censuris disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 7. et *disput.* 36. *sect.* 3. *num.* 2. Vasquez *in* l. 2. *disput.* 158. *num.* 49. Layman *lib.* 1. *Theolog. moral. tract.* 5. *part.* 3. *cap.* 3. *num.* 2. et *part.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. docent, suspensionem à Divinis, seu ab officio, et Beneficio, ad longum tempus, atque interdictum, etiam personale, nisi partiale sit, sed integrum, et totale, nec validè propter culpam levem, nec prudenter propter lethalem, quæ gravioribus non accenseatur, irrogari. Quamvis igitur Episcopus ordinariam potestatem habeat ferendi censuras, easque in suarum constitutionum transgressores decernendi; non tamen expedit, ut hanc suæ potestatis gladium exerat, nisi ad coërcenda graviora crimina. Scimus profectò, necesse non esse, ut ante Superioris legem, quâ aliquid sub censura prohibetur, illud jam esset lethaliter malum, sed quandoque contingere, tunc primùm graviter malum fieri, cùm à Superiore prohibetur sub pœna

censuræ, quæ certè ejusdem intentionem ostendit obligandi sub mortali; at, non decere dicimus, ab Episcopo aliquid sub gravi præcipi, vel prohiberi, statutâ in transgressores censurâ, nisi materia præcepti, sive ratione suî, sive ratione circumstantiarum, quas inferiùs indicabimus, talis, et tanta sit, ut hanc pœnam exposcat. De Prælatis hæc ait Gerson *tract. de vita spirituali animæ lect.* 4. *coroll.* 7. *tom.* 3. *Oper. col.* 42. loquens de excommunicationibus latæ sententiæ: *Qui pro solis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conservandis, æternam vult infligere mortem, cui quæso similis erit? illi nimirùm, qui volens abigere muscam à fronte vicini, eam securi percutiens, vicinum stolidus excerebravit, aut ei parem dixerim, qui studens curationem modici vulneris in pede equi sui, pedem confestim abrupit, et scidit, equumque peremit.*

IV. In eumdem ferè sensum, longè ante Gersonem, ad Alexandrum II. scripserat S. Petrus Damiani *epist.* 12. ubi morem reprehendens, qui tunc temporis inoleverat, ut cunctis ferè Constitutionibus Apostolicis subjungeretur anathematis pœna in earumdem transgressores, inquit: *Delinquit itaque quisquis ille est, in illud Apostolicæ Constitutionis edictum, et aliquando levi quâdam, ac perexiguâ offensione transgreditur; et continuò, velut hæreticus, et tamquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententiâ condemnatur. Et cùm, dictante justitiâ, aliâ sit ultione plectendus, qui plus delinquit, aliâ qui minus excedit; hic graviter, leviterque peccantibus, æqua cunctis, et indifferens pœna, solius scilicet anathematis, irrogatur.... Quamobrem, si sanctæ prudentiæ vestræ placet, hunc morem de cetero à decretalibus paginis amoveri præcipiat, et vel damni pecuniæ, vel alterius cujuslibet ultionis calculum in earum transgressione præ-*

figat; ne, quod aliis est ad tuitionis munimenta provisum, aliis ad perniciem proveniat animarum.

V. Quòd si, omnium Doctorum consensu, grave et enorme crimen requiritur ad irrogandam censuram, etiam quam vocant *comminatoriam*, et *ferendæ sententiæ*, multò sanè gravius, et execrabilius esse oportet delictum, ob quod infligatur censura latæ sententiæ, quâ nimirùm homo, per solam legis transgressionem, nullâ prævîâ monitione, ejusdem legis ministerio statim perstringitur. Ejusmodi censuras, præcipuè verò excommunicationes latæ sententiæ, visi sunt improbare nonnulli Doctores. Godscalcus Rosemundus, Theologus Lovaniensis, *in suo Confessionali cap.* 20. eas è medio prorsùs auferri vellet, inquiens: *Valdè inconsultum, et periculosum est, quòd Episcopi in suis statutis, ceteri quoque Judices, tam faciles sint in multiplicando censuras: unde expediens esset, ùt etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones sententiæ excommunicationis latæ sententiæ, in Jure, vel statutis contentæ, quarum usus nullus est, aut plus obest, quàm prodest, expressâ revocatione cessarentur in provinciis, et diœcesibus, et in Ecclesia universali. Expediens etiam esset, ut nulla excommunicationis sententia ferretur de facto à Jure vel Judice, neque pro præsenti, neque pro futuro, nisi pro manifesta contumacia, quâ quis ostendit, se non paratum audire Ecclesiam.* Verùm hæc Godscalci assertio, quâ parte omnes excommunicationes latæ sententiæ tamquam perniciosas deleri, et abrogari vellet, audax est; communem enim Ecclesiæ usum condemnat, et Concilia, summos Pontifices, omnesque Ecclesiarum Præsules tacitè carpit. Neque eidem adstipulatur, quem citat Gerson; hic siquidem *loc. cit.* totus est in explicando, quâ ratione excommunicationis vinculo ipso facto irretiatur, *qui* ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut

infirmitate, peccatum committit, etsi ceteroquin contumax non sit, sed paratus sit stare correctioni Ecclesiæ; et, postquam multa ad hanc rem explicandam adduxit, concludit *coroll.* 14. *col.* 49. eas excommunicationes latæ sententiæ *tantumdem operari, ut absque processu alio judiciali, aut novâ constitutione, possit judex statim, probato facto, vel confessato, ferre Juris sententiam, et eamdem publicare : non sic, ubi canones essent solùm ferendæ sententiæ; quoniam monitiones, et processus secundùm terminos Juris prærequirerentur multiplices.* Unde apparet, non improbari à Gersone excommunicationes latæ sententiæ, sed ad eas requiri sententiam declaratoriam criminis, quæ utique est necessaria pro foro externo, in quo nemo est reputandus censurâ innodatus, nisi legitimè probetur reus criminis, cui est censura jure ipso alligata : in foro autem interno, et coram Deo, cujus oculis omnia nuda sunt, et aperta, ad incurrendum in censuram latæ sententiæ, nulla est necessaria Judicis declaratio, sed sat est, crimen perpetrare, cui illa est annexa : suam quippe contumaciam, et Ecclesiæ contemptum satis apertè manifestat, qui in legem delinquit, quam scit in suî transgressores censuræ vinculum statim, et illicò injicere, sicuti egregiè ratiocinantur Suarez *de censuris disp.* 3. *sect.* 8. *num.* 3. et Gonzalez *in Cap.* 48. *de sententia excommunicationis num.* 6. sed præ ceteris legendus est, de hac re ex professo disserens, Theophilus Raynaudus *Oper. tom.* 14. *pag.* 514. ubi scribens adversùs Ayalem, censuras latæ sententiæ hoc nomine reprehendentem, quòd illis non præcedat canonica admonitio, egregiè ostendit, admonitionis loco esse promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis, vel prohibentis, sub pœna censuræ.

VI. Godscalco, et Ayalæ assentiri videtur Van Es-

pen *Jur. Eccles. univers. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 6. *num.* 19. ubi, etsi non audeat absolutè damnare excommunicationes latæ sententiæ, eas tamen recens adinventas, et per decem omninò secula ignotas Ecclesiæ fuisse, affirmat. At, Van Espenium falli, facilè demonstrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi posse excommunicationem illâ severiorem, quâ homo baptizatus perpetuò arceatur à Sacramentorum perceptione, omnique excidat spe consequendæ ab Ecclesia reconciliationis, et tamen prioribus seculis, quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipso, seu solâ criminis perpetratione, in hanc pœnam incurrisse, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaspinæum, aliosque plures, tradit Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 1. inquiens: *In exordio Christianæ Religionis tantum erat pietatis studium, tantum odium improbitatis, ut quibusdam sceleribus, quæ atrociora visa sunt, omnis prorsùs veniæ spes, omnis pœnitentia denegaretur; adeo ut qui ea commisisset, quamvis à Divina misericordia eorum remissionem veræ contritionis subsidio obtineret, nunquam tamen posset cum Ecclesia reconciliari: ea erant idololatria, homicidium, et adulterium.* Quid quòd, si actu pœnitentes, aut jam semel pœnitentiâ functi, in aliud cujuscumque generis peccatum, quamvis privatim et occultè, relaberentur, nunquam deinceps veniam et pacem ab Ecclesia impetrarent? Nonne et hæc species erat severissimæ excommunicationis? Et tamen, hanc relapsis fuisse ipso facto inustam, et pluribus demonstrat doctissimus Morinus *de Pœnit. lib.* 5. *cap.* 27. 28. *et* 29. et liquet ex plurium Conciliorum decretis, occultè etiam relapsos ab omni, etiam civili, Fidelium consortio segregantibus. Siquidem Concilium Turonense 1. anni 461, *can.* 8. Collectionis Harduini *tom.* 2. *col.* 795. decrevit: *Si quis verè post* acceptam pœnitentiam, *sicut canis*

ad vomitum suum, ita ad seculares illecebras, derelictâ, quam professus est, pœnitentiâ, fuerit reversus, à communione Ecclesiæ, vel à communione Fidelium extraneus habeatur. Concilium Veneticum, circa annum 465. celebratum, *can.* 3. Collectionis Harduini *tom.* 2. *col.* 797. statuit: *Pœnitentes quoque, qui susceptam publicè pœnitentiam intermiserint, et ad prioris erroris consuetudinem revoluti, vitæ se sæcularі, conversationique reddiderint, non solùm à Communione Dominicorum Sacramentorum, sed etiam à conviviis Fidelium submovendos.* Concilium Aurelianense I. anni 511. *can.* 11. *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 1010. *De his* (ait) *qui, susceptâ pœnitentiâ, Religionem suæ professionis obliti, ad secularia relabuntur, placuit, eos et à communione suspendi, et ab omnium Catholicorum convivio separari.* Quare, quòd Siricius Papa *epist.* 1. ad Himerium Tarraconensem Episcopum *c.* 5. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 848. relapsis permiserit, *ut solâ intra ecclesiam Fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, à Dominicæ autem mensæ convivio segregentur;* id ex mera indulgentia, et communis legis relaxatione factum existimat Morinus *cit. cap.* 29. Ad hæc, Auctor Operis *de Vita contemplativa* (quem alii Prosperum Aquitanicum, qui medio seculo V. scripsit, alii Julianum Pomerium, qui, eodem seculo labente, floruit, fuisse contendunt) *lib.* 2. *cap.* 7. disertè affirmat, eâ ætate Clericos, grave aliquod facinus occultè admittentes, statim in foro conscientiæ, et coram Deo, in suspensionem incidisse, quam Albaspinæus *Observat. lib.* 1. *cap.* 2. et Suicer. *Thesaur. Eccles. tom.* 1. *pag.* 601. pro quadam excommunicationis specie habitam, non immeritò notarunt: ait quippe Pomerius *num.* 2. *Ili, qui in aliquo gradu Ecclesiastico constituti, aliquod occultè crimen*

admittunt, ipsi se vanâ persuasione decipiunt, si eis videtur propterea communicare, et officium suum implere debere, quod homines, occultatione sui criminis, fallunt: et *num.* 3. *Qui autem ea commiserint, et ideo prodere metuunt, ne sententiam justæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant: imò verò dupliciter contra se iram Divinæ indignationis exaggerant, quòd et hominibus innocentiam fingunt, et, contempto Dei judicio, abstinere se ab Altari propter homines erubescunt.*

VII. Quòd si hæc nondum satis esse videantur ad probandum, majoribus nostris inusitatum non fuisse morem decernendi censuras latæ sententiæ; alia statim proferemus antiquissima, et certissima ejusdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuisse species excommunicationis majoris, de qua sola in præsens res est: prima dicebatur *excommunicatio simplex:* altera *anathema:* tertia *maranatha*, de qua frequens mentio occurrit in Annalibus Ordinis S. Benedicti conscriptis, à Patre Mabillon *tom.* 4. *in Appendice*, in Historia Lotharingiæ Calmet *tom.* 1. *part.* 2. *pag.* 340. et in nova editione Glossarii Caroli du-Cangii *verb. Maranatha.* Simplex excommunicatio, et anathema, in hoc dumtaxat inter se differebant, quòd illa solo verbo proferretur; anathema verò pronunciaretur celebri quâdam solemnitate, pluribusque adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad ostendendam perpetrati sceleris enormitatem: maranatha autem hoc anathemati addebat, ut excommunicatus, solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicuit Augustinus apud Suarez *de censuris disp.* 8. *sect.* 2. et explicarunt Patres Concilii Toletani IV. statim allegandi. Jam verò antiquis-

sima Synodus Gangrensis, paulò post Nicænam habita, omnes suorum viginti canonum transgressores anathemate perculit his verbis : *anathema sit :* Collectionis Harduini *tom.* 1. *col.* 533. *etc.* quibus sententiam latam importari, nemo facilè inficiabitur. Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 633. cui Episcopi 62. interfuêre, *cap.* 75. *tom.* 3. Collectionis Harduini *col.* 594. *anathema, maranatha* in eos pronunciarunt, qui adversùs regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam sententiam, ter repetitam, protulerunt : *Hoc etiam tertiò acclamamus, dicentes : Quicumque amodò ex nobis, vel cunctis Hispaniæ populis, quâlibet meditatione, vel studio, sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ salute, gentisque Gothorum statu, vel incolumitate regiæ potestatis pollicitus est, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannica regni fastigium usurpaverit, anathema sit in conspectu Spiritûs sancti, et Martyrum Christi, atque ab Ecclesia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, et ab omni communione Christianorum alienus, neque partem justorum habeat, sed cum diabolo, et angelis ejus, æternis suppliciis condemnetur unà cum eis, qui eâdem conjuratione nituntur ; ut par pœna perditionis constringat, quos in perniciem prava societas copulat. Et ideo, si placet omnibus, qui adestis, hæc tertiò reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel populo dictum est : Qui contra hanc nostram definitionem præsumpserit, anathema, maranatha, hoc est, perditio in adventu Domini sit, et cum Juda Scarioth partem habeat, et ipsi, et socii eorum : Amen.* Eamdemque anathematis sententiam, eodem ritu, ac iisdem ferè verbis in eosdem regni, et Regis proditores denuò latam legimus in Concilio Toletano XVI. anni 693. *cap.* 10.

eod. tom. 3. Collectionis Harduini *col.* 1801. Qui autem prædictæ sententiæ ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, considerat, multòque magis si illorum verborum: *anathema sit in conspectu Spiritûs Sancti, et Martyrum Christi*: vim, et efficaciam attentiùs expendat, minimè dubitabit, Patrum mentem fuisse, excommunicatione latæ sententiæ percellere quotquot in posterum in patriam, aut Regem, rebellionem intentarent.

VIII. Non itaque recenter adinventæ, nec primis decem Ecclesiæ seculis ignotæ prorsùs fuerunt excommunicationes latæ sententiæ, sicuti sibi finxit, rerumque Ecclesiasticarum minùs peritis imposuit Van Espen, ut illarum usum improbaret, easque parvi faciendas suaderet, quod certè alibi non obscurè insinuavit.

CAPUT SECUNDUM.

Auctoritate, et exemplis improbatur immoderatus usus Censurarum latæ sententiæ.

Vindicata Ecclesiæ potestate infligendi censuras latæ sententiæ, illud affirmamus, quod nemo negabit, nimirùm frequentiùs, quàm rectè disciplinæ ratio exposcat, censuras ejusmodi irrogari. Enimverò Navarrus *manual. cap.* 27. *num.* 49. notat, ante annum 1298. quo promulgatus est sextus Decretalium, vix numeratas fuisse triginta sex excommunicationes latæ sententiæ, quæ etiam ad viginti sex poterant commodè redigi, eò quòd plures unum eumdemque ferè casum respicerent. *Per solum autem sextum Decretalium* (pergit Navarrus) *inductæ fuerunt* 32. *et per solas Clementinas* 50. *Postea per Bullam Cœnæ, per Extravagantes impressas, et non impressas, per* Constitutiones Synodales, *et Provin-*

ciales, per visitationes, et reservationes secularium, et Religiosorum, penè innumeræ : additque : *valdè utilem, imò et necessariam fore aliquam earum limitationem saltem quoad forum conscientiæ.* A Navarro in hunc modum edocti, ac præfatum Concilii Tridentini decretum præ oculis habentes, cùm nos Sacræ Congregationis Concilii munere fungebamur Secretarii, semper Episcopis, nos amicè consulentibus, auctores fuimus, ut parcè, et magna cum circumspectione censuras infligerent, præsertim latæ sententiæ : sæpè etiam, cùm iidem suas Synodales Constitutiones, prinsquam promulgarentur, ad nos transmiserunt, eos hortati fuimus, ut ab illis censuras delerent, quibus earumdem transgressores ipso facto innodabantur. Hanc eamdem fuisse mentem, comperimus, Præsulis Altoviti, nostri in eodem munere Prædecessoris : ille quippe in causa *Neapolitana*, proposita die 18. Maji 1686. cùm ageretur de edicto, ab Archiepiscopo edito, quo sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda interdicebatur Parochis, ne in sepeliendis pauperum cadaveribus quædam peragerent, quæ videbantur minùs decentia, hæc in suo voto adnotavit: *Verùm mihi semper absonum visum est, imponere pœnam suspensionis ipso facto incurrendæ pro qualibet levi culpa, præsertim contra Parochos, non minùs in præjudicium animarum, eorum curæ commissarum, quàm ipsorum Parochorum delinquentium.*

II. Item cùm in Congregatione habita de 20. Decembris 1687. examinanda essent Synodalia decreta Episcopi Vasionensis, et controversia præcipuè verteretur circa unum decretum, quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibebantur Sacerdotes ludere aleis, vel taxillis, quocumque modo, et cum quacumque persona, postquam Altovitus in suo suffragio Doctores retulit asserentes,

licere quandoque Sacerdotibus, animi relaxandi causâ, aleis, et taxillis ludere, modò id non frequenter, et sine scandalo faciant; attamen, quia ludus, qui juxta doctrinam Divi Thomæ 2. 2. *quæst.* 168. *art.* 2. ad virtutem pertinet eutrapeliæ, facilè degenerat in vitium, eò quòd ludentes aut nimiùm illi indulgeant, aut à conditionibus deficiant, quas idem D. Thomas *ibid. et art. seq.* ad ludum cohonestandum requirit, ideo addidit Altovitus, posse Episcopum in sua Synodo edicere, ne Sacerdotes et Clerici aleis, vel taxillis ludant: sed, quantum attinet ad censuras, hæc prudenter animadvertit: *Pœnam excommunicationis latæ sententiæ, uti nimis rigidam, etiam nullo reclamante, ex officio tollendam esse, et per consequens, decretum in hac parte reformatione indigere, censerem: licèt enim sacrum Tridentinum Concilium cap.* 1. *sess.* 22. *de reform. tribuerit Episcopis facultatem procurandi observantiam eorum, quæ per antiquos canones disposita fuêre circa vitam, et honestatem Clericorum, non solùm sub pœnis per dictos canones statutis, sed etiam aliis, eorum arbitrio imponendis; attamen arbitrium hujusmodi regulari debet à jure, juxta cujus dispositionem non est imponenda pœna excommunicationis, præsertim latæ sententiæ, nisi in casu, quo committitur culpa lethalis, quæ ex supradictis non contrahitur per Clericos, rarò, vel recreationis causâ, et citra scandalum ludentes.* Putavit nimirùm Altovitus, nullam in casu, de quo res erat, adfuisse circumstantiam, ob quam potuerit ludus prohiberi sub gravi: quod ceteroqui posse aliquando evenire, paulò pòst demonstrabimus.

III. Sed nunquam magis se à censuris multiplicandis alienum ostendit Altovitus, quàm in causa *Melitensi*, quæ fuit ejusmodi. Episcopus Melitensis in sua Synodo excommunicationi latæ sententiæ

subjecerat Clericos occultè detinentes arma prohibita. De hoc decreto, adversùs quod Clerici reclamaverant, disputandum erat in Sacra Congregatione Concilii die 16. Decembris 1684. At Altovitus in suo suffragio, quod pro suo Secretarii munere, ùt moris est, exaravit, acriter decretum impugnavit: ajebat enim, usum armorum vetitum quidem esse Clericis *in Cap. Clerici*, *de vit. et honest. Clericor.* et propterea rectè posse iterùm illum ab Episcopo Clericis interdici sub pœnis arbitrariis, etiam pecuniariis, locis piis applicandis, quemadmodum tradunt Antonell. *de regim. Eccles. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 2. et Bellet. *Disquisit. Clerical. part.* 2. *tit. de pœnis Clericor.* §. 1. *num.* 2. sed, quod attinet ad censuras, eas à Jure irrogatas, dicebat, Clericis arma gestantibus, non autem illa domi retinentibus, et præterea prædictas censuras esse ferendæ, et non latæ sententiæ: quemadmodum benè ponderavit Raynaudus *de Religioso loricato vers. Jure tamen communi*, *Oper. tom.* 17. *pag.* 193. Et quamquam (pergebat Altovitus) in Constitutionibus summorum Pontificum, videlicet 49. Pii IV. et 145. S. Pii V. excommunicatio latæ sententiæ feratur adversùs Clericos deferentes, aut domi detinentes arma prohibita; hæ tamen Constitutiones solos complectuntur Clericos, degentes in temporali ditione Romani Pontificis: cùmque versemur in materia odiosa, et pœnali, non sunt extendendæ ad Clericos alibi commorantes. Etenim, quamvis in Clementina. *Ne in agro*, §. *Quia verò*, *in fin. de statu Monachorum*, excommunicatio latæ sententiæ decernatur in Monachos arma detinentes intra septa monasterii sine licentia Abbatis, non propterea sub ea comprehensi censentur Canonici Regulares, licèt isti sæpiùs in Jure confundantur cum Monachis, et expressè nominentur in præcedenti Clementinæ periodo, ubi excommunicatione ipso facto decla-

rantur irretiti tam Monachi, quàm Canonici Regulares, qui, relictis claustris, per Principum Curias evagantur; quemadmodum, post Glossam *in eadem Clem. verb. Monachos*, advertit Suarez *de censuris disp.* 25. *sect.* 5. *num.* 8. ex quibus omnibus concludebat Altovitus, Synodalem Constitutionem Melitensem esse ita temperandam, ut excommunicationem, non latæ, sed ferendæ tantùm sententiæ, Clericis arma detinentibus inureret. Non fuit causa, præfatâ die, definita, nec deinceps in Sacræ Congregationis regestis proposita apparet; fortasse quia Constitutionis defensores, à contrario suffragio Secretarii certum periculum causæ suæ metuentes, Episcopo suaserunt, ut ipsemet Synodale decretum reformaret.

IV. Nihil enimverò hoc exemplo efficacius adduci poterat ad indicandam, et suadendam Episcopis cautelam, et circumspectionem, quam adhibere debeant in decernendis censuris latæ sententiæ, ne secùs sua decreta reformare, aut etiam prorsùs delere cogantur: etenim nihil magis est apud Doctores receptum, quàm quòd Episcopus queat Jus commune adjuvare, pœnasque augere ab illo inflictas, quod fusè probat Romaguerra *ad Constitutiones Synodales Gerundenses lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. et nihilominùs ex iis, quæ enarravimus, perspicuum fit, non semper congruum reputari, ut quæ à Jure communi sunt vetita, atque interdum etiam sub censurarum comminatione interdicta, iterùm ab Episcopo prohibeantur, statutâ in transgressores censurâ latæ sententiæ: sed hæc, tamquam extremum remedium, est tantùm adhibenda, cùm malum gravissimum est, neque aliter præcidi, aliisque pœnis cohiberi potest. Hanc pariter fuisse, esseque constantem sententiam Sacræ Congregationis Concilii, ex eo colligitur, quod paucis antea annis accidit Episcopo Larinensi. Habita

ab eo fuerat Diœcesana Synodus anno 1728. adversùs cujus nimiùm severas Constitutiones Clerici Larinenses appellarunt : sed san. mem. Benedictus XIII. appellatione rejectâ, eas ad unguem servari jussit. Benedicto è vivis erepto, ab ejus Successore Clemente XII. facultas facta est Larinensibus Clericis sua jura deducendi ad Sacram Congregationem Concilii : quæ cùm in prima ex Synodalibus Constitutionibus à Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indsicriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quæstionibus, ad forum conscientiæ spectantibus, haberi consuetæ, atque in earum altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque prædictæ Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent à celebratione Missæ; die 30. Augusti 1732. rescripsit, primam Constitutionem non sustineri quoad Clericos nondum sacris initiatos; ex altera verò deleri jussit præfatam pœnam suspensionis : etsi enim hæc levissima esset, et unicâ tantùm die Sacerdotes arceret à sacro Altaris ministerio, levior tamen Sacræ Congregationi visa est culpa propter quam infligebatur : quod videri potest *in Thesaur. Resolut. tom.* 5. *pag.* 387.

CAPUT TERTIUM.

Interdùm decerni potest Censura latæ sententiæ ad cohibendam culpam, quæ, in se spectata, est levis, si ob adjunctas circumstantias fiat gravis.

Verum contingere potest, ut res, quæ, in se spectata, levis esse videtur, gravis tamen appareat, si circumstantiæ perpendantur, quibus circumvestitur, et præsertim si consideretur periculum, ne abusus, qui ab uno vel altero in diœcesim induci

cœpit, nisi statim præfocetur, totam paulatim communitatem contaminet: quemadmodum notavit Gibalinus *de censuris discept.* 2. *quæst.* 2. *consectar.* 7. In hoc autem rerum eventu, si Episcopo alius non suppetat modus, licebit profectò etiam censurarum ense illum præcidere: novum quippe non est, ut, quod in paucis dissimulandum prudentia dictat, in tota communitate tolerari non debeat. Plura hujus rei exempla nobis suppeditant Conciliorum canones. Etenim Concilium Carthaginiense IV. anni 398. *can.* 24. relato *in Can. Sacerdote, de Consecrat. dist.* 1. excommunicandum statuit, qui, *Sacerdote verbum in Ecclesia faciente, egressus de auditorio fuerit.* Gregorius II. in Concilio Romano anni 721. cui Episcopi 32. interfuêre, *can.* 17. relato *dist.* 23. *Can.* 23. et *in Cap.* 4. *de vit. et honest. Clericor.* anathema pronunciavit adversùs Clericos comam nutrientes, inquiens: *Si quis ex Clericis laxaverit comam, anathema sit. Et responderunt omnes tertiò: anathema sit.* Bonifacius VIII. *in Extravag. Detestandæ, de sepulturis, inter comm.* excommunicatione perculit, quicumque cadavera exenterarent, et conciderent. Nulla autem ex his actionibus, si nudè inspiciantur, tantam præsefert culpam, ut excommunicationis pœnâ debuerit coerceri: quin imò, etiamsi assentiamur Suarez *de censuris disput.* 24. *sect.* 1. *num.* 6. docenti, *interdùm vocari excommunicationem in antiquis juribus solam privationem Eucharistiæ, cujus usus per antonomasiam dicitur Communio;* atque in hoc sensu excommunicationis vocabulum usurpatum intelligamus à citato Concilio Carthaginiensi IV. adhuc videri non potuerant tanti criminis rei, qui à concione recedebant, ut propterea debuerint sacrâ mensâ prohiberi. Quare, ne credamus, sacros canones à justitiæ, et æquitatis tramite deviasse, dubitandum non est, quin illæ actiones gravitatem acceperint

ab adjunctis circumstantiis; quod certè de concisione cadaverum, quæ non sine enormi barbarie, et maximo Fidelium horrore fiebat, ex prædictæ lectione Decretalis apparet.

II. Hinc pariter in recentioribus Synodis, præcipuè Hispalensi, Toletanâ, et Abulensi, relatis à Thoma Sanchez *Consil. lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 14. *num.* 6. Leandro *quæst. moral. part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 2. *quæst.* 30. et Sancio *in select. disput.* 51. excommunicatio lata est adversùs eos, qui, cùm ex legitima causa, jejuniorum diebus, carnibus vescerentur, pisces simul comedebant: quamvis enim ea admixtio, seu carnium unà cum piscibus comestio, priusquam à nobis, nostris Apostolicis litteris, datis die 30. Maji 1741. confirmatis die 22. Augusti ejusdem anni, et luculentiùs explicatis in nostra responsione ad quæstiones nobis propositas ab Archiepiscopo Compostellano die 8. Julii 1744. quæ extant *tom.* 1. *nostri Bullarii Constit.* 19. *Constit.* 27. *et Constit.* 99. severâ lege prohiberetur, fortassè secundùm se gravi culpâ vacaret; attamen ob adjunctum scandalum, à quo vix sejungi poterat, jure ac merito etiam sub pœna excommunicationis fuit in præfatis Synodis interdicta: quemadmodum benè ponderat Daniel Concina, Ordinis Prædicatorum Theologus, *in suo Comment. Theologic. in præfatum nostrum rescriptum ad postulata Archiepiscopi Compostellani* §. 1. *num.* 50. Levissimam quoque turpitudinem, etiam priusquam à ferè communi hominum consuetudine cohonestaretur, præseferre potuit usus pulveris Nicosiani, vulgò *Tabaci:* et nihilominus Urbanus VIII. Constitutione, quæ incipit *Cum Ecclesia*, edita die 30. Januarii 1642. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, *Tabacum* sumere vetuit in Ecclesiis civitatis, et diœcesis Hispalensis: quia ejusdem diœcesis Sacerdotes non verebantur Tabacum sumere

in Altari; ex quo sacra lintea indecenter fœdabantur, et Fideles nondùm assueti *Tabaci* graveolentiæ, illius fœtorem abhorrentes, ab Ecclesiis se subducebant: eademque de causa Innocentius X. et Innocentius XI. sub eadem excommunicationis pœna latæ sententiæ, ejusdem *Tabaci* usum interdixêre intra Vaticanam Basilicam; pluresque Episcopi, hisce permoti exemplis, excommunicatione innodarunt non solùm quotquot intra quamlibet suarum diœcesium Ecclesiam *Tabacum* sumerent, sed etiam Sacerdotes, qui ante Missæ celebrationem, et laïcos, qui ante Eucharisticam Communionem eodem pulvere extra Ecclesiam uterentur: de quibus Constitutionibus plura inferiùs.

III. Quòd si res, quæ in se leves sunt, ob adjunctas interdum circumstantias scandali, prudenter sub censura latæ sententiæ prohibentur; multò magis excommunicatione latæ sententiæ cohiberi poterit peccatum, quod et in se jam grave est, et insuper grave affert scandalum. S. Toribius in sua prima Synodo Provinciali, habita anno 1582. *tom.* 4. *Concilior. Hispaniæ* Cardinalis de Aguirre *pag.* 244. *act.* 3. *cap.* 4. ipso jure excommunicatos decrevit Clericos, operam dantes mercaturæ. Contra hanc Constitutionem appellavit Clerus ad Sacram Congregationem Concilii, ad quam Synodus de more missa fuerat examinanda. Sed Sacra Congregatio, etsi alias plures censuras ex ejusdem Synodi Constitutionibus deleri jusserit, hanc tamen sustinendam censuit; non solùm quia sciebat, omnem negotiationem sub *interminatione anathematis* prohibitam esse Clericis, præsertim Sacris initiatis, *in Cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi;* verùm etiam quia audierat, infideles Indos plurimùm offendi, cùm Ministros Evangelicos vident impensam operam dare negotiationi: inde enim occasionem arripiunt suspicandi, Evangelicæ prædicationis, si non unicum,

saltem præcipuum scopum esse, viam aperire Europæis ad negotiationem illis in regionibus exercendam, atque ingentem auri copiam ex iis in Europam asportandam; quemadmodum narrat idem Cardinalis de Aguirre *loc. cit. pag.* 261.

IV. Ad idem præcavendum scandalum, Evangeliique præconum consulendum famæ, et dignitati, summus Pontifex Clemens IX. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, prohibuit quibuscumque Ecclesiasticis, tam Secularibus, quàm Regularibus, degentibus sive in insulis, provinciis, et regnis Indiarum Orientalium, sive in partibus Americæ tam australibus, quàm septentrionalibus, ne unquam cujusvis causæ, occasionis, et tituli prætextu, quæstuosam exerceant negotiationem sive per se, sive per alios, sive nomine proprio, sive Religiosorum Ordinum, quorum fortè sint alumni; voluitque, statutas à se in prædictos negotiatores pœnas neque eum evadere, qui semel tantùm mercaturam facit: quod videre est in Constitutione ejusdem Pontificis, impressa inter Apostolicas Constitutiones, respicientes Missiones Sinarum, et Tunchini, in unum volumen collectas, editasque Parisiis anno 1676. *part.* 1. *pag.* 73.

V. Ex quibus omnibus conficitur, impossibile esse, ut Episcopis certa præscribatur norma, ad quam tutò, et sine offendiculo conformare se queant in decernendis censuris latæ sententiæ; cùm res pendeat à rerum, locorum, et temporum conditionibus, quas perpendere ad ipsorum prudentiam pertinet. Neque ex eo, quòd nos sciamus, aliquam censuram, ab aliquo Episcopo latam, etiam Clero contradicente, ratam habitam à Sacra Congregatione Concilii, inferre possumus, eamdem, si alibi feratur, ratam pariter habendam: scimus etenim, Sacram Congregationem sustinuisse edictum quondam editum ab Episcopo Comensi, quo, sub pœna suspensio-

nis ipso facto incurrenda, prohibebatur Clericis, in Sacris constitutis, ingressus in Ecclesiam sine veste nigra oblonga, quam *talarem* vocant, utì habetur *lib.* 43. *decretor. pag.* 128. sed simul *lib.* 58. *pag.* 288. adnotatum legimus, eamdem Sacram Congregationem è simili edicto, promulgato ab Episcopo Rubensi, expungi jussisse pœnam censurarum, earumque loco subrogandam pœnam solutionis quinque librarum ceræ albæ, et solùm in subsidium adjiciendas censuras, ferendæ tamen, non verò latæ sententiæ: quia nimirùm in diœcesi Rubensi usus vestis brevioris non adeo apud Ecclesiasticos invaluerat, sicuti in diœcesi Comensi, in qua, utì Episcopus Sacræ Congregationi significaverat, usus vestis talaris, quam propriam esse Ecclesiasticorum infrà dicemus, omnibus ferè obsoleverat, non sine populi admiratione, et scandalo. Quare iterùm concludimus, non posse certam regulam tradi, in infligendis censuris, ubique servandam; sed rem totam relinqui prudentiæ, et circumspectioni Episcoporum.

CAPUT QUARTUM.

Quid de Usuris, et Contractibus in Synodo decerni possit: ubi specialiter de mutuo.

Optabat Fagnanus *in sæpiùs cit. Cap. Sicut olim, num.* 82. *de accusat.* nihil à Synodis Provincialibus quoad usuras decerni: et tamen vix erit Concilium Provinciale invenire, à quo non fuerint usuræ expressè damnatæ, easque exercentes severissimis pœnis subjecti. Hunc eumdem morem imitatæ Diœcesanæ Synodi, præsertim recentiores, ab anno scilicet 1698. usque ad hanc diem habitæ, quas summo studio collectas attentè perlegimus, specialem de usuris sermonem instituerunt, easque ite-

rùm iterùmque improbarunt. Nec proinde aut hæ auctoritati Fagnani refragantur, aut Fagnanus communi Synodorum usui, et praxi adversatur: quod enim Fagnanus voluit, hoc unum est, ne à particularibus Synodis quæstiones dirimantur *in casibus usurarum, et aliorum vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt;* quales sunt quæstiones circa contractus, inter graves Theologos controversæ, et nondùm ab Ecclesia definitæ: non verò prohibuit, ne usura verè et propriè talis, aut contractus certò fœneratitii proscribantur, atque è qualibet diœcesi exterminentur. Quæ autem nominatim prioris, aut posterioris generis sint, per summa capita innuemus.

II. Omne lucrum ex mutuo, præcisè *ratione mutui*, utì loquuntur Theologi, hoc est lucri cessantis, damni emergentis, aliove extrinseco titulo remoto, usurarium, atque omni jure, naturali scilicet, Divino, et Ecclesiastico, illicitum esse, perpetua fuit, et est Catholicæ Ecclesiæ doctrina, omnium Conciliorum, Patrum, et Theologorum unanimi consensione firmata. Huic contradixêre Græci schismatici, qui, teste Guidone Carmelitâ *in Catalogo hæreticorum*, quodcumque lucrum ex mutuo permittunt. Græcis ex parte consensit Calvinus, qui *ad cap.* 18. *Ezechiëlis*, licere docuit aliquod moderatum lucrum, non quidem à paupere, sed à divite, præcisè ratione mutui, exigere. Errorem à Calvino obiter insinuatum, ex professo propugnavit Carolus Molinæus *in suo Tract. de usuris* ubi *num.* 10. audacter affirmat, usuram non esse prohibitam, *nisi in quantum est contra charitatem.* Distinguit deinde *num.* 85. tres hominum gradus. Primus complectitur pauperes, emendicatâ stipe viventes, quibus, non mutuo, sed eleëmosynâ succurrendum, ait: alter indigentes, qui pro tempore indigent, quamvis pares sint, mutuo postea

restituendo ; atque his quoque mutuum gratuitò dandum asserit : tertius gradus complectitur divites, et mercatores, qui nihil indigent, sed rem suam negotiatione amplificare student; et ab his usuram moderatam, ratione mutui, justè, ac sanctè exigi posse, tradit Molinæus. Eamdem pravam opinionem amplexatus, aliâ ratione defendit Claudius Salmasius in duplici Tractatu, altero inscripto *De usuris*, altero *De trapezitico fœnore*, quibus in locis usuram, nisi charitatem lædat, ab omni culpa absolvit, eò quòd sit *merces locatæ pecuniæ*. Verùm, quamquam plurimi heterodoxi, Calvini, Molinæi, et Salmasii systemati stabiliendo allaboraverint, inter quos Petrus Heinigius *lib.* 2. *quæst.* 1. Gerardus Noodt *de fœnore, et usuris lib.* 1. Gronovius, et Barbeyrac *in notis ad Hugonem Grotium lib.* 2. *cap.* 12. Boehmerus *Jur. Eccles. Protest. tom.* 5. *lib.* 5. *tit.* 19. rationem tamen, quâ eam Salmasius tutatus est, ferèomnes refellerunt, rectè arbitrantes, mutuatæ pecuniæ dominium transferri in mutuatarium, ac propterea non posse mutuum locationi ullo pacto comparari ; sicuti testatur Gottfridus Mascovius *in notis ad Pufendorf lib.* 5. *cap.* 7. §. 5.

III. Impiæ Calvini, et Molinæi opinioni non veriti sunt subscribere pauci quidam Doctores Catholici. Distinguunt et isti duplex genus mutui : unum, quo pecunia, aliave res datur ad consumptionem, quod plerùmque fit cum indigentibus, pecuniam mutuam accipientibus, ut se, suamque familiam sustentent, debita solvant, filiam nuptui tradant, etc. alterum, quo datur ad negotiationem, ut cum mercatoribus fieri solet, qui acceptam mutuò pecuniam negotiatione augent, ingensque ex ea lucrum reportant. In primo casu usuram esse fatentur, quidquid exigitur ultra sortem. At à fœnoris labe excusant lucrum, quod in secundo casu ex mutuo percipitur,

dummodò sit moderatum, modumque servet à patriæ legibus definitum.

IV. Novam hanc distinctionem, ab hæreticis primùm excogitatam, præverterant Ecclesiæ Patres, qui uno ore, absolutè, atque indefinitè fœneratitium pronuntiaverant quidquid ex mutuo ultra sortem exigitur. Tertullianus *lib.* 4. *contra Marcionem cap.* 17. ita explicat Ezechiëlis locum : *Pecuniam*, inquit, *suam fœnori non dedit, et quod abundaverit, non sumet, fœnoris scilicet redundantiam, quod est usura.* S. Basilius *in Psalm.* 14. *tom.* 1. *Oper. pag.* 107. allegato pariter Ezechiëlis loco, ait : *Ezechiël id in maximis malis recenset, si fœnus, et quidpiam ultra sortem accipiatur.* S. Ambrosius *lib. unic. de Tobia cap.* 14. *num.* 49. *tom.* 1. *Oper. col.* 607. *Et esca usura est, et vestis usura est, et quodcumque sorti accedit, usura est.* S. Hieronymus *in Ezechiëlem lib.* 6. *cap.* 18. *tom.* 5. *Oper. col.* 210. *Alii pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diversi generis, et non intelligunt, usuram appellari et superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo quod dederint, plus acceperint.* S. Augustinus *in Psalm.* 36. *serm.* 3. *num.* 6. *tom.* 4. *Oper. col.* 285. *Si fœneraveris homini, id est mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid, plusquam dedisti, expectes accipere non pecuniam solam, sed aliquid, plusquam dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, sive quodlibet aliud, si, plusquam dedisti, expectas accipere, fœnerator es.* Concilium Agathense relatum à Burchardo *lib.* 2. *cap.* 126. ab Ivone *part.* 6. *cap.* 200. et à Gratiano *caus.* 14. *quæst.* 3. *can.* 4. *Usura est, ubi amplius requiritur, quàm datur, v. gr. si dederis solidos decem, et amplius quæsieris.* Ex quibus Gratianus ibidem concludit : *Ecce evidenter ostenditur, quod, quidquid ultra sortem exigitur, usura est.* Patribus adhæsêre veteres Theologi, qui, duce Divo

Thoma 2. 2. *quæst.* 78 *art.* 2. adeo districtè omne lucrum ex mutuo, jure naturali, et Divino vetitum asseruêre, ut ne munus quidem *ab obsequio, aut à lingua*, quod certè quid minimum est, nullique onerosum, à mutuatario, solius mutui causâ, exigi posse docuerint.

V. Neque verò Calvini, et Molinæi asseclis suffragantur aut loca sacræ Scripturæ speciatim prohibentia, ne pauperes usuris opprimantur, utì *Exodi* 22. *vers.* 25. *et Levitici* 25. *vers.* 35. aut sententiæ Patrum, usuras dumtaxat redarguentium immoderatas, aut canones Conciliorum, putà 36. ex Apostolicis, 17. Nicænus, et 12. Concilii Arelatensis primi, solos Clericos fœneratores severis pœnis subjicientes. Etenim antiqui Testamenti pagina in ipsismet in contrarium adductis locis, et adhuc clariùs *Deuteronomii* 25. *vers.* 19. *Ezechiëlis* 18. *et Psalm.* 14. omnem omninò usuram, absque ullo personarum, à quibus exigatur, discrimine, prohibet, et detestatur; pauperes autem alicubi expressè nominat vel tantùm exempli causâ, quia plerùmque contingit, ut illi magis egeant opis alienæ, et necessitate adacti mutuum accipiant, etiam sub obligatione immoderatum fœnus solvendi, quemadmodum ad prædictum Exodi caput adnotavit etiam Hugo Grotius; vel quia usuræ, quæ à pauperibus extorquentur, præter propriam pravitatem, quamdam redolent sævitiam, et immanitatem, speciali notâ, et reprehensione dignam, sicuti ratiocinatur Gibalinus *de usuris lib.* 1. *cap.* 7. *art.* 2.

VI. In novo autem Testamento *Lucæ* 6. illis Christi Domini verbis: *Mutuum date, nihil indè sperantes:* præceptum tradi, seu veriùs naturalem legem iterùm inculcari, nihil prorsùs lucri ex mutuo ab ullo sive paupere, sive divite, exigendi, non solùm docet D. Thomas 2. 2. *qu.* 78. *art.* 1. *Ad* 4. sed concors fuit Conciliorum, Patrum, summorumque Pon-

tificum sententia, præcipuè Urbani III. *in Cap. Consuluit, de usuris*, qui præfati textus auctoritate omnem, quantumvis minimam, usuram universim vetitam pronunciavit; explicans enim præfata Christi Domini verba, iis prohiberi, ait, *omnem usuram et superabundantiam.* Dicere autem, summos Pontifices, et Concilia prædicti textûs verum, et genuinum sensum non esse assequuta, quod aliquos mussitare non puduit, et temerarium, et ferè hæreticum est: quidquid enim sit; an Ecclesia non solùm infallibili polleat auctoritate in definiendis quæstionibus Fidem, aut mores respicientibus, quod nullus Catholicorum negat, sed etiam in delectu rationum, quas ad suas definitiones stabiliendas interdum adducit, de quo nonnulli Catholici dubitarunt: certum, et indubitatum est, eam errare non posse in interpretanda Divina Scriptura, ejusque genuino sensu Fidelibus aperiendo.

VII. Haud absimilia reponimus ad testimonia Patrum. Hi siquidem, licèt vehementiùs invehantur in usuras immoderatas, atque à pauperibus extortas, veluti culmen sceleris, ad quod homines pertrahit sordida, atque insatiabilis avaritia; non idcirco tamen approbant moderatas à divitibus exigendas: quin imò etiam istas aliis in locis expressè condemnant. Enimverò Ambrosius *cit. l. de Tobia c.* 6. *tom.* 1. *Oper. col.* 597. de iis agens, qui pecuniam suam fœnerantur, non indigenti, sed diviti, sed negotiatori, cui uberes proventus pariat, eos in hunc modum increpat: *Nihil nequius fœneratoribus, qui aliena damna lucra sua arbitrantur, et dispendio suo deputant, quidquid ab aliis possidetur. Aucupantur hæredes novos, adolescentulos divites explorant per suos, adjungunt se, simulantes paternam, et avitam amicitiam, volunt domesticas eorum cognoscere necessitates.... Sin verò nullost laqueos alicujus necessitatis offenderint, intexun*

tabulas, ajunt, nobile prædium esse venale, amplam domum: accumulant proventus fructuum, annuos reditus exaggerant, hortantur, ut coëmant. Similiter faciunt, pretiosas vestes, et monilia nobilia prædicantes. Neganti se habere pecuniam, ingerunt suam dicentes: utere ut tua: de fructibus emptæ possessionis pretium multiplicabis, debitam reddes: et *cap.* 14. *col.* 607. *Et putas, te piè facere, quia à negotiatore velut munus suscipis? Inde ille fraudem facit in mercium pretio, unde tibi solvit usuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quidquid ille fraudaverit. Et esca usura est, et vestis usura est, et quodcumque sorti accedit, usura est. Quod velis, ei nomen imponas: usura est.* Similiter Hieronymus *in cit. cap. Ezechiëlis tom.* 5. *Operum col.* 210. perinde ac si cum illis ipsis congrederetur, contra quos pugnamus, fœnus reprobat, etiam ex re percipiendum, quæ ingentem fructum mutuatario attulit, inquiens: *Solent argumentari, ac dicere: dedi unum modium, qui satus fecit decem modios: nonne justum est, ut medium modium de meo plus accipiam; cùm ille meâ liberalitate novem, et semis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apostolus, Deus non irridetur. Respondeat enim nobis breviter fœnerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non debuerat. Sed dedit quasi non habenti. Ergo quare plus exigit quasi ab habente?*

VIII. Ad canones quod attinet, si argumentum, quod ex illis instaurant, quidquam haberet roboris, et efficacitatis, probaret etiam, fornicationes, et adulteria esse laïcis permissa, quia plerique canones in solos Clericos fornicarios, et adulteros, nullâ factâ laïcorum mentione, animadvertunt; quæ sanè argumentatio inepta, et ridicula foret: novum quippe non est, Ecclesiam severiùs in Clericis punire delicta, quæ etiam in laïcis execratur; sicuti oppor-

tunè, et ad rem appositè monuit Concilium Carthaginiense I. *can.* 13. *Quod in laïcis reprehenditur, id multò magis in Clericis oportet prædamnari.* Ceterùm non desunt alii innumeri canones, Clericos æquè, ac laïcos usurarios redarguentes; atque, ut alios prætereamus, antiquissima Synodus Eliberitana *can.* 20. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 252. hæc habet: *Si quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit, eum degradari, et abstineri. Si quis etiam laïcus accepisse probatur usuras, et promiserit correctus, jam se cessaturum, nec ulteriùs exacturum, placuit, ei veniam tribui. Si verò in ea iniquitate duraverit, ab Ecclesia esse projiciendum.* Ac Leo Magnus *epist.* 3. *ad Episcopos per Campaniam, Picenum, Tusciam, et universas Provincias constitutos, cap.* 3. relat. *Can.* 7. 14. *quæst.* 4. exagitans usuræ peccatum, ait: *Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in Clericali officio constituti, sed et in laïcos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus.*

IX. Jure itaque ac merito Auctores permittentes, moderatum lucrum ex mutuo à divite, et negotiatore exigere, veluti adversantes communi, et perpetuæ Catholicæ Ecclesiæ doctrinæ, inclamarunt, et validissimis argumentis confutarunt Navarrus *Comment. de usuris num.* 8. *et seq.* Gibalinus, et Leotardus, in suo quilibet *de usuris* Tractatu, Cardinalis de Lugo *de just. et jur. tom.* 2. *dist.* 25. Jacobus Gaytte egregio Opere, quod concinnavit adversùs Molinæum, Salmasium, Auctoremque libelli Gallici *du Traité de la pratique des Billets*, Saintebeuve *in resolut. casuum conscientiæ tom.* 2. *ultim. edit. Paris. anni* 1700. *cas.* 210. *pag.* 422. *et seq.* Aloysius Bulteau, seu Bultellus, *in Apologia pro Lactantio in materia usurarum, edita Parisiis anno* 1677. Pouget *in suis Catholic. Instit. tom.* 1. *pag.* 760. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. et moral. tom.* 2. *lib.*

3. *cap.* 7. Genett. *Theolog. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *de mutuo, et usura quæst.* 6. *et seq.* Pontas *in Dictionar. cas. conscient. tom.* 3. *verb. Usura*, Continuator Prælectionum Theologicarum Honerati Tournely *tract. de contract. part.* 2. *cap.* 3. aliique plurimi.

X. Verùm, quoniam tot Doctorum auctoritate, et argumentis minimè perterriti, prædictam exoticam opinionem nonnulli iterùm refricare non dubitarunt, propterea nos ad Petri Cathedram evecti, ne Catholicæ doctrinæ puritas, cujus depositum nobis est à Christo concreditum, hâc erroris labe fœdaretur, datis ad Italiæ Episcopos encyclicis litteris sub die prima Novembris 1745. hæc inter cetera declaravimus: primò, omne lucrum ex mutuo, ratione mutui, usurarium, et illicitum esse: secundò, ad usuræ labem purgandam, nullum arcessiri posse subsidium vel ex eo quòd id lucrum, non excessivum, et nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit, vel ex eo quòd is, à quo id lucrum, solius causâ mutui, deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissimè sit impensurus: tertiò, quamquam unà cum mutui contractu possint quandoque alii tituli, ùt ajunt, fortè concurrere, ipsi mutuo extrinseci, è quibus justa oriatur causa, aliquid, ultra sortem ex mutuo debitam, exigendi, attamen falsè, et temerè affirmari diximus, ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique præstò esse, ita ut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis, alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram, salvamque, recipere. Alia præterea ediximus, atque in contractibus servanda commendavimus, quæ in Episcopales

Synodos utiliter inseri poterunt, ne usuræ maculâ inficiantur; sicuti videre est in præfatis nostris litteris, quæ sunt *in ordine* 143. *Bullarii nostri tom.* I. quasque nuperrimè theologico Commentario illustravit Daniel Concina Ordinis Prædicatorum Theologus.

XI. Quamobrem, si jampridem aliquot Episcopi, inter quos Cardinalis de Camus Episcopus Gratianopolitanus, Cardinalis de Bissy tunc Episcopus Tullensis, Jacobus Benignus Bossuet Episcopus Meldensis, et Bragadinus Episcopus Veronensis, in suis Edictis, et Pastoralibus Instructionibus præfatam proscripserant erroneam opinionem, utpotè quam noverant jam à Conciliis, summorumque Pontificum Constitutionibus prædamnatam; multò magis integrum nunc erit Episcopis illam, postquam iterùm nominatim, et expressè est ab Apostolica Sede reprobata, novis, si opus fuerit, Constitutionibus è sua diœcesi exturbare, eamque temerè disseminantes, aut usu ipso approbantes, severis pœnis coërcere.

XII. Post eliminatum hæreticorum errorem, qui, paucorum fraudulentiâ, etiam in Catholicam rempublicam irrepere cœperat, abs re non erit obiter detegere falsam doctrinam, quâ sunt imbuti Judæi inter Christianos degentes. Ex illis Deuteronomii verbis *cap.* 23. *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec frugem, nec quamcumque aliam rem, sed alieno:* inferunt Hebræi, sibi licere fœnerari Christianis, quos, licèt inter eos versentur, pro alienis habent, et extraneis. Facilè quidem esset hanc Judæorum fallaciam retundere, aut dicendo cum Ambrosio *cit. lib. de Tobia cap.* 15. in allegato textu permissum dumtaxat fuisse Judæis usuras exigere ab Amorrhæis, Amalecitis, aliisque vicinioribus populis, à quibus Deus dominium abstulerat rerum omnium, quas possidebant, et Iu-

dæis contulerat; aut dicendo cum D. Thoma 2. 2. *cit. quæst.* 78. *art.* 1. *Ad* 2. non fuisse permissum Hebræis usuras exigere ab extraneis, sed toleratum, tamquam minus malum, eo pacto, quo, propter duritiam cordis eorum, fuit in illis toleratum uxorum repudium: quod etiam ante Divum Thomam senserat Alexander de Hales *part.* 3. *quæst.* 86. *art.* 2. ubi ait: *Nunquàm fuit Judæis licitum fœnerari alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii, propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fœnerando alieno; sed permittebatur eis duplici de causa, scilicet ne facerent pejus, id est, ne fœnerarentur fratribus suis, et quia duri erant, et paulatim trahendi ad perfectionem.* At quoniam res est cum Hebræis, qui Theologorum, et SS. Patrum auctoritatem irrident, nec ullus nobis suppetit modus evellendi pravam illam opinionem, quæ in eorumdem mentibus altas egit radices, unum faciendum superest; nimirùm ut falsæ illius opinionis usum, qui in detrimentum cedit, et oppressionem pauperum Christianorum, pro viribus impediamus: neque aliter id præstari potest, quàm opportunis constitutionibus Episcoporum, et Christianorum Principum edictis, quibus severè prohibeantur Judæi Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam à Christianis extorqueant, et certa simul præscribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impunè exigere possint ex aliis contractibus, cum Christianis initis.

XIII. Primùm statutum fuit in Concilio Albiensi anni 1254. edito à Luca Dacherio *tom.* 1. *Spicilegii*, in cujus *cap.* 19. *pag.* 724. habetur: *Statuimus, et mandamus, in his, quæ deinceps mutuaverint Judæi Christianis, Christianorum ipsorum stetur simplici juramento, an quidquam usurarium sit in eis: et in eo, quod usurarium esse dixerint, sic jurati absolvantur*: quod decretum renovatum legimus in

Concilio Montis Pessulani, anni 1258. *cap.* 5. *eod. tom.* 1. *Spicilegii pag.* 725. Alterum edixit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi *cap.* 67. relato *in Cap. Quanto magis*, *de usuris*, ubi districtè vetuit, ne Judæi, obtentu cujuslibet contractûs, quem ceteroquin licitè cum Christianis inire queunt, graves, et immoderatas usuras exigant: *Synodali decreto statuimus, ut, si de cetero, quocumque prætextu, Judæi à Christianis graves, et immoderatas usuras extorserint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderato gravamine satisfecerint competenter.* Utrumque verò ad compescendos fœneratores Judæos, in temporali ditione Ecclesiæ commorantes, iterùm decernendum consuluit Marcellus Severolus, sacri Consistorii Advocatus, nobis, dum viveret, singularis amicitiæ nexu conjunctus, in suo elaborato suffragio, edito apud Passerinum *in Cap. Quamquam*, 2. *post. num.* 84. *de usuris*, *in* 6. Et, ne à Synodis recedamus, ita nuperrimè statuit Episcopus Pisaurensis in sua Diœcesana Synodo habita anno 1742. *tit.* 4. *num.* 17. cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

CAPUT QUINTUM.

An et quando usuræ suspicione vacent quidam speciales contractus, de quibus interdum est in Synodo agendum: ubi de lucro quod ultra sortem recipitur in Montibus Pietatis, de censibus, et de cambiis.

Hactenus de usuris generatim acceptis. Descendendum nunc est ad speciales contractus, de quibus dubitari potest, an occulta usuræ tabe sordescant. Diu multùmque inter Theologos, et Canonistas olim disceptatum fuit, an usurarii essent Montes Pieta-

tis, Perusiæ anno 1450. primùm erecti, in quibus, recepto pignore, pecunia, aut frumentum mutuò datur pauperibus eâ lege, ut, si præfixo tempore debitum non solvant, vendantur pignora, et ex eorum pretio Mons Pietatis sortem creditam, et modicum quid ultra sortem recipiat, residuum verò reddatur debitori. Ejusmodi Montes præ ceteris impugnarunt Cajet. *in comment. de Mont. Piet. cap.* 1. et Dominicus Soto *lib.* 6. *de just. qu.* 1. *art.* 6. quibus videbatur modicum illud lucrum, ultra sortem receptum, usuram sapere. Acriter pariter in illos invehitur cum aliis Acatholicis Carpzovius *Pract. Crim. quæst.* 92. *num.* 4. *et seq.* Verùm Leo X. in Concilio Lateranensi V. *sess.* 10. sacro approbante Concilio, Montes prædictos licitos, atque ab omni usuræ labe immunes pronunciavit: siquidem, quod ultra sortem à mutuatariis exigitur, non causâ mutui, sed alio nomine exigitur, præcipuè ut sine Montis detrimento congrua merces assignetur ministris, qui non sine magno labore pignora custodiunt, excutiunt, expendunt, et alia ejusdem generis multa præstant in gratiam mutuatariorum. Sicut enim, si amicus, unius diei intervallo à me distans, mutuum à me petat, quod ad eum mittere cogar per hominem à me conductum, et mutuum, et mercedem, quam dedi homini, per quem mutuum misi, jure repetere possum; ita Montis Præfecti aliquid ultra sortem creditam exigere valent, erogandum in Montis ministrorum salarium: quemadmodum ratiocinatur Sylvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 78. *art.* 4. *quæsit.* 1. ubi alia plurima adducit argumenta ad vindicandam justitiam Montium Pietatis.

II. Quoniam verò periculum est, ne, quod à Montis Præfectis ultra mutuatam pecuniæ summam exigitur, expensas superet in ministrorum sustentationem erogandas; ideo Sacra Congregatio Concilii,

ut omnis usuræ suspicio quàm longè abesset à Montibus Pietatis, quos Tridentinum *sess.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* inter loca pia enumeravit, et Episcoporum visitationi subjecit, die 7. Februarii 1637. rescribens ad Archiepiscopum Neapolitanum, nihil ultra sortem exigendum statuit, nisi priùs consultâ Apostolicâ Sede: *Loca pia* (verba sunt Sacræ Congregationis, quæ reperimus adnotata *lib.* 15. *decretor. pag.*486.) *et sacras ædes, quæ disposita retinent, dum mutuant indigentibus pecunias, accepto pignore, non posse quidquam à mutuatariis, nisi ex Sedis Apostolicæ dispensatione, accipere.* Idemque responsum datum legimus ad Episcopum Adriensem die 14. Martii ejusdem anni, *eodem lib.* 15. *decretor. pag.* 501. *à tergo.* Multò minùs, absque Apostolicæ Sedis placito, erit plus exigendum, quàm antea consueverit, etiamsi Mons Pietatis eo auctario indigeat ad solvenda debita, quæ in mutuatariorum commodum contraxit: quod probè scientes Præfecti Montis Pietatis civitatis Casalensis, dum nos Sacræ Congregationis Concilii Secretarium agebamus, ab eadem Sacra Congregatione facultatem sibi fieri petierunt, et Montem, cujus reditus impares erant sublevandis pauperum indigentiis, ære alieno gravandi, et simul exigendi quinque ex singulis centenis nummis ab iis, qui in posterum, dato pignore, pecuniam à Monte reciperent, ut tali pacto possent et consueta sustinere onera, et æs alienum paulatim solvere; quemadmodum videri potest *in Thesaur. Resol. tom.* 1. *pag.* 28.

III. Quod si contrà Episcopus animadverteret, plus à mutuatariis solvi, quàm necessarium sit ad Montem servandum indemnem à necessariis impensis, et posset, et deberet usuram moderari, et redigere ad æqualitatem cum quotidianis sumptibus, aliisque oneribus, quibus Mons prægravatur; quamvis etiam *in hoc* eventu tutiùs sit, ut, priusquam

Episcopus moderationem decernat, Sacram Congregationem Concilii consulat.

IV. Non solùm de Montium Pietatis, sed etiam de emptionis censualium redituum justitia plerique dubitarunt: omnem siquidem censum esse larvatam usuram, putarunt Henric. *quodlib.* 1. *quæst.* 39. et *quodlib.* 8. *quæst.* 24. et Salicet. *in Auth. Ea lege, Cod. de usuris*, quibus adhæsit Hottomannus *lib.* 2. *Observat. cap.* 15. quamvis hìc non tam indagandæ, et stabiliendæ veritatis studio, quàm Apostolica decreta, alleganda insectandi, pruritu, ductus videatur. Sed distinguendum est inter censum realem, et personalem. Censum realem, qui jus est percipiendi annuam pensionem ex prædio, aliove fundo fructifero, absque ulla usuræ labe constitui, vendi, et emi posse, declararunt Martinus V. *in Extravag.* 1. *de empt. et vendit. inter commun.* Callistus III. *in Extravag.* 2. *eod. tit.* et S. Pius V. in sua Constitutione incipiente *Cùm onus*, edita 14. Kalendas Februarii 1568. modò eæ serventur conditiones in præfatis Constitutionibus præscriptæ, quas singulatim enumerat, et explicat Navarrus *in Comment. de usuris num.* 45. *et seq.* Sicuti enim potest quis emere rei alicujus usumfructum, remanente dominio directo penes venditorem, ita potest emere jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, eorumque loco, potest venditor se obligare ad solvendam emptori singulis annis certam pecuniæ summam, illorum fructuum æstimationi respondentem. Hoc autem, et non aliud fieri per contractum censùs realis, in quo omnia impleantur, quæ fieri voluit S. Pius V. illum perpendenti evidenter apparet. Controversia tamen adhuc hodie remanet, an licitus, vel potiùs fœneratitius sit census personalis. Constituitur hic census, non super re aliqua fructifera, sed super persona venditoris, qui obligationem sibi, vel suis etiam hæredibus imponit

certam pensionem solvendi emptori, ex industria, arte, et labore suo; qui quidem census non transit in realem, quamvis pro ejus securitate quandoque detur hypotheca: quoniam, pereunte re hypothecatâ, non perit census, sicuti contingit, cùm perit fundus, in quo est constitutus census realis, sed adhuc remanet obligata persona. Jam verò ejusmodi censum, solo spectato jure naturæ, ab usuræ reatu absolvunt Sotus *lib.* 6. *de just. quæst.* 5. *art.* 1. *conclus.* 4. Covarruvias *lib.* 3. *variar. cap.* 7. *n.* 5. *vers. Ego sanè:* Azorius *Instit. part.* 3. *lib.* 10. *cap.* 5. *quæst.* 1. Lessius *lib.* 2. *de just. cap.* 22. *num.* 18. Reiffenstuel. *ad tit. de usur. num.* 157. Continuator Prælectionum Honerati Tournely *part.* 2. *de contr. cap.* 6. aliique non pauci. Illum exadversò merum esse mutuum, censûs veste obtectum ad occultandam usuram, contendunt Navarrus *citat. Commentar. de usur. num.* 81. Molina *de just. tract.* 2. *disput.* 387. *num.* 7. Guttierez *lib.* 2. *practicar. quæst.* 177. *num.* 7. Cardinalis de Lugo *de just. et jur. disp.* 27. *sect.* 2. *num.* 25. Fachin. *lib.* 2. *controv. cap.* 44. aliique magni nominis Doctores: quoniam (inquiunt) ejusmodi censu personali non emitur jus ad percipiendam annuam pensionem, sicuti in reali, sed venditur ipsa pensio: quemadmodum enim is, qui accepto pretio se obligat ad dandum equum, re ipsâ vendit equum, et non merum jus ad equum; ita qui, acceptâ certâ pecuniæ summâ, se, suamque personam obligat ad solvendam quotannis certam pensionem, dicitur vendere ipsam pensionem. Quamobrem censum personalem ementi, aurum ex auro per se, et immediatè nasceretur, in quo tota consistit usurarii contractûs nequitia; sicuti dicitur *in Can. Sicut*, 8. *vers. Interdum*, *dist.* 47. Magis autem prædictis Auctoribus usuræ labe fœdatus videtur census personalis utrinque redimibilis, qui, ablato verborum cortice, aliud esse non

deprehenditur, quàm purum putum mutuum. Et profectò, si, teste Fagnano *in Cap. In civitate*, *num.* 16. *de censuris*, ferè omnes Canonistæ melioris notæ periculosam fatentur emptionem censûs realis ad certum tempus, et idcircò Innocentius omnibus Fidelibus consulendum ait, ut ab hujusmodi contractu abstineant; additque præterea Conradus, hortandos esse Magistratus, ut illum prohibeant: eò magis deterrendi erunt Fideles à contrahendis censibus personalibus utrinque redimibilibus, qui certè majorem præseferunt usuræ speciem, quàm census reales ad certum tempus.

V. Sed superfluum est censum personalem novis argumentis insectari, quem jam proscripsit S. Pius V. in laudata Constitutione *Cùm onus*, ubi ad censûs honestatem, inter ceteras conditiones, hanc quoque requirit, ut census constituatur in re fructifera, non qualicumque, sed immobili, certâ, ac nominatim designatâ. Quapropter etiam Auctores, qui censum personalem, ejus naturâ inspectâ, ab usuræ suspicione vindicant, ingenuè tamen fatentur, eum licitè fieri non posse, ubi præfata Pii V. Constitutio est recepta; quod tamen in Gallia, Belgio, et Germania non contigisse, affirmant Lessius *cit. cap.* 22. *num.* 20. Haunoldus *de just. tract.* 10. *num.* 316. Pirhing *ad tit. de usur. num.* 85. Wiestner *ibid. num.* 81. Verùm, quamquam nos sciamus, eumdem summum Pontificem, supplicante Catholico Rege Philippo II. indulsisse Hispanis, ne ad suæ Constitutionis, quoad eas conditiones, quæ juris naturalis, aut Divini non sunt, exactam observationem adstringerentur, sicuti narrant Gutierrez *cit. quæst.* 177. *in fin.* et Felicianus de Solis *lib.* 1. *de censib. cap.* 7. *num.* 2. nec dubitemus, ab eadem obligatione potuisse, contrario usu, seu legitimè præscriptâ consuetudine, ceteras eximi nationes; vehementer tamen suspica-

mur, in censu merè personali, præsertim utrinque redimibili, eas desiderari conditiones, quas non solùm Pontificia Constitutio, verùm etiam ipsum jus naturale, et Divinum exposcunt, ne sit larvatus contractus mutui, et propterea coram Deo usurarius.

VI. Sed, quoniam nulla hactenus hac de re ab Apostolica Sede prolata est sententia, non decet, ut Episcopus in sua Synodo censum personalem declaret ex natura sua usurarium; sed, si præsit diœcesi, ubi prædicta viget S. Pii V. Constitutio, urgebit ejusdem observationem, curabitque pro viribus, ne personales census in eam clanculum inducantur: si verò diœcesim gubernet, in qua Piana Constitutio non est moribus recepta, seriò Fideles monebit, atque hortabitur, ut à censibus personalibus abstineant, eò quòd, etiam solâ spectatâ eorumdem indole, usuræ periculo, et suspicione non vacent.

VII. Post census, consideranda occurrunt cambia. Est autem cambium permutatio pecuniæ, cum moderato campsoris lucro, quod tribus modis fieri potest: vel scilicet permutando pecuniam præsentem cum alia diversæ speciei, putà auream cum argentea: vel numerando campsori pecuniam in uno loco, putà Romæ, restituendam in alio, putà Parisiis: vel contra accipiendo ab ipso campsore pecuniam Romæ, ut illa eidem restituatur Parisiis. Primum dicitur cambium *minutum*, *et manuale*; alia duo appellantur cambia *localia*, *et per litteras*, eò quòd numeranti pecuniam Romæ, litteræ tradantur directæ ad alterum campsorem, seu mercatorem commorantem Parisiis, cui restitutio ibidem facienda committitur. Ex quolibet ex his cambiis licere campsori aliquid lucrari, Doctores omnes consentiunt: quia lucrum, quod percipit, non ex mutuo, sed ex aliis provenit legitimis titulis, quos præ ceteris expendunt Sotus *lib.* 6. *de just.* quæst. 10. art. 2.

Navarrus *manual. cap.* 17. *à n.* 289. *usque ad* 295. Joannes Medina *de cambiis quæst.* 4. et Molina *de contractibus tract.* 2. *disput.* 404. Necesse tamen est, ut in cambio locali vera fiat pecuniæ translatio, aut saltem, ut qui pecuniam accipit, serium habeat animum illam alibi restituendi : si enim sciret, eo ipso in loco, ubi accepta est, fore restituendam, quamvis cambi litteræ aliò directæ fingerentur, sub cambii specie, vera lateret usura, quæ hominum quidem judicium effugere, Deum autem eludere non posset. Et de hoc cambio, quod *fictum*, et *siccum* appellant, ea sunt intelligenda, quæ adversùs cambia statuit clar. mem. Cardinalis Lanfredinus in sua Diœcesana Synodo Cingulana, habita die 6. Augusti 1736. *cap.* 14.

VIII. Hæc manifesta sunt, et vix ulli obnoxia difficultati. Alia captiosa adinventa est species cambii, quod vocant *obliquum*. Titius indigens mille aureis, mutuos eos petit à Cajo, qui cùm consueverit negotiari, et negotiatione pecuniam suam augere, renuit indulgere petitioni Titii, à quo, ratione mutui, nihil potest exigere : quia verò Titius Cajum urgere non cessat, res inter eos in hunc modum componitur : Titius mutuos accipit à Cajo prædictos mille aureos, neque, mutui causâ, quidquam se Cajo, ultra sortem, soluturum promittit : ut tamen Cajo damnum rependat, quod ex dato mutuo subit, dat ei facultatem, æquivalentem pecuniæ summam, sive à semetipso, sive ab alio, per cambii contractum, accipiendi, eamque ad negotiationem destinandi, simulque Titius se obligat ad solvendum Cajo, donec ei mutuum restituat, quidquid ratione cambii impendit, aut impendere deberet, si prædictos mille aureos à campsore accepisset. Quandoque etiam ipsemet Titius mutuatarius assumit sibi onus, cambiis negotiandi tantam pecuniæ summam, quantam mutuam accepit

à Cajo, in commodum tamen, et utilitatem ejusdem Caji, cui quotannis solvit quantum ex cambiis lucratur, aut lucrari posset, donec ei mutuum restituat. Si primo modo res peragatur, pertinet ad Cajum mutuantem probare, cambii litteras reverà à se transmissas, seu mille aureos se fuisse per cambium ab alio consecutum. Sed, si Titius mutuatarius onus in se suscepit, summam ei æquivalentem, quam à Cajo mutuam accepit, cambiis activis negotiandi; tunc aut stetit promissis, aut non: si primum, Cajus creditor justè percipit fructus, seu pecuniæ accensiones à cambiis productas: si secundum, quamvis tunc nihil ex cambiis consequatur, eosdem tamen fructus à Titio requirit, titulo *ejus qui interest*, seu damni quod subit ex eo, quòd Titius susceptæ obligationi non satisfecerit, juxta decisionem 829. Romanæ Rotæ *coram Dunozetto jun.* Et quia hic posterior modus securiorem reddit mutuantem, cui duplicem aperit viam ad consequendum auctarium mutuatæ pecuniæ, hac de causa frequentiùs adhibetur.

IX. Præmissâ hâc cambii obliqui notione, quam præbet Cardinalis de Luca *lib.* 5. *tit. de cambiis in Summ. part.* 2. *num.* 16. facilè est suspicari, prædictas involutas ambages, esse unicè excogitatas ad palliandam usuram, quæ nihilominus non satis occultatur, et magis adhuc apertè se prodit, cùm contractus secundo ex recensitis modis initur; quid enim absurdius, quid incredibilius fingi potest, quàm quòd Titius indigens mille aureis, quos mutuos accipit à Cajo, totidem statim habeat paratos ad nundinas transmittendos, atque in activa cambia erogandos, in mutuantis Caji utilitatem? Et nihilominus non desunt Auctores, qui pro ejusmodi cambiorum tuenda justitia decertant, inter quos Cardinalis de Luca *de cambiis disc.* 3. *num.* 5. *disc.* 5. *num.* 8. *disc.* 23. *num.* 9. Ansald. *de commerc. et*

mercat. disc. 65. *num.* 46. *et seqq.* Rota Bononiensis apud Urceolum *de transact. quæst.* 40. *à num.* 23. *usque ad fin.* et Rota Romana *decis.* 1. *lib.* 8. *ad ornat. Card. de Luc. et decis.* 323. *et* 695. *cor. Molines.*

X. Verùm, quidquid sit de foro externo, in quo fortassè, ita res gesta præsumitur, sicuti in contractûs stipulatione describitur, in foro tamen interno, ubi sola spectatur veritas, si pecunia accepto mutuo respondens, neque à mutuante, neque à mutuatario, juxta prædictas diversas pactiones, fuerit ad nundinas transmissa, seu in cambia activa erogata, nec unquam in alterutrius animo fuit eam ad nundinas transmittere, seu in cambia erogare; minimè dubitandum est, cambium esse illicitum, turpe, et usurarium; ac propterea è Christiana republica prorsùs eliminandum. Non enimverò negamus, posse mutuantem, qui solet pecuniam suam negotiatione augere, aliquid percipere à mutuatario, titulo *ejus quod interest*, hoc est lucri cessantis, aut damni emergentis; sed, cùm hic legitimus adest titulus aliquid ultra mutuatam sortem exigendi, is erit ingenuè adducendus, neque recurrendum ad prædictos cambii obliqui anfractus. qui vehementem ingerunt suspicionem fraudis, et doli. Quamobrem clar. mem. Cardinalis Marcellus de Aste, Episcopus Anconitanus, in suo Pastorali monito, edito post Constitutiones Synodales Cardinalis Bartholomæi Massæi ejusdem Urbis Episcopi, evulgatas anno 1738. *pag.* 165. *et seq.* suas oves seriò est dehortatus à cambiis obliquis, quæ mera esse deprehendit tegumenta usuræ; nec inopportunum existimamus, ut quilibet Episcopus, ad eradicandum è sua diœcesi eorumdem cambiorum abusum, simile monitum formet, suisque inserat Synodalibus Constitutionibus.

CAPUT SEXTUM.

A cambiis localibus activis, omnique alia quæstuosa negotiatione, quantumvis in se licita, et Laicis permissa, per Synodalem Sanctionem cohibeantur Clerici.

Ex illicitis cambiis iterùm ad localia licita redeuntes, hæc à laïcis impunè exerceri poterunt, non verò itidem à Clericis, quibus vetitum esse cambiis activis operam dare, statim demonstrabimus. Nihil est antiquius in Ecclesia, lege Clericis interdicente omnem secularem curam, et quæstuosam negotiationem, quo liberiùs possint orationi vacare, et ad Ecclesiastica, quibus addicti sunt, ministeria incumbere: quod pluribus probat Theophilus Raynaudus *in discept. de Religioso Negotiatore.* Quin imò tam ipse Raynaudus *in ead. discept.* §. 3. quàm Franciscus Dominicus Granulettus in Apologia, quam compilavit *pro lege Divina prohibente Clericis mercaturam*, eam prohibitionem à Jure Divino promanasse contendunt. Septimus inter Canones, dictos Apostolicos, ex recensione Cotelerii, aliàs quartus, sic se habet ex versione Dionysii Exigui: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam seculares curas adsumat; sin aliter, dejiciatur.* Cyprianus *epist.* 66. testatur, suo ævo Clericos ab omni commercio civili fuisse avocatos: *Quæ nunc ratio* (ait) *et forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini Ordinatione Clericâ promoventur, in nullo ab administratione Divina avocentur, nec molestiis, et negotiis secularibus alligentur:* cujus quidem disciplinæ adeo tenax fuit idem Cyprianus, ut, cùm audierit à Geminio Victore, de seculo excedente, (quem Pamelius suspicatur fuisse

Episcopum Ecclesiæ Furnitanorum) quemdam Geminium Faustinum Presbyterum fuisse testamento suo tutorem nominatum, *in ead. epist. ad Clerum, et plebem Furnis consistentem data* jussit, ut contra Victorem sententiam exequerentur canonis Africani, quæ erat, ne pro dormitione ejus fieret Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia (pro more tunc temporis usitato) frequentaretur: *Neque enim* (ait) *apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, et Ministros voluit avocare.* Atque, ut propiùs ad quæstuosam negotiationem accedamus, Concilium Carthaginiense III. anni 397. *can.* 15. *tom.* I. Collectionis Harduini *col.* 963. statuit: *Placuit, ut Episcopi, et Presbyteri, et Diaconi, vel Clerici, non sint conductores, neque procuratores privatorum, neque ullo turpi, vel inhonesto negotio victum quærant; quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus.* Concilium Arelatense II. circa annum 452. *can* 14. *tom.* 2. Collectionis Harduini *col.* 774. decrevit: *Si quis Clericus pecuniam dederit ad usuram, aut conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratiâ aliquod negotiationis exercuerit, depositus à Clero, à communione alienus fiat.* Patres verò Concilii Chalcedonensis *can.* 3. *cit. tom.* 2. ejusdem Collectionis *col.* 602. se molestissimè audivisse ajunt, *quòd quidam, qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, et secularia negotia sub cura sua suscipiant:* idque fieri, eodem canone vetant. Conciliis consentiunt antiqui Ecclesiæ Patres, è quibus Hieronymus *epist.* 52. *ad Nepotianum num.* 5. relata *in Can.* 9. *dist.* 88. Clericum negotiationi vacantem, quasi excommunicatum, fugiendum suadet: *Negotiatorem Clericum, et ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge.* Auctor *Quæstionum*

veteris, *et novi Testamenti*, inter Opera Augustini, *cap.* 127. relat. *eád. dist. Can.* 10. *Fornicari* (ait) *omnibus semper non licet: negotiari verò aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto jam, non licet.* Severus Sulpitius *hist. lib.* 1 *cap.* 23. Clericos turpi quæstui inhiantes, ita objurgat: *Tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes, incessit: inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt, venduntque, quæstui per omnia student.* Quare Gelasius Papa, ut hanc Clericorum immoderatam aviditatem compesceret, *epist. ad Episcopos per Lucaniam, Brutios, et Siciliam constitutos, cap.* 15. relato *in Can.* 1. 14. *quæst.* 4. Clericos, qui deinceps negotiationi operam darent, ab omni Ecclesiastico ministerio arcendos, decrevit: *Clerici aut ab indignis quæstibus noverint abstinendum, et ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, si cessare noluerint, mox à Clericalibus officiis abstinere cogantur.* Cujus vestigiis inhærens Alexander III *in Cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi, sub interminatione anathematis* prohibuit, *ne Monachi, vel Clerici, causâ lucri negotientur:* ejusque Constitutionem instauravit Clemens V. *in Clem.* 1. §. *Adversus verò, de vit. et honest. Clericorum.*

II. Verùm quædam sunt species negotiationis impropriè talis, Clericis minimè interdictæ, quas diligenter expendunt Theophilus Raynaudus *in cit. disceptat.* Gonzalez *in cit. cap.* 6. *Ne Clerici, vel Monachi, num.* 6. Panimoll. *decis.* 6. *annot.* 5. *part.* 1. et Episcopus Perrimezzius *in suis Canonic. Allegat. part.* 3. *allegat.* 3. Istarum præcipua est, quâ quis manuum suarum labore, et honesto artificio, victum sibi comparare studet. Hanc approbavit Apostolus Paulus *Act.* 20. de seipso dicens: *Ipsi scitis, quoniam ad ea,*

quæ mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ: et 2. *ad Thessalonic.* 3. scribens: *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte, et die operantes, ne quem vestrûm gravaremus.* Ad sanctissimi porrò Apostoli Pauli imitationem, plerique venerabiles Antistites, et Sacerdotes, susceptæ Divini verbi prædicationi, sacrisque Ecclesiæ ministeriis, externam manuum operam adjungebant, quæ nec à dignitate ipsorum, nec ab Ecclesiæ cura, quam perpetuam gerebant, abhorreret; eâque ratione cùm sibimetipsis vitæ subsidia parabant, tum aliis egentibus operis sui quæstum impertiebantur, sicuti narrat Epiphanius *hæresi* 80. *num.* 6. Et profectò de Zenone Episcopo Majumæ in Palestina memoriæ prodidit Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 28. eum jam senem, ac centum circiter annos natum, certum tempus lineas vestes texendi artificio dedisse, eoque et sibimetipsi, et pauperibus necessaria subministrasse, tametsi Ecclesiam divitem, et opulentam haberet. De Spyridione Episcopo Trimithuntis in Cypro, referunt Rufinus *lib.* 10. *cap.* 5. et Socrates *lib.* 1. *cap.* 12. quòd, cùm antea pastor ovium fuisset, in isthoc vitæ genere, ex singulari animi moderatione, omnem ætatem suam transegerit. Monachos pariter Abbatis Aphtonii exercuisse omnes artes, atque ex divenditis opificiis victitasse, quod verò supererat, per mulierum monasteria, et carceres distribuisse, scribit Palladius *in Aphtonio Hist. Laus. cap.* 39. Atque, ut innumera ejusdem rei prætereamus exempla, Concilium Carthaginiense IV. *can.* 52. *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 982. jubet *Clericis victum, et vestitum sibi, artificiolo, vel agriculturâ, absque officii sui detrimento, parare.* Altera impropriæ negotiationis species, Clericis permissæ, est vendere res ex propriis prædiis collectas, suæque sustentationi superfluas: in quo

sensu dixit Auctor Operis imperfecti *Matthæum hom.* 38. omnes homines esse negotiatores, quia omnes coguntur res quibus abundant, cum aliis, quibus carent, permutare. Licitum quoque esse Ecclesiasticis, è rebus ad propriam, et familiæ sustentationem coëmptis, quæ supersunt, etiam cariùs, quàm emerint, vendere, modò justi pretii non prætergrediantur limites, jure tradunt Gonzalez *in cit. cap.* 6. *num.* 6. Rebell. *de oblig. jus. part.* 2. *quæst. ultim. num.* 2. Molina *de just. disp.* 342. *concl.* 2. Gutierrez *de gabell. quæst.* 39. *num.* 16. Cetera, quæ absque veræ negotiationis nota à Clericis exerceri quæunt iidem Auctores enucleatè explicant.

III. Quoniam tamen Clerici quæstui inhiantes, facilè sibi persuadent, hunc, aut illum contractum, ipsis ceteroquin prohibitum, intra classem contineri negotiationis minùs propriè talis, et, quod deterius est, facilè Theologos inveniunt, falsæ eorum opinioni patrocinantes; necesse propterea est, ut interdum Episcopus eorum immoderatæ aviditati obsistat: sed, si res dubia sit, priusquam hunc, aut illum contractum Clericis vetitum declaret, explorare debet, quid de illo senserit Sacra Congregatio Concilii, cujus in hanc rem plura decreta simul collecta referunt Fagnanus *in Cap. Multa, Ne Clerici, vel Monachi*, Natalis Alexander *epist.* 23. *post tom.* 1. *Theolog. dogmat. et moral.* Passerinus *de stat. homin. tom.* 2. *qu.* 187. *n.* 189. et Monasell. *in formul. legal. tom.* 3. *pag.* 149. Quod verè speciatim ad rem præsentem spectat, tutò, et absque ulla hæsitatione declarare potest, cambia activa ad veram, et propriam pertinere negotiationem, Clericis prohibitam: quemadmodum docuerunt Abbas *in Cap.* 1. *num.* 12. *vers. Ex his nota, Ne Clerici, vel Monachi*, Redoan. *de spoliis quæst.* 2. *num.* 6. *et quæst.* 15. *num.* 15. Bellett. *Disquisit. Cleric. part.* 1. *tit. de disciplin. Cleric.* §. 21. *num.* 19. et sæpiùs de-

cisum fuit à Rota Romana, præcipuè *decis.* 173. *num.* 6. *decis.* 251. *num.* 5. *et seq. part.* 14. *recen. et decis.* 209. *num.* 19. *part.* 12. *recent.* Quapropter, etsi cambium activum, à Clerico initum, validum sit, neque ex eo, quòd is illicitè egerit, propterea absolvatur debitor ab obligatione solvendi, quod stipulatione promisit, sicuti advertit Cardinalis de Luca *de cambiis disc.* 18. *num.* 7. et respondit Rota *decis.* 378. *num.* 5. *et seq. part.* 17. *recen.* et *decis.* 353. *num.* 5. *et* 6. *part.* 19. *recen.* attamen potest Episcopus in ipsum, tamquam verum negotiatorem, statutis à sacris canonibus, et Apostolicis Constitutionibus pœnis animadvertere, suisque Synodalibus Constitutionibus edicere, ne ullus in posterum, in sacrorum canonum contemptum, id facere præsumat.

IV. At nihilominùs arbitrantur Clerici, nullo negotio se posse eas pœnas evadere, si nimirùm cambii activi contractum per interpositam ineant personam: haud enim ignorant, plurimos, gravesque Auctores opinari, fas esse Clericis, quamlibet quæstuosam negotiationem per alium exercere; tunc quippe, ajunt, non distrahuntur à Divinis, nec cum proprii statûs dedecore implicantur secularibus curis: quæ fuit unica ratio, cur sacri canones omnem illis interdixerint negotiationem. Ita docuère Molina *tract.* 2. *disput.* 342. *num.* 13. Lessius *de just. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 6. *in fin.* Layman *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. §. 7. *num.* 40. *vers. Præterea.* Theophilus Raynaudus *cit. discept. num.* 91. Cardinalis de Luca *de cambiis disc.* 18. *num.* 8. *circa med.* Lazarus Benedictus Migliorucciuś, sacrorum Canonum in Pisana Universitate Professor, *Instit. Canon. lib.* 2. *tit.* 29. *dissert.* 7. *pag.* 497. *et seq.* aliique plures. Huic eidem opinioni adhærens sæpiùs laudatus Altovitus, Sacræ Congregationis Concilii olim Secretarius, in quadam causa Florentina, Sacræ

Congregationi proposita die 29. Novembris 1681. Clericos etiam Sacris initiatos, censuit, et pœnæ, et culpæ reatum effugere, si cambia activa contrahant per interpositam personam; quamvis hanc opinionem minus tutam advertens, suum suffragium hisce verbis concluserit : *Verum quidem est, hunc negotiandi modum, per interpositam personam, licèt non prohibitum, nec illicitum, non esse tamen decentem statui Clericali, ideoque non esse ad praxim deducendum.* De eodem juris articulo, ejusdem causæ occasione, disseruit Cardinalis de Luca in suo speciali discursu, edito ab Episcopo Zaulo *ad Statut. Favent. tom.* 1. 2. *edit. Roman. anni* 1723. *pag.* 166. *et seq.* qui, cùm jam antea docuisset, licere Clericis etiam per semetipsos, cambia activa contrahere, eò fortiùs illis permissum censuit et cambia, et quamlibet aliam negotiationem, per alium exercere. Quia tamen optimè prævidebat, hanc doctrinam, si à Sacra Congregatione approbaretur, scandalum parituram; ideo *sub ejusdem discursûs num.* 60. Sacræ Congregationi auctor fuit ne ullum hac de re responsum daret : et reapse neque tunc, neque die 23. Septembris 1686. quâ eadem quæstio ejusdem Sacræ Congregationis examini fuit iterùm subjecta, ullum ab ea prodiit responsum. Sed prædictam opinionem, quam Cardinalis de Luca, et Altovitus sectati fuerant, iterùm postea in trutina positam, validissimis argumentis refutarunt Fatinellus Romanæ Curiæ Prælatus, morum integritate, et Juris scientiâ præclarus, *in suo respons.* 6. *num.* 42. *tom.* 2. et clar. mem. Cardinalis Acciajuolus in quodam suo suffragio, exarato in causa *Melevitana Synodi*, *num.* 26. Et similiter Romanæ Rotæ Auditorium, eâdem rejectâ, contrariam sententiam est amplexatum ; utì videre est *in decis.* 1. *num.* 9. *tit.* 43. *to.* 3. *coram. bon. mem. Cardinali Falconerio.* Et rectè quidem ; quoniam,

juxta regulam 72. Juris, *in* 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.* Nec verum est, Clericos, per interpositam personam, cambiis, alteriusve generis negotiationi vacantes, à curis liberari, quibus negotiatores implicantur: scimus quippe, experientiâ edocente, eos continuè anxios, et sollicitos esse de lucro, quod ex data alteri pecunia sint reportaturi, plenosque timoris, ne à socio decipiantur. Neque contrariæ opinioni favet canon 18. Concilii Eliberitani, ubi venia data videtur sacris Ecclesiæ Ministris, aliorum operâ, et ministerio, negotiationem exercendi, cùm dixerit *tom.* 1. Collectionis Harduini *col.* 252. *Episcopi, Presbyteri, et Diacones de locis suis, negotiandi causâ, non discedant, nec circumeuntes provincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sanè ad victum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum aut quemlibet mittant: et si voluerint negotiari, intra provinciam negotientur.* Siquidem, si vel sola consideretur, quæ eâ ætate vigebat, Ecclesiasticæ disciplinæ sanctitas, et præ oculis habeantur, quos indicavimus, vetustissimi Ecclesiæ canones, sacros Altaris Ministros ab omni turpis quæstûs suspicione quàm longè abesse jubentes, facilè est conjicere, Eliberitanos Patres de sola loquutos honestissima negotiatione, tunc temporis usitata, quâ scilicet sanctissimi Antistites, aliique inferioris Ordinis Sacerdotes, ex artificiolis, proprio labore confectis, victum sibi, et pauperibus comparabant; simulque edixisse, ne ad hanc licet innoxiam exercendam iidem extra provinciam vagarentur.

V. Sed supervacaneum est pluribus de hac quæstione disserere, quam nos, statim ac ad supremum Ecclesiæ Pontificatum evecti sumus, definivimus: necessarium quippe reputantes, novæ legis freno cohibere insatiabilem Clericorum cupiditatem di-

vitias accumulandi, nostris Apostolicis litteris, datis die 25. Februarii 1741. quæ habentur *tom.* 1. *nostri Bullarii Constit.* 13. declaravimus, et ediximus, nullam negotiationem, aliàs Clericis prohibitam, posse ab iisdem, sub alieni nominis velamine, exerceri; eique, etiam per alios, operam dantes, obnoxios fecimus pœnis, quæ à sacris canonibus, et Constitutionibus Apostolicis statutæ sunt contra Clericos negotiatores. Quocirca, cùm controversia Apostolicæ Sedes judicio dirempta jam sit, tutò poterunt Episcopi ad ipsum in suis Synodis iterùm decernere, et Clericos per interpositam personam cambia activa contrahere præsumentes, ad sacrorum canonum normam punire.

CAPUT SEPTIMUM.

Quid sentiendum de contractu, quem vocant trium contractuum : an à Synodo permitti, an potiùs proscribi debeat.

Postquam Clericis ab omni etiam in se licita negotiatione propriè tali omninò abstinendum diximus, indagandum restat, an laïcis inire liceat contractum societatis, cum *assecuratione* (ùt ajunt) *capitalis, et fructuum*, quem etiam *contractum trinum* appellant, quidque de illo ab Episcopo decerni queat, est indicandum. Contractus societatis, generatim acceptus, *est duorum, vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum, et damnum, secundùm proportionem rerum contributarum*. Potest autem contribui vel pecunia, vel opera, seu industria, vel instrumentum, putà navis, equus, animalia, etc. eaque omnia debent ad negotiationem destinari : nulla quippe, nisi ficta, potest esse societas, ubi nulla ex rebus à sociis collatis instituitur negotiatio, ex qua lucrum sperari queat. Ut autem societas justa

sit, sicuti lucrum, ita et periculum, ac damnum debet, secundùm eamdem proportionem, esse singulis sociis commune: nam, ùt ait Ulpianus *in leg.* 29. *ff. pro socio*, *si alter lucrum tantùm, alter damnum sentiret*: societas diceretur *leonina*, ab apologo leonis, qui, absque ullo suî periculo, aliarum ferarum venationis particeps esse voluit.

II. Ad ejusmodi verò periculum evitandum, atque unum ex sociis solius lucri participem ejusque securum reddendum, hic ineundæ societatis modus est adinventus: Titius init contractum societatis cum Sempronio mercatore, cui mille aureos tradit, è quibus probabiliter sperat se centum et triginta lucraturum: sed metuens Titius, ne unà cum sperato lucro etiam capitale amittat, alium contractum init cum eodem Sempronio, cui condonat sexaginta aureos sperati lucri, ut, qualiscumque sit futurus negotiationis exitus, ipsi caveat de securitate capitalis mille aureorum: rursusque secum reputans Titius, meliùs sibi fore, aliquod moderatum lucrum, sed certum habere, quam pinguius, sed incertum expectare, tertium contractum cum eodem Sempronio init, quo eidem remittit alios viginti aureos sperati lucri, ut quinquaginta residuos ei solvat, sive negotiatio benè, sive malè succedat. Obstringitur itaque hisce contractibus Sempronius ad reddendum Titio intra certum tempus integram sortem, id est summam mille aureorum salvam, et quinquaginta insuper aureorum incrementum.

III. Hic porrò est trinus ille contractus, quem celebrem fecit exorta inter Dominicum Sotum, et Martinum Navarrum discordia. Putabat nimirùm Navarrus, tres prædictos contractus simul, et cum eadem persona, tutâ conscientiâ iniri posse, atque *ab* usuraria pravitate immunes esse, ob rationes,

quas adducit *in suo manuali cap.* 17. *num.* 254. *et seq.* Sotus exadversò asserebat, trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum fœneratitium, et societatis leges quæ lucri, damnique communionem exposcunt, evertere, suamque assertionem pluribus propugnabat argumentis, quæ videri possunt in ejus Opere *de justitia lib.* 6. *quæst.* 6. *art.* 2. Causa delata est ad Sixtum V. Pont. Max., qui, diligenter quæstione discussâ, duplicis securitatis pactionem societati adjectam, usurariam pronunciavit, eamque deinceps fieri prohibuit suâ Constitutione 68. quæ incipit *Detestabilis*, edita anno 1586. *tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 263.

IV. Et nihilominùs nondum causa finita est: siquidem plures, et non obscuri nominis posteriores Theologi trinum contractum ab omni usuræ reatu absolvunt, et licitè etiam nunc fieri posse defendunt: inter quos Covarruv. 3. *var. cap.* 2. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *de just. cap.* 25. *dub.* 3. *num.* 24. Franciscus Garcia *de contract. part.* 2. *cap.* 67. Cardinalis de Lugo *de just. et jur. disput.* 30. *sect.* 4. Gibalinus *de usur. lib.* 6. *cap.* 3. *art.* 4. Salmanticenses *tom.* 3. *Curs. moral. tract.* 14. *cap.* 3. *punct.* 2. §. 2. Bonacina *de contract. disput.* 3. *quæst.* 3. *punct.* 11. *num.* 2. Vanroy *part.* 3. *tract. de contract. cap.* 6. *quæst.* 10. Neque his negotium facessit contraria Constitutio Sixti V., ajunt enim, Cardinales Toletum, et S. Severinæ, quibus concinnandæ Constitutionis cura fuerat à Pontifice commissa, testatos esse Patri Stephano Tuccio Societatis Jesu, Sixti mentem fuisse, damnare dumtaxat conventiones, et pacta, quæ in se injusta, illicita, et usuraria forent, non verò quæ omni usurâ vacare probarentur; quod refert Comitolus *Respons. moral. lib.* 3. *quæst.* 12. *num.* 3. hisce verbis: *Cardinalis Toletus, et Cardinalis S. Severinæ, quibus munus mandatum fuit à Sixto V. componendæ legis, seu Bullæ,*

Detestabilis , affirmarunt Patri Stephano Tuccio, Theologo Societatis Jesu , ùt is datis ad me litteris testatus est,noluisse Sixtum suâ lege prohiberi,nisi injustos societatis contractus;quare qui ante legem latam justi erant,postlatam quoque licere. At ante legem à Sixto latam,pergunt præfati Doctores,injusta et usuraria erat societas , in qua periculum capitalis , et lucri rejicitur in alium socium , virtute solius contractûs societatis ; non autem , quæ vi duorum , qui societati superadduntur , contractuum , unum socium securum reddit capitalis , et alicujus partis lucri : hic quippe hanc securitatem emit ab altero socio , qui liberè , et sponte ad eam se obligat , et , tamquam præstitæ cautionis pretium , assequitur illud longè majus lucrum , quod primus ex collata in negotiationem pecunia probabiliter sperare posset. Ita pariter sensisse addunt celebrem Romanæ Rotæ Auditorem Joannem Baptistam Coccinum *in una Romana societatis* 3. Junii 1602. cujus sententiam idem sacræ Rotæ Tribunal constanter tenuit , pluribusque confirmavit decisionibus , in quibus ratum habuit contractum trinum.

V. At præfatis Doctoribus contradictores se præbent Genett. *Theol. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *c.* 14. Natalis Alexander *Theol. dogmat. et moral. edit. Paris. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. *art.* 5. *regul.* 23. Auctor Dissertationis editæ Lugduni anno 1673. *de usuraria trium contractuum pravitate* , Aurelius Piette *tom.* 4. *de contract. quæst.* 4. §. 2. Saintebeuve *cas.* 185. *tom.* 2. *resolut.* Auctor Theologiæ moralis ad usum Seminarii Petrocorensis *tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 8. Gabriël Antoine *tom.* 3. *tract. de contract. cap.* 8. *quæst.* 3. Continuator Prælectionum Tournely *part.* 2. *de contract. cap.* 4. *art.* 1. et nuper Daniël Concina in Opere , cui titulus *Usura contractûs trini Dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata* , aliique , quibus absonum videtur opinari , Sixtum V. in Constitutione ,

quam edidit ad terminandam controversiam inter Sotum, et Navarrum summâ contentione agitatam circa illum contractum trinum, de quo in præsens est sermo, verbis lusisse, et quæstionis nodum non solùm non solvisse, sed ne attigisse quidem. Ex assertione autem Cardinalium Toleti, et S. Severinæ, aliud non inferri autumant, nisi quòd Sixtus noluerit legem novam rogare, sed contractum proscribere, quem deprehenderat jam in se turpem, et usuræ labe fœdatum. Equidem, cùm tempore Clementis VIII. compilandus esset liber septimus Decretalium, fuit dubitatum, an illi inscrenda foret prædicta Sixtina Constitutio, atque in Congregatione habita die 12. Novembris 1593. deliberatum, non esse inserendam, eò quòd nihil novi in ea decernatur, sed contractus reprobetur in se fœneratitius, jam à Jure communi proscriptus, sicuti colligitur ex Actis Congregationum ea super re habitarum, quæ asservantur in Archivo Arcis Sancti Angeli. Quòd autem contractus trium contractuum sit in se fœneratitius, evidenter patere, prædicti Auctores arbitrantur: quoniam conferens pecuniam, rejecto periculo in accipientem, censetur mutuum dare, et pecuniæ dominium in eumdem accipientem transferre, cui re ipsâ perit, si pereat. Neque ad rem facere videtur, quòd accipiens pecuniam obligetur ex pacto ad eam erogandam in negotiationem, quod non contingit in vero mutuo, cujus ratione, ita mutuatarius fit dominus acceptæ pecuniæ, ut eam pro suo libito in quemcumque usum impendere valeat: etenim ea pactio, et inde orta obligatio videtur apparens, atque unicè apposita ad obtegendam usuram, quia reverà nihil interest ejus, qui pecuniam tradit, habitâ cautione et pecuniæ, et lucri, an illa ab accipiente in negotiationem vel in alium quemcumque usum impendatur. Addunt præterea, trini contractûs obtentu omnes

leges eludi, usuras prohibentes; cùm petenti mutuum quilibet respondere possit : nolo mutuum dare, sed societatem tecum inire sub pacto, ut me de sorte securum facias, et ob majus lucrum, quod ex negotiatione probabiliter spero eventurum, aliquod minus, sed certum, mihi tradendum promittas. Sciunt sanè, etiam hunc contrahendi modum approbari à Navarro *cit. loc. num.* 255. at non ita sensisse clamitant Gregorium IX. *in Cap. Naviganti, de usuris*, cùm ait : *Naviganti, vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quòd suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.* Siquidem (inquiunt) si Pontifex *fœneratorem* pronunciavit, qui nòn aliter pecuniam vult mutuam dare mercatori maritimo, quàm subeundo ejusdem pecuniæ periculum, ut hâc ratione aliquid ultra sortem à mutuatario percipiat, quemadmodum prædictum textum expendentes adnotarunt S. Antoninus 2. *part. cap.* 7. §. 21. *tit.* 7. Sylvester *verb. Usura* 1. §. 35. Molina *de contract. disp.* 318. *num.* 1. et Gonzalez *in eod. Cap. Naviganti*, *num.* 8. multò magis usurarius erit, qui non aliter vult societatem inire, nisi rejecto in socium sortis periculo, et acceptâ insuper ab eo securitate alicujus lucri. Neque verò audiendos volunt, Auctores relatos à Gibalino *de usuris lib.* 2. *cap.* 4. *ar.* 3. *num.* 25. existimantes, in allegatum textum irrepsisse mendum, et legendum : *usurarius non est censendus* : huic quippe explicationi, teste eruditissimo Gonzalez *ibid. num.* 7. *in fin.* repugnat omnium Codicum fides, in quorum nullo invenitur particula *non*, sed textus legitur, sicuti habetur in vulgata Decretali.

VI. Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur; neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minùs congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, ullam hactenùs censuram

inussit, à qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere : ad usum verò quod attinet, tutò poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari; quod à plerisque Episcopis in suis Diœcesanis Synodis sapientissimè factum referunt citati Genettus *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. et Natalis Alexander *epistolâ* 94. *in Appendic. ad tom.* 2. *suæ Theolog. moral.*

CAPUT OCTAVUM.

Contractus cujuslibet Diœcesis proprii, et peculiares in Synodo examinentur.

Quoniam impossibile foret singulos recensere contractus, quos versutorum hominum nequitia in dies excogitat ad larvandas usuras, Episcopos generatim monemus, ut, cùm aliquem peculiarem contractum, alibi inusitatum, in commissis sibi diœcesibus fieri animadvertunt, quem ipsamet implexa, atque involuta illius ineundi formula suspectum reddit, eum, accitis in consilium Theologis, diligenter examinent, et, si usuræ labe fœdatum repererint, statim prohibeant. Præstitum id fuisse à sæpiùs laudato Præsule Bonaventura, Episcopo Montis Falisci : et Corneti, narrat Franciscus Gervasius *in supra cit. Ordine Synodi*, quo teste, vigilantissimus ille Antistes in Congregationibus suæ Diœcesanæ Synodo præviis Theologorum judicio subjecit plures contractus, in sua civitate, et diœcesi usitatos, è quibus, qui aut manifestè fœneratitii, aut occulti fœnoris suspecti sunt ab illis renuntiati, Synodali Constitutione interdixit.

II. In nonnullis diœcesibus frequentes sunt contractus, vulgò nuncupati *collatici*, qui sunt hujusmodi : Pro quolibet boye terram arrante, tradito

bubulco, seu colono, solvitur domino bovis certa portio frumenti, hâc tamen adjecta lege, ut, si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino, et bubulco commune; si verò pereat culpâ ejus, cui traditus est, is totum damnum subeat. Hic contractus, de quo fusè Clericat. *in miscellan. decis.* 30. *per tot.* invaluerat in diœcesi Amerina; et quia poterat primo aspectu aliquam usuræ suspicionem ingerere, ut eam eluerent providi Episcopi Amerini, illum Theologis sedulò discutiendum commiserunt: cùmque ab his accepissent, usuræ flagitio vacare, contractum, utì antea consueverat, etiam in posterum fieri permiserunt; sed, quo magis dolis, et fraudibus occurrerent, nonnullas conditiones in eo adhiberi jusserunt, quas etiam approbavit Sacra Congregatio Concilii die 6. Decembris 1730. *Thesaur. Resolut. tom.* 5. *pag.* 86. *et* 87.

III. In nostra diœcesi Bononiensi, aliisque finitimis urbibus, frequentissimus est contractus, qui dicitur *pactum francandi.* Titius vendit domum, seu prædium Sempronio, cum pacto redimendi rem venditam, quam tamen non tradit Sempronio, sed sibi retinet, tamquam ejusdem conductor, solvitque propterea emptori mercedem conventam, donec illam redimat. Contractus ejusmodi, cujus meminit Rota Bononiensis apud Gypsium *decis.* 119. reputatur licitus: etenim, cùm illicitum non sit rem vendere cum pacto redimendi, neque illicitum erit, eidem adjicere alium contractum locationis, et conductionis, qui præcedentem venditionem non destruit, sed confirmat; quemadmodum ratiocinatur Ansaldus *decis.* 463. *num.* 4. *et seq.*

IV. At nonnulla sunt, quæ contractum venditionis cum pacto redimendi, vitiare possunt. Et primò quidem, si in illius stipulatione facultas, quæ datur venditori, rem venditam, quandocumque voluerit, redimendi, gravetur onere eam redimendi

majori pretio, quàm ipse vendiderit, contractus erit injustus, quamquam enim Leotardus *de usuris quæst.* 15. *num.* 10. etiam hanc pactionem licitam tueatur, rectiùs tamen alii usurariam præsumendam contendunt; addentes, quòd, si hæc præsumptio aliis adjuvetur conjecturis, sine ulla hæsitatione debeat in foro externo absolutè usuraria pronunciari, ob regulam textûs *in Cap. Illa nos, de pignoribus*, quam ad rem exornat Ansaldus *cit. decis. num.* 6. Secundò, si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus, quo elapso non sit ampliùs locus retrovenditioni, manifestam pariter redolet usuram: siquidem ejusmodi pactum efficit, ut contractus induat naturam pignoris, quod observavit Mantica *de tacit. et ambig. conven. lib.* 4. *tit.* 31. *num.* 68. *et seq.* et quamvis non indueret naturam pignoris, adhuc à justitia deficeret, si, obtentu pacti redimendi, venditio fieret infra limites justi pretii, neque haberetur ratio oneris impositi venditori fundum redimendi intra certum tempus, quo elapso, nequeat illum pro suo libito, eodemque pretio recuperare; de qua re legendus est Leotardus *cit. quæst.* 15. *à num.* 16. *usque ad.* 22. ubi pluribus argumentis præfati contractûs injustitiam demonstrat. Tertiò, si pactum redimendi hâc lege ineatur, ut non liceat venditori fundum redimere, nisi post præfiniti temporis, putà duorum, aut decem annorum, intervallum, non carebit præsumptione usuræ: quoniam ex ea temporis præfinitione fas est conjicere, interim voluisse emptorem lucrari ex mutuo, et usuram fictâ fundi emptione palliare: et quamvis hæc sola conjectura tanta non sit, ut contractum in foro externo statim evincat fœneratitium, si tamen emptor aliàs fuerit de usura diffamatus, aliud non desiderari, ut etiam prædictum pactum judiciali sententiâ declaretur usurarium,

docent Mohedan. *decis.* 3. *de empt. et vendit.* et Mantica *loc. cit. num.* 31.

V. Jam verò, cùm *pactum francandi*, de quo est sermo, intra speciem contineatur contractûs venditionis cum pacto redimendi, (sicuti præmonuimus) omnes præfatæ, aliæque similes conditiones, quæ hanc turpem, atque illicitam reddunt, etiam illud contaminant. Quare Gabriël Cardinalis Palæotus, primus Archiepiscopus Bononiensis, ne *pactum francandi*, in suâ diœcesi passim usurpatum, animas suæ curæ concreditas usuræ flagitio illaquearet, accuratam Instructionem promulgavit, typis Bononiensibus anno 1587. impressam post quæstiones morales, ejusdem mandato explicatas à Patre Ludovico de Beja Ordinis Eremitarum, in qua, mirâ prudentiâ, et solertiâ, omnes in primis enumerat, et enucleatè exponit conditiones, quæ illud in foro externo aut omninò usurarium, aut saltem usuræ suspectum probant: Confessarios deinde monet, ut in foro Sacramentali ab emptore diligenter exquirant, num reverà serium animum habuerit fundum emendi, ejusque dominium acquirendi, vel an potiùs voluerit mutuam dare pecuniam, et usque ad ejusdem restitutionem consequi fructus ex domo, prædio, aliove fundo, quem cum *pacto francandi* emere simulavit; si enim res hoc posteriori modo se haberet, esset certi, et turpis fœnoris reus: similiter et venditorem interrogandum, ait, num ab emente pecuniam mutuam petierit, cum fœnore restituendam, eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio *pacti francandi*; in hoc quippe rerum statu non esset venditor immunis à gravis noxæ reatu, cùm neminem liceat ad fœnerandum allicere, qui aliàs non sit ad fœnerandum paratus: quin imò vix contingere potest, ut à peccato excusetur, qui, ut consequatur pecuniam, quam ab iniquo fœneratore sine usura obtinere non

potest, se obligat ad eam restituendam cum fœnore, juxta doctrinam Divi Thomæ 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 4. *in corp. Dicendum est, quòd nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris : licet tamen ab eo, qui hoc paratus est facere, et usuras exercet, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius :* quam sequuntur Innocentius *in Cap. Super eo, de usuris*, Sylvester *in Summ. verb. Usura* 7. §. 1. Tabiena *verb. Usura* 8. §. 1. 2. *et* 3.

VI. Pauca hæc, quæ delibavimus, exempla satis esse videntur ad edocendos Episcopos circumspectionem, quam adhibere debent, cùm peculiarem quempiam contractum, novâ, atque insuetâ veste circumvestitum, in diœcesim irrepere advertunt; hunc quippe aut illicò, aut saltem in Synodo solerter expendere debent, nec sinere, ut communi usu recipiatur, nisi ab omni usuræ periculo quàm longè abesse compererint.

CAPUT NONUM.

De multis, seu pœnis pecuniariis.

Non est hic sermo de eleëmosynis, quibus scimus integrum olim fuisse pœnitentibus redimere pœnam canonicam, cui pro modo perpetratæ culpæ facti fuerant obnoxii. Etenim, cùm, tepescente charitate, cœperint homines ab illis severis jejuniis, aliisque corporis macerationibus abhorrere, quibus pœnitentes afflictabantur, ex singulari quadem Ecclesiæ indulgentia illis concessum fuit, ut prædictas pœnas possent arbitrio suo redimere, atque in eleëmosynas commutare. Hujus disciplinæ, quam non ante seculum octavum in Ecclesiam invectam, neque ante nonum propagatam, putat Morinus *de Pœnit. lib.* 10. *cap.* 17. monumentum occurrit in

Concilio Triburiensi anni 895. *can.* 56. 57. *et* 58. *tom.* 6. *part.* 1. Collectionis Harduini *col.* 455. quibus in locis venia datur pœnitentibus redimendi quorumdam dierum jejunium, in plures annos sibi præscriptum, *uno denario, vel pretio denarii, sive tres pauperes, pro nomine Domini, pascendo.* Et magis apertè in Concilio Remensi anni 923. ubi, post indictum militibus, qui interfuerant bello Suessionensi, inter Robertum, et Carolum Reges acto, cujuslibet feriæ sextæ, et trium quadragesimarum per tres annos jejunium, libera fit iisdem potestas, illud ex parte redimendi eleëmosynis: *Omnibus his tribus quadragesimis, secundâ, quartâ, et sextâ feriâ, in pane, sale et aqua abstineant, aut redimant: tom.* 6. Collect. Harduini *part.* 1. *col.* 562. Neque ea disciplina displicuit Petro Damiano, pristinæ severitatis ceteroquin tenacissimo: is siquidem commissa sibi à Romano Pontifice Legatione fungens, Guidoni Archiepiscopo Mediolanensi simoniacis Ordinationibus, aliarumque rerum sacrarum nundinationibus implicato, pœnitentiam injunxit centum annorum; sed simul libertatem dedit illius redimendæ certâ pecuniæ eleëmosynâ, in annos singulos erogandâ: quod ipsemet Damianus scripsit ad Hildebrandum tum Romæ Ecclesiæ Archidiaconum, apud Baronium *ad annum* 1059. *num.* 55. Eumdem verò morem adhuc perseverasse in fine duodecimi, atque initio decimi tertii seculi, colligitur ex variis libris pœnitentialibus, eâ ætate exaratis, quos producit laudatus Morinus *eodem cap.* 17. *num* 6. *et seq.* et evidenter constat ex epistola Innocentii III. *tom.* 1. *epistolar.* ex recensione Stephani Baluzii *pag.* 517. *lib.* 2. *epist.* 270. *Archiepiscopo Magdeburgensi, et Suffraganeis ejus, Abbatibus, etc. in Magdeburgensi provincia constitutis* data pro bello sacro, in qua hanc illis, inter ceteras, impertitur facultatem, nimirùm, *ut circa eos, qui de bonis* suis Terræ Sanctæ *voluerint sub-*

venire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, et rerum facultate pensatis, ac considerato nihilominùs devotionis affectu, opus injunctæ pœnitentiæ commutare possitis in opus eleëmosynæ faciendæ. Sed posteriori ætate, quemadmodum idem Morinus observat, cùm obsoleverint pœnitentiæ canonicæ, consequens fuit, ut obsolesceret etiam earumdem redemptio, de qua nullum verbum fecêre antiqui Scholastici, etsi de variis speciebus relaxationum pœnitentialium multa disputaverint. De hisce eleëmosynis fusè agit Muratorius *tom.* 5. *dissert.* 68. *Antiquitatum Italicarum medii ævi*, ubi notat eas, quæ, juxta sacrorum canonum normam, erogandæ erant in redemptionem captivorum, aut in alimoniam pauperum, utì habetur apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 440. *et seq.* aliquando, hominum malitiâ, fuisse conversas in commodum, et utilitatem Sacerdotum, quorum proinde turpem avaritiam meritò exagitat, et perstringit.

II. Neque loquimur de eleëmosynis, quæ etiam nunc à Confessariis pœnitentibus imponuntur tamquam opportunissimæ ad abluendas scelerum maculas, juxta illud *Daniëlis* 4. *Peccata tua eleëmosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum:* quamquam, utì rectè monet Thomassinus *de vet. et nov. Eccles. discip. part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 74. *num.* 1. *et* 4. consultiùs sit, ut non sola eleëmosyna pœnitentibus præscribatur, sed simul orationes, jejunia, aliæque pœnæ corporis afflictivæ, pro criminum gravitate, et numero, accumulentur, quæ aptiores sunt ad medendum intestinis animæ morbis, eorumque contagia expungenda, cùm eleëmosyna solam expugnet avaritiam, carnem verò non maceret, nec reliqua vitia directè attingat. Cavendum præterea est Confessario, ne eleëmosynam, quam pœnitenti præscribit, suam prætexens paupertatem, sibimet elargiendam suadeat; id quippe aut simoniam sape-

ret, aut certè non effugeret turpis quæstûs notam: à qua ut Confessarios omninò immunes servaret S. Carolus Borromæus, iisdem præterea districtè præcepit, ut, siquando eleëmosynam, pro Missis celebrandis, pœnitentibus injungunt, eam non sibi, neque Ecclesiæ, aut monasterio suo addicant; qua de re plura superiùs à nobis dicta sunt *lib.* 5. *cap.* 9. *in fin.*

III. De hisce eleëmosynis (ùt diximus) hìc non agimus; sed unicè res est de multis, seu pœnis pecuniariis, quæ à Judice Ecclesiastico, in vindictam patrati criminis, sæpiùs in foro externo infliguntur. Enimverò, si sacrorum canonum statuta perquirimus, à plerisque ejusmodi multas probari, ab aliis autem improbari, deprehendimus. Concilium Berghamstedense in Anglia, sub Bertualdo Archiepiscopo Cantuariensi, anno 697. celebratum, quod habetur in Collectione Spelmanni, *tom.* 1. *pag.* 194. *et seq.* et in nova Collectione Conciliorum Britanniæ *tom.* 1. *pag.* 60. adulteria, latrocinia, aliaque plura enormia delicta, pecuniariâ multâ castigat. Leges etiam Ecclesiasticæ Aluredi Regis Anglorum, ab eodem Spelmanno *ibid. pag.* 364. et in nova Collectione *cit. tom.* 1. *pag.* 186. relatæ, ferè omnia peccata eâdem pœnâ pecuniariâ coërcent. At Othobonus Cardinalis S. Hadriani, Apostolicæ Sedis ad Regnum Angliæ Legatus, in suis Constitutionibus in Concilio Anglicano anni 1248. promulgatis, quæ extant in eadem Collectione Spelmanni *tom.* 2. *pag.* 276. ne faciliùs crimina admitterentur, à quibus quilibet posset solius pecuniæ solutione absolvi, id deinceps fieri, *can.* 4. vetuit: eidemque adhæsêre Concilium Excestrense anni 1287. *c.* 31. et Concilium Londinense anni 1342. *cap.* 10. Quamvis enim Thomassinus *cit. cap.* 74. *num.* 7. has Constitutiones intelligat de commutatione pœnitentiæ canonicæ in eleëmosynam in foro *Sacramentali*, de qua paulò antè disseruimus, nobis

tamen manifestè loqui videntur de pœna pecuniaria, in foro externo irroganda: etenim Constitutio Cardinalis Othoboni interdicit Archidiaconis, *ne pecuniam à delinquente pro gravi, et notorio crimine recipiant, sed commissum crimen puniant animadversione condignâ:* et Concilium Londinense Archidiaconis pariter, eorumque Officialibus prohibet, *ne à recidivo pecuniam recipiant quovis modo, sub pœna restitutionis duplici pecuniæ, fabricæ Cathedralis Ecclesiæ applicandæ:* Archidiaconi autem, non in foro interno, et Sacramentali, sed in externo jurisdictionem exercebant, atque in delicta animadvertebant.

IV. Concilium itidem Turonense anni 1294. *can.* 3. apud laudatum Thomassinum *part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 74. *num.* 7. Archidiaconos, Archipresbyteros, et Decanos rurales, jurisdictionem contentiosam administrantes, acriter reprehendit, quòd à *Clericis, et laïcis pœnam pecuniariam, contra canonum prohibitionem, exigerent, et extorquerent.* Exadversò Episcopus Augustodunensis in celebri illa disputatione super finibus jurisdictionis Ecclesiasticæ, et laïcalis, habita in Conventu Cleri Gallicani anno 1329. indicto à Rege Philippo Valesio, pluribus argumentis evicit, posse, secundùm Jura tam Canonica, quàm Civilia, ab Episcoporum Officialibus pœnas pecuniarias decerni. Idem dissidium vigere reperimus inter Juris communis sanctiones. Siquidem Alexander III. *in Cap. Licet*, 3. *de pœnis*, improbare videtur, *ut pro corrigendis excessibus, et criminibus puniendis, à Clericis, et laïcis pœna pecuniaria exigatur.* Sed idem Alexander III. *in Cap. In Archiepiscopatu*, 4. *de raptoribus*, et Honorius III. *in Cap. Dilectus*, 18. *de offic. Judic. ordin. emendas, seu multas imponere, et percipere* permittunt.

V. Si porrò sanctorum Antistitum exempla investigamus, ea non minùs hac in re inter se discere-

pare invenimus. S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis consuevit istiusmodi pœnas infligere. Sed S. Hugo Episcopus Lincolniensis *Archidiaconos suos, ceterosque Prælatos severè compescuit, ne à delinquentibus multam exigerent pecuniariam.* Cùmque ei objectaretur contrarium exemplum S. Thomæ, respondebat : *Credite mihi, non idcircò Sanctus fuit : alia eum virtutum merita Sanctum exhibuerunt, alio meruit nomine Martyrii palmam :* quod narratur in ejusdem Vita apud Surium *die* 17. *Novembris cap.* 16. Similiter de B. Joanne Episcopo Teroanensi refertur in ejusdem Actis à coævo Scriptore exaratis, eum nunquam induci potuisse ad multas recipiendas. Oppositum autem placuisse aliis Episcopis, doctrinæ, et sanctitatis famâ æquè præclaris, eruditè ostendit Franciscus Perez, Episcopus Terulensis, in sua Defensione canonica, Hispano sermone conscripta, potestatis Decretorum Episcoporum *pag.* 44. 51. *et* 69. quibus fortasse experientiâ compertum fuit, pecuniarias pœnas magis timeri, quàm spirituales censurarum, quæ utpote spiritum tangentes, interdùm à crassis, et obcœcatis hominibus contemnuntur : quod etiam sensit Petrus Blesensis *epist.* 74. *tom.* 24. *Biblioth. Patrum p.* 993. ubi de quodam Guidone laïco, notorio adultero, et sæpiùs excommunicato, hæc scribit : *Certissimam illius emendationem vobis promitto in ablatione pecuniæ. Sensibilis est illa sententia, non verbalis, ideoque plus doloris incutit, et timoris ; nam juxta Ethicum satyr.* 13.

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris :
Non cohibent sacra verba malum : majore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera.

VI. Verùm omnem hac de re controversiam diremit Concilium Tridentinum, quod *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* potestatem decernendi multas pecuniarias Episcopis vindicavit, inquiens : *Liceat eis*, (*Epi-*

scopis) si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laïcos, per multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus, eo ipso quòd exactæ fuerint, assignentur.... procedere, et causas definire. Ac ipsummet Concilium *sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* Episcopis sine legitima causa à suis diœcesibus absentes, pœnâ multavit amissionis *quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ Ecclesiæ, et pauperibus loci, per Superiorem Ecclesiasticum applicandorum.* Et *cit. sess.* 25. *cap.* 14. in Clericos concubinarios, post monitionem non resipiscentes, pœna animadvertit privationis tertiæ partis fructuum suorum Beneficiorum, ac Pensionum, *quæ fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicetur;* crescente verò contumaciâ, eosdem omnibus spoliat Beneficiorum fructibus, ac proventibus, prædictis pariter locis applicandis. Quare nemini fas est dubitare, licere Episcopo multas pecuniarias delinquentibus indicere, si ad eorum emendationem, aliorumque terrorem, eas conducere existimaverit.

VII. Rectè tamen monet Fagnanus *in Cap. Irrefragabili*, §. *Ceterùm*, *num.* 15. *de offic. Ordinar.* ejusmodi pœnas exigi solùm posse per judicialem sententiam, et causâ cognitâ, non verò extra judicium à diffamatis de aliquo crimine, ut illius solutione judicialem evitent inquisitionem: ita enim viderentur delicta, non puniri, sed tolerari, et pecuniæ solutione impunitas emi delinquendi: *Quod facit* (addit) *contra illos Episcopos, qui diœcesim visitationis titulo peragrantes, diligenter investigant, an in loco reperiantur aliqui de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque arcessitis contestantur se velle contra eos criminaliter procedere, suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur, se processuros*

ad formalem inquisitionem, carcerationem, et condemnationem; et his concussionibus, brevi manu, ingentes pecuniarum summas extorquent, quod est detestabile; et non semel vidi processus contra Episcopos super hujusmodi extorsionibus, et concussionibus fabricatos.

VIII. Abstinere præterea debet Episcopus à novis constitutionibus, passim edendis, inflictâ in transgressores pœnâ pecuniariâ; ne videatur illas ferre pro quæstu, et pecuniæ emungendæ causâ: ad quam calumniam prævertendam Concilium Provinciale Aquense anni 1585. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1576. loquens de Synodo Diœcesana statuit: *Censura ibi fiat de singulorum moribus, vestitu, et vita; ac infligatur pœna potiùs personalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quàm pecuniaria.* Eamdem pariter fuisse mentem Sacræ Congregationis Concilii, ex pluribus, quas subnectimus, ejusdem decisionibus edocemur. Jussit Tridentinum *sess.* 5. *cap.* 2. *de reform.* ut Plebani, ceterique animarum Rectores, *diebus saltem Dominicis, et festis solemnibus, plebes sibi commissas, pro sua, et earum capacitate, pascant salutaribus verbis;* voluitque, ut, si *ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium, cogantur.* Hinc sibi licuisse putavit Episcopus Novariensis in suis Constitutionibus Synodalibus Parochos, huic decreto contravenientes, pecuniâ multare. Sed Sacra Congregatio Concilii die 15. Junii 1658. etsi de potestate Episcopi non dubitaverit, id tamen fieri non decuisse, respondit. Episcopus Assisiensis in sua Synodo excommunicationem, et quinquaginta aureorum pœnam decreverat in Parochos è sua parochia duorum dierum spatio, sine Episcopi licentia, absentes. Sed eadem Sacra Congregatio delendam censuit è decreto excommunicationem latæ sententiæ, et pœnam pe-

cuniariam non imponendam in certa quantitate, sed relinquendam arbitrio Episcopi, qui, cùm casus contingeret, ita illam temperaret, ut responderet tempori absentiæ, et reditibus Parocho ex sua Ecclesia obvenientibus; uti habetur *lib.* 153. *memorialium pag.* 953. In Synodo Brundusina statutum fuerat, ut Sacerdotes, aliique inferiores Clerici inservire deberent Ecclesiæ, cui juxta decretum Tridentinum *cap.* 16. *sess.* 23. *de reform.* erant adscripti, singulis Dominicis, aliisque festis diebus, et in tota Octava Corporis Christi, atque insuper solemnibus Supplicationibus, per annum fieri consuetis, interesse, sub pœna ducatorum quinquaginta, Seminario applicanda: sed Sacra Congregatio die 19. Julii 1618. admonendum censuit Episcopum, ne ad pœnæ exactionem procederet, eò quòd Tridentinum *cit. loc.* Clericis Ecclesiam deserentibus, cujus obsequiis in eorum Ordinatione sunt mancipati, interdicendum dumtaxat statuat exercitium Sacrorum.

CAPUT DECIMUM.

De multarum, seu pœnarum applicatione, seu destinatione; et obiter nonnulla de procuratione debita Episcopo visitanti.

Hæc de potestate imponendi pœnas pecuniarias. Quod verò attinet ad earumdem pœnarum destinationem, et usum, Sacra Congregatio Concilii, apud Fagnanum *in Cap. Presbyteri, de pœnis, à num.* 4. *usque ad fin.* hæc tria declaravit: primò, multas à Tridentino inflictas Clericis non residentibus, aut concubinariis, et quæ juxta *cit. cap.* 3. *sess.* 25. ad retundendam Clericorum, et laïcorum contumaciam indicuntur, semper locis piis, sicut idem Tridentinum præcipit, esse assignandas: secundò, quæ nullâ certâ lege, vel statuto sunt taxatæ, seu in

certa pecuniæ summa præfinitæ, sed Episcopo arbitrio decernuntur, eas similiter non posse, nisi in opera pia expendi; ne secus, ùt idem Fagnanus *num.* 9. ponderat, arbitrium Episcopi, propter avaritiam, et quæstum, sit immoderatum : tertiò denique, quas in certa mensura designant canones, vel Synodicæ Constitutiones, servari posse integras egenti Episcopo, si verè egeat; [quamvis, monente eodem Fagnano *num.*22. ad evitandum scandalum, et peccati periculum, tutiùs sit ut Episcopus, priusquam prædictas pœnas sibi vindicet, consulat Sacram Congregationem Concilii, cujus erit judicare, an reverà tantâ prematur inopiâ, cui prædictis pecuniis oporeat subveniri. Universim enim loquendo, arbitrio Superioris committitur decernere, an quis sit verè pauper, juxta doctrinam quam tradunt Bartol. *in l. Si constante*, 14. *ff. solut. matrim.* aliique congesti à Menoch. *de Arbitrar. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 65. *num.* 6.

II. Quoniam autem res hæc non levis est momenti, et facilè possent Episcopi à nonnullis, quæ circumferuntur, Sacræ Congregationis decretis decipi, necessarium ducimus ejusdem Sacræ Congregationis Concilii mentem diligentiùs indagare, et exponere. Sciendum itaque, Sacram Congregationem ante annum 1614. sæpiùs dixisse, liberum esse Episcopo verè pauperi, et indigenti, pœnas pecuniarias tertii generis in suæ inopiæ levamen erogare, quemadmodum nuper à Fagnano audivimus : at ab anno 1614. ab ejusmodi declarationibus edendis eadem abstinuit, et mos invaluit, ut Episcopus, qui præfatâ pecuniâ suam sublevare cupit inopiam, facultatem, eam sibi addicendi, petat ab eadem S. Congregatione, quæ illam modò concedit, modò negat, sicuti diversæ exposcunt rerum circumstantiæ; quod in quadam causa *Novariensi*, proposita die 11. Maji 1658. ad rem adnotavit Sacræ Congregationis Secretarius hisce verbis : Sacra Congregatio pro diversi-

tate circumstantiarum, et Episcoporum, prout ipsis, et eorum integritati, et bonitati, magis, aut minùs fidit, similia Indulta applicandi pœnas pecuniarias concessit. Facultatem verò, quam interdùm impertiendam existimat, nunquam vult esse perpetuam, sed ad certum limitat tempus, quia interim cessare potest causa quæ eam hìc et nunc concedendam suadet. Ita reapse in eadem causa *Novariensi* permisit quidem Episcopo, ut posset multis pecuniariis uti, ad prosequendas lites, quas intentaverat pro indemnitate locorum piorum suæ diœcesis, cujus sumptibus subeundis pares non erant suæ Mensæ reditus, sed hanc permissionem duraturam voluit tantùm ad sex annos. Episcopo pariter Anglonensi potestatem fecit, easdem multas in proprium commodum, suæque paupertatis subsidium insumendi, sed dumtaxat ad triennium; utì constat ex ejusdem Sacræ Congregationis decreto edito 15. Januarii 1656. et adnotato *lib.* 19. *decretor. pag.* 554. quod proderit integrum audire, quoniam in eo et omnia confirmantur, quæ hactenùs diximus, et summa elucet circumspectio, ac cautela, quâ Sacra Congregatio in impertiendis ejusmodi facultatibus se gerit: *Sanctissimus Dominus noster*, (verba sunt decreti) *auditâ sententiâ Sacræ Congregationis Concilii, veris existentibus narratis, in quibus gravatur conscientia ipsius oratoris, benignè annuit, ut per triennium percipere possit pœnas, et multas pecuniarias, quæ in sacris Canonibus, seu Statutis Synodalibus, pro delictis ad certam summam fuerunt præfinitæ, non autem pœnas, et multas, quæ vel ab ejus arbitrio pendent, vel per sententias, nullâ præcedente Canonum, vel Statutorum Synodalium determinatione, imponuntur, nec pœnas Clericorum non residentium, vel concubinariorum, quæ piis locis omninò applicentur.* Quare, quidquid olim fuerit, dubitandum non est, hodie Apostolicæ Sedis licentiam requirì,

ut Episcopus, quantumvis pauper, emendas, seu multas pecuniarias sibi addicere, et in proprios usus expendere possit.

III. Notandum tamen est, interdùm contingere, pœnam pecuniariam esse quidem inflictam à Synodali Statuto, simulque præfinitam in certa pecuniæ quantitate, et propterea hoc nomine pertinere ad tertium genus pœnarum, quas diximus ab Apostolica Sede Episcopo egenti quandoque concedi; sed simul evenire, eam esse ab eodem Statuto applicatam certo loco pio, seu ad aliquod determinatum pium opus destinatam, cujus rei exemplum nobis suppeditat Diœcesana Synodus Oriolana, habita anno 1600. *cap.* 71. relata à Cardinali de Aguirre *tom.* 4. *Concilior. Hispan. pag.* 741. ubi sic decernitur: *In his Constitutionibus, et Statutis nostris, atque Decretis hujus secundæ Diœcesanæ Synodi Oriolanæ, in quibus pœnæ, et multæ pecuniariæ in violatores sancitæ sunt, nec, quâ ratione distribuendæ illæ sint, declaratur, earum dimidiam partem sanctæ Cruciatæ applicamus, alteram verò dimidiam partem in opera pia, nostro arbitrio, distribui volumus.* Jam verò, cùm res ita se habet, sciant Episcopi, pœnas ejusmodi, quoad eam partem, quæ est certo loco, seu pio operi applicata, nunquam sibi, quantâcumque laborent inopiâ, fore ab Apostolica Sede concedendas, nisi probaverint, locum, seu opus pium eâ pecuniâ non indigere; neque enim Sedes Apostolica, ut uni gratificetur, vult juri quæsito alterius præjudicium inferre.

IV. Quæ autem hucusque dicta sunt de Episcopis, facilè indicant, quid sentiendum sit de Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, quibus aliquando in mentem venit, sibi licere, vacante Sede, multas pecuniarias, et delinquentium compositiones, in suos, et Canonicorum usus convertere. Contendebant id anno 1642. Canonici Matarienses, de qui-

bus in Congregatione Concilii die 6. Decembris ejusdem anni quæsitum fuit : *An Canonici Ecclesiæ Cathedralis possint, Sede vacante, propriâ auctoritate in usus proprios convertere pœnas, multas, et compositiones delinquentium?* Responsum autem fuit : *Canonicos non posse :* ùt videre est *lib.* 17. *decretor. pag.* 119. *à terg. et* 120. Paucis verò post annis, nimirùm die 28. Martii 1648. instante Vicario Capitulari Elnensi, in eadem Congregatione sequens haud absimile dubium propositum fuit : *An Vicario Capitulari liceat pœnas, et multas pecuniarias in usus proprios convertere, seu potiùs teneatur omnes piis locis applicare?* et simile rescriptum prodiit : *Vicarium Capitularem non posse pœnas, et multas in usus proprios convertere, sed integras locis piis debere applicare :* ùt legitur *lib.* 18. *decretor. pag.* 464. *et seq.* Nec reperire datum est exempla facultatis Vicariis Capitularibus impertitæ, ut sibi applicare possent multas pecuniarias. Siquidem congrua Vicarii Capitularis sustentatio desumenda est ex vacantis Sedis emolumentis, quæ scilicet ex jurisdictione, aut ex sigillo, seu ex alio quocumque fonte proveniunt; è quibus, detracto ejusdem Vicarii competenti salario, quidquid reliquum est, ad futuri Episcopi commodum remanere debet. *Sacra, etc. aliàs censuit, emolumenta, Sede Episcopali vacante, obvenientia ex jurisdictione, et sigillo, aut aliàs undequaque, neque ad Capitulum, neque ad ejus Vicarium spectare; sed debere futuro successori reservari, si ad Episcopum, Ecclesiâ non vacante, pertinuissent. Ex his tamen emolumentis deducendum esse salarium rationabile, Vicario constituendum, et persolvendum.* Ita decretum fuit ab eadem Sacra Congregatione die 11. Julii 1626. *lib.* 13. *decretor. pag.* 55. *et* 56. in quadam causa *Nullius ;* et iterùm in una *Agrigentina*, die 17. Aprilis 1627. *eodem lib.* 13. *decretor. pag.* 232.

V. Tandem est animadvertendum, quascumque multas, seu pœnas pecuniarias, statim ac ab Episcopi Administris exactæ sunt, deponendas esse penes probatum virum; etenim Alexander IV. suis Apostolicis litteris, quæ habentur post Eymericum *in Director. Inquisit. pag.* 26. decrevit, hæreticos, eorumque fautores, defensores, et receptatores, in quibusdam casibus multandos pœnâ pecuniariâ, simulque voluit, hanc integræ fidei homini, arbitrio Ordinarii eligendo, custodiendam tradi, ut, cùm deinde opus fuerit, impendatur, in prosequenda causa Fidei adversùs hæreticos. Alexandri vestigiis adhæserunt Patres Concilii Toletani, anni 1565. *act.* 2. *cap.* 14. *tom.* 10. Collectionis Harduini *col.* 1151. ubi ita edixêre: *Pœnæ pecuniariæ, si quando à Judicibus ordinariis, juxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contigerit, in pios tantùm usus, et pro executione justitiæ, non pro privata Episcoporum utilitate, expendantur, arbitrio Episcopi, vel ejus Vicarii. Deputeturque ab eodem Episcopo, qui easdem pœnas recipere debeat, earumque rationem reddere teneatur.* Hæc autem praxis, veluti aptissima ad obviandum dolis, fraudibus, et calumniis, placuit Vener. Innocentio XI. Pontifici Maximo, cujus propterea jussu Sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium, suis encyclicis litteris ad omnes Episcopos die 5. Februarii 1678. datis, quæ habentur apud Clericat. *de Benef. discord.* 100. *num.* 4. iisdem injunxit, ut quaslibet emendas multas, seu pœnas pecuniarias, statim custodiendas tradant probo, et fideli Depositario, ut hâc ratione semper innotescat, quantum à delinquentibus exactum sit, et in quem usum erogatum.

VI. Quæ hactenùs diximus, ùt quilibet videt, eo omnia collineant, ut scilicet à foro Ecclesiastico omnis arceatur avaritiæ species: quem eumdem scopum semper respexit Sacra Congregatio Concilii,

quotiescumque de pecunia, quocumque nomine Episcopo pensitanda, in ea actum est. Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* præcepit, ut Episcopus singulis annis, suæ diœcesis visitationem instituat, quam si, propter ejusdem diœceseos latitudinem, intra annum explere nequeat, biennio saltem absolvat. Visitanti autem Episcopo permisit, pro se suoque honesto comitatu, ab iis, quibus de jure id onus incumbit, procurationes exigere, seu moderata, et frugalia victualia recipere; relinquendo tamen arbitrio eorum, qui visitantur, aut eadem victualia subministrare, aut pecuniam, quam antea consueverant, exsolvere. Hoc porrò decreto non prohibetur Episcopus, ne intra ejusdem anni curriculum, si ita necessarium duxerit, iterùm diœcesim visitando perlustret, quemadmodum rectè notant Fagnanus *in Cap. Cùm venerabilis*, *n.* 3. *de censibus.* Pirhing *in* 3. *lib. Decretal. tit.* 39. *sect.* 2. *n.* 94. Cardinalis de Luca *in Miscellan. Eccl. disc.* 1. *n.* 118. et *in Annotation. ad Concilium Tridentin. disc.* 5. *num.* 6. Sed, ne quisquam Pastorem visitationem iterantem insimulet, quasi crebriùs ad suas oves accurrat, ut eas sæpiùs tondeat, non autem ut earumdem morbis novum afferat medicamen; propterea cùm Sacra Congregatio Episcoporum, et Regularium anno 1586. tum Sacra Congregatio Concilii die 19. Septembris 1682. censuerunt, Episcopo, bis eodem anno diœcesim visitanti, unicam tantùm deberi procurationem: examinato quippe sequenti articulo: *An Episcopus, qui, si commodè fieri possit, diœcesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter, ante quàm labatur integer annus à die peractæ ultimæ visitationis, vel potiùs debeat expectare, quòd anni circulus integrè compleatur, antequam denuo visitet, ita ut intra singuli cujuslibet anni cursum una*

tantùm visitatio fiat : Sacra Congregatio Concilii, prædictâ die, et anno, respondit : *Affirmativè, sed non posse recipere procurationem, neque victualia, nisi semel in anno.* Cui quidem responsioni concinit alia, ab eadem Sacra Congregatione data die primâ Junii 1737. in causa *Policastrens. Procurationis*, in qua proposita quæstione : *An Episcopus, non completo anno ab ultima visitatione, possit iterùm eamdem Ecclesiam visitare, et aliam procurationem à visitandis exigere* : responsum fuit ; *affirmativè quoad primam partem, et negativè quoad secundam : Thesaur. Resolut. tom.* 8. *pag.* 78. Huc etiam pertinet, quod ab eadem Sacra Congregatione decisum fuit quoad procurationem solvendam Vicario Capitulari. Diximus superiùs *lib* 2. *cap.* 9. *num.* 5. posse à Vicario Capitulari diœcesim visitari post annum à die ultimæ visitationis, ab Episcopo peractæ : sed, quoniam non decet, ut ipse cum tanto incedat comitatu, quanto indiget Episcopus, qui majori præfulget dignitate ; idcircò Sacra Congregatio die 28. Julii 1708. in causa *Ostunens. Procurationis*, impressa *tom.* 9. *Thesaur. pag.* 180. rescripsit, Vicario Capitulari deberi tantùm medietatem procurationum, quæ Episcopo solvi consueverunt : tali enim pacto servabitur indemnis ab expensis, quæ visitationis causâ occurrunt, sed nihil lucri ex ea percipiet.

FINIS TOMI SECUNDI.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM

TOMI II.

LIBER VII.

De his, quæ cavenda sunt in Constitutionibus Synodalibus.

Cap. I. *De cavendis quoad quæstiones nondum definitas : ubi de quæstione, an sit de Jure Divino residentia quoad habentes curam animarum.* pag. 5

Cap. II. *Iterùm de cavendis quoad quæstiones nondum definitas : ubi de ea, an Clerici Beneficiarii sint domini, vel administratores fructuum suorum Beneficiorum.* 12

Cap. III. *Regula in præcedentibus capitibus tradita limitatur.* 24

Cap. IV. *Præcipuè abstinendum à definiendis quæstionibus respicientibus Sacramenta : ubi de intentione Ministri requisita ad validitatem Sacramenti.* 28

Cap. V. *Nonnullæ recensentur quæstiones, spectantes Sacramentum Baptismi, à quibus in Synodo definiendis est abstinendum : ubi de Baptismo collato infanti in matris utero latitanti, necnon infanti, qui aliquam sui partem ex utero matris emisit.* 34

Cap. VI. *De forma conditionata Baptismatis, alteriusve Sacramenti characterem imprimentia : ubi de Baptismo collato infanti, qui jam in-*

dubitanter mortuus, per miraculum ad vitam creditur revocari. 43

Cap. vii. *De Sacramento Confirmationis relativè ad Presbyteros Græcos, qui illud pueris post Baptismum administrant, et primò de Ministro hujus Sacramenti.* 57

Cap. viii. *De adhibendo Chrismate ab Episcopo benedicto, si Presbyter uti Minister extraordinarius Confirmationis Sacramentum administret; et an ad solum summum Pontificem, excluso Episcopo, pertineat jus delegandi simplici Sacerdoti dicti Sacramenti administrationem.* 64

Cap. ix. *In quo finis imponitur propositæ quæstioni de pueris, qui post Baptismum à Presbytero baptizante confirmantur.* 72

Cap. x. *Rursùs de Sacramento Confirmationis, de quo in quadam Constitutione Synodali cautum est, ut pueris mox decessuris administretur.* 81

Cap. xi. *De evitandis in Synodo quæstionibus theologicis circa sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum: ubi de Viatico exhibendo, necne, his qui eâdem die Eucharistiam susceperunt: item de Communione danda reis capite damnatis, et deneganda peccatoribus publicis et manifestis.* 88

Cap. xii. *In quo agitur de Viatico pueris exhibendo: item de iis, qui, perseverante eodem morbi periculo, instant, Viaticum sibi exhiberi: et aliqua de frequenti, aut quotidiana Communione.* 98

Cap. xiii. *De pertinentibus ad Sacramentum Pœnitentiæ, et signanter de quæstione, ejusque usu in Synodalibus Constitutionibus, quoad necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, aut dictæ necessitatis exclusionem.* 108

Cap. xiv. *De Confessione, quam nonnullæ Synodi excipiendam prohibent Confessario, qui*

est in opere carnali complex criminis cum pœnitente peracti. 118

Cap. xv. *De forma conditionata in Sacramento Pœnitentiæ.* 123

Cap. xvi. *De reprobatione doctrinæ, quæ in nonnullis Synodis legitur, Confessionis videlicet factæ in mortis articulo laïco, aut etiam mulieri, deficiente Sacerdote, aut Diacono, vel Subdiacono.* 137

LIBER VIII.

De pertinentibus ad Sacramenta extremæ Unctionis, Ordinis, et Matrimonii.

Cap. i. *De Sacramento extremæ Unctionis : ubi de materia hujus Sacramenti, de olei benedictione ab Episcopo peragenda, nullâ tamen in Synodo factâ prohibitione Presbyteris Græcis illud benedicendi, et Catholicos Græci ritûs inungendi, si in Latinorum diœcesibus Græci inhabitent.* 151

Cap. ii. *De forma Sacramenti extremæ Unctionis, de qua multa in Synodis, et Instructionibus Episcopalibus.* 157

Cap. iii. *De corporis partibus inungendis : de quo multa in nonnullis Synodis, et Ritualibus habentur.* 161

Cap. iv. *De Sacramenti extremæ Unctionis Ministro tum quoad Ecclesiam Latinam, tum quoad Ecclesiam Græcam : quidve Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, statuere valeant de eorum ritu hac in re.* 165

Cap. v. *De subjecto hujus Sacramenti, et præsertim de more Græcorum sanos oleo inungendi : et quid de eo Episcopi Latini, in quorum diœcesibus Græci inhabitant, in Synodo disserere possint.* 174

Cap. vi. *De eodem subjecto extremæ Unctionis, et signanter de ætate, in qua eadem pueris exhiberi potest : ubi etiam de amentibus, et furiosis : ac nonnulla de Synodis, in quibus de prædictis rebus disseritur.* 181

Cap. vii. *De tempore, quo infirmis extrema Unctio est exhibenda : et quid in Synodis, et Instructionibus Episcopi de dicto tempore statuere debeant.* 186

Cap. viii. *De ordine, quo extrema Unctio infirmis administranda est; et de reiteratione administrationis ejusdem Sacramenti.* 194

Cap. ix. *De cautela in Constitutionibus Synodalibus adhibenda, cùm in eis agitur de Sacramento Ordinis. Plura de quæstione, utrùm in cujuslibet Ordinis minoris collatione verum conficiatur Sacramentum, quam nonnulli Episcopi in suis Constitutionibus Synodalibus aut decidisse, aut ignorasse visi sunt.* 201

Cap. x. *Quòd nihil in Synodo sit decernendum de trium hierarchicorum Ordinum materia, et forma, insinuatur exemplo desumpto ex quadam quæstione Congregationi Concilii proposita.* 216

Cap. xi. *De protestatione in aliquas Synodos inserta, et per Archidiaconum, Episcopi nomine, ante Ordinationem repetita, per quam Episcopus Ordines collaturus protestatur, se intentionem non habere ordinandi irregulares, aut canonico impedimento irretitos : et de ordinatis ad majores Ordines ab Episcopo in Missa, non ab ipso celebrata, sed à Sacerdote : de qua re in Synodo Episcopali aliquando disceptatum est.* 227

Cap. xii. *Ad demonstrandum, quàm circumspectè sit in Synodo loquendum de Ministro Sacramenti matrimonii, nonnulla præmittuntur respicientia Concilii Tridentini decretum, quo irrita fiunt matrimonia clandestina.* 235

Cap. xiii. *Ex eo quòd præsentia Parochi neces-*

saria nunc sit ad vires tribuendas Christianorum connubiis, recruduit quæstio, jam antea à nonnullis excitata, an scilicet ille sit Sacramenti matrimonii Minister. Secum invicem hac in re pugnantium Doctorum præcipua argumenta proferuntur : concluditurque, non esse in Synodalibus Constitutionibus de hujusmodi controversia ferendum judicium, nec aliquid asserendum, quod uni, aut alteri opinioni refragetur. 245

Cap. xiv. *Corrigatur falsa doctrina, quæ in quasdam Synodos irrepsit, quoad idem matrimonii Sacramentum.* 256

LIBER IX.

De cavendis in Synodo, quæ auctoritati, et juribus Apostolicæ Sedis refragari possunt : item de non assumenda definitione controversiarum jurisdictionalium inter potestatem Ecclesiasticam, et secularem : de sobrio in Synodo usu Legum Civilium : et de non lædendis privilegiis Regularium.

Cap. I. *Nihil in Synodo decernendum, quod præjudicium inferat auctoritati et juribus Apostolicæ Sedis : ubi de falsitate assertionis tribuentis Episcopo potestatem statuendi in sua diœcesi, iis dumtaxat exceptis, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, quidquid Papa sibi specialiter non reservavit, et incidenter de erectionibus monasteriorum, et domuum Regularium.* 262

Cap. II. *Ex iis, quæ dicta sunt, decernitur, quibus in casibus fas sit, aut non sit Episcopo, relaxare impedimenta dirimentia matrimonium. Agitur etiam de consuetudine, ac nonnullis Synodis Gallicanis, eamdem Episcoporum facultatem spectantibus.* 271

Cap. III. *De Pontificiæ auctoritatis læsione in eo, quod pertinet ad dispensationes matrimoniales inter unam partem Catholicam, et alteram hæreticam.* 282

Cap. IV. *Examen instituitur Synodalis Constitutionis, adscribentis Episcopo facultatem absolvendi ab hæresi, quæ nisi congruè explicetur, jura deturbat Apostolicæ Sedis.* 289

Cap. V. *Alia evertuntur argumenta, quibus speciatim suffulti nonnulli Auctores Gallicani, facultatem absolvendi ab hæresi, quam aliis ablatam haud difficulter admittunt, in suæ nationis Episcopis intactam perseverare, asseverant.* 301

Cap. VI. *Eadem jura Romani Pontificis læduntur etiam per Synodalem Constitutionem, infligentem degradationis pœnam Clericis quorumdam atrociorum criminum reis.* 306

Cap. VII. *De læsione jurium Apostolicæ Sedis in unione Beneficiorum, quæ Seminario fit ab Episcopis in vim decreti Concilii Tridentini cap. XVIII. sess. XXIII. de reformatione.* 320

Cap. VIII. *Quomodo se gerere debeant Episcopi erga Apostolicam Sedem, si quam fortè Pontificiam Constitutionem de aliquo disciplinæ capite pro suis diœcesibus minùs opportunam esse censeant.* 328

Cap. IX. *Nulla in Synodo decidatur controversia, quæ in materia jurisdictionis vertatur inter potestatem Ecclesiasticam, et secularem: ubi multa de causis nunc, et olim pertinentibus ad Ecclesiasticam potestatem.* 338

Cap. X. *Leges Civiles cum moderatione, et delectu in Synodo allegandæ.* 354

Cap. XI. *Exempla Legum secundi generis, quæ scilicet sunt à Jure Canonico correctæ, et improbatæ: ubi de matrimoniis filiorumfamilias sine consensu parentum, et servorum sine consensu dominorum.* 361

Cap. XII. *Exempla alia Legum Civilium à Jure*

Canonico correctarum : ubi præcipuè de adulteriis, et concubinatu. 368
Cap. xiii. *Gravis dubitatio olim exorta, an quædam Lex Civilis esset à Jure canonico recepta, an potiùs abrogata; atque ideo an validè contrahi possit matrimonium inter vitricum, et uxorem privigni.* 377
Cap. xiv. *De Legibus Civilibus à Jure Canonico neque correctis, neque expressè approbatis, et proinde aliquando opportunè in Synodo memorandis.* 382
Cap. xv. *Nihil in Synodo constituendum, quod Regularium privilegia lædat.* 389
Cap. xvi. *Modus adhibendus in Constitutionibus respicientibus Regulares.* 402
Cap. xvii. *Aliæ exponuntur earumdem querelarum causæ.* 411

LIBER X.

De censuris : de usuris, et contractibus : necnon de multis pecuniariis.

Cap. i. *Censuræ, præsertim latæ sententiæ, Synodalium Constitutionum transgressoribus, nonnisi sobriè, et circumspectè infligantur : ubi etiam de potestate dictas censuras ferendi.* 422
Cap. ii. *Auctoritate, et exemplis improbatur immoderatus usus censurarum latæ sententiæ.* 432
Cap. iii. *Interdùm decerni potest censura latæ sententiæ ad cohibendam culpam, quæ in se spectata, est levis, si ob adjunctas circumstantias fiat gravis.* 437
Cap. iv. *Quid de usuris, et contractibus in Synodo decerni possit : ubi specialiter de mutuo.* 442
Cap. v. *An, et quando usuræ suspicione vacent quidam speciales contractus, de quibus interdùm est in Synodo agendum : ubi de lucro quod ultra sortem recipitur in Montibus Pietatis, de censibus, et de cambiis.* 453

Cap. vi. *A cambiis localibus activis, omnique alia quæstuosa negotiatione, quamtumvis in se licita, et laïcis permissa, per Synodalem sanctionem cohibeantur Clerici.* 463

Cap. vii. *Quid sentiendum de contractu, quem vocant trium contractuum : an à Synodo permitti, an potiùs proscribi debeat.* 471

Cap. viii. *Contractus cujuslibet diœcesis proprii, et peculiares in Synodo examinentur.* 477

Cap. ix. *De multis, seu pœnis pecuniariis.* 481

Cap. x. *De multarum, seu pœnarum applicatione, seu destinatione; et obiter nonnulla de procurationè debita Episcopo visitanti.* 489